

ΚΩΝΣΤ. Σ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ Δ.Θ. - ΧΡ. Γ. ΓΚΟΤΣΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ Β. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑΙ 1975
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Η ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΩΡΕΑΝ

1945 ΓΡΗ
ΚΩΝΣΤ. Σ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ Δ. Θ. - ΧΡ. Γ. ΓΚΟΤΣΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ Β. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Η ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

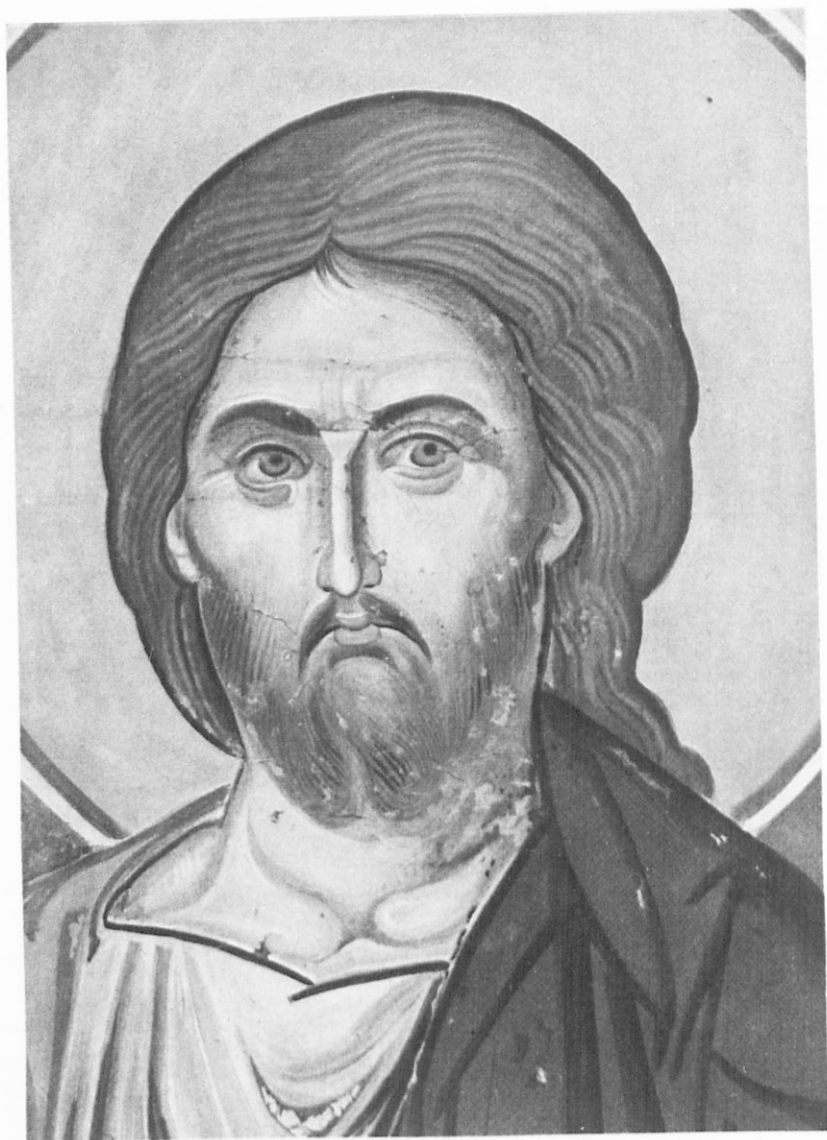
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1975

«...Ὅρίζομεν ἀκαινοτόμητόν τε καὶ
ἀπαράτρωτον φυλάττειν τὴν παρα-
δοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν...»

(Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος)

Χριστὸς Παντοκράτορας. Τοιχογραφία τοῦ Πανσέληνου στὸ Πρωτάτο (Καρυές)
τοῦ Ἁγίου Ὁρους (14ος αἰ.). Ἀντίγραφο Φ. Ζαχαρίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἔχεις στὰ χέρια σου ἓνα καινούργιο βιβλίο θρησκευτικῆς ὕλης. Ὁ ὑπότιτλός του σὲ κατατοπίζει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή γιὰ τὸ περιεχόμενό του. Στὶς σελίδες του θὰ δῇς τὴν πίστη καὶ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔτσι τὸ βιβλίο αὐτὸ σοῦ τὸ προσφέρει οὐσιαστικά ἡ Ἐκκλησία. Τὸ προσφέρει στὰ παιδιά τῆς σχολικῆς ἡλικίας, πὺν εἶναι τὰ πῶ ζωντανὰ καὶ ἐλπιδοφόρα μέλη της. Θέλει νὰ τοὺς δείξῃ ἀπὸ τώρα τοὺς ἀνεκτίμητους θησαυροὺς, πὺν κρύβονται στὸ «Πιστεύω» τῆς καὶ γι' αὐτὸ προσκαλεῖ τὰ βαπτισμένα παιδιά της νὰ συναντήσουν τὶς ὀρθόδοξες ἀλήθειες στὸ χῶρο τῆς θείας ζωῆς καὶ Λατρείας τῆς.

Ἡ συνάντηση καὶ ἡ γνωριμία σου μὲ τὸ θησαυρὸ τῆς πίστεως καὶ τὸν πλοῦτο τῆς Ὁρθοδοξίας ἔχει γιὰ σένα καὶ μιὰν ἄλλη σημασία. Ἡ ἡλικία σου εἶναι κρίσιμη. Στὴ σκέψη καὶ τὴν καρδιά σου ἀνεβαίνουν δυνατὲς ἀμφιβολίες καὶ ταλαντεύεσαι πάνω στὰ θέματα τῆς χριστιανικῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς ζωῆς. Χρειάζεσαι λοιπὸν μιὰ ζωντανὴ ἐνίσχυση καὶ θερμὴ συμπαράσταση. Τὸ διδακτικὸ βιβλίο ἔρχεται στὰ χέρια σου γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Θέλει νὰ ἀνοίξῃ μαζί σου ἓνα δημιουργικὸ διάλογο πάνω στὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ὥστε νὰ σὲ βοηθήσῃ νὰ ἀνακαλύψῃς μέσα σ' αὐτὲς τὴ δική σου τὴν ὑπαρξῇ. Ἄν γίνῃ αὐτό, τότε καὶ σὺ θὰ κερδίσης τὴ ζωὴ σου καὶ τὸ βιβλίο θὰ ἔχῃ πετύχει τὸν προορισμό του.

Ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βιβλίου θὰ καταλάβῃς τὰ κίνητρα πὺν ὤθησαν τοὺς συγγραφεῖς νὰ τὸ γράψουν. Θέλουν ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους νὰ ἐπικοινωνήσουν ἀπὸ τώρα μαζί σου. Θέλουν νὰ σοῦ ἐπογραμμίσουν τὸ σωστὸ τρόπο : α) τῆς ὀρθῆς ἀναστροφῆς σου μὲ τὶς ἀλήθειες τοῦ βιβλίου, β) τῆς δημιουργικῆς μελέτης τῶν διαφορῶν κεφαλαίων καὶ γ) τῆς πῶ καλῆς καὶ πρακτικῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ περιεχομένου του.

Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου. Χωρίζεται σὲ δυὸ μέρη. Στὸ πρῶτο μέρος παρουσιάζονται οἱ ἀλήθειες τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, πὺν βρίσκον-

ται στὰ ἐπτά πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τὸ βιβλίον ἀναλύνει τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ἐπεξηγεῖ τὸ ὀρθόδοξο περιεχόμενό τους καὶ συνδέει τὸ νόημά τους μὲ τὴν καθημερινή μας ζωή.

Στὸ δεύτερο μέρος γίνεται λόγος γιὰ τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, δηλαδή γιὰ τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα, τὴν Ἐκκλησία καὶ τὰ Μυστήριά της. Τὰ Μυστήρια αὐτὰ σοῦ εἶναι γνωστὰ σὰν ἐκκλησιαστικὲς τελετές. Ἔχουν ὅμως καὶ μιὰν ἄγνωστη, στὸν πολὺ κόσμον, πλευρά. Εἶναι ἡ μυστικὴ σημασία τους, ἡ θεία πραγματικότητα, ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτουν μὲ τὸ συμβολισμό τους, ἡ μυστικὴ θεία Χάρις, ποὺ μᾶς προσφέρεται ἀπὸ τὸ Θεὸ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσά μας καὶ μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶσαι προνομιούχος καὶ εὐτυχισμένος, ποὺ θὰ σοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσης αὐτὸ τὸ μυστικὸ ὀρθόδοξο πλοῦτο.

Τὸ βιβλίον δὲν σοῦ μεταφέρει ἀπλὲς γνώσεις. Σοῦ γνωρίζει καὶ σοῦ προσφέρει τὴν Ἀλήθεια, δηλαδή τὸ Θεό, ποὺ μᾶς Τὸν φανερώνει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸν ἐρχομὸ Του στὸν κόσμον. Ἐν τὸν χρόνον μαθαίνεις καὶ ἓνα νέο τρόπο ζωῆς. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἁγίων της. Μονάχα ἔτσι θὰ καταλάβῃς ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ Κύριος : « Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ » (Ἰω. ιδ' 6).

Ἡ ταξινόμηση τῆς ὕλης. Τὸ βιβλίον διακρίνεται γιὰ τὸ πλοῦσιον ὕλικό του, ποὺ μᾶς τὸ προσφέρει μὲ ἐκκλησιαστικὸ καὶ κατὰ συνέπεια ζωντανὸ τρόπο. Τὸ ὕλικόν εἶναι βγαλμένο ἀπὸ ὄν ἀνεξάντλητες πηγές : τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ κάθε μάθημα ἀνατρέχουμε σ' αὐτές. Ἀναζητᾶμε τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ξεπήδησαν, διατυπώθηκαν καὶ βιώθηκαν. Ὑστερα μελετᾶμε προσεκτικὰ τὶς ἱερὲς τελετὲς τῆς Ἐκκλησίας μας. Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως βρίσκονται βασικὰ σ' αὐτὸ τὸ μυστηριακὸ χωρὸν. Εἶναι ὅμως ντυμένες μὲ τὶς λειτουργικὲς πράξεις καὶ διατυπωμέναι στὸν ὕμνον καὶ τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ βιβλίον σου συχνὰ παραθέτει ὁλόκληρους ὕμνους καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ νοιώσῃς καὶ σὺ τὴ χαρὰ τῶν ἀναριθμητῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔβαλαν ἐδῶ καὶ τόσους αἰῶνες τοὺς ὕμνους καὶ διάβασαν τὶς εὐχὲς καὶ τὶς προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι θὰ συνηθίσῃς καὶ σὺ ἀπὸ τώρα τὶς ὥραιες φράσεις καὶ τὴ ζων-

τανή γλώσσα τους και θά λαχταρᾷς νὰ ἀκούσης τὸν ἀληθινὸ λόγον τους, ποὺ χαρακτηρίζεται γιὰ τὴ δραματικότητα, τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν ποιητικότητά του.

Τελικὰ, οἱ προσφερόμενες ἀλήθειες συνοδεύονται ἀπὸ τὰ λόγια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνδέονται μὲ ὅλες τὶς πτυχές τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας. Τὰ λόγια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σοφά, χαριτωμένα, γεμάτα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἁγίων Του καὶ ἀπαραίτητα γιὰ τὸν πιστὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ προσεγγίσει τὶς ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Πατερικὴ σκέψη καὶ σοφία εἶναι ἡ κληρονομιά τοῦ Ἐθνους μας καὶ ὁ ἀδαπάνητος θησαυρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας μας. Οἱ Πατέρες μὲ τὴ διδασκαλία τους στερεώνουν τὸ λόγο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γιὰ τὸν ἐρμηνεύουν μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν ἐπεξηγοῦν καὶ τὸν κατοχυρώνουν μὲ τὴ συγκεκριμένη πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ ἀφομοίωση τῆς ὕλης. Ἡ φράση αὕτη σημαίνει πὼς πρέπει νὰ κάνης κτῆμα σου τὰ ὅσα μαθαίνεις στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτό, πρέπει νὰ καταλάβῃς τὶς θεῖες ἀλήθειες. Νὰ τρέξῃς νὰ τὶς συναντήσης στὴν πηγὴ τους. Καὶ ἔπειτα εἶναι ἀνάγκη νὰ τὶς συνδέσης μὲ τὴν προσωπικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ σου. Καὶ τὰ δυὸ χρειάζονται θέληση καὶ προσπάθεια.

Τὸ βιβλίον δὲν εἶναι γραμμένο γιὰ νὰ ἀποστηθίσῃς μηχανικὰ τὸ περιεχόμενό του. Κάτι τέτοιο γινόταν παλαιότερα καὶ ὁ μαθητὴς δοκίμαζε ἀπὸ τὴν ἐργασία αὕτη κούραση, μονοτονία καὶ ἀγωνία. Τὸ μάθημα δὲν πρέπει νὰ σοῦ πιέξῃ τὴν ψυχὴ. Τὰ ὅσα προσφέρει εἶναι σὰν τὴ δροσιά, ποὺ ἀβίαστα πρέπει νὰ κατεβαίνουν στὴν καρδιά σου, γιὰ νὰ τὴ δροσίξουν μὲ τὴν αἶθρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν ξεκουράζουν. Ἔτσι οἱ περικυπητοὶ ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ εὐχῆς καὶ οἱ ὕμνοι δὲν εἶναι ὕλικο, ποὺ εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ ἀποστηθίζῃς.

Κάθε κεφάλαιο σπονδylώνεται γύρω ἀπὸ μερικὰ κύρια καὶ βασικά σημεῖα. Τὰ σημεῖα αὐτὰ πρέπει νὰ εἶσαι σὲ θέση νὰ τὰ διακρίνης. Αὐτὰ ἀκριβῶς νὰ μαθαίνης. Ὁδηγός σου καὶ ἐδῶ θὰ εἶναι τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Τὰ ἄρθρα του εἶναι λιτά, περιεκτικά, σύντομα. Πρὶν ὅμως διατυπωθοῦν καὶ καταγραφοῦν, ὅπως εἶναι, σὲ προτάσεις, προηγήθηκαν πολλὲς προσπάθειες καὶ συζητήσεις τῶν Ἁγίων Πατέρων,

πολλή και έντονη προσευχή και έντατική μελέτη τῶν θεμάτων πού θίγουν. Ἔτσι πρέπει νά κάνης και σύ. Γιὰ νά εἶσαι σέ θέση νά διατυπώνης περιληπτικά και εὔστοχα τὸ κάθε κεφάλαιο, πρέπει προηγουμένως νά μελετᾷς καλά και προσεκτικά τὸ μάθημά σου. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τῆς δημιουργικῆς μελέτης οἱ γνώσεις σου γύρω ἀπὸ τὰ θρησκευτικά θέματα θὰ εἶναι γεμάτες ἀπὸ ζωὴ και ζωντάνια, ἀπὸ βαθύτητα και εὐλικρίνεια, ἀπὸ ἀγάπη και φιλανθρωπία, ἀπὸ πνευματικὸ και ἠθικὸ πλοῦτο.

Τὸ μάθημά σου θὰ τὸ ὁλοκληρώνης και θὰ τὸ χαίρεσαι μὲ τὴ λύση τῶν ἀσκήσεων. Στηρίζονται ὅλες στὰ σχετικὰ κεφάλαια. Εἶναι ἡ γέφυρα, πού θὰ σέ περνᾷ κάθε φορὰ ἀπὸ τὴν τάξη τοῦ Σχολείου στὸ στίβο τῶν χριστιανικῶν ἀγώνων και προσπαθειῶν ἀπὸ τὴ θεωρία στὴν πράξη. Σὲ καμιὰ ὅμως περίπτωση δὲν καταπιανόμαστε μὲ τίς ἀσκήσεις - ἐρωτήσεις, ἂν δὲν μελετήσουμε σωστὰ και προσεκτικά τὸ κεφάλαιο στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται.

Μὲ αὐτὰ πού εἶπαμε και ὑπογραμμίσαμε, τὸ χωράφι τῆς ψυχῆς σου εἶναι πιά ἑτοιμο. Δέξον τὸ Σπορέα - Χριστὸ και ἄφησε τὸ λόγο Του νά πέση στὴν καλὴ γῆ γιὰ νά φυτρώσῃ και νά δώσῃ καρπὸ ἕκαστὸ στὸ ἑνα.

Οἱ συγγραφεῖς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ :

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ

1. Τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενον τῆς ὀρθόδοξης πίστεως .

Ὁ κυριότερος στόχος τοῦ ἀνθρώπου σήμερον εἶναι νὰ ἐξερευνήσῃ, μὲ τὴ βοήθειαν τῆς Ἐπιστήμης, τὸ διάστημα καὶ γενικὰ νὰ προσεγγίσῃ τὸ ἄγνωστο γι' αὐτὸν Σύμπαν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ διαθέτει, προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν κατακτήσῃ μὲ τὴν παρουσίαν του. Καταβάλλει ἀγωνιώδεις καὶ θανάσιμες προσπάθειες, γιὰ νὰ διεισδύσῃ στὰ μυστικά τῶν ὠκεανῶν, τῆς ἀτμόσφαιρας, τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ ἀστρικοῦ κόσμου.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸν ὑλικὸν κόσμον, ὑπάρχει καὶ ὁ πνευματικὸς κόσμος, ποὺ μᾶς φανερώνει βασικὰ τὸ χῶρον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ γνωρίσῃ καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ νὰ συμμετάσχῃ στῇ μακαριότητά του. Ἐπιθυμεῖ ἀκόμη νὰ μάθῃ τί ἔκανε ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρίαν του. Τὸν ὑλικὸν κόσμον γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος βασικὰ μὲ τὸ λογικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν μὲ τὴ ζωντανίαν καὶ τὴ δύναμιν τῆς πίστεως.

Τὰ ὅρια τοῦ ἀνθρώπινου λογικοῦ. Τὸ λογικὸν μᾶς εἶναι πολυμήχανον καὶ ἐφευρετικόν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ αὐτὸ ἀναλύει, ὑπολογίζει, στοχάζεται καὶ πλουτίζει τὰς γνώσεις του σχετικὰ μὲ τὸν ἔμφυχον καὶ ἄψυχον περιβάλλοντα κόσμον. Εἶναι ἓνα πολύτιμον δῶρον τοῦ Θεοῦ.

Μὲ τὴ δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν

προσεγγίζει μονάχα τὰ μυστικά τῆς δημιουργίας (φύσεως). Μπορεῖ νὰ στοχαστῇ καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸ του ἐλεύθερο καὶ ἀνοικτὸ γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ ἀποδεχτῇ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προσεγγίξῃ καὶ τὸ Θεό. Μονάχα πού πρέπει τὸ λογικὸ νὰ βρίσκεται σὲ ἀρμονία καὶ σὲ στενὴ συνεργασία καὶ μὲ τὶς ἄλλες δυνάμεις του, ὅπως εἶναι τὸ συναίσθημα (ἀγάπη) καὶ ἡ βούληση. Μὲ διαπιστώσεις, πού βγαίνουν ἀπὸ μιὰ τέτοια λογικότητα, μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος πραγματικὰ νὰ πεισθῇ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴν παρουσία καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ μᾶς μιλοῦν πολὺ αὐθεντικὰ καὶ πειστικὰ τὰ ἀναρίθμητα οὐράνια σώματα, ἡ τάξη μὲ τὴν ὁποία κινοῦνται, τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ βασίλειο μὲ τὰ τόσα μυστικά του καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ψυχосωματικὸ καὶ πνευματικὸ του στολισμό. "Ὅλα μᾶς «διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» (Ψαλμ. 18,2). "Ὅλα δηλαδὴ μιλοῦν γιὰ τὸν πάνσοφο, παντοδύναμο καὶ πανάγαθο Θεό - Δημιουργό.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως θέλει νὰ προχωρήσῃ σὲ μιὰ βαθύτερη προσωπικὴ κοινωνία του μὲ τὸ Θεό. Θέλει νὰ προσεγγίσῃ μὲ ὁλόκληρὴ τὴν ὑπαρξὴ του καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Τὴ βαθιὰ αὐτὴ καὶ οὐσιαστικὰ ἀνθρώπινη ἐπιθυμία ἱκανοποιεῖ τὸ θεϊκὸ δῶρο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ πίστις αὐτὴ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ μυστήριό τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀξία τῆς πίστεως. Ἡ πίστις ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖ, ὅπου τὸ λογικὸ σταματᾷ τὴ χορήγησιν τῆς βοηθείας του. "Ὅπως θὰ δοῦμε καὶ σὲ ἄλλα μαθήματα, ὁ Θεὸς εἶναι "Ενας, ἀλλὰ Τριαδικός. Ἡ θεία φύσις εἶναι μία, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία Πρόσωπα : τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Θὰ μιλήσουμε πιὸ κάτω γιὰ τὸν πνευματικὸν κόσμο : τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα. Ὀνομάζουμε καὶ ὁμολογοῦμε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Θεάνθρωπο Κύριο, γιατί στὸ Πρόσωπό Του εἶναι ἀδιάσπαστα, ἀδιαίρετα καὶ ἀσύγχυτα ἐνωμένες ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύσις. Αὐτὲς καὶ ἄλλες ὑπέρογκες ἀλήθειες πλησιάζει ὁ ἄνθρωπος μονάχα μὲ τὴ χριστιανικὴ πίστιν. Πρόκειται γιὰ ἀλήθειες πού ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς φανέρωσε στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ Σάρκωσις τοῦ Κυρίου ἔδωσε ἓνα νόημα στὴ ζωὴ μας σ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή του (ια' 1) μᾶς παρουσιάζει τὸ γεγονός τῆς πίστεως : «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων». Ἡ πίστις δηλαδὴ εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἐκείνων, ποὺ ἐλπίζουμε καὶ ἡ διαπίστωση τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ποὺ δὲν βλέπουμε μὲ τὰ σωματικὰ μας μάτια.

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως. Οἱ ἀλήθειες αὐτὲς ἀπευθύνονται πρῶτα στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, γιατί πρὶν τίς γνώρισουμε, πρέπει νὰ τίς ἀγαπήσουμε. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μᾶς λέγει χαρακτηριστικά : «Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰω. δ' 7-8). Ἡ ἀγάπη αὐτὴ εἶναι προϋπόθεση καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν δυνατή, ἀπλή, καθαρὴ καὶ πλούσια σὲ ἀγάπη καρδιά, πρῶτοι αὐτοὶ δέχονται τὴν πρόσκληση τοῦ Θεοῦ. Ἡ πίστις δὲν τρέφεται μονάχα μὲ τὴ μελέτη τῶν βιβλίων, ἀλλὰ βασικὰ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν προσευχή, ποὺ συνδέει καὶ ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό.

Παρόλα αὐτὰ ἡ πίστις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τυφλὴ καὶ παράλογη. Μετὰ τὴν καρδιά πρέπει νὰ αἰχμαλωτίζῃ τὸ λογικὸ μας γιατί Δημιουργὸς κι αὐτοῦ εἶναι ὁ Θεός. Πρέπει μάλιστα ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ ἐπιστρατεύῃ γιὰ νὰ σκεφτῇ, νὰ ἐκφράσῃ καὶ νὰ δεχτῇ μὲ βεβαιότητα τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ποὺ ξεπερνοῦν τὰ λογικὰ του ὅρια.

Ὅπως ἡ πίστις δὲν συγκρούεται μὲ τὸ λογικὸ μας, ἔτσι δὲν διαφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμη. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες μιλοῦν γιὰ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὑλικά πράγματα. Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως μιλοῦν γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸν πνευματικὸ κόσμον. Μονάχα ψεύτικη ἐπιστήμη δὲν παραδέχεται τίς ἀλήθειες τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ σφαλερὴ πίστις ἀρνεῖται τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης. Γιὰ τοῦτο ὀρθὰ παρατηρήθηκε : «Ποτὲ δὲν βρῆκα τίποτε στὴν ἐπιστήμη μου, ποὺ νὰ μπορῶ νὰ ἀντιτάξω στὴ Θρησκεία» (Ἀἰνστάϊν).

Ἡ ἀδύνατη καὶ δυνατὴ πίστις. Οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ἀκριβῶς ἐπειδὴ συναισθάνονταν τίς ἀδυναμίες τους, παρακαλοῦσαν τὸν Κύριο νὰ αὐξήσῃ τὴν πίστιν τους : «Πρόσθες ἡμῖν πίστιν»

(Λουκ. ιζ' 5). Ἡ πίστις μας ἐξασθενίζει ὅταν ἐνδίδουμε στὶς ἀδυναμίες μας, στοὺς πειρασμοὺς τοῦ Σατανᾶ, στὸ κακό. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ μοιάσουμε μὲ τοὺς Ἀποστόλους, ποὺ παρακαλοῦσαν τὸ Χριστό, τὸν «ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως», νὰ ἐνισχύῃ καὶ πλουτίζῃ τὴν πίστιν τους.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ τροφοδότες τῆς πίστεώς μας. Αὐτοὶ εἶναι : ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ συμμετοχή μας στὰ θεῖα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας (Ἐξομολόγηση καὶ θεῖα Κοινωνία), ἡ συναναστροφή μας μὲ πρόσωπα ποὺ ἔχουν ζωντανή πίστιν, ἡ προσευχή καὶ τὰ ἔργα πίστεως. Ἔτσι ζοῦμε χριστιανικὴ ζωὴ καὶ εἴμαστε κοντὰ στὸ Θεό.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ λογικὸ καὶ ἡ πίστις εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὸ λογικὸ γνωρίζουμε τὸν ὕλικό κόσμο. Μὲ τὴν πίστιν μπαίνουμε στὴ σφαῖρα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Τὸ ἓνα συμπληρῶναι τὸ ἄλλο. Ἡ πίστις ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐνίσχυση. Αὐτὴν τὴν προσφέρει ἡ Ἐκκλησία.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πίστις δὲ ὦτα ψυχῆς». «Οὔτε ἡ γνώσις ἄνευ πίστεως οὐθ' ἡ πίστις ἄνευ γνώσεως» (*Κλήμης Ἀλεξανδρεύς, P.G. 9, 9*).
2. «Πρὸς τί δὲ καὶ ἀπιστεῖς; Ἡ οὐκ οἶδας ὅτι ἀπάντων πραγμάτων ἡ πίστις προηγείται; Τίς γὰρ δύναται θερίσαι γεωργός, ἐὰν μὴ πρῶτον πιστεύσῃ (=ἐμπιστευτῇ) τὸ σπέρμα τῇ γῇ ἢ τίς δύναται διαπερᾶσαι τὴν θάλασσαν, ἐὰν μὴ πρῶτον ἑαυτὸν πιστεύσῃ τῷ πλοίῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ; Τίς δὲ κάμνων (= ἄρρωστος) δύναται θεραπευθῆναι, ἐὰν μὴ πρῶτον ἑαυτὸν πιστεύσῃ τῷ ἱατρῷ; Ποίαν δὲ τέχνην ἡ ἐπιστήμην δύναται τις μαθεῖν, ἐὰν μὴ πρῶτον ἐπιδῷ ἑαυτὸν καὶ πιστεύσῃ τῷ διδασκάλῳ;» (*Θεόφιλος Ἀντιοχείας, ΒΕΠΕΣ 5, 17*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί ἡ πίστις χρειάζεται τροφοδοσία; 2) Πῶς ἀδυνατίζει ἡ πίστις μας;
- 3) Γιατί ἡ πίστις εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ; 4) Νὰ μελετήσῃς τὸ ια' κεφάλαιο τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς καὶ νὰ σημειώσῃς στὸ τετράδιό σου τὰ πρόσωπα, ποὺ εἶχαν ζωντανή πίστιν. Ποιὸ θαυμάζεις περισσότερο καὶ γιατί; 5) Ἀποστήθισε τὸ στίχο : «Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ» (Ἑβρ. ια' 6).

2. Οί δύο πηγές τῆς θείας 'Αποκαλύψεως.

Στὴν ἀναζήτηση τῆς ὁποιασδήποτε ἀλήθειας ἀξία ἔχει ἡ πηγή. Σ' αὐτὴν πρέπει νὰ ἀνατρέχουμε, ἂν θέλουμε ἡ ἀλήθεια ποὺ ἀναζητᾶμε, νὰ εἶναι καθαρὴ καὶ γνήσια.

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὶς ἀλήθειες, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ ξέρουμε ποῦ εἶναι θησαυρισμένες καὶ μὲ ποῖο τρόπο θὰ τὶς κάνουμε κτῆμα μας.

Ἡ Ἐκκλησία ἐνσαρκώνει καὶ ἐρμηνεύει τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Τὸ θησαυρὸ τῆς πίστεως ἐμπιστεύτηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του καὶ ἐκεῖνοι τὸν παρέδωσαν στὴν Ἐκκλησία. Τοὺς εἶπε : «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν, ὅσα ἐνετειλάμην (=παρήγγελια) ὑμῖν» (Ματθ. κη' 19-20).

Στὴ θεία Λειτουργία ἀπαγγέλλουμε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ποὺ σύνταξαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὴν Α' καὶ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις ἦταν ὁδηγὸς τοὺς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐμπνευστὴς τοὺς. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, «στύλος καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. γ' 15).

Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Εἶναι οἱ δύο πηγές τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἔχουν ἴσο κύρος καὶ τροφοδοτοῦν τοὺς πιστοὺς μὲ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Ἡ πρώτη, ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ δεύτερη, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, εἶναι ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο στοὺς Ἀποστόλους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν φανερώθηκε ἀμέσως καὶ σὲ μιὰ ἐποχὴ, ἀλλὰ σὲ διάφορα πρόσωπα ποὺ ἔζησαν σὲ διάφορες ἐποχές. Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ λέγει : «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως (=πολλὰς φορὰς καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους) πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ» (Ἑβρ. α' 1). Σ' αὐτὰ προσθέτει ὁ Μέγας Βασίλειος : «Ὁ ὦταν ἦρθε ὁ κατὰλληλος καιρὸς, ὁ Θεὸς μίλησε σὲ μᾶς μὲ αὐτὸν τὸν

Υιό Του, πού φανερώθηκε στή γῆ σάν ἄνθρωπος καί συναναστράφηκε μέ τούς ἀνθρώπους. Καί ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε τὰ σωτήρια παραγγέλματα Του, μᾶς βοήθησε νά γνωρίσουμε σωστά τόν ἀληθινό Θεό» (Ἀπό τή θεία Λειτουργία του).

Ἡ Ἀγία Γραφή, ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀγία Γραφή εἶναι τὰ ἱερὰ βιβλία, πού γράφτηκαν ἀπὸ ἀνθρώπους φωτισμένους ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὰ βιβλία αὐτὰ περιέχουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὶς ἀλήθειες πού φανέρωσε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι θεόπνευστη (= ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸ Θεό). Τὴ θεοπνευστία της δείχνουν οἱ ἑξῆς χαρακτηριστικοὶ στίχοι :

1) «Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν» (Β' Τιμ. γ' 16).

2) «Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη (= διατυπώθηκε) ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι» (Β' Πέτρ. α' 21).

Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς τῆς Ἀγίας Γραφῆς συμπεραίνουμε ὅτι : α) Μὲ τὴν Ἀγία Γραφή μιλάει ὁ Θεός· β) γιὰ τὴ συγγραφὴ της συνεργάστηκαν ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος - συγγραφεὺς καὶ γ) ὁ Θεὸς εἶναι Ἐκεῖνος, πού μᾶς δίνει τὴν ἐγγύηση γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Τὸ θεϊκὸ στοιχεῖο στὴν Ἀγία Γραφή. Ὁ μελετητὴς τῆς Ἀγίας Γραφῆς διακρίνει σ' αὐτὴν τὸ «χέρι» τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκούει τὴ φωνὴ Του. Ἡ Ἀγία Γραφή διηγεῖται γεγονότα πού δὲν εἶναι ἀπλὲς ἀνθρώπινες πράξεις. Εἶναι, ἀντίθετα, τὰ «μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ», τὰ «θαυμάσια», «τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Του», πού λυτρώνουν τὸν ἄνθρωπο. Οἱ Πατριάρχες, ὁ Μωυσῆς, οἱ προφῆτες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη μιλοῦσαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ. Στὴν Καινὴ Διαθήκη μιλάει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μέ τὸν Υἱό Του, πού τελειώνει καὶ ὁλοκληρώνει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ - Πατέρα.

Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Θεὸς χρησιμοποίησε ἀνθρώπους πού κατέγραψαν τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια Του, ἡ Ἀγία Γραφή ἔχει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θεϊκὸ, καὶ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο.

Τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο στὴν Ἀγία Γραφή. Οἱ συγγραφεῖς

τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἔγραψαν ὅσα ὁ Θεὸς θέλησε νὰ γράψουν. Φώτισε τὸ νοῦ τους γιὰ νὰ καταλάβουν τίς θείες καὶ σωτήριες ἀλήθειες. Ὅσα ἔγραψαν, δὲν εἶναι δικά τους λόγια. Δικός τους εἶναι ὁ τρόπος τοῦ γραψίματος. Ὁ Θεὸς ἄφησε τοὺς συγγραφεῖς νὰ ἐκφραστοῦν σύμφωνα μὲ τὴ μόρφωσή τους καὶ τίς λαϊκὲς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς τους. Φώτισε τὸ πνεῦμα τους, ἀλλὰ δὲν ὑπαγόρευσε κατὰ λέξη τίς ἀλήθειές Του. Ἄν ὁ συγγραφεὺς ἦταν μορφωμένος, διακρίνουμε τὴ μόρφωσή του ἀπὸ τὸν τρόπο πού ἐκθέτει τὰ γεγονότα. Ἡ φράση του εἶναι κομψή καὶ τὸ λεξιλόγιό του πλούσιο. Ἄν ὅμως ἦταν π.χ. ποιμένας, χρησιμοποιοῦσε μερικὲς ἀπὸ τίς εἰκόνες τοῦ περιβάλλοντός του γιὰ νὰ μᾶς μεταφέρει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς δὲν γράφουν τὴν ἴδια γλῶσσα. Ἄλλοι γράφουν στὰ ἑλληνικά, ἄλλοι στὰ ἑβραϊκά ἢ στὰ ἄραμαϊκά.

Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ δευτέρα βρῦση, πού τροφοδοτεῖ τὴ δεξαμενὴ τῆς πίστεως. Πρὶν γραφτοῦν τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου παραδιδόταν προφορικά. Γιὰ πολλὲς δεκαετίες οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχαν γραμμένο τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἔγινε μετὰ τὸ 50 μ.Χ.

Ὅταν ἓνα μικρὸ τμῆμα τῆς προφορικῆς αὐτῆς διδασκαλίας καταγράφηκε στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις δὲν παραμερίστηκε. Ἀντίθετα ἦταν ἡ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι τὸ γραπτὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἐγινε ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ τὴ συμπλήρωση τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συμβουλεύει τοὺς Χριστιανούς τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἐνθυμῶνται μαζί μὲ τὸ γραπτὸ κήρυγμα καὶ τίς προφορικὲς παραδόσεις: «Στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν» (Β' Θεσ. β' 15). Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει καθαρὰ ὅτι στίς σελίδες τῆς Ἀγίας Γραφῆς δὲν περιέχονται ὅλες οἱ φανερωμένες ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀλήθειες (Ἰω. κα' 25).

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μὲ τὸ φῶς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καθόρισε πόσα καὶ ποια βιβλία ἀνήκουν στὴν Ἀγία Γραφή καὶ ὀργάνωσε τὴ Ζωὴ καὶ Λατρεῖα της.

Τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως εἶναι :

1) Οἱ ἀποφάσεις τῶν Ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς

καὶ οἱ ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν Συνόδων ποὺ ἐπικύρωσαν οἱ Οἰκου-
μενικές.

2) Τὸ ἐπίσημο Σύμβολο τῆς Πίστεως κατὰ κύριο λόγο καὶ
κατὰ δεύτερο λόγο τὰ ἄλλα σύμβολα (Ἀποστολικὸ καὶ Ἀθανα-
σιανό).

3) Ἡ Θεία Λειτουργία καὶ γενικὰ ἡ θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλη-
σίας.

4) Τὰ συγγράμματα τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ-
όσον ὑπάρχει σ' αὐτὰ συμφωνία τῶν Πατέρων ὡς πρὸς τὶς ἀλήθειες
τῆς πίστεως.

5) Τὰ κείμενα ποὺ γράφτηκαν ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα καὶ μετὰ
γὰ νὰ ὑπογραμμισθοῦν οἱ παρεκκλίσεις τῆς πίστεως στὴ διδασκα-
λία τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν. Τὰ κείμενα αὐτά,
ποὺ ἔχουν δευτερεύουσα σημασία, εἶναι ἐγκύκλιοι καὶ πρακτικὰ
Συνόδων, καθὼς καὶ ὁμολογίες πίστεως ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως εἶναι θησαυρισμένες στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ἱερὰ
Παράδοση. Εἶναι οἱ δύο πηγές τῆς χριστιανικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως.
Στὴν Ἐκκλησία φυλλάσσονται καὶ ἐρμηνεύονται ἀλάνθαστα.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Οὐ πάντα ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι· διὸ τὰ μὲν ἐν Γραφαῖς,
τὰ δὲ ἐν Παραδόσει παρέδωκαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι» (Ἐπιφάνιος, *P.G. 41, 1048*).
2. «Ὡς περ δένδρον, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον, οὕτω καὶ
ἡ ψυχὴ τῇ θεῇ ἀρδευομένη Γραφῇ πιαίνεται (= ἐμπλουτίζεται) καὶ καρπὸν
ὥριμον δίδωσι πίστιν ὀρθόδοξον, καὶ ἀειθαλεῖσι τοῖς φύλλοις, ταῖς θεαρέστοις,
φημί, ὡραίζεται πράξει» (Ἰω. Λαμασκηνός, *P.G. 94, 1176*).
3. «Ὅταν προσεύχεσαι, μιλᾷς μὲ τὸ Θεό. Ὅταν διαβάξης τὴν Ἁγία Γραφή,
σοῦ μιλάει ὁ Θεός» (Ἀνγολιστίνος).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ τί διαφέρει ἡ Ἁγία Γραφή ὡς ἱστορικὸ βιβλίον ἀπὸ τὰ συνηθισμένα
ἱστορικὰ βιβλία; 2) Γιατί ὁ Θεὸς εἶναι οὐσιαστικὰ ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἁγίας Γρα-
φῆς; 3) Πῶς οἱ ἅγιοι ἄνδρες εἶναι ἐπίσης συγγραφεῖς τῆς Ἁγίας Γραφῆς; 4) Γιατί
ἡ Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι ἐξίσου ἔγκυρη καὶ ἰσότιμη μὲ τὴν Ἁγία Γραφή;

3. Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν Ἀγία Γραφή.

Στὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, μαζὶ μὲ τοὺς ὕμνους καὶ τὶς εὐχές, ἀκοῦμε καὶ περικοπὲς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Στὴν Ἀγία Γραφή μιλάει ὁ Ἰδιος ὁ Θεός, ποὺ ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτό Του καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Οἱ σελίδες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μᾶς μεταφέρουν σ' ἓνα περιβάλλον ποὺ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ δικό μας. Οἱ ἄνθρωποι του ὅμως, οἱ Ἰσραηλίτες, ἂν καὶ ἔζησαν ἑκατοντάδες χρόνια πρὸ Χριστοῦ, δὲν διαφέρουν πνευματικὰ ἀπὸ μᾶς. Στὴ ζωὴ τους βλέπουμε τοὺς πειρασμούς, τὶς ἀγωνίες, τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου κάθε ἐποχῆς. Ἔχουν ὅμως παρόλα αὐτὰ ἓνα ἰδιαιτέρο χαρακτηριστικὸ : εἶναι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὸν ὁ Θεὸς χαράσσει τὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

Οἱ Ἰσραηλίτες ἔζησαν ἀνάμεσα στοὺς εἰδωλολατρικοὺς λαούς. Ὁ πολιτισμὸς τους ἦταν κατώτερος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ εἶχαν οἱ γείτονές τους. Ἦταν λοιπὸν φυσικὸ νὰ ἀφομοιωθοῦν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ περιβάλλον. Δὲν ἔγινε ὅμως κάτι τέτοιο, γιὰ τὸν Θεὸν φανέρωνε σ' αὐτοὺς τὸν ἑαυτό Του. Ἔκανε ἱερὴ συμφωνία μὲ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἔδωσε τοὺς νόμους Του καὶ προσανατόλισε τὴ ζωὴ τους. Ὁ σκοπὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ ἱδρυση τῆς Βασιλείας Του πάνω στὴ γῆ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὸν Κύριο γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Σ' αὐτὴν ἱστορεῖται ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ καταγράφεται ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του. Ὁ Κύριος ὅμως ὑπάρχει καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Εὐστοχα παρατήρησε ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος γιὰ τὴ σχέση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς δυὸ Διαθῆκες : « Ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι κρυμμένη στὴν Παλαιὰ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη φανερῶνεται στὴν Καινὴ ».

Τὴν ἐσωτερικὴ σχέση τῆς Παλαιᾶς μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε στὴ Μεταμόρφωσι τοῦ Σωτῆρος στὸ βουνὸ Θαβὼρ, ὅπου παρουσιάσθηκαν ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ προφῆτης Ἠλίας καὶ συνομίλησαν μὲ τὸν Κύριο γιὰ τὸ πάθος Του. Ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν προφητῶν.

Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἔγινε γιὰ τοὺς Ἰουδαίους «παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν» (Γαλ. γ' 24). Τοὺς προφύλαξε ἀπὸ τὴν ἀφομοίωση τοῦ εἰδωλολατρικοῦ περιβάλλοντος, τοὺς δίδαξε τὴ συναισθήση τῆς ἀμαρτίας καὶ καλλιέργησε τὸν πόθο γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Λυτρωτοῦ. Ὁ Μωσῆς ἦταν ὁ μεσίτης στὴ σύναψη τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ με τοὺς Ἰσραηλίτες, ὅπως ὁ Κύριος ἔγινε ὁ «μεσίτης τῆς καινῆς διαθήκης» ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ προφῆτες ποὺ ἀντιπροσώπευσε ὁ Ἡλίας, προφῆτευσαν γιὰ τὸ Μεσσία καὶ περιέγραψαν τὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας Του. Ὁ Μωσῆς καὶ ὁ Ἡλίας εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιατί με τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τοὺς προτύπωσαν καὶ προεικόνισαν τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου. Ἄλλοι τύποι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ Νῶε, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰώβ, ὁ Ἰωσήφ, ὁ Δαβίδ, ὁ Ἰωνᾶς, κ.ά.

Στὴν Παλαιὰ ὁμως Διαθήκη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πρόσωπα, ἔχουμε περιστατικὰ καὶ γεγονότα, ποὺ προεικονίζουν γεγονότα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ διάβαση π.χ. τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας καὶ τὸ θεόσταλτο μάννα προεικονίζουν ἀντίστοιχα τὸ Ἅγιο Βάπτισμα καὶ τὴ θεία Κοινωνία.

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ καὶ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Λυτρωτοῦ πραγματοποιεῖται στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διδάσκει, θαυματοουργεῖ καὶ τελικὰ ἐπισφραγίζει με τὸ Τίμιο Αἷμα Του τὴν καινὴ διαθήκη, δηλαδὴ τὴ νέα συμφωνία ποὺ γράφεται ὄχι σὲ λίθινες πλάκες, ἀλλὰ στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ἔγινε ὁ Σωτὴρας τοῦ κόσμου. «Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν» (Ματθ. σκτ' 28).

Στὶς σελίδες τῆς Καινῆς Διαθήκης διακρίνουμε τὸ δίκαιο, ἅγιο, παντοδύναμο καὶ προνοητὴ Θεὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οἱ κυριότερες διατάξεις τῆς Μωσαϊκῆς Νομοθεσίας εἶναι καὶ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα, γιατί στηρίζονται στὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν πλησίον. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρουμε ὅτι ὁ Κύριος συμπλήρωσε καὶ ὁλοκλήρωσε τὸ Μωσαϊκὸ Νόμο. Τοῦτο βλέπουμε στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ καινούργιο κρασί, ποὺ χρειάζεται καινούργια ἀσκία (Ματθ. θ' 17).

Ὁ Θεὸς με τὴν Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ νὰ προσκαλῇ τοὺς ἀν-

θρώπους στη Βασιλεία Του μέχρι τη δευτέρα παρουσία του Κυρίου. Τότε, όπως λέγει ο Απόστολος Παύλος, ο Κύριος θα παραδώσει τη Βασιλεία αυτή στο Θεό και Πατέρα Του (Α' Κορ. ιε' 24).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην Παλαιά Διαθήκη ο Θεός μίλησε στους Ισραηλίτες με τους Πατριάρχες, το Μωυσή, τους προφήτες. Στην Καινή Διαθήκη μίλησε στους ανθρώπους με τον Κύριο ήμών Ιησού Χριστό. Ο Κύριος είναι ο μεσίτης της Καινής Διαθήκης, όπως ο Μωυσής ήταν της Παλαιάς.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Ἔστι γὰρ ἰδεῖν μυστικῶς ταῦτα παρὰ τοῖς προφήταις τεταμιευμένα· οὐδὲν γὰρ ἄγραφον κεῖται οὔτε ἐν τῇ Καινῇ οὔτε ἐν τῇ Παλαιᾷ· ἀλλὰ προέλαβε τὴν Καινὴν ἢ Παλαιὰ καὶ ἡρμήνευσε τὴν Παλαιὰν ἢ Καινὴν. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο διαθῆκαι, καὶ δύο παιδίσκαι, καὶ δύο ἀδελφαί, τὸν ἑνα Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κύριος παρὰ προφήταις καταγγέλλεται· Χριστὸς ἐν Καινῇ κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινὰ· προέλαβε γὰρ τὰ παλαιὰ· οὐκ ἐσβέσθη τὰ παλαιὰ· ἡρμηνεύθη γὰρ ἐν τῇ Καινῇ» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 50, 796*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) «Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου» (Ψαλμ. 118, 105). Γιατί ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς στὸ δρόμο τῆς ζωῆς σου; 2) Τί μᾶς φανέρωσε ὁ Θεὸς μετὰ τὴν Ἁγία Γραφή; 3) «Λάλει, ὅτι ἀκούει ὁ δοῦλός σου» (Α' Βασ. γ' 10). Ἐτσι ἀπάντησε ὁ Σαμουὴλ, ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Θεός. Τί διδάσκει ἀπὸ τὴν ἀπάντησή του; 4) Τί εἶπαν οἱ προφῆτες γιὰ τὸ Χριστό;

4. Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Σὲ κάθε μάθημα καταφεύγουμε στὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴ ζωντανὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐτσι στρέφουμε μέσα μας ἐκεῖνα ποὺ μαθαίνουμε. Στὴν Ἐκκλησία ἐξάλλου ἀκοῦμε πάντοτε «ἀναγνώσματα» ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Πρέπει λοιπὸν νὰ μάθουμε γιὰ τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὸ περιεχόμενό τους.

Διάρθρωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ Ἁγία Γραφή, ὅπως εἶναι γνωστὸ, διαιρεῖται στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἀπὸ τὰ 76 βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ 49 ἀνήκουν στὴν Παλαιὰ καὶ τὰ 27 στὴν Καινὴ Διαθήκη. Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἂν καὶ γρά-

φτηκαν μέσα σέ πολλούς αιώνες, ἔχουν ἐνότητα καί ἐσωτερική συνοχή. Δείχνουν τὰ διάφορα στάδια τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου.

Διάρθρωση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διαίρουνται ἀνάλογα μέ τὸ περιεχόμενό τους, σέ ἱστορικά, διδακτικά ἢ ποιητικά καί προφητικά.

Τὰ ἱστορικά βιβλία διηγοῦνται τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τήν πλάση τοῦ ἀνθρώπου, τή ζωὴ τῶν Πατριαρχῶν καί τὴν ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν ὡς τὸ 2ο αἶώνα π.Χ. Τὰ πέντε πρῶτα ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ λέγονται Πεντάτευχος.

Τὰ διδακτικά ἢ ποιητικά μιλοῦν κυρίως γιά τὰ πρακτικά προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί δίνουν σωστὲς συμβουλές γιά νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος ἀρμονικά μέ τὸ Θεὸ καί τοὺς συνανθρώπους του.

Σ' αὐτὰ τὰ βιβλία οἱ θεόπνευστοι συγγραφεῖς θέτουν ἐρωτήματα πάνω σέ βασικά θέματα, ὅπως : Γιατί ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος ; Τί πρέπει νὰ κάνη γιά νὰ εἶναι εὐτυχισμένος ; Ἐχει ἀξία αὐτὴ ἡ ζωὴ ; Τὰ βιβλία αὐτὰ βοηθοῦν τὸν ἀναγνώστη νὰ ἀναζητῇ τὸ Θεό, νὰ Τὸν ἀγαπᾷ καί νὰ ἐφαρμόζη τὸ θέλημά Του, γιατί λέγουν τί κάνει ὁ Θεὸς γιά τὸν ἄνθρωπο.

Τὰ προφητικά βιβλία περιέχουν τὸ φλογερὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν. Οἱ προφῆτες μιλοῦσαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ. Ἐνδιαφέρονταν γιά τοὺς συμπατριῶτες τους καί ἀνησυχοῦσαν γιά τὴν τύχη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους. Οἱ προφῆτες θύμιζαν ὅτι ἡ ἀτομικὴ καί ἐθνικὴ προκοπὴ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴ στάση ποὺ παίρνουν ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ἐθνικὴ κοινότητα ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ. Θαυμάζουμε στὶς προφητεῖες τὰ κείμενα ποὺ μιλοῦν γιά τὸ Μεσσία. Ἡ ζωντανὴ πίστη τῶν προφητῶν μεταγγίζεται καί στοὺς ἀναγνώστες τῶν κειμένων τους.

Διάρθρωση τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀκολουθοῦν τὴν ἴδια διάρθρωση μέ ἐκείνη τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐχουμε τὰ ἱστορικά βιβλία (τέσσερα Εὐαγγέλια, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων), τὰ διδακτικά βιβλία (ἐπιστολές) καί τὸ προφητικὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου.

Τὰ Εὐαγγέλια ἀφηγοῦνται τὴ ζωὴ καί παρουσιάζουν τὴ διδα-

σκαλία και τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἱστοροῦν τὴ δράση τῶν Ἀποστόλων, τὴ ζωὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας καὶ τελειώνουν μὲ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Οἱ ἐπιστολὲς ἀναλύουν καὶ ἐπεξηγοῦν τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς σωτηρίας, δηλαδὴ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ λύνουν διάφορα προβλήματα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς οἱ 14 εἶναι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ οἱ 7 (οἱ καθολικὲς) τῶν: Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα. Ἡ συλλογὴ τῶν 76 βιβλίων λέγεται Κ α ν ὶ ν τῆς Ἀγίας Γραφῆς, γιατί τὰ βιβλία αὐτὰ κανονίστηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς γνήσια καὶ κανονίζουν τὴν πίστη μας καὶ τὴ ζωὴ μας.

Γλῶσσα καὶ μεταφράσεις τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Τὰ βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς γράφτηκαν ἀπὸ διάφορους συγγραφεῖς καὶ σὲ διάφορα χρονικὰ διαστήματα.

Ἡ Πεντάτευχος γράφτηκε τὸν 13ο αἰῶνα π.Χ. καὶ ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου τὸ 90-95 μ.Χ. Μέσα σὲ διάστημα δεκατριῶν αἰώνων γράφτηκαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα βιβλία. Τὰ περισσότερα γράφτηκαν στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα, ἄλλα στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἄλλα στὴν ἀραμαϊκὴ. Ὡς τὸ 1973 μ.Χ. ὁλόκληρὴ ἡ Ἀγία Γραφή εἶχε μεταφραστῇ σὲ 255 γλῶσσες, ἡ Καινὴ διαθήκη σὲ 345 γλῶσσες καὶ ὁρισμένα τεμάχια τῆς Ἀγίας Γραφῆς σὲ 899 γλῶσσες καὶ γλωσσικὰ ἰδιώματα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἀγία Γραφή εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Τὸν βρίσκουμε στὰ βιβλία της ποὺ εἶναι ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά. Εἶναι κτῆμα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας, γιατί μεταφράζονται σὲ διάφορες γλῶσσες καὶ διαλέκτους.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἡ Ἀγία Γραφή καὶ τὰ κατορθώματα λέγει τῶν δικαίων καὶ τὰ ἐλαττώματα, ἵνα τὰ μὲν φύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 51, 368*).
2. «Πέλαγος ἡμῖν νοημάτων δείκνυσιν ἀχανὲς (ἡ Γραφή)» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 63, 519*).
3. «Ὅποιος δὲν γνωρίζει τὴν Ἀγία Γραφή, δὲν γνωρίζει τὸ Χριστό» (*Ἰερώνυμος*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Δικαιολόγησε τούς κάτωθι χαρακτηρισμούς που δόθηκαν για την 'Αγία Γραφή :

1) «Είναι ήρωικό βιβλίο, είναι βιβλίο ήρώων για ήρωες, βιβλίο που δημιουργεί ήρωες».

2) «Η γενική βιβλιοθήκη τών λαών».

3) «Το φθηνότερο βιβλίο με το πλουσιότερο περιεχόμενο».

4) «Άροτρον (= αλέτρι) ειρήνης».

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τα ιστορικά βιβλία

Γένεσις	Βασιλειών Α' - Δ'
Έξοδος	Παραλειπομένων Α' - Β'
Λευϊτικόν	Έσδρας Α' - Β'
Άριθμοί	Νεεμίας
Δευτερονόμιον	Τωβίτ
Ίησοῦς Ναυή	Ίουδιθ
Κριταί	Έσθθρ
Ρούθ	Μακκαβαίων Α' - Γ'

Τα διδακτικά ή ποιητικά βιβλία

Ψαλμοί	Έκκλησιαστής
Ίώβ	Άσμα Άσμάτων
Παροιμίες Σολομῶντος	Σοφία Σολομῶντος
	Σοφία Σειράχ

Τα προφητικά βιβλία

Ήσαϊας	Μιχαίας
Ίερεμίας	Ίωήλ
Βαρούχ	Όβδιού
Θρήνοι Ίερεμίου	Ίωνᾶς
Έπιστολή	Ναούμ
Ίερεμίου	Άββακούμ
Ίεζεκιήλ	Σοφονίας
Δανιήλ	Άγγαίος
Ωσηέ	Ζαχαρίας
Άμώς	Μαλαχίας

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τα Ευαγγέλια κατά :

Ματθαίον
Μάρκον
Λουκάν
Ίωάννην
Αί Πράξεις τών
Άποστόλων

Οι έπιστολές πρός :

Ρωμαίους
Κορινθίους Α' - Β'
Γαλάτας
Έφεσίους
Φιλιππησίους
Κολοσσαείς
Θεσσαλονικείς
Α' - Β'
Τιμόθεον Α' - Β'
Τίτον
Φιλήμονα
Έβραίους

Καθολικές έπιστολές :

Ίακώβου
Πέτρου Α' - Β'
Ίωάννου Α' - Γ'
Ίούδα

Προφητικό βιβλίο :

Ή Άποκάλυψις
του Ίωάννου

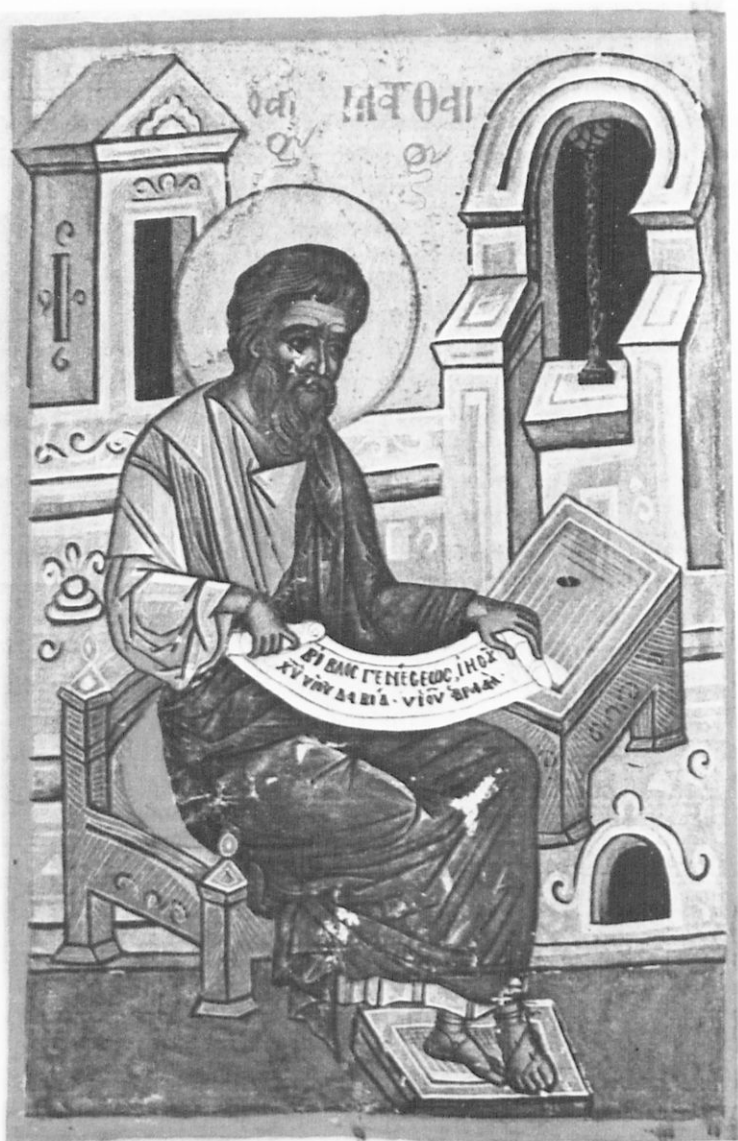
5. Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί.

Οἱ μορφές τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν εἰκονίζονται στὰ σφαιρικά τρίγωνα, πού κρατοῦν ἀπὸ πάνω τους τὸν τροῦλλο τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ. Στὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἔχει καταγραφῇ ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Στὶς εἰκόνες τους παρουσιάζονται συνήθως ἑτοιμοὶ νὰ γράψουν τὸ Εὐαγγέλιο, πού διαλαλεῖ τὴ θεότητα καὶ τὴ μεσσιανικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Ὁ Ματθαῖος εἶναι συγγραφεὺς τοῦ πρώτου Εὐαγγελίου καὶ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα Μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Προτοῦ ἀκολουθήσῃ τὸν Κύριο, ἦταν τελὸς πρὸς καὶ ὀνοζόταν Λεεὶς. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του γιὰ τοὺς Ἰουδαίους Χριστιανούς. Σκοπὸς του ἦταν νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ Μεσσίας, πού ὑποσχέθηκε ὁ Θεὸς καὶ περίμεναν οἱ Ἰουδαῖοι. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του ἀπαντᾷ στὴν ἐρώτησιν τοῦ Προδρόμου πρὸς τὸν Κύριο : «Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν ;» (Ματθ. ια' 3). Γιὰ τοῦτο παραθέτει περικοπὲς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ φράση : «Ὅλα αὐτὰ ἔγιναν γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Κύριος μὲ τὸν προφήτη».

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος συμβολίζεται μὲ μορφὴ ἀνθρώπου, πού τὴ βλέπουμε συνήθως στὴν εἰκόνα του, γιατί τονίζει τὴν ἀνθρώπινη καταγωγὴ τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου. Μὲ αὐτὴν τὴ γενεαλογία ἀρχίζει τὸ Εὐαγγέλιό του, πού τὸ ἔγραψε στὴν ἀραμαϊκὴ γλῶσσα καὶ τὸ μετέφρασε ὁ ἴδιος στὴν ἐλληνικὴ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος. Ὁ Μάρκος ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Τὸν βλέπουμε γιὰ λίγο συνεργάτη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν πρώτη περιοδεία του. Πηγὴ τοῦ Εὐαγγελίου του ἔχει τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ἀπευθύνεται σὲ Χριστιανούς πού ἦταν πρὶν εἰδωλολάτρεις. Ἡ ἀφήγησή του εἶναι σύντομη, περιεκτικὴ καὶ ζωντανή. Ὀλόκληρο τὸ Εὐαγγέλιό του διαβάζεται μέσα σὲ δυὸ περίπου ὥρες. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου ὀνομάστηκε «Τὸ Εὐαγγέλιο τῶν θαυμάτων», γιατί περιγράφει πολλὰ θαύματα πού τονίζουν τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅταν διαβάζουμε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου, ἀναφωνοῦμε μὲ τὸν ἐκατόνταρχο : «Ἀληθῶς ὁ ἀνθρώπος οὗτος υἱὸς Θεοῦ ἦν» (Μάρκ. ιε' 39).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριον τῆς Ἱ. Μονῆς
Κοντινουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μονῆς
Κοντλουμονσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος συμβολίζεται μετὰ τὸ βασιλιά τῶν ζώων, τὸ λιοντάρι, γιατί στὸ Εὐαγγέλιό του γίνεται συχνὰ λόγος γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς ἦταν γιατρός καὶ ἀγαπητὸς συνεργάτης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ποὺ ἔγραψε ὁ ἴδιος, περιγράφει τὶς περιοδεῖες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Τὸ Εὐαγγέλιό του καὶ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀφιερώνει σ' ἓναν ἐπίσημο, τὸ Θεόφιλο, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ γιὰ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως.

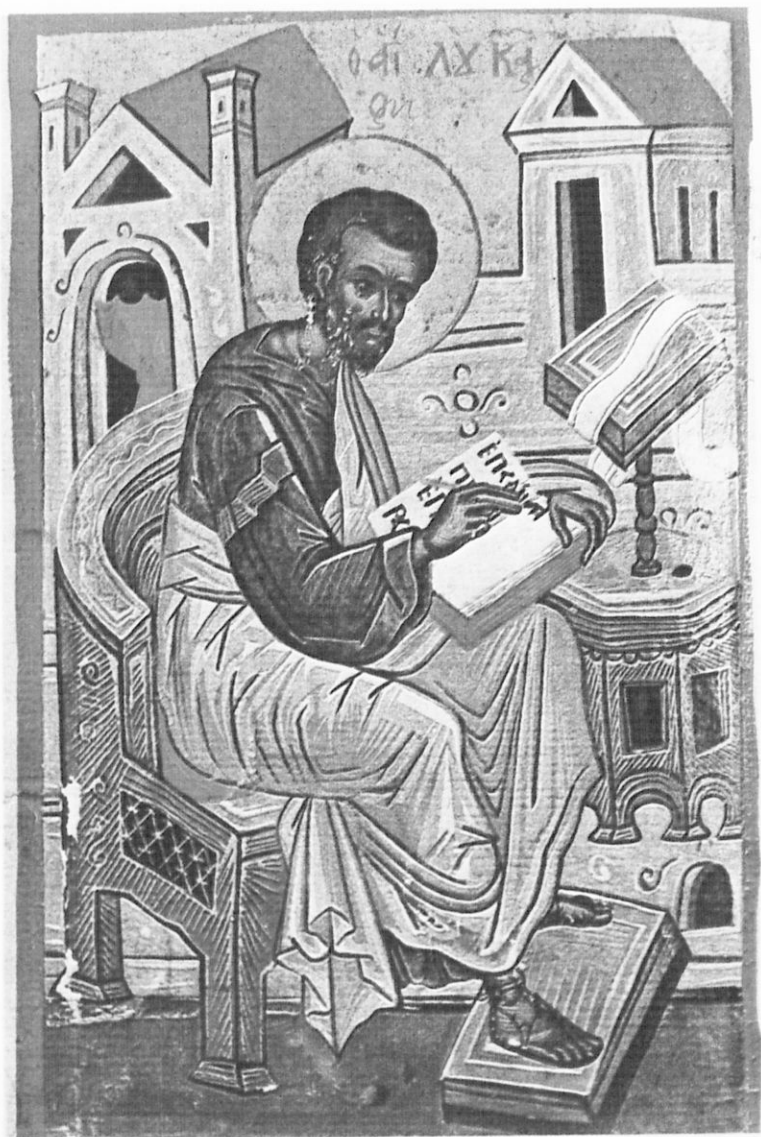
Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς παρουσιάζει τὸν Κύριο ὡς Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου καὶ παρέχει ἀφθονο ἱστορικὸ ὕλικό γιὰ τὰ εὐαγγελικὰ γεγονότα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸν ὀνόμασαν «ἱστορικὸ Εὐαγγελιστὴ».

Ἡ ἑλληνικὴ του μὀρφωση φαίνεται ἀπὸ τὸ γράψιμό του. Εἶναι ὠραῖο καὶ γλαφυρό. Ὁ Λουκάς παρουσιάζει στὸ Εὐαγγέλιό του τὸ ρόλο τῶν γυναικῶν καὶ κυρίως τῆς Θεοτόκου, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς φτωχοὺς, τοὺς τελῶνες καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Τονίζει τὴν ἀνάγκη τῆς προσευχῆς, τὴ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴ χαρὰ ποὺ δίνει στὴν καρδιά μας τὸ Εὐαγγέλιό. Μὲ στίχους χαρὰς τελειώνει τὴν ἀφήγησή του (Λουκ. κδ' 52-53).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς συμβολίζεται μετὰ ταῦρο. Ἦταν τὸ ζῶο ποὺ χρησιμοποιοῦσαν στὶς θυσίες. Ἀρχίζει τὴ διηγησή του μετὰ τὴν ἱστορία τοῦ Ζαχαρία, ποὺ ὡς ἱερεὺς πρόσφερε θυσίες καὶ τονίζει στὴ συνέχεια ὅτι ὁ Κύριος θὰ θυσιάσθῃ γιὰ κάθε ἄνθρωπο. «Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. γ' 6).

Τὰ Εὐαγγέλια ποὺ γράφτηκαν κατὰ τὸ Ματθαῖο, τὸ Λουκά καὶ τὸ Μάρκο συμφωνοῦν μεταξύ τους. Ἄν τεθοῦν σὲ τρεῖς παράλληλες στήλες, οἱ κοινὲς περικοπὲς γίνονται ἀμέσως ἀντιληπτές. Γι' αὐτὸ καὶ λέγονται **Συνοπτικά**.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του συμπληρώνει τὴν εἰκόνα ποὺ μᾶς δίνουν οἱ τρεῖς ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιό μετὰ σκοπὸ νὰ στερεώσῃ τὴν πίστη τῶν Χριστιανῶν. Ἐτοίμη ἐμβαθύνει στὰ ἔργα καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. «Ταῦτα γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Μικρογραφία ἀπὸ Ἐδαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ὑπαγορεύει στὸν Πρόχορο. *Εἰκόνα τοῦ Ἑμμανουὴλ Λαμπάρδου στὸν Ἅγιο Γεώργιο Βενετίας (1602).*

ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» (Ἰω. κ' 31).

Ἡ καρδιά τοῦ Εὐαγγελίου του εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ

Θεοῦ στὸν κόσμον. Ὁ ἀναγνώστης πού ἀναλογίζεται αὐτὴν τὴν ἀγάπη, ἀναφωνεῖ μαζί με τὸ Θωμᾶ: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης συμβολίζεται με ἀετό. Ἀνυψώθηκε πνευματικὰ στὸν οὐρανὸ καὶ μᾶς χάρισε βαθυστόχαστα θεολογικὰ νοήματα. Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀρχίζει τὴν εὐαγγελικὴ του ἀφήγηση.

Τὰ Εὐαγγέλια γράφτηκαν μεταξύ 60 - 90 μ.Χ. Ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε χρησιμοποιεῖ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια. Ἐχει ὀρίσει ὀρισμένες περικοπές, πού τὶς διαβάζουμε σὲ ὀρισμένες ἐκκλησιαστικὲς καὶ ἑορταστικὲς περιόδους. Τὸ Εὐαγγέλιο προσφέρει στὸν ἄνθρωπο τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀκριβῶς μᾶς τὴ φανέρωσε ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό Του, στὴ διδασκαλία καὶ στὸ ἔργο Του. Ὅταν διαβάζουμε στὴν Ἐκκλησία τὸ Εὐαγγέλιο, ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ γίνεται αἰσθητὴ ἀνάμεσά μας. Γι' αὐτὸ καὶ παρακαλοῦμε τὸ Φιλάνθρωπο Δεσπότη καὶ Κύριο τοῦ παντός νὰ μᾶς φωτίσει με τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πού κατέρχεται στὴν Ἐκκλησία Του, νὰ μᾶς ἀνοίξη τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ καταλάβουμε τὰ εὐαγγελικά του κηρύγματα. Τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου θὰ τὸν νοιώσουμε, ἂν προηγουμένως ἔχουμε δεχτῇ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, πού ἔρχεται νὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, νὰ μᾶς ἐνώσει μαζί Του καὶ ἔτσι νὰ μᾶς χάριση τὴ ζωὴ Του γιὰ νὰ γίνουμε πραγματικά Του δημιουργήματα καὶ ἀληθινὰ Του παιδιά. Ὅταν παίρνουμε στὰ χέρια μας τὸ Εὐαγγέλιο, πρέπει νὰ ἔχουμε τὴ συναίσθηση ὅτι μπροστά μας βρίσκεται ὁ Χριστός. Αὐτὸ τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μας, ὅταν ὑποδέχεται τὸ Εὐαγγέλιο στὴ θεία Λειτουργία καὶ τὶς ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες. Οἱ πιστοὶ κάνουν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ ὑποκλίνονται στὴν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού με τὴ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του μᾶς ἀνεβάζει στὸ θρόνο τοῦ Οὐράνιου Πατέρα Του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου βρίσκουμε στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια. Τὰ ἔχουμε κατὰ τὴν ἀφήγηση τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου. Τὸ καθένα ἔχει τὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα καὶ ἐξυπηρετεῖ ἰδιαίτερο σκοπὸ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Κατάμαθε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης (τῶν Εὐαγγελιστῶν) καὶ θαύμασον τὸ φιλόληθες, πῶς αὐτοὶ γράφοντες τὰ ἑαυτῶν οὐ κρύπτουσιν ἑλαττώματα, καὶ ταῦτα μεγάλα ὄντα» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 58, 527).
2. «Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία» (Ἰω. κα' 25).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) «Γιὰ νὰ γνωρίσης τὴν Ἀγία Γραφή, πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσης καὶ γιὰ νὰ τὴν ἀγαπήσης, πρέπει νὰ τὴ γνωρίσης». Ποιὸ εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς φράσεως; 2) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ὀνομάστηκε «πνευματικὸ Εὐαγγέλιο». Γιατί; 3) Πῶς ξέρουμε ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔγραψε γιὰ τοὺς Ἰουδαίους; 4) Τί τονίζει ἰδιαίτερα ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς στὸ Εὐαγγέλιό του; 5) Νὰ μελετήσης τὸ κείμενο τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου. Ποιὰ σημεῖα τοῦ ἐντυπωσιάζουν;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ:

Ο ΘΕΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΟΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΑΟΡΑΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

1. 'Ο 'Ενας καὶ 'Αληθινὸς Θεός.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸς πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρί καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.
9. Εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

‘Η γνώση μας για τὸ Θεό. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ βαθιὰ νὰ ἀποκτήσῃ γνώσεις. Γι’ αὐτὸ ἀναλαμβάνει τοὺς κόπους τῆς μελέτης καὶ τῆς μορφώσεως. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων κατόρθωσε νὰ δημιουργήσῃ τοὺς διάφορους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὰ δημιουργήματα θέλησε ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸ Θεό - Δημιουργό του, ἀφοῦ Αὐτὸς ὁ Θεὸς φανέρωσε τὸν ἑαυτό Του. Μπορεῖ ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ Θεό ; Ἄλλοι εἶπαν ναί, ἄλλοι ὅμως βρῆκαν τοῦτο ἀδύνατο.

Ἡ Ἀγία Γραφή καὶ οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐμπρὸς στὶς δυὸ αὐτὲς ἀκρότητες χάραξαν τὸ μέσο καὶ ὀρθὸ δρόμο. Προκειμένου γιὰ τὸ Θεό οὔτε πλήρῃ γνώση ἔχουμε οὔτε παντελεῖ ἄγνοια. Ἐχουμε σχετικὴ καὶ περιορισμένη γνώση. Αὐτὸ ὀφείλεται σὲ δυὸ λόγους :

α) Εἴμαστε δημιουργήματα καὶ ἀτελεῖ ὄντα. Ἡ ἐπίγεια ζωὴ μας εἶναι περιορισμένη καὶ οἱ γνώσεις μας εἶναι ἐλάχιστες ἐμπρὸς στὸν ὠκεανὸ τῆς ἀλήθειας.

β) Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ εἶναι ἄπειρος καὶ ἀκατάληπτος. «Ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου» (Ἡσ. νε’ 9 - βλέπε Ρωμ. ια’ 33-36).

Ἄν ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεό ἦταν τέλεια καὶ πλήρης, αὐτὸ θὰ μᾶς ἐξίσωνε μὲ τὸ Θεό. «Ἐνας Θεὸς ποὺ θὰ μπορούσαμε τέλεια νὰ κατανοήσουμε, δὲν θὰ ἦταν Θεὸς » (Αὐγουστίνος).

Παρόλα αὐτὰ ὅμως, ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεό εἶναι κατορθωτή. Ὡραία παρατηρήθηκε : «Ἄν δὲν δύναμαι νὰ ἐναγκαλισθῶ τὸ ὄρος δύναμαι ὅμως νὰ τὸ ψαύσω. Καὶ ἂν δὲν ἠμπορῶ νὰ ροφήσω τὸν ποταμὸν ὅλον, ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἀντλήσω ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς παλάμης ὀλίγας ρανίδας καὶ νὰ δροσίσω τὴν γλῶσσάν μου» (Κ. Καλλίνικος).

Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸ Θεό, δὲν ἀρκοῦν οἱ δικές μας δυνάμεις. Χρειάζεται καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ποὺ μάλιστα ἔχει τὸν πρῶτο καὶ κύριο λόγο. Ἡ χάρις δίνεται σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ νὰ διαθέτουν ἀπλὴ καὶ καθαρὴ καρδιά γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀπαντήσουν θετικὰ σ’ αὐτὸ τὸ θαυμαστὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μᾶς ἀποκαλύπτει μὲ τὸν προφήτη Ἰερεμία : «Ζητήσατέ με καὶ θὰ μὲ εὑρήτε. Ἐὰν μὲ ὅλην τὴν καρδίαν σας μὲ ζητήσητε, τότε θὰ μὲ εὑρήτε» (Ἰερ. λστ’ 13).

Για τὸν τρόπο ποὺ ὁ πιστὸς ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸ Θεό, νὰ ἀγαπήσῃ τοὺς συνανθρώπους του καὶ νὰ σωθῇ, μᾶς μιλοῦν πολὺ χαρακτηριστικά : ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὀρθόδοξη Λατρεία μας.

Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ τὸ Θεό. Δυὸ διάλογοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς διαφωτίζουν τὸ θέμα μας. Ὁ ἓνας εἶναι τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ Μωυσῆ στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Σινᾶ. Ὁ ἄλλος εἶναι τοῦ Κυρίου μὲ τὴ Σαμαρείτισσα στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ.

Ὁ Μωυσῆς μένει ἐκστατικὸς ἐμπρὸς στὸ ὄραμα τῆς βάρου ποὺ καίγεται χωρὶς νὰ κατακαίγεται. Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται καὶ τοῦ ἀναθέτει τὴν ἀρχηγία τῶν Ἰσραηλιτῶν γιὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὴ χώρα τῆς Αἰγύπτου. Ταυτόχρονα τοῦ φανερῶνει τὸ ὄνομά Του : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν», τοῦ λέγει. (Ἐξ. γ' 14).

Ἡ φράση, παρόλο ποὺ εἶναι δυσνόητη, σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπάρχει αἰώνια. Δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος. «Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω... ὁ ὢν ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ» (Ἀποκ. α' 8).

Ἡ δευτέρη ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ γίνεται στὴ Σαμαρείτισσα. «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰω. δ' 24). Ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα, γιὰ τὴν εἶναι ἄπειρος, ἀσώματος, ἀόρατος καὶ ἀφθαρτος. Εἶναι πιὸ εὐκολο νὰ πῇ κανεὶς τὶ δὲν εἶναι ὁ Θεὸς παρὰ νὰ καθορίσῃ τὴν οὐσία Του.

Ἔτσι καὶ οἱ δυὸ διάλογοι μᾶς λέγουν μὲ τὸν τρόπο τους ὅτι ὁ Θεὸς ξεπερνᾷ τὴν ἀνθρώπινη ἀντιληπτικότητα.

Ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὸ Θεό. Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἡ Ἐκκλησία μας μὲ βάση τὴν Ἁγία Γραφή πιστεύει «εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα».

α) Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας. Ἡ ἀλήθεια τῆς μονοθεΐας εἶναι διαχυτὴ στὴν Ἁγία Γραφή. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ «ὁ ὢν» εἶναι ἐνδεικτικὸ. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπάρχει, οἱ θεοὶ τῶν εἰδωλολατρῶν εἶναι ἀνύπαρκτοι. Στὸ Δεκάλογο ὁ Θεὸς παραγγέλλει : «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου...οὐκ ἔσουνταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ» (Ἐξ. κ' 2-3). Αὐτὸ μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴ θεοποίηση πολλῶν σημερινῶν εἰδώλων.

Ὁ Ἰσραηλίτης στήν πρωινή καί βραδινή προσευχή του ὁμολογοῦσε ὅτι «Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς ἔστι» (Δευτ. στ' 4). Τὸ ἴδιο τονίζει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος : «Οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἰς». «Εἰς Θεός, εἰς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς » (Α' Κορ. η' 4, Α' Τιμ. β' 5).

β) Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας. Σ' Αὐτὸν ὀφείλουμε τὴ φυσικὴ καὶ πνευματικὴ μας ζωὴ. Μᾶς ἐπλασε ἀπὸ ἀγάπη. Ὡς Πατέρας γεμάτος ἀγάπη ἔστειλε Ἰσὺν τὸν κόσμον τὸ Μονογενῆ Του Υἱό. Δίκαια λοιπὸν στήν Κυριακὴ Προσευχὴ τὸν ἀποκαλοῦμε Πατέρα μας. Στὴ θεία Λειτουργία ὁμολογοῦμε τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ. «Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἔστι καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» (βλέπε καὶ Ἰακ. α' 17).

γ) Ὁ Θεὸς εἶναι Παντοκράτορας. Ἡ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα στὸν τροῦλλο τῆς ἐκκλησίας μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ὁρατὸς καὶ ἀόρατος κόσμος εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία καὶ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ παρὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ. Δίκαια ὁ Ἰωβ ὁμολογεῖ στὸ Θεό: «Οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδὲν» (Ἰωβ. μβ' 2). Μὲ τὸ θαῦμα τῆς δημιουργίας, ὅπως θὰ δοῦμε, διαλαλεῖται ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ θεία Λατρεία γιὰ τὸ Θεό. Οἱ ὕμνοι καὶ οἱ εὐχὲς τῆς θείας Λειτουργίας συνοψίζουν τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Ἐπὶ πλεόν τὶς ἐκφράζουν μὲ ὠραῖες εἰκόνες μέσα στήν κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς θείας Λατρείας.

Ὁ ἱερεὺς σὲ μιὰ εὐχαριστήρια εὐχὴ λέγει : «Σὺ γὰρ εἰ Θεὸς ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος (=ἀκατανόητος), ἀόρατος, ἀκατάληπτος, αἰὶ ὦν, ὡσαύτως ὦν».

Στὴ θεία Λειτουργία ὑμνεῖται ἐπίσης καὶ ἡ ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ. Κληρὸς καὶ λαὸς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀγγέλων ὑμνοῦν καὶ δοξάζουν τὸ Θεό : «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου . . .» (βλέπε Ἠσ. στ' 3).

Ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν κατὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας, ὅπου πραγματοποιεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ ἱερεὺς λέγει στὸν Κύριο : « . . . ἐλθέ εἰς τὸ ἀγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών». Ὁ Θεὸς δηλαδὴ εἶναι πανταχοῦ παρών.

Ὁ Παντοκράτορας. Στὴν πρώτη ζώνη ἡ παράσταση μὲ τὴ θεία Λειτουργία καὶ
 στὴ δεύτερη προφῆτες μὲ τὰ εἰλητάριά τους. Τοιχογραφία στὴν Ἱ Μονὴ Σταν-
 ροικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Στὰ θεῖα Μυστήρια καὶ τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας τονίζονται καὶ ἄλλες ιδιότητες τοῦ Θεοῦ : ἡ παγγνωσία, ἡ πανσοφία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη Του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι σχετικὴ καὶ περιορισμένη. Πιστεύουμε σ' ἓνα, ἀληθινὸ καὶ αἰώνιο Θεό. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα, δημιουργὸς τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀοράτων. Εἶναι Πανάγιος, Παντοκράτορας καὶ Πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἀπειρον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον, καὶ τοῦτο μόνον αὐτοῦ καταληπτόν, ἡ ἀπειρία καὶ ἡ ἀκαταληψία» (Ἰω. Δαμασκηνός, *P.G.* 94, 800).
2. «Μανίας ἐσχάτης φιλονικεῖν εἰδέναι τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεός» (Ἰω. Χρυσόστομος. *Βλέπε καὶ Α' Τιμ. στ' 6*).
3. «Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶ Θεός, δῆλον· τί δὲ ἐστὶ κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν, ἀκατάληπτον τοῦτο παντελῶς καὶ ἄγνωστον» (Ἰω. Δαμασκηνός, *P.G.* 94, 797).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ πολλοὺς ναοὺς πάνω ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη ζωγραφίζεται ἓνα μεγάλο μάτι. Τί μᾶς θυμίζει καὶ πότε πρέπει νὰ θυμώμαστε αὐτὴ τὴν παράσταση; 2) Ἀπάντησε σ' ἐκείνον ποὺ λέγει : «Ὁ Θεὸς δὲν μὲ ἀγαπᾷ· μ' ἔχει ξεχάσει». 3) Νὰ ἀποστηθίσῃς τὸ Α' Ἰω. δ' 16 β. 4) Γιατὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος χαρακτηρίζει ὡς «μανία» τὴ φιλονικία γιὰ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ;

2. Τὸ μυστήριο τῆς Ἀγίας Τριάδος.

«Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Τὰ λόγια αὐτά, μὲ τὰ ὁποῖα ἀρχίζει ἡ θεία Λειτουργία, μᾶς θυμίζουν μιὰ βασικὴ ἀλήθεια τῆς ὀρθόδοξης πίστεώς μας : τὸ μυστήριο τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας ποὺ διακρίνεται σὲ Πατέρα, Υἱὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα.

Τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ βρίσκουμε στὴν Ἀγία Γραφή καὶ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας.

‘Η ‘Αγία Γραφή γιά τήν ‘Αγία Τριάδα.

Α'. Παλαιά Διαθήκη. ‘Η Παλαιά Διαθήκη δέν μιλάει καθαρά γιά τόν Τριαδικό Θεό. Οί ‘Ισραηλίτες ζούσαν άνάμεσα σέ ειδωλολατρικούς θεούς. ‘Υπῆρχε λοιπόν κίνδυνος νά θεωρηθοῦν τά τρία Πρόσωπα τῆς ‘Αγίας Τριάδος ὡς τρεῖς διαφορετικοί θεοί. Γι’ αὐτό στήν Παλαιά Διαθήκη ἔχουμε μόνο ὑπαινιγμούς γιά τήν ‘Αγία Τριάδα. Οί κυριότεροι εἶναι :

1) ‘Η φράση τοῦ Θεοῦ πού ἔχει σχέση μέ τή δημιουργία τοῦ ‘Αδάμ : «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ’ ὁμοίωσιν . . . καί ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, κατ’ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν» (Γεν. α’ 26 - 27). ‘Ο πληθυντικός «ποιήσωμεν» καί ὁ ἐνικός «ἐποίησεν» μᾶς μιλοῦν γιά τόν ‘Ενα καί Τριαδικό Θεό.

2) ‘Η ἐμφάνιση τοῦ Θεοῦ στόν ‘Αβραάμ μέ τή μορφή τῶν τριῶν ἀνδρῶν στή βελανιδιά Μαμβρῆ (Γεν. ιη’ 1 ἑξ.).

3) ‘Ο ἐπινίκιος ὕμνος τῶν ἀγγέλων στό ὄραμα τοῦ προφήτου ‘Ησαΐα : «‘Αγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (‘Ησ. στ’ 3). ‘Η τριπλή ἐπανάληψη τῆς λέξεως «ἅγιος» μαρτυρεῖ ὅτι ἡ δοξολογία τῶν Σεραφίμ ἀπευθύνεται καί στά Τρία Πρόσωπα.

4) Οί λέξεις λόγος, σοφία, πνεῦμα ὅταν ἀναφέρονται στό Θεό.

Β'. Καινή Διαθήκη. Στήν Καινή Διαθήκη τὸ μυστήριο τῆς ‘Αγίας Τριάδος φανερώνεται πολὺ χαρακτηριστικά καί πανηγυρικά. Τοῦτο βλέπουμε στόν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, στή Βάπτισις τοῦ ‘Ιησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καί σ’ ἐκεῖνα πού εἶπε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητές Του.

1.— «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καί δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καί τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ» (Λουκ. α’ 35).

2.— «Καί εἶδε (ὁ ‘Ιωάννης) τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καί ἐρχόμενον ἐπ’ αὐτόν (τὸ Χριστό)· καί ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα» (Ματθ. γ’ 16-17).

3.— «‘Ο δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ‘Αγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα . . .» (‘Ιω. ιδ’ 26).

Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ. Εἰκόνα στό Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (16ος αἰ.).

4.— «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη' 19).

5.— Νὰ μελετήσης ἐπίσης Β' Κορ. ιγ' 13 (ἀκούγεται στὴ θεία

Λειτουργία) καὶ Α' Πέτρ. α' 2 γιὰ νὰ δῆς πῶς μιλοῦν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Πέτρος γιὰ τὸ μυστήριον τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ἡ Ἐκκλησία μας γιὰ τὴν Ἀγία Τριάδα. Ἡ Ἐκκλησία ἀφοῦ παρέλαβε ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἀγία Τριάδα, τὴ διατύπωσε στὴ διδασκαλία της καὶ τὴ διατήρησε στὴ λατρευτικὴ της ζωή. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία βαπτίζει τὰ παιδιὰ της «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος». Στὴ θεία Λατρεία προσφέρει τὴ δόξα, τὴν τιμὴ καὶ τὴν προσκύνηση «τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι».

Ἐξάλλου οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀνέπτυξαν στὰ βιβλία τους τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἀγία Τριάδα καὶ μᾶς βοήθησαν νὰ καταλάβουμε τὴ σχέση τῶν τριῶν Προσώπων μεταξύ τους.

Κατὰ τὴ θεία Λειτουργία καὶ πρὶν ἀπαγγελθῇ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως τὸ ἐκκλησίασμα μὲ τὸ στόμα τοῦ ψάλτη ὁμολογεῖ «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ τρία Πρόσωπα εἶναι ὁμοούσια, ἔχουν δηλαδὴ τὴν αὐτὴ θεία Οὐσία. Κάθε Πρόσωπο εἶναι ὁλόκληρος ὁ Θεός· δὲν εἶναι ἓνα μέρος τῆς θεότητος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει βέβαια ὅτι ἔχουμε τρεῖς Θεούς.

Τὰ τρία Πρόσωπα διακρίνονται καὶ σὲ τοῦτο : ὁ Πατέρας εἶναι ἀγέννητος, ὁ Υἱὸς γεννιέται ἀπὸ τὸν Πατέρα «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων» καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ἡ Ἀγία Τριάς ἐνεργεῖ ἐνωμένη, γιατί σ' αὐτὴν ὑπάρχει ταυτότητα ἐνεργείας καὶ θελήσεως. Τὴν ἐνότητα τῆς Ἀγίας Τριάδος διατυπώνει ὡς ἑξῆς ὁ Μέγας Ἀθανάσιος : «Πίστις οὖν ἡ ὀρθόδοξος αὕτη ἐστίν, ἵνα ἓνα Θεὸν ἐν Τριάδι καὶ Τριάδα ἐν μονάδι σέβωμεν, μήτε συγχέοντες τὰς ὑποστάσεις (=πρόσωπα), μήτε τὴν οὐσίαν διαιροῦντες».

Τὰ τρία Πρόσωπα στὴν Ἀγία Τριάδα. Τὸ δόγμα γιὰ τὴν Ἀγία Τριάδα εἶναι βασικὴ ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι ἓνα μυστήριον ποὺ δὲν κατανοεῖται ἀπὸ τὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ξέρουμε τί εἶναι, ὅχι ὅμως καὶ πῶς εἶναι. Ἀλλωστε, ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος, «μυστήριον καταλαμβανόμενον οὐκέτι μένει μυστήριον» πᾶν δὲ τὸ μὴ ὄν μυστήριον, οὐδὲν ἔστι θαυμαζόμενον».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

‘Ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας ὁμολογοῦμε «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως γιὰ τὸν Ἐνα καὶ Τριαδικὸ Θεὸ βρίσκεται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ διδάσκεται ἀπὸ τὴν Ἁγία Ἐκκλησία μας.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Δεῦτε, λαοί, τὴν τρισυπόστατον θεότητα προσκυνήσωμεν, Υἱὸν ἐν τῷ Πατρὶ, σὺν Ἁγίῳ Πνεύματι. Πατὴρ γὰρ ἀχρόνως ἐγέννησεν Υἱὸν συναΐδιον καὶ σύνηθρονον, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἦν ἐν τῷ Πατρὶ, σὺν Υἱῷ δοξαζόμενον· μία δύναμις, μία οὐσία, μία θεότης, ἦν προσκυνοῦντες πάντες λέγομεν· Ἅγιος ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας δι’ Υἱοῦ, συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἅγιος ἰσχυρός, δι’ οὗ τὸν Πατέρα ἐγνώκαμεν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπεδήμησεν ἐν κόσμῳ. Ἅγιος ἀθάνατος, τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, Τριάς ἁγία, δόξα σοι» (*Ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς*).
2. Τὰ πρόσωπα «ἐνοῦνται οὐχ ὥστε συγχεῖσθαι, ἀλλ’ ὥστε ἔχεσθαι ἀλλήλων (= τὸ ἓνα νὰ κοινωνῇ μὲ τὸ ἄλλο)· καὶ τὴν ἐν ἀλλήλοις περιχώρησιν ἔχουσι, δίχα πάσης συναλοιφῆς (= χωρὶς καμιά συγχώνευση) καὶ συμφύσεως (= ἀνακατέματος) . . . Ἐν γὰρ ἕκαστον αὐτῶν (= τῶν Προσώπων τῆς Τριάδος), ἔχει πρὸς τὸ ἕτερον, οὐχ ἥττον ἢ πρὸς ἑαυτὸν» (*Ἰω. Δαμασκηνός, Ἐκδοσις Ὁρθοδόξου πίστεως*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πολλοὶ στὰ ζητήματα τῆς πίστεως ἰσχυρίζονται: δὲν πιστεύω γιατί δὲν καταλαβαίνω. Τί θὰ πῆς σ’ ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἰσχυρισθῇ τὸ ἴδιο γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα; 2) Νὰ γράψης στὸ τετράδιό σου τὸ στίχον Α’ Ἰω. ε’ 7 καὶ νὰ ἀναπτύξης μὲ λίγες λέξεις τὴ σημασία του. 3) Νὰ βρῆς στὴν Ἱερὰ Σύνοψη τὴν προσευχή «Φῶς ἱλαρόν...» (εἶναι στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ) καὶ νὰ ξεχωρίσης τὴ φράση ποὺ μιλάει γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα.

3. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος τῶν ἀγγέλων.

Στοὺς ὕμνους καὶ τὶς εὐχές τῆς θείας Λειτουργίας ἀναφέρονται πολλὲς φορές οἱ ἄγγελοι. Στὶς βυζαντινὲς ἁγιογραφίες βλέπουμε τὶς γαλήνιες μορφές τους. Δυὸ ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Γαβριὴλ καὶ ὁ Μιχαήλ, εἰκονίζονται στὰ παραπόρτια τοῦ Ἁγίου Βήματος. Εἶναι οἱ φρουροί του.

Ἡ Ἀγία Γραφή μιλάει γιὰ τοὺς ἀγγέλους. Ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή μαθαίνουμε ὅτι :

α) Δημιουργὸς τῶν ἀγγέλων εἶναι ὁ Θεὸς (Ἐξ. κ' 11, Κολ. α' 16).
β) Οἱ ἄγγελοι εἶναι ἀγγελιαφόροι τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὀνομάζονται ἄγγελοι (Ψαλμ. 102, 21, Ἑβρ. α' 14).

γ) Ὁ ἀριθμὸς τους εἶναι «μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων», δηλαδὴ ἀναρίθμητοι (Δαν. ζ' 10, Ἀποκ. ε' 11).

δ) Τρεῖς ἀπὸ αὐτοὺς παρουσιάζονται μὲ τὰ ὀνόματά τους : Ὁ Μιχαήλ (= ποιὸς εἶναι σὰν τὸ Θεό;), ὁ Γαβριήλ (= ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ) καὶ ὁ Ραφαήλ (= ὁ Θεὸς θεραπεύει).

ε) Δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα τὸ Πανάγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

στ) Κάθε ἄνθρωπος ἔχει φύλακα ἄγγελο προστάτη (Ματθ. ιη' 10, Πράξ. ιβ' 15).

Οἱ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν πρὶν ἀπὸ τὴν ὑλικὴ δημιουργία. «Ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνὴ μεγάλη πάντες ἄγγελοί μου» (Ψαλμ. λη' 7).

Ἡ φύση τῶν ἀγγέλων. Ὀνομάζουμε τοὺς ἀγγέλους ἀσώματους γιατί δὲν ἔχουν ὑλικὸ σῶμα· εἶναι πνεύματα.

Ἔτσι α) δὲν διαμένουν σὲ ὀρισμένο μέρος. Τὸ σύμπαν εἶναι στὴ διάθεσή τους. Εἶναι ἀεικίνητοι χωρὶς νὰ εἶναι καὶ πανταχοῦ παρόντες. β) Ὡς πρὸς τὴ γνώση εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ κατώτεροι ἀπὸ τὸ Θεό.

Οἱ ἄγγελοι μὲ τὴ θεία Χάρη χαίρονται κοντὰ στὸ Θεὸ τὴν αἰώνια μακαριότητα.

Τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων. Οἱ ἄγγελοι δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα τὸ Θεὸ καὶ ἐκτελοῦν τὸ θέλημά Του. Εἶναι ἀκόμη βοηθοὶ καὶ προστάτες τῶν ἀνθρώπων.

α) Οἱ ἄγγελοι ὑμνοῦν τὸ Θεό. Στὸν 148ο ψαλμὸ διαβάζουμε γιὰ τὴ δοξολογία τῶν ἀγγέλων : «Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ... ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν». Ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρουσιάζουν τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ κυκλωμένο ἀπὸ ἀγγέλους ποὺ δοξολογοῦν τὸ Θεό (Ἡσ. στ' 3, Ἀποκ. δ' 8, ζ' 11).

β) Οἱ ἄγγελοι ὑπηρετοῦν τὸ Θεό. Ἐπειδὴ οἱ ἄγγελοι ὑπηρετοῦν τὸ Θεὸ ὀνομάζονται λειτουργοὶ Του. Εἶναι κοντὰ στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ καὶ περιμένουν τὶς ἐντολές Του. Εἶναι οἱ ἀγρυπνοὶ φύλακες ποὺ ἀναφέρουν στὸ Θεὸ τί γίνεται στὴ γῆ. Ἡ προθυμία τους νὰ ἐκτελέσουν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ συμβολίζεται μὲ τὰ φτερά ποὺ βλέπουμε στὶς εἰκόνες τους.

γ) Οἱ ἄγγελοι προστατεύουν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή γνωρίζουμε πῶς ὁ Θεὸς προστατεύει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ἀγγέλους Του. Οἱ Πατριάρχες, οἱ προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι ἐνισχύονται ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Κάθε ἄνθρωπος ἔχει φύλακα ἄγγελο. Μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ προσευχὴ στὸ φύλακα ἄγγελο. Ὁ φύλακας αὐτὸς προστατεύει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τοὺς κινδύνους, τὸν καθοδηγεῖ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ προσεύχεται γι' αὐτόν. Οἱ ἄγγελοι προστατεύουν ἀκόμη πόλεις, ἔθνη, Ἐκκλησίες.

Οἱ ἄγγελοι διαιροῦνται σὲ ἑννέα τάξεις ἢ τάγματα, τὰ ἑξῆς :
Σεραφίμ, Χερουβίμ, Θρόνοι, Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίες,
Ἀρχές, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι.

Στὴ θεία Λειτουργία οἱ Χριστιανοί :

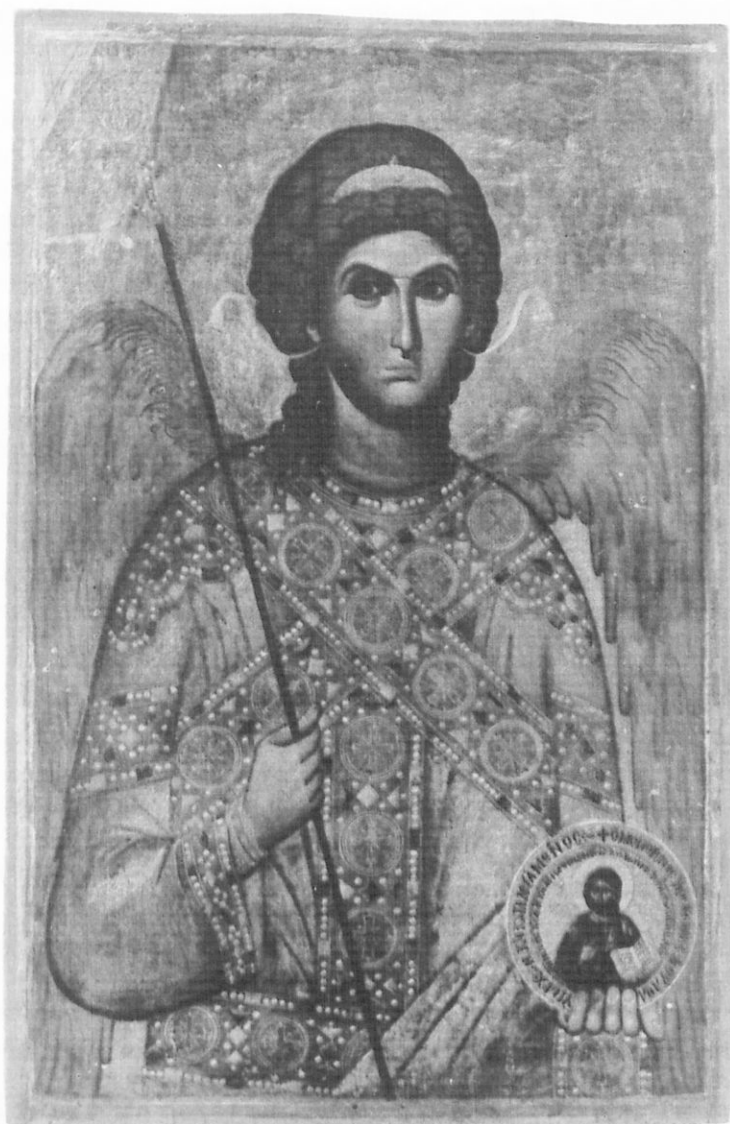
α) Ψάλλουν μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους. «Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, Δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν . . .» (ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ Θεό).

β) Εἰκονίζουν μυστικὰ τὰ Χερουβίμ. «Οἱ τὰ Χερουβίμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες . . .» (Χερουβικὸς ὕμνος).

γ) Ζητοῦν ἀπὸ τὸν Κύριο «ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων τους».

δ) Εὐχονται νὰ γίνεται στὴ γῆ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως στὸν οὐρανὸ ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους : «Πάτερ ἡμῶν . . . γεννηθῆτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς».

Οἱ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ. Ἦταν καὶ αὐτοὶ ἀγαθὰ πνεύματα. Ἐπέσαν ὅμως ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴ τους θέση, γιατί τὸ θέλησαν. Ἀπὸ ἀλαζονεία ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, γιατί θέλησαν νὰ ὁμοιωθοῦν μὲ τὸ Θεό. Ἀρχηγὸς τους εἶναι ὁ Σατανᾶς (= κατήγορος,

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. *Εἰκόνα στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγγελόκτιστης, Κύπρ.
Κύπρος (16ος αἰ.).*

ἐναντίος πρὸς τὸ Θεό). Λέγεται καὶ Διάβολος, γιατί διαβάλλει, δηλαδή συκοφαντεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὸ Θεὸ καὶ τὸ Θεὸ στοὺς ἀνθρώπους (Ίωβ α' 9, β' 4, Γεν. γ' 4 ἔξ.).

Οἱ δαίμονες πολεμοῦν μὲ λύσσα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Προσπαθοῦν νὰ μᾶς παρασύρουν στὸ δρόμο τῆς ἁμαρτίας. Γι' αὐτὸ στὴν Κυριακὴ προσευχὴ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ μὴν ἐπιτρέπη στὸν πονηρὸ νὰ μᾶς πειράξῃ. Ὅταν ὁμως ὁ Θεὸς παραχωρῇ τὴ δοκιμασία αὐτή, μᾶς δίδαξε νὰ ζητᾶμε μὲ τὴν προσευχή μας τὴ βοήθειά Του γιὰ νὰ ξεπερνᾶμε τὸν πειρασμὸ καὶ νὰ βγαίνουμε νικητές.

Ἡ Ἀγία Γραφή λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἔγινε ἄνθρωπος «ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου» (Α' Ίω. γ' 8). Ὁ Θεάνθρωπος Λυτρωτὴς νίκησε τὸ Σατανᾶ καὶ διέλυσε τὸ βασίλειό του. Τὸ θάνατο ποὺ ἔφερε ὁ διάβολος, τὸν πάτησε μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ ἄγγελοι εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Διακρίνονται σὲ ἀγαθοὺς καὶ σὲ πονηροὺς. Οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι ὑμνοῦν καὶ ὑπηρετοῦν τὸ Θεό. Εἶναι οἱ φύλακες τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας. Οἱ πονηροὶ ἄγγελοι, οἱ δαίμονες, πολεμοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἐπικίνδυνοι ἀντίπαλοί μας. Τὸ Σατανᾶ τὸν νικᾶμε μὲ τὴ βοήθεια ποὺ μᾶς προσφέρει ὁ Χριστός.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Παντὶ πεπιστευκότη εἰς Θεὸν ἄγγελος παρεδρεῦει, ἔαν μὴ ποτε αὐτὸν ἡμεῖς διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων ἀποδιώξωμεν. Ὡς γὰρ τὰς μελίσσας καπνὸς φυγαδεῦει καὶ τὰς περιστερὰς ἐξελαύνει δυσωδία, οὕτω καὶ τὸν φύλακα τῆς ζωῆς ἡμῶν ἡ πολυδακρυς καὶ δυσώδης ἀφίστησιν (=ἀπομακρύνει) ἁμαρτία» (Μ. Βασιλείος).
2. «Νήψατε, γρηγορήσατε (=γινῆτε ἐγκρατεῖς καὶ ἀγρυπνοί)· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς ὡλέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α' Πέτρο. ε' 8).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιὰ ποιὸ σκοπὸ δημιουργήθηκαν οἱ ἄγγελοι; 2) Ὁ Δαβὶδ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς «ἐπλάσε τὸν ἄνθρωπο λίγο κατώτερο ἀπὸ τοὺς ἄγγέλους» (Ψαλμ. 8, 6). Νὰ ἀναφέρῃς τρεῖς διαφορὲς ἀνθρώπινης καὶ ἀγγελικῆς φύσεως. 3) Ἀνάφερε τρία περιστατικὰ ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή ποὺ μιλοῦν γιὰ ἐμφάνιση ἀγγέλων σὲ ἀνθρώ-

πους. Ποιός ήταν ο σκοπός της εμφάνισής σε κάθε πρόσωπο; 4) Ποιές υποχρεώσεις σου δημιουργούν τα λόγια του Μ. Βασιλείου (βλέπε 1ο κείμενο) για το φύλακα άγγελος; 5) Ποιά είναι τα μέσα του άγωνα κατά του πειρασμού;

4. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου.

Ὁ Θεὸς μετὰ τὸν ἀγγελικὸν κόσμον δημιουργεῖ τὸν ὁρατὸ καὶ αἰσθητὸν κόσμον. Ἐπειτα ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ποὺ μετέχει καὶ στοὺς δυὸ κόσμους. Δίκαια λοιπὸν ὀνομάζουμε τὸ Θεὸ «ποιητὴν ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».

Τὸ θαῦμα τῆς δημιουργίας. Τὸ ὕμνεῖ ὁ ἄνθρωπος κάθε ἐποχῆς. Μὲ ἐκπληξὴ τὸ βλέπει καὶ ὁ ἀπολίτιστος καὶ ὁ πολιτισμένος. Ὅλοι μας διαβάζουμε τὸ βιβλίο τῆς φύσεως. Τὰ μυστικὰ τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωικοῦ βασιλείου, τὰ βάθη τῆς θάλασσας καὶ τὰ πλάτη τοῦ οὐρανοῦ μᾶς γεμίζουν μὲ θαυμασμό.

Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου; Γιατὶ ἔγινε αὐτὸς ὁ κόσμος; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ βάζει στὸ στόμα του ὁ ἄνθρωπος κάθε ἐποχῆς. Σ' αὐτὰ δίνει ἀπάντηση ἡ Ἁγία Γραφή καὶ μάλιστα μὲ τὸ πρῶτον βιβλίο της : τὴ Γένεση.

Ἡ διήγησις τῆς Γενέσεως. Συγγραφεὺς τῆς διηγήσεως αὐτῆς εἶναι ὁ θεόπνευστος Μωσῆς. Ἀπευθύνεται στὸν ἑβραϊκὸν λαόν. Μιλάει στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ ἦταν ποιμενικὸς καὶ ἀγροτικός. Ὑπογραμμίζει σ' αὐτὸν ἀλήθειες ποὺ θὰ τὸν συνδέσουν μὲ τὸν ἀληθινὸ Θεόν. Ἔτσι θὰ ἐβρίσκει προφύλαξιν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες ποὺ τὸν περικύκλωναν.

Ὁ Μωσῆς κατεβαίνει στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ. Περιγράφει τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου μὲ φυσικὸ καὶ λογικὸ τρόπο. Οἱ φράσεις τῆς διηγήσεως εἶναι σύντομες, ποιητικὲς καὶ γι' αὐτὸ εὐκόλομνημόνευτες. Ἡ σειρὰ τῆς ἀφηγήσεως εἶναι ἀριστοτεχνική. Ἀρχίζει καὶ τελειώνει μὲ τὸ Θεόν.

Ὁ Θεὸς παρουσιάζεται στὴ διήγησιν νὰ ἐργάζεται ἕξι ἡμέρες. Κατὰ τὶς τρεῖς πρῶτες μέρας δημιουργεῖ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ μηδὲν θέτοντάς τον σὲ μιὰ τάξιν. Τὸ φῶς χωρίζεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι, τὸ νερὸ ἀπὸ τὸν ἀέρα, ἡ γῆ ἀπὸ τὰ νερά ποὺ τὴν κατέκλυζαν. Κατό-

πιν ἀρχίζει ὁ στολισμός μὲ τὰ φυτά, τὰ οὐράνια σώματα, τὰ πουλιά, τὰ ψάρια, τὰ ζῶα, τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἀγιάζει τὸ χρόνο.

Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ διδάξῃ Γεωλογία, Βοτανική, Ζωολογία, Ἀνθρωπολογία. Δὲν κάνει ἐπιστήμη. Ἐνα πράγμα ἐνδιαφέρεται νὰ τονίσῃ : ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνα ἐρώτημα φαίνεται φυσικό : Δὲν θὰ μπορούσε ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μιλήσῃ ἐπιστημονικὰ μὲ ἐκλαϊκευμένο τρόπο; Ἀσφαλῶς μπορούσε. Ἄς δοῦμε ὅμως τὰ ἐπακόλουθα αὐτοῦ τοῦ τρόπου.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἔλεγε : οἱ ἡμέρες τῆς δημιουργίας δὲν εἶναι εἰκοσιτετράωρες, ὅπως τὶς φανταζόταν ὁ Ἰσραηλῆτης, ἀλλὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα. Ἡ γῆ εἶναι 1.300.000 φορές μικρότερη ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ἄλλα σχετικά. Ποιὸ θὰ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα; Φυσικὰ ἡ ἔκπληξη, ἡ δυσπιστία, ἡ ἀναπάντητη ἀπορία : Εἶναι τόσο ἀδύνατος ὁ Θεός, ὥστε νὰ χρειαστῇ ἑκατομῦρια χρόνια γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμος; Γιατὶ ἡ γῆ εἶναι ἓνα μικρὸ κομμάτι τῆς ὑλικῆς δημιουργίας;

Οἱ ἡμέρες τῆς δημιουργίας. Γιὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ Μωυσῆς τέτοιες παρανοήσεις, χρησιμοποιοῖ διαφορετικὸ τρόπο διηγήσεως. Ἐκθέτει τὰ πράγματα ὅπως τὰ ἐβλεπε καὶ τὰ σκεπτόταν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του. Ἐμεῖς δυναμώνουμε τὸ βλέμμα μας μὲ τὸ τηλεσκόπιο καὶ τὸν ἐπιστημονικὸ φακό. Αὐτὰ ἦταν ἄγνωστα τότε. Ὁ ὀπτικός ὁρίζοντας τοῦ ἀνθρώπου ἦταν περιορισμένος καὶ ἡ σκέψη του ἀπλοϊκή.

Ἔτσι ὁ Μωυσῆς ὀνομάζει τὸν οὐράνιο θόλο «στερέωμα». Πάνω ἀπὸ αὐτὸ εἶναι κλεισμένες σὲ δεξαμενὲς μεγάλες ποσότητες νεροῦ. «Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος» (Γεν. α' 7). Ἡ βροχὴ ἐπομένως εἶναι τὸ ἀνοιγμα τῶν δεξαμενῶν, ὅπως βλέπουμε στὴ διήγησι γιὰ τὸν κατακλυσμὸ. «Καὶ οἱ καταρράκται (= ὕδατοφράκτες) τοῦ οὐρανοῦ ἠνεφχθησαν» (Γεν. ζ' 11). Ἡ βροχὴ ἀντίθετα σταματᾷ, ὅταν κλείνουν οἱ ὕδατοφράκτες τοῦ οὐρανοῦ (Γεν. η' 2). Αὐτὴν τὴν ἐξήγησι ἔδιναν τότε οἱ ἄνθρωποι στὰ φυσικὰ φαινόμενα.

Ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἰουδαῖοι. Μικρογραφία ἀπὸ 'Ψαλτῆρι τῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου τοῦ Ἀγίου Ὁρους (12ος αἰ.).

Ἡ δημιουργία τοῦ φωτὸς τοποθετεῖται τὴν πρώτη ἡμέρα καὶ τοῦ ἡλίου τὴν τέταρτη. Ἡ ἀπορία μας εἶναι εὐλογη : Φῶς χωρὶς ἡλιο ; Παρόλο που ἡ ἐπιστήμη μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἔχουμε φῶς καὶ χωρὶς ἡλιο, τὸ φῶς σωστά προηγήθηκε στὴ διήγηση. Μόνο ἔτσι τὸ κατανοοῦσε ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ἔβρισκε λογικό. Μετὰ τὸ σκοτάδι τὸ φῶς καὶ μετὰ τὸ φῶς ὁ ἡλιος. Ὁ Ἰσραηλῆτης πηγαίνοντας τὸ πρωὶ στὴν καθημερινή του ἐργασία, ἔβλεπε ὅτι τὸ φῶς προηγεῖται ἀπὸ τὸν ἡλιο. Δηλαδή πρῶτα βλέπουμε τὸ φῶς καὶ ὕστερα ἀκολουθεῖ ἡ ἀνατολή τοῦ ἡλίου. Ἡ σφαιρικότητα τῆς γῆς ἦταν ἄγνωστη γιὰ τὸν ἄνθρωπο τότε.

Κι ἐμεῖς σήμερα κάνουμε παρόμοια λάθη. Μιλᾶμε, π.χ. γιὰ τὴν ἀνατολή καὶ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, ἂν καὶ ξέρουμε ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐπιστημονικὰ λανθασμένο. Ἡ ψευδαίσθησις ὅμως μᾶς φαίνεται φυσικὴ καὶ ταιριασμένη στὴν καθημερινή μας πείρα.

Οἱ ἡμέρες τῆς δημιουργίας εἶναι ἕξι, ὅπως οἱ ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας. Ὁ θεῖος Δημιουργὸς παρουσιάζεται νὰ ἐργάζεται τὴν ἑξαήμερον καὶ νὰ ἀναπαύεται τὴν ἑβδομὴ ἡμέραν. Αὐτὸ γίνεται σκόπιμα. Ἦταν ἓνας ὁμορφος τρόπος νὰ τηροῦν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Ὁ Θεὸς ἦταν τὸ πρότυπό τους.

Τί διδάσκει ἡ διήγησις. Γιὰ νὰ διακρίνουμε εὐκόλως τὰ ἀληθεῖς ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτει ἡ διήγησις, πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε στὸ περιβάλλον τῶν Ἑβραίων καὶ στὸ χρόνο (13ος αἰ. π.Χ.) ποὺ γράφτηκε τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως.

Ἡ Μεσοποταμία, ἡ Χαναὰν καὶ ἡ Αἴγυπτος εἶναι τὰ μέρη, ὅπου ὑφαίνεται ἡ Ἰσραηλιτικὴ ἱστορία. Οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἦταν εἰδωλολάτρες. Θεοποιοῦσαν τὰ ζῶα καὶ τὰ οὐράνια σώματα. Οἱ θεοὶ τους δὲν ξεχώριζαν ἀπὸ τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως. Διάφοροι μῦθοι μιλοῦσαν γιὰ τὸ πῶς ἔγιναν οἱ θεοί, ὁ κόσμος, ὁ ἄνθρωπος.

Διαφορετικὴ ἦταν ἡ θέση τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὅσα γινώριζαν γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴ δημιουργίαν τοῦ κόσμου, δὲν ἦταν μῦθοι, ἀλλὰ ἡ θεοδιδασκτὴ ἀλήθεια. Ἔτσι ξέρουμε κι ἐμεῖς μαζί τους ὅτι :

α) Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμον. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τυχαῖο ἀποτέλεσμα τυφλῶν δυνάμεων· εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ.

β) Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὰ πάντα μὲ τὸ λόγο Του.

γ) Πρὶν ἀπὸ τὸν κόσμον ὑπῆρχε ὁ Θεός. Ὁ κόσμος ἔχει ἀρχή. Μονάχα ὁ Θεὸς εἶναι ἀναρχος.

δ) Τὰ ἀστέρια, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα εἶναι δημιουργήματα. Δὲν πρέπει νὰ θεοποιῶνται.

ε) Ἡ ἑβδομὴ ἡμέρα εἶναι ἡμέρα ἀργίας ἀπὸ τὴν ἐργασία καὶ ἀφιερωμένη στὴ θεία Λατρεία καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ ἀπέραντος ὑλικὸς κόσμος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Διαλαλεῖ τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν πανσοφίαν τοῦ Θεοῦ. Στὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως βρίσκουμε τὴν περιγραφήν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀπλή, σύντομη καὶ περιεκτικὴ. Διδάσκει θρησκευτικὰς, ὄχι ἐπιστημονικὰς ἀλήθειαις.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεὸς» (Ἐβρ. γ' 4).
2. «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας». (Ψαλμ. 103, 24).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Εἶπαν ὅτι «σκοπὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν εἶναι νὰ ἐξηγήσῃ πῶς κινοῦνται τὰ οὐράνια σώματα, ἀλλὰ πῶς νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸν πνευματικὸ οὐρανό». Τί σημαίνει αὐτὸ καὶ ποιά σχέση ἔχει μὲ τὴ διήγηση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου;

2) Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1968 ὁ ἀστροναύτης Φράνκ Μπόρμαν καὶ δυὸ συνεργάτες του πετώντας στὸ διάστημα διάβασαν τοὺς στίχους τῆς Γενέσεως γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου. Γιατί;

3) Νὰ γράψῃς στὸ τετράδιό σου καὶ νὰ ἀποστηθίσῃς τὸ στίχο : «Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο (= διέταξε) καὶ ἐκτίσθησαν» (Ψαλμ. 32, 9).

5. Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς εἰκόνες ποὺ ἐκφράζει τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ποιμένα. Τὴ βρίσκουμε καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ψάλλει ὁ Δαβίδ : «Κύριος ποιμαίνει με καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει... Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμ. 22, 1-4). Ποιμένα ὀνομάζει καὶ ὁ Κύριος τὸν ἑαυτοῦ : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός» (Ἰω. ι' 11).

Ὁ Θεὸς δὲν φροντίζει στοργικὰ μονάχα γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἀγαπᾷ ὅλα τὰ δημιουργήματά Του. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ ἐξασφαλίζουν τὴν τροφὴν τοὺς καὶ τὸ πολὺχρωμο ἔνδυμά τους μὲ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ (Ματθ. στ' 25-34). Ἡ στοργικὴ ἐνέργεια, μὲ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς συντηρεῖ καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον, λέγεται θεία Πρόνοια.

Ἡ συντήρηση τοῦ κόσμου. Ἀπέραντος καὶ μεγαλειώδης εἶναι ὁ κόσμος ποὺ δημιούργησε ὁ Θεός. Πῶς ὁμως διατηροῦνται καὶ συντηροῦνται τὰ τόσα δημιουργήματα ; Στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων,

λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, «οὔτε ἡ θάλασσα κατέκλυσε τὴ γῆ, οὔτε ὁ ἥλιος κατέκαψε αὐτὸ πού βλέπουμε, οὔτε ὁ οὐρανὸς σαλεύτηκε... ἀλλὰ τὸ κάθε τι πάνω στὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ στέκεται μὲ ἀκρίβεια στὴ θέση του καὶ διατηρεῖ τοὺς νόμους πού ἄπαξ ἐτέθησαν σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας» (P. G. 55, 487).

Κάθε δημιουργήμα προικίστηκε ἀπὸ τὸ Δημιουργὸ μὲ ἰδιαιτέρους νόμους. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα παράγουν καρποὺς καὶ σπόρους. Μὲ τοὺς σπόρους φυτρώνουν πάλι καὶ ἀνανεώνονται. Τὰ ὑδρόβια, τὰ πτηνὰ, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔμμεσα τὰ ζῶα πῆραν τὸ θεϊκὸ πρόσταγμα: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε». Ἔτσι ὁ Θεὸς συντηρεῖ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη.

Ἡ φροντίδα τοῦ Θεοῦ φαίνεται καὶ στὸν κόσμον τῆς ἀστρονομίας. Μᾶς τὴν ὑπενθυμίζει στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ ψαλμικὸς στίχος: «Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ». Ὁ ἥλιος δηλαδὴ γνωρίζει τὴν τροχιά του. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, γιατί συγκρατοῦνται καὶ κατευθύνονται ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ.

Ἡ φροντίδα τοῦ Θεοῦ δὲν περιορίζεται στὰ ἄψυχα δημιουργήματα. Ἐπεκτείνεται μὲ θαυμαστὸ τρόπο καὶ στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Θεὸς φροντίζει γιὰ τὴ διατήρησή του στὴ ζωὴ, προνοεῖ γιὰ τὴ συντήρησή του καὶ μὲ χίλιους δυὸ τρόπους τὸν βοηθεῖ καὶ τοῦ συμπαράστέκεται.

Ἡ πατρικὴ φροντίδα τοῦ Δημιουργοῦ γιὰ ὅλα γενικῶς τὰ δημιουργήματα συνοψίζεται στὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος πρὸς τὸ Θεό: «Ἀγαπᾷς ὅλα τὰ ὄντα καὶ δὲν ἀποστρέφεις κανένα δημιουργήμα· γιατί ἂν μισοῦσες κάτι, δὲν θὰ τὸ κατασκεύαζες. Καὶ πῶς ἂν σὺ κάποιο δὲν ἤθελες, θὰ μπορούσε αὐτὸ νὰ παραμείνῃ;... Τὰ ἐλεεῖς ὅλα γιατί εἶναι δικά Σου, δέσποτα φιλόψυχε» (Σοφ. Σολ. ια' 24-26).

Ἡ κυβέρνησις τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνο ὁ Παντοδύναμος συντηρητὴς τοῦ κόσμου. Εἶναι καὶ ὁ σοφὸς Κυβερνήτης του. Ὁ Θεὸς σὰν ἄλλος πλοίαρχος κυβερνᾷ τὸ σκάφος τοῦ κόσμου καὶ τὸ κατευθύνει στὸν προορισμό του, στὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας. Ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἀγία Γραφή συχνὰ ἀναφέρει γιὰ τοὺς θαυμαστοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς προφυλάσσει, καθοδηγεῖ καὶ κατευθύνει τὸν ἄνθρωπο.

Ἔτσι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὅταν ὁ Ἰωσήφ φανερώθηκε στοὺς ἀδελφούς του, εἶπε : «Δὲν μὲ στείλατε ἐσεῖς ἐδῶ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς» (Γεν. με' 8). Αὐτὸς φρόντισε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰωσήφ καὶ τὴ διατροφή τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Θεὸς ἔδωσε στὴν κακὴ πράξη τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ καλὴ ἐκβασή. «Ἐσεῖς σκεφθήκατε ἐναντίον μου πονηρά, ἀλλὰ ὁ Θεὸς σκέφθηκε γιὰ μένα ἀγαθὰ, πρόσθεσε ὁ Ἰωσήφ» (Γεν. ν' 20).

Στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἰδιαίτερα στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία ὁ Κύριος μᾶς βεβαιώνει γιὰ τὴ θεία Πρόνοια. Βλέπουμε ἀκόμη τοὺς Ἀποστόλους νὰ ἀποφυλακίζονται μὲ θαυματουργὸ τρόπο καὶ νὰ ὀδηγοῦνται στὸν ἱεραποστολικὸν τοὺς δρόμο ἀπὸ τὸ ἀστέρι τῆς θείας Πρόνοιας.

Τὸ κακὸ στὸν κόσμον. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ πλάσματά Του, γιὰτὶ αὐτὰ πολλὰς φορὲς ὑποφέρουν ; Γιὰτὶ ὑπάρχει τὸ κακὸ, ἡ ἁμαρτία, ὁ πόνος ; Ἡ ἀπάντησις στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ θὰ δοθῇ στὰ παρακάτω μαθήματα. Ἐκεῖ θὰ μάθουμε ὅτι τὸ φυσικὸ κακὸ (ἀρρώστιες, θάνατος, καταστροφές, κ.ἄ.) καὶ τὸ ἠθικὸ κακὸ (ἡ ἁμαρτία) δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε ἀθῶος καὶ ἄκακος μέσα σ' ἓναν ἄκακον κόσμον. Ἡ ἁμαρτία διατάραξε τὴν ἁρμονίαν τῆς φύσεως καὶ ἔφερε σὰν ἐπακόλουθον τὸν πόνο, τὴν ἀρρώστια, τὸ θάνατον. Ἀπὸ τότε ὁ Θεός, ὅπως λέγουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀνέχεται καὶ παραχωρεῖ τὸ κακὸ. Ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀντιμάχεται καὶ ὅταν τὸ νικᾷ, χαίρεται καὶ καμαρώνει γιὰ τὴ νίκη του. Ἡ ἀρετὴ μας ἔχει ἀξία, ὅταν λάμπει ἀνάμεσα σὲ πειρασμοὺς καὶ δυσκολίες.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς προνοεῖ γιὰ τὰ δημιουργήματά Του, ἄψυχα καὶ ἔμψυχα. Τὰ συντηρεῖ καὶ τὰ κυβερνᾷ. Ἰδιαίτερα ὁμῶς φροντίζει γιὰ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ Θεὸς παραχωρεῖ τὸ κακὸ γιὰ νὰ γυμνάζῃ τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀρετὴ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «... Οὐδὲν ἀπρονόητον, οὐδὲ ἡμελημένον παρὰ τῷ Θεῷ· πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός· πᾶσι πάρεστι σκορπίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν τοῖς μικροτάτοις ἡ σοφία αὐτοῦ καὶ ἡ πρόνοια διαφαίνεται» (*Μ. Βασίλειος, Ρ.Γ. 32, 1372 - 73*),
2. «Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ αὐτός σε διαθρέψει· οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ» (*Ψαλμ. 54, 23*).
3. «Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόανθρωπε...» (*Ἀπὸ τῆς θείας Λειτουργίας*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ ἀναφέρης ἀπὸ τὴ Φυτολογία καὶ Ζωολογία παραδείγματα, ὅπου φαίνεται ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ. 2) Γράψε στὸ τετράδιό σου καὶ ἀποστήθισε τὸ στίχο: «Πλοῦσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττώθησονται παντὸς ἀγαθοῦ» (*Ψαλμ. 33, 11*).

3) «Ἄγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ Κύριον ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον· ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχουσι» (*Ψαλμ. 117, 8-9*). Γιατί;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ:

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, Η ΚΟΡΩΝΙΔΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

1. Ἡ πλάση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἁγία Γραφή στὸ βιβλίό τῆς Γενέσεως (κεφ. α' καὶ β') τονίζει τὴν ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ σύγκριση μὲ τ' ἄλλα δημιουργήματα. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖται μὲ διαφορετικὸ τρόπο. Τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ «γενήθτω», ποὺ δίνει ὑπαρξὴ στὰ ἄλλα κτίσματα, στὴν περίπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλεται σὲ μιὰ μεγαλειώδη πρότασι: «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».

Οἱ βασικὲς καὶ ὑπερφυσικὲς ἀλήθειες τῶν σχετικῶν διηγήσεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος:

1. Δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ Θεό.
2. Δημιουργεῖται μόνος αὐτὸς μὲ ξεχωριστὸ τρόπο.
3. Συγγενεῖται πρὸς τὸν ὕλικό κόσμον μὲ τὸ σῶμα του.

4. Συγγενεύει πρὸς τὸν πνευματικὸ κόσμον μὲ τὴν ψυχὴν του.
5. Δημιουργεῖται «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν».
6. Δημιουργεῖται «ἄρσεν καὶ θῆλυ».

Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τὸ πρῶτον συστατικὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ σῶμα του, ποῦ εἶναι ὑλικὸ καὶ φθαρτό. Μὲ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος συγγενεύει πρὸς τὴν ἀνόργανη καὶ ὀργανικὴ ὕλη. Ἡ Ἁγία Γραφή αὐτὸ θέλει νὰ τονίσῃ, ὅταν λέγῃ «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν. β' 7).

Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ὑποτιμᾷ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὀνομάζει ναὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι φυλακὴ τῆς ψυχῆς, ὅπως τὸ θεωροῦσε ὁ Πλάτων. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα βγήκε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἀνήκει στὴ δημιουργία Του καὶ ὑμνεῖ μὲ τὴ θαυμαστὴ κατασκευὴ του τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ σώματος φαίνεται στὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος φόρεσε τὴν ἀνθρώπινη σάρκα καὶ μ' αὐτὴ συναναστράφηκε τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν συμμετέχουμε στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας (θεία Κοινωνία, Ἐξομολόγησις, κ.ἄ.) ἀγιάζεται ὄχι μονάχα ἡ ψυχὴ μας, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα μας. Τελικὰ στὴ δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀποκτήσῃ πάλι τὸ σῶμα του, μεταμορφωμένο καὶ δοξασμένο.

Τὸ «κατ' εἰκόνα» στὸν ἄνθρωπον. Τὸ δεύτερον συστατικὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ψυχὴ του. Εἶναι πνευματικὴ καὶ ἀθάνατη. Εἶναι ἀθάνατη γιατί συνδέεται καὶ κοινωνεῖ μὲ τὸ Θεὸ ποῦ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Εἶναι πνευματικὴ γιατί συμμετέχει καὶ στὸν πνευματικὸν κόσμον. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποία πλάσθηκε ὁ ἄνθρωπος, βρίσκεται σὲ ὁλόκληρην τὴν ψυχοσωματικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι μονάχα στὴν ψυχὴ. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει χαρακτηριστικὰ: «Μὴ ἂν ψυχὴν μόνην μῆτε σῶμα μόνον λέγεσθαι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ συναμφοτέρον (= καὶ τὰ δυὸ μαζί), ὃν δὴ καὶ κατ' εἰκόνα πεποιηκέναι Θεὸς λέγεται» (Ρ. Γ. 150, 1361).

Ὁ Θεὸς δημιουργῶντας τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα» Του προσφέρει σ' αὐτὸν τὴν ἀκατάλυτην παρουσίαν τῆς θείας Χάριτος ποῦ δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην φύσιν καὶ ποῦ περιέχεται μέσα στὴν ἴδιαν τὴν πράξιν τῆς δημιουργίας. Ἡ Εἰκόνα ποῦ προσφέρει ὁ Θεὸς

στὸν ἄνθρωπο εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τὸ Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Παναγίας Τριάδος. «Ὁς (Χριστός) - λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος - ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου» (Κολ. α' 15). Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δέχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ μέσα του ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ Χριστοῦ ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ ἀναπτύξη σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ φανερωθῇ μέσα στὴν ὕπαρξή του καὶ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἄνθρωπος. Τὰ χαρίσματα αὐτὰ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δὲν τὰ ἔχουν τὰ ὑπολοίπα δημιουργήματα, εἶναι :

1. Ἡ περιουσία τοῦ λογισμοῦ. Τὸ λογικὸ εἶναι πνευματικὸ χάρισμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ λογισμὸς γεννᾷ τὴν ὁμιλίαν, τὸ λόγο ποὺ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος μᾶς λέγει πὼς ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο σὰν σκιά τὴ δύναμη τοῦ Λόγου ποὺ εἶναι ὁ Χριστὸς (Ἰω. α' 1), γιὰ νὰ κοινωνῇ μὲ τὸ «Μονογενὴ Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ» καὶ ἔτσι νὰ συμμετέχη στὴ ζωὴ τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀληθινὰ λογικός, ὅταν λογίζεται, ὅπως ἀκριβῶς σκέπτεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ αὐθαιρεσία στὴ λογικὴ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας, ποὺ θὰ μιλήσουμε σχετικὰ σὲ πιὸ κάτω κεφάλαιο τοῦ βιβλίου μας.

2. Ἡ δημιουργικότητα καὶ κυριότητα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ σημαίνει πὼς ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος δημιουργὸς καὶ ἔτσι νὰ μιμηθῇ τὸ Χριστό, ποὺ εἶναι ὁ δημιουργικὸς Λόγος τοῦ Θεοῦ. «Τὰ πάντα — λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος — δι' αὐτοῦ (Χριστοῦ) καὶ εἰς αὐτὸν (Χριστό) ἔκτισται» (Κολ. α' 16). Ἡ κυριότητα τοῦ ἀνθρώπου στηρίζεται στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: «...καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς (τῆς γῆς)». Ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖ πάντως στὸν κόσμον ὅχι μὲ τὶς σωματικὲς του δυνάμεις, ἀλλὰ μὲ τὶς πνευματικὲς. Τὸ σῶμα μας ὑστερεῖ σὲ μέγεθος καὶ δύναμη ἀπὸ τ' ἄλλα δημιουργήματα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ κτήνη, τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ γίνῃ κυρίαρχος, γιὰτὶ ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Παντοκράτορας Κύριος καὶ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου. Ἡ Ἐκκλησίαν μας τοποθετεῖ χαρακτηριστικὰ τὸ Χριστὸ στὴ θέση τοῦ Παντοκράτορα στὸν κεντρικὸ τροῦλλον τῆς ἐκκλησίας.

3. Ἡ συνειδησιὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα συνει-

Ἡ πλάσις τοῦ Ἀδάμ. Μικρογραφία τοῦ ἀγιογράφου Πέτρου Βαμπούλη.

δητὸ ὄν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἐλέγχει τὴ σκέψη, τὴ θέληση, τὶς ἐπιθυμίες καὶ γενικὰ τὶς προσπάθειές του. Ξέρει ὁ ἄνθρωπος νὰ διακρίνῃ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χωρίζεται καὶ νὰ ἀπομονώνεται ἀπὸ αὐτούς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνῃ π ρ ο σ ω π ι κὰ τὶς πράξεις του καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν εὐθύνη του. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ὑπεύθυνος ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὑπηρετεῖ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους προσφέροντας καὶ αὐτὸν τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν προκοπή τῶν ἄλλων.

4. Τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτεξούσιος, δηλαδὴ ἐλεύθερος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνῃ ἐλεύ-

θερος πρέπει νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ Χριστό. «Τῇ ἐλευθερίᾳ — λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος — ἡ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε (= σταθῆτε)» (Γαλ. ε' 1). Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀληθινὰ ἐλεύθερος ἀπὸ τὴ στιγμή πού θὰ μπορῇ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτό του στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς μᾶς προσφέρει τὴν ἐλευθερίαν, γιατί δίνει καὶ αὐτὴ τὴ Ζωὴ Του «ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰω. στ' 51). Μὲ τὴν ἐλευθερίαν του ὁ ἄνθρωπος χαράσσει τὸ δρόμο τῆς ζωῆς του καὶ ἀναλαμβάνει τὶς εὐθύνες του. Χωρὶς τὴν ἐλευθερίαν δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετὴν.

5. Ἡ κοινωνικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος ὡς πρόσ-
ωπο δὲν ἀπομονώνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Συνδέεται
καὶ ἐπικοινωνεῖ μαζί τους. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος χωρὶς
σχέση καὶ προσωπικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Ἡ
ἐπικοινωνία μὲ τοὺς γύρω μας βοηθεῖ καὶ ἐμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους.
Γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τοὺς ἄλλους καλύτερα. Ἔχουμε ἀνάγκη
τῶν ἄλλων, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἔχουν τὴν ἀνάγκη μας.

Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» στὸν ἄνθρωπο. Τὰ χαρίσματα τοῦ Χρι-
στοῦ πού πῆρε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Θεό, πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν
καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸ σπόρο τῶν χαρισμάτων.
Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους
καλλιεργεῖ τὰ θεῖα χαρίσματα καὶ μιμεῖται τὸ Χριστό, πού ὁλόκληρη
τὴ ζωὴ Του τὴν εἶχε παραδώσει στὸ Θεὸ - Πατέρα Του καὶ στὴ σω-
τηρία τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζῇ τὸ Χρι-
στὸ μέσα του, τότε πλησιάζει τὸ Θεό, μοιάζει μὲ τὸ Θεὸ καὶ τελικὰ
ἐνώνεται μὲ τὸ Θεό. Ἔτσι τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» στὸν ἄνθρωπο εἶναι
ἡ πραγματοποίησις ὅλων τῶν χαρισμάτων, πού ὁ Θεὸς ἔδωσε σ'
αὐτὸν μὲ τὴν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» δημιουργία του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πλάστης τοῦ ἀνθρώπου. Ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο ὕλικό σῶμα
καὶ ἀθάνατη ψυχὴ. Τοῦ ἔδωσε τὰ ὑποδειγματικὰ καὶ παραδειγματικὰ χαρίσματα
τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν προσκάλεσε νὰ μοιάσῃ μὲ Αὐτὸν μέσα στὴν κοινωνία καὶ
τὴν ἐνωσὴ του μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Γεν. α' 27, β' 7, 18 - 25, Α' Κορ. στ' 20, Α' Ίω. δ' 2, Φίλιπ. γ' 21, Α' Κορ. στ' 15, 19, Γαλ. ε' 1.
2. «Προσέθηκε δὲ τοῦτο δεικνύς, ὅτι καὶ προαίρεσιν ἡμῖν αὐτεξουσίαν ἐμβαλεῖ, τὴν δυναμένην ἡμᾶς ὁμοιωθῆναι Θεῷ» (*Μ. Βασίλειος, Ρ.Γ. 30, 29*).
3. «Κατ' εἰκόνα μὲν ἔχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ χριστιανὸς γενέσθαι (= δηλαδή νὰ γίνω τοῦ Χριστοῦ) (*Γρηγόριος Νύσσης, Ρ.Γ. 44, 273*).
4. «Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ ρίζα τοῦ ἀγαθοῦ, ἣν εὐθὺς ἐν τῷ κτίζεσθαι συγκαταβεβλημένην τῇ φύσει αὐτοῦ ἐσχηκεν ὁ ἄνθρωπος· τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ περιγίνεται εἰς αὐτὸν ἐσχατον ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ τὰ καλὰ πόνων καὶ τῆς πρὸς τὴν ὁλὴν ζωὴν ἐναρέτου διαγωγῆς» (*Μ. Βασίλειος, Ρ.Γ. 30, 29*).
5. «Ὁ πάλαι μὲν ἐκ μὴ ὄντων πλάσας με καὶ εἰκόνι σου θεῖα τιμήσας, παραβάσει ἐντολῆς δὲ πάλιν με ἐπιστρέψας εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθην· εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἐπανάγαγε, τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναμορφώσασθαι» (*Ίω. Δαμασκηνός, ἀπὸ τῆ νεκρώσιμης Ἀκολούθια*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Μὲ ποῖο τρόπο τονίζει ἡ Ἀγία Γραφή τὴν ἀξία τοῦ σώματος; 2) Πῶς βοηθοῦν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τὸν ἄνθρωπο στὴ ζωὴ του; 3) Ποιὸ συγκριμένο Πρόσωπο εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ γιατί; 4) Μελέτησε καὶ τὰ δυὸ κείμενα τοῦ Μ. Βασιλείου. Ποιὰ σημεῖα τοὺς ὑπογραμμίζεις; 5) Ποιὲς ἀλήθειες παρουσιάζει ὁ ἱερός Δαμασκηνός στὸ ὑπ' ἀριθ. 5 κείμενό του;

2. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν Παράδεισο.

Οἱ Πρωτόπλαστοι εἶχαν στὸν Παράδεισο προσωπικὸ σύνδεσμο μὲ τὸ Θεό. Εἶχαν μέσα τοὺς τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ πλούτιζαν τὰ πνευματικὰ τοὺς χαρίσματα καὶ θὰ τὰ τελειοποιούσαν. Ἡ σκέψη τοὺς ἦταν διαποτισμένη ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ συναισθήματά τοὺς ἀπὸ τὴν ἀγάπη του. Ζοῦσαν ἀρμονικὰ μὲ τὸ Θεό, μὲ τὸ γύρω κόσμο καὶ μὲ τὸν ἑαυτό τοὺς.

Ἡ ζωὴ τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς εὐτυχίας. Οἱ Πρωτόπλαστοι ζοῦσαν στὸν Παράδεισο γεμάτοι ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ μακαριότητα καὶ εὐτυχία, γιατί εἶχαν καθημερινὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεό. Δηλαδή ἐπαιρναν ἀπὸ τὸ Θεὸ τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης Του καὶ πάλι τὰ ξαναπρόσ-

φεραν σ' Αὐτὸν ὡς εὐχαριστία καὶ λατρεία τῆς ἀτέλειωτης δόξας Του, ποὺ φανερῶνεται σ' ὁλόκληρη τὴν κτίση. Ἡ προσφορά αὐτὴ τῆς εὐχαριστίας σημαίνει, πῶς ὁ ἄνθρωπος: α) ἀναγνωρίζει τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ποὺ Τὸν παραδέχεται καὶ Τὸν ὁμολογεῖ ὡς Δημιουργό Του, β) ἀποδέχεται τὴν ἀγάπη Του καὶ ὅλα τὰ δῶρα ποὺ τοῦ προσφέρει, γ) ἀποκρίνεται στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ προσφέροντας τὴ δική του πιὰ ἀγάπη ὡς εὐχαριστία καὶ εὐγνωμοσύνη του στὸ Θεό, δ) μιμεῖται τὸ Θεό, ποὺ τὰ πάντα προσφέρει στὰ δημιουργήματα — ἀκόμα καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό Του στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος γίνεται πραγματικὰ εὐτυχής, γιατί μιμεῖται τὸ Θεό καὶ ἡ ζωὴ του ὁλόκληρη εἶναι μιὰ ἀτέλειωτη προσφορά καὶ ἀγάπη στὸ Δημιουργό καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἐτσι ἦταν ἡ ζωὴ τῶν Πρωτοπλάστων στὸν Παράδεισο. Ἦταν μιὰ ἀπεικόνιση τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ στὴν ἀνθρώπινὴ του ὕπαρξη. Ἦταν ζωὴ ἀγιότητος, ζωὴ γεμάτη εὐχαρίστηση καὶ πνευματικὴ ἀπόλαυση. Δὲν ἤξεραν τὴ λύπη, τὸν πόνο, τὸ στεναγμό, τὴν ἀρρώστια, τὸν θάνατο. Δὲν τοὺς βασάνιζε ἡ μέριμνα καὶ ὁ καθημερινὸς μόχθος. Ἡ ἀγιότητα τῶν Πρωτοπλάστων δὲν σήμαινε πῶς ἐκτελοῦσαν παθητικὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐδιναν σ' αὐτὸ τὴ θέληση καὶ τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεσή τους. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεση ζήτησε καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πρωτοπλάστους, ὅταν τοὺς εἶπε ὅτι δὲν πρέπει νὰ φᾶνε ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ δένδρου τοῦ «γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν». Ἐτσι θὰ ἔδειχναν πῶς ἀναγνωρίζουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπακούουν σ' αὐτὸ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ ἔχουν στὸ Θεό. Τὴν ἀπάντηση τῶν Πρωτοπλάστων στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναπτύξουμε στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο. Πρόκειται γιὰ τὴν ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων ποὺ εἶναι γνωστὴ σὲ ὅλους μας. Ὅλοι ξέρουμε πιὰ τὴν ἁμαρτωλὴ κατάσταση ποὺ σφραγίζει τὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου «ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ».

Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Ἡ ζωὴ τῆς ἀγιότητος εἶναι ἀκριβῶς ἡ ζωὴ ποὺ ζῇ ὁ ἀναγεννημένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπος. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ποὺ μᾶς προσφέρεται στὴν Ἀγία Ἐκκλησία μας. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀναγεννιέται μὲ τὴ δύναμη τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος συμμετέχει στὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Χριστιανὸς κατευθύνεται τώρα ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, γίνεται πραγματικὸ παιδί τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὁλοκληρωτικὰ ἀφοσιωμένος στὸ Θεὸ καὶ Πατέρα του. Ὑπόδειγμά του γι' αὐτὴ τὴ διαγωγὴ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὅποιος ἐφαρμόζει στὴ ζωὴ του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς γίνεται πραγματικὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ νὰ γίνουμε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ - Πατέρας καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου χρειάζομαστε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἐνσταλάζει στὶς καρδιές μας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸ μᾶς συνδέει μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς φέρνει ἓνα σπουδαῖο καὶ οὐσιαστικὸ πνευματικὸ καρπὸ : τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι μιὰ θεωρητικὴ γνώση ἢ μιὰ συναισθηματικὴ κατάσταση. Εἶναι συνεχὴς συμπαράσταση στὰ καθημερινὰ προβλήματα τοῦ συνανθρώπου μας. Ὁ ζωντανὸς Χριστιανός, ὁ ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας βρίσκεται καὶ πάλι στὴν εὐλογημένη περιοχὴ τῆς Χάριτος καὶ τῆς ἀγιότητος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ Πρωτόπλαστοι στὸν Παράδεισο ζοῦσαν μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωὴ τους ἦταν εὐτυχισμένη, γιατί ἐκτελοῦσαν πρόθυμα καὶ ὁλόψυχα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν τὴ ζωὴ τῆς Χάριτος μπορεῖ νὰ κάνῃ δική του καὶ ὁ Χριστιανός.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁ Θεὸς οὐ μόνον ἐξ οὐκ ὄντων . . . ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Θεὸν ζῆν αὐτῶν (Ἄδὰμ) ἐχαρίσατο τῇ τοῦ Λόγου χάριτι» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 25, 104).
2. «Οὐδὲν ἔχων ἐμπόδιον εἰς τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν ἐθεώρει (Ἄδὰμ) μὲν πάντοτε διὰ τῆς καθαρότητος . . . τὸν Θεὸν Λόγον, οὐ κατ' εἰκόνα ἐγεγόνει, ὑπεράνω δὲ τῶν αἰσθητῶν γινόμενος συνήπτετο πρὸς τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς θεία καὶ νοητὰ τῇ δυνάμει τοῦ νοῦ» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 25, 105).
3. Γεν. β' 16 - 17, Ρωμ. η' 14 - 16, Ἰω. η' 29, 1γ' 35, Ματθ' ιβ' 50, Α' Κορ. ιβ' 3, Γαλ. γ' 28, Ἐφεσ. β' 20 - 21, δ' 15 - 16.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ ἦταν ἡ ζωὴ τῆς Χάριτος τῶν Πρωτοπλάστων; 2) Μὲ ποῖο τρόπο ὁ ἄνθρωπος θὰ ζήσῃ τὴν πραγματικὴ ζωὴ τῆς Χάριτος καὶ ἀγιότητος; 3) Τί ζήτησε ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πρωτοπλάστους μὲ τὴν ἀπαγορευτικὴ ἐντολὴ του; 4) Ποιὰ σημεῖα ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Μ. Ἀθανασίου σοῦ κάνουν μεγαλύτερη ἐντύπωση;

3. Ὁ ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χριστιανικὴ μόρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἀγία Γραφή μᾶς παρουσιάζει τὸ Θεὸ νὰ συνομιλῇ μὲ τοὺς Πρωτοπλάστους. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο διάλογο ἀγάπης προσκαλεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ ἀναπτύξη καὶ νὰ καλλιεργήσῃ πνευματικὰ τὸν ἑαυτό του. Μόνο σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία ἀγάπης μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ θεῖο προορισμὸ του πάνω στὴ γῆ. Ἐνῶ ὅμως οἱ Πρωτόπλαστοι — ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο — μὲ τὴν ἁμαρτίαν τους σταμάτησαν νὰ μιλοῦν καὶ νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ Θεό, ὁ Θεὸς ἐξακολουθεῖ νὰ μιλάῃ στὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης Του μὲ τὴν παρουσία τῆς συνειδήσεως μέσα στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ του κόσμον.

Ἡ συνείδηση συνεπῶς εἶναι μιὰ ἐσωτερικὴ καταβολὴ τοῦ Θεοῦ στὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. Λέγεται καταβολή, γιατί ὁ Θεὸς τὴ φύτευσε καὶ τὴν τοποθέτησε στὸν ἄνθρωπο, πού ἀπὸ τὴ μεριά του εἶναι χρωμένον στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἑαυτό του νὰ ἀναπτύξη καὶ νὰ καλλιεργήσῃ αὐτὸ τὸ σημαντικὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ διακρίνῃ ἀνάμεσα στὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, γιατί φωτίζεται ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ ποὺ πλουτίζει τὴ συνειδήσή του. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἀνοίγει τὴν καρδιὰ καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔτσι γίνεται ἱκανὸς νὰ ὑπακούῃ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴν ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὸ μὲ τὶς διάφορες ἁμαρτίες του.

Ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν βρίσκεται σὲ κοινωνία πίστεως καὶ ἀγάπης μὲ Θεό. Αὐτὸ θὰ πῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό, πού τοῦ προσφέρει ὁλόκληρον τὸν ἑαυτό του, γιατί ἀπλούστατα ἀγαπᾷ τὸ Θεό. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστη φωτίζει τὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ ἐφαρμόξῃ στὴ ζωὴ του τὸ Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὸν καταστρεπτικὸν δρόμον τῆς ἁμαρτίας.

Ὁ νόμος τῆς δημιουργίας καὶ ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ. Ὁ νόμος εἶναι ὁ φύλακας καὶ ὁ προστάτης τῆς τάξεως στὴ δημιουργία. Οἱ φυσικοὶ νόμοι καθορίζουν τὴν πορεία τῆς φύσεως. Οἱ νόμοι τῆς ζωῆς κανονίζουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν. Οἱ

πολιτικοί νόμοι έγιναν για να ρυθμίζουν και προάγουν γενικά τη ζωή και την ευημερία της ανθρώπινης πολιτείας.

Οι νόμοι όμως της πνευματικής και ήθικης ανάπτυξεως του ανθρώπου περιμένουν την ελεύθερη απόφαση και απάντησή του : ή να τους δεχτή ή να τους απορρίψη. Ο Νόμος του Θεού συνοδεύεται απαραίτητα από μια προσωπική σχέση, που προσφέρει ο Θεός στον άνθρωπο. Για να αναγνωρίσει και να αποδεχτή ο άνθρωπος το Νόμο του Θεού, πρέπει να σχετίζεται με το θείο Νομοθέτη και να επικοινωνήσει μαζί Του με αγάπη και εμπιστοσύνη.

‘Η φανέρωση του Νόμου του Θεού στην Παλαιά Διαθήκη.

“Όταν ο Θεός επικοινωνήσει με τους ‘Ισραηλίτες, προσφέρει βασικά σ’ αυτούς τη δ ι α θ ή κ η Του. Δηλαδή αφήνει στους ανθρώπους, στα παιδιά Του, την π ε ρ ι ο υ σ ί α Του. “Ό,τι έχει ο Θεός για τον ‘Εαυτό Του, το προσφέρει στους ανθρώπους. Είναι εκείνο που λέγει ο πατέρας στην παραβολή του άσωτου γιου, αλλά στο μεγαλύτερο παιδί του : «Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ’ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν...» (Λουκ. ιε’ 31). “Ολόκληρη την αγάπη και τα θεία δώρα Του ο Θεός τα προσφέρει στον άνθρωπο κατά ένα πολύ συγκεκριμένο τρόπο : με την παράδοση του Νόμου Του.

“Όταν ο Θεός προσφέρει στους ‘Ισραηλίτες το Δεκάλογο, αποκαλύπτει σ’ αυτούς με την παρουσία του Μωυσή, αλλά και σ’ όλους γενικά τους ανθρώπους, την αγάπη και τη φροντίδα που έχει προσωπικά για τον κάθε άνθρωπο. Αυτό το δείχνει στους ‘Ισραηλίτες με συγκεκριμένα γεγονότα. Τους λέγει λοιπόν : «‘Εγώ είμι Κύριος ο Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας» (‘Εξ. κ’ 2). ‘Εγώ είμαι ο Θεός σας, που βρίσκομαι πάντα κοντά σας και συμμετέχω στα προβλήματά σας και σὰς βοηθῶ κατά τρόπο υπερφυσικό για να ελευθερωθῆτε από τη δουλεία τῶν Αἰγυπτίων. ‘Ο Θεός διαβεβαιώνει τον άνθρωπο πὼς εἶναι καταδικός του, πὼς τοῦ προσφέρεται χωρίς καμιά ὑστεροβουλία, γιατί ἀπλῶστα τὸν ἀγαπᾷ καὶ θέλει τὸ καλὸ καὶ τὴ σωτηρία του. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο νὰ γίνῃ δικός Του. ‘Ο Θεός προσφέρει στον άνθρωπο τὸν ‘Εαυτό Του καὶ μάλιστα στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Γι’ αὐτὸ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὰ δημιουργήματά Του ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια Του καὶ ὑπακοή στὸ θέλημά Του.

Ὁ ΤΟΝΟΜΟΣ ΔΙΑΜΕΣ ΕΔΩΘΗ Η ΧΕΡΙΣ

Ο
Ρ
Φ
Η
ΜΩΥ
Σ
Η
Σ

ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΔΙΑΝΧΥΕΤΟ:

Ὁ Μωσῆς παραλαμβάνει τὸ Νόμο. Μικρογραφία ἀπὸ Τετραεὐάγγελου τῆς Ἱ. Μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (13ος αἰ.).

“Όταν λοιπόν ο Θεός δίνει το Νόμο στην Παλαιά Διαθήκη και μάλιστα με τη γνωστή μορφή του Δεκαλόγου, δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να εκφράζει την αγάπη και την προστασία Του στον άνθρωπο. Ο Θεός καλεί τον άνθρωπο να εφαρμόσει το Νόμο Του για να του δώσει τη δυνατότητα να εκφράσει και ο άνθρωπος πια την αγάπη του στο Θεό.

‘Η έντολή του Θεού στην Καινή Διαθήκη. Οι έντολές του Χριστού που μάς έφερε και μάς χάρισε, αποτελούν την «καινή διδασχί» Του.

Το καινούργιο στην περίπτωση αυτή είναι ότι ο Χριστός έρχεται και συναντά τον αμαρτωλό άνθρωπο, του αποκαλύπτει το χάος της αμαρτίας και του δείχνει τον τρόπο που μπορεί να υπερικήσει την αμαρτία και να την κατατροπώσει. Ο Χριστός από τη δική Του πλευρά προσφέρει στον άνθρωπο με την απέραντη και ανιδιοτελή αγάπη Του την ίδια Του τη ζωή, τον Έαυτό Του. Στον Έαυτό Του ο Χριστός έχει ενώσει αδιάσπαστα, αχώριστα και ασύγχυτα το Θεό από τη μία μεριά και τον άνθρωπο από την άλλη. Γι’ αυτό και ο Κύριος είναι ο Θεάνθρωπος μας. Ο άνθρωπος από τη δική του πλευρά πρέπει να δεχτεί αυτή την προσφορά του Χριστού μέσα όμως στο μυστήριο της μετανοίας του και να παραδώσει στο Θεό ολόκληρο τον έαυτό του, που είναι κατακομματισμένος από την αμαρτία.

“Όταν λοιπόν ο Χριστός μάς δίνει τις έντολές Του, ζητεί από μάς να κάνουμε, ότι Αυτός έκανε και κάνει για μάς. Το αληθινό κίνητρο στην εκτέλεση των εντολών του Χριστού βρίσκεται στην αγάπη. Γι’ αυτό και ο Χριστός μάς λέγει: «Αυτή είναι η έντολή ή έμμή, ίνα αγαπάτε αλλήλους καθώς ήγάπησα ύμās. Μείζονα ταύτης αγάπην ούδεις έχει, ίνα τις την ψυχήν αυτού θή υπέρ των φίλων αυτού. ‘Υμείς φίλοι μου έστε, εάν ποιήτε όσα έγώ έντέλλομαι ύμίν» (Ίω. ιε’ 12-14). ‘Η τελειότερη έκφραση της αγάπης του Θεού στον άνθρωπο είναι ή σταυρική θυσία του Κυρίου ήμών ‘Ιησού Χριστού. «Ούτω γάρ ήγάπησεν ο Θεός τον κόσμον, ώστε τον υιόν αυτού τον μονογενή έδωκεν...» (Ίω. γ’ 16).

Μονάχα με την αγάπη του Χριστού μπορούμε να εφαρμόσουμε ουσιαστικά και αποτελεσματικά το Νόμο του Θεού και να απο-

φεύγουμε τή νομική, τυπική και χωρίς συναίσθηση έκτέλεσή του. 'Ο άνθρωπος αντιμετώπιζει τὸν ἐξῆς κίνδυνο: Νὰ προσπαθῇ νὰ ἐφαρμόζη στὴ ζωὴ του τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μονάχα ἐξωτερικά, δηλαδή μὲ τὶς διάφορες καλὲς καὶ ἠθικὲς πράξεις. 'Οπωσδήποτε καὶ αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητα. 'Αλλὰ μπορεῖ ὅμως ἐσωτερικά νὰ ἐξακολουθῇ νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ καὶ νὰ μὴν ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του στὸ θέλημά Του. 'Ο Φαρισαῖος π.χ. αἰσθανόταν εὐχαριστημένος καὶ ἱκανοποιημένος μὲ τὸ ὅτι ἀπέφευγε τὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία καὶ ἔπραττε τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴ νηστεία. Αὐτὰ ὅμως τὰ ἔκανε, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχη καμιὰ σχέση καὶ κοινωνία ἀγάπης μὲ τὸ Θεό. Κατὰ τὴ γνώμη του ὁ Θεὸς δὲν τοῦ χρειαζόταν, γιατί Τὸν εἶχε ὁ ἴδιος ἀντικαταστήσει. Δηλαδή ὁ ἐγωισμὸς του τὸν εἶχε ὀδηγήσει στὴ θεοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ συμπεριφορὰ του ἀπέναντι στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἦταν πολὺ σκληρὴ καὶ ἀπάνθρωπη. (Βλέπε τὴ θαυμάσια παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου, Λουκ. ιη' 9-14).

'Ο Κύριος ὅμως στὴν ἐπὶ τοῦ 'Όρους ὁμιλία Του, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ὁλοκληρωτικὴ ἔκφραση τοῦ θελήματός Του στοὺς ἀνθρώπους, μεταθέτει τὸ κέντρο τῆς ἁμαρτίας ἢ τὴν οὐσία τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ πράξη στὴν ἐσωτερικὴ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ ποὺ κρίνει τὴ διαγωγὴ μας ἀπέναντι στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δὲν εἶναι μονάχα ἡ πράξη μας, ἀλλὰ τὸ κίνητρο τῆς ἀγάπης μας. Μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος πολλὰ καλὰ πράγματα νὰ κάνη, ἀκόμα νὰ προσφέρη καὶ τὸν ἑαυτό του θυσία. 'Όμως μπορεῖ μέσα του νὰ μὴν αἰσθάνεται ἵχνος ἀγάπης. Εἶναι πολὺ τραγικὸ καὶ φοβερὸ γιατί ἐμφωλεύει ἡ ὑποκρισία. 'Όμως τὸ ὑπογραμμίζει ὁ 'Απόστολος Παῦλος γιὰ νὰ προφυλαχθοῦμε ἀπὸ τὸν κίνδυνο αὐτό: «'Εὰν ταῖς γνώσῃς τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον... Καὶ ἐὰν ψωμίσω (= πουλήσω γιὰ νὰ προσφέρω ψωμὶ στὸν ἄλλο) πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσομαι (= γιὰ νὰ καῖ), ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι» (Α' Κορ. ιγ' 1-3).

Μονάχα ἔτσι καταλαβαίνουμε, γιατί «πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη» καὶ «ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν». 'Η πραγματικὴ σχέση τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς μὲ τὸ Νόμο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποκρυσταλλώνεται στὴν ἐπὶ τοῦ 'Όρους 'Ομιλία τοῦ Κυρίου. 'Ο

Χριστὸς δὲν ἦλθε «καταλῦσαι τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας, ἀλλὰ πληρῶσαι». Δηλαδή νὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ ἐφαρμόζοντάς τον στὴν Ἱδιὰ Του τὴ Ζωή.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ χριστιανικὴ μόρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς μὲ τὸ Νόμο Του τόσο στὴν Παλαιά, ὅσον καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἐκφράζει τὴν ἀπόλυτὴ ἀγάπη Του γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος καλλιεργῇ τὸ κίνητρο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μέσα του, τότε ἐφαρμόζει ἀληθινὰ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται παιδί τοῦ Θεοῦ.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

- 1) Νὰ διαβάσῃς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Καθηγητοῦ σου: Ρωμ. ιδ' 23, Ἰω. ιδ' 21 - 25, Ρωμ. α' 18 - 24, Β' Κορ. γ' 6, ε' 17. Ματθ. ε' 1 - 10, Λουκ. ε' 37.
- 2) «Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη μου, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, φησὶ Κύριος· διδοὺς δώσω νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν» (Ἱερ. λη' 33).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Θεὸς δίνει στοὺς ἄνθρώπους τὸ Νόμο Του; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ γενικὸ καὶ συγκεκριμένο περιεχόμενο τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη; 3) Ποιὸ εἶναι τὸ κίνητρο στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ γιατί; 4) Ποιὰ νέα σημεῖα προσφέρει ὁ Κύριος μὲ τὸ Νόμο Του στὴν Καινὴ Διαθήκη; 5) Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 κειμένου σου καὶ πῶς τὸ συνδέεις μὲ τὸ σημερινὸ σου μάθημα;

4. Ἡ πτώση τῶν Πρωτοπλάστων.

Ὁ σύνδεσμος τῶν Πρωτοπλάστων μὲ τὸ Θεὸ δὲν ἦταν τυπικὸς καὶ ἐξωτερικὸς. Ἦταν οὐσιαστικὸς καὶ ἐσωτερικὸς. Δὲν στηριζόταν στὴν προσδοκία τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἀνάβλυζε ἀπὸ τὴν ἄδολη ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό.

Αὐτὸ ὅμως ἔπρεπε νὰ φανῇ μὲ συγκεκριμένον τρόπο, μὲ τὴν ὑπακοὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰν ὀρισμένη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»

(Γεν. β' 17). Τη σχετική απάντηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ βρίσκουμε στὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως (στίχ. 12-13).

‘Ο Σατανᾶς συνομιλεῖ μετὰ τὴν Εὐά. ‘Ο σατανᾶς μετὰ μορφὴ φι-
διοῦ πειράζει τὴν Εὐά. Θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ Θεὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ
τῶν Πρωτοπλάστων. Σ’ αὐτὸ φαίνεται δεξιότηχης. Συνομιλεῖ μετὰ
τὴ γυναῖκα καὶ προσπαθεῖ νὰ κλονίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη της στὴν
ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. “Ὅπλα του εἶναι ἡ κακοπιστία, ἡ παραποίηση τῆς
ἀλήθειας, ἡ διαστροφὴ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν
τρόπο ποὺ ρωτᾷ : «Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς
ξύλου τοῦ παραδείσου;» (Γεν. γ' 1). ‘Ο Σατανᾶς θέλει νὰ τὴν παρα-
σύρῃ στὴ συζήτησι. “Ὅταν ὁ Θεὸς μιλή, ὁ διάβολος συζητεῖ.

‘Η γυναῖκα διαπράττει τὸ πρῶτο λάθος : ἀνοίγει συζήτησι
μετὰ τὸ Σατανᾶ. Νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ Θεό, ποὺ ση-
μαίνει ὅτι δέχεται τὸ Θεὸ κατηγορούμενο. “Ετσι ἀπαντᾷ στὸ ψέμα
τοῦ Σατανᾶ : «Ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγούμεθα,
ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου,
εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγησθε ἀπ’ αὐτοῦ, οὐδὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ...»
(Γεν. γ' 2-3).

‘Ο Σατανᾶς εἶχε τὴν πρόθεσι νὰ κατηγορήσῃ τὸ Θεὸ στοὺς
Πρωτοπλάστους. Γι’ αὐτὸ προχώρησε στὸ δεύτερο ψέμα του : «Οὐ
θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἦδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ’
αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὕμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐσσεσθε ὡς θεοί, γινώ-
σκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν» (Γεν. γ' 4-5).

‘Η πτώσις τῆς Εὐας. ‘Ο Σατανᾶς μετὰ ψεύτικες κατηγορίες συκο-
φάντησε τὸ Θεό. ‘Η Εὐά τὸν ἄκουσε. Μόνον ἓνας ἄνθρωπος χωρὶς
πίστι καὶ ἀγάπη στὸ Θεὸ θὰ ἔκανε κάτι τέτοιο. Τὸ κατόρθωμα τοῦ
Σατανᾶ εἶναι μεγάλο. ‘Η Εὐά ἔχει ἀρχίσει νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ Θεὸ
καὶ νὰ ἐμπιστεύεται στὶς δικές της, τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις. Τὼ ρ α
σκέπτεται χωρὶς τὴν παρουσίαν καὶ τὴ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. ‘Η ὑπακοή
της στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ παραμερίζεται. Θέλει νὰ ἀποτινάξῃ τὸ
ζυγὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της γιὰτὶ κοντὰ στὸ
Θεὸ νοιώθει περιορισμένη. Οἱ Πρωτόπλαστοι πίστευσαν ὅτιμποροῦ-
σαν νὰ γίνουιν «θεοί» καὶ μάλιστα μετὰ εὐκόλῳ τρόπῳ. ‘Η παράβασι

τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ μόνος δρόμος γιὰ τὴ γυναῖκα. "Ἐτσι θὰ δείξη στὸ Θεό ὅτι δὲν Τὸν χρειάζεται, δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μαζί Του. Εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη καὶ ἀνεξάρτητη.

Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ ἀνυπακοή στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διανοίγει τὴ σκέψη τῆς γυναῖκας καὶ κατευθύνει τὴ συμπεριφορά της. Ἡ πραγματικότητα ὅμως παρουσιάζεται τώρα ἐντελῶς διαφορετικὴ. "Ὅλοι οἱ παράγοντες τὴν ἐνισχύουν καὶ τὴ βοηθοῦν στὴν ἐπαναστατικὴ τῆς ἀπόφαση ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἔτοιμη νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ μάλιστα μὲ τρεῖς μορφές :

α) «"Ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν». Ἡ Εὐα ἔχει πείσει τὸν ἑαυτὴ της ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς τὸ ἀπαγορευμένο δένδρο. Πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ παραβῇ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ.

β) «"Ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν». Ἡ ὠραιότητα τοῦ δένδρου τυφλώνει τὰ μάτια της. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι γι' αὐτὴν ὁρατός.

γ) «Καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι». Τὸ ἀπαγορευμένο δένδρο φάνηκε ἐπιθυμητό. Θέλησε νὰ ἀπολαύσῃ τοὺς καρπούς του. "Ἐτσι θὰ ἀποχτοῦσε ὑπερφυσικὴ γνώση καὶ δύναμη. Θὰ γινόταν «Θεός» γιὰ νὰ μὴν χρειάζεται σὲ τίποτε πλέον τὸν πραγματικὸ καὶ ἀληθινὸ Θεό.

Ἡ ἁμαρτία ὁλοκληρώνεται. "Ὅλα ὅσα προηγουμένως ἀναφέραμε, εἶχαν προετοιμάσει τὴν ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων. Δὲν ὑπολείπεται παρὰ ἡ διάπραξή της. Ὁ δρόμος πρὸς αὐτὴν εἶναι ἀνοιχτός. «Καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε». Ὁ Θεὸς γιὰ τὴν Εὐα παραμερίστηκε. Καὶ γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο της, παρασύρει στὴν ἀνυπακοή της καὶ τὸν Ἀδάμ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς μιλάει πολὺ συχνὰ γιὰ τὴν οὐσίαν τῆς ἁμαρτίας ποῦ εἶναι : ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παράβαση τοῦ θελήματός Του ἀκριβῶς γιατί λείπει ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς Αὐτόν. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος νομίζει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν τοῦ χρειάζεται πλέον. Γιὰ νὰ ἀνανήψῃ, πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ τὸ Θεό. Μονάχα τότε παραδέχεται τὴν ἁμαρτίαν του καὶ βρίσκει τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων ἦταν ἡ παράβαση τοῦ θείου θελήματος. Ἡ συζήτηση τῆς Εὐας μὲ τὸ Σατανᾶ φούντωσε τὸν ἐγωισμό της καὶ ψύχρανε τὴν ἀγάπη της πρὸς τὸ Θεό. Ὁ Ἀδὰμ τὴν ἀκολούθησε στὴν ἀνυπακοή της.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁ κακοποιὸς δαίμων, ὁ καὶ σατὰν καλούμενος... ὁ τότε διὰ τοῦ ὄφεως λήσας Εὐὰ καὶ πλανήσας αὐτήν... τὰ μὲν ῥήματα ἦν τοῦ διαβόλου, τῷ δὲ θηρίῳ, ὥσπερ ἐπιτηδείῳ ὀργάνῳ ἐχρήσατο... ἵνα δυνηθῇ τὸ δέλεαρ τῆς οἰκείας ἀπάτης ἐνίεις ὑποσκελίσαι τὴν γυναῖκα» (*Ἰω. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 53, 127*).
2. «Καὶ θεότητος ἐλπίδι ὁ ψεύστης δελεάζει... τὸν ἄθλιον (ἄνθρωπο) πρὸς τὸ ἴδιον τῆς ἐπ' ἀρσεως ὕψος ἀναγαγών, πρὸς τὸ ὅμοιον καταφέρει τῆς πτώσεως βάραθρον» (*Ἰω. Δαμασκηνός, Ρ.Γ. 94, 980*).
3. «Τῆς ἐντολῆς σου, Κύριε, παρήκουσα ὁ ἄθλιος· καὶ γυμνωθεὶς τῆς σῆς δόξης, αἰσχύνῃς πέπλησμαι (= ἔχω γεμίσει), οἱμοὶ! καὶ τῆς τρυφῆς ἐκβέβλημαι τοῦ Παραδείδου, εὐσπλαγχνε. Ἐλεῆμον, ἐλέησον τὸν στερηθέντα δικαίως τῆς ἀγαθότητος τῆς σῆς» (*Ὑμνος τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγῳν*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὸς ἦταν ὁ ἀρχικὸς καὶ τελικὸς σκοπὸς τοῦ Σατανᾶ; 2) Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας τῶν Πρωτοπλάστων; 3) Παράφρασε τὸ κείμενο τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ποιὸ αἷτιο τῆς πτώσεως ὑπογραμμίζει; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ πρῶτο σφάλμα τῆς Εὐας πρὶν ἀπὸ τὴ διάπραξη τῆς ἁμαρτίας;

5. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως.

Ἡ μακαριότητα τῶν Πρωτοπλάστων δὲν κληρονομήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τους. Δὲν εἴμαστε πιὰ ἄκακοι, εὐθεῖς, ἐνάρετοι, χωρὶς λύπη καὶ μέριμνα, ὅπως ἀκριβῶς πλάστηκαν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐᾶ. Ὁ ἄνθρωπος ἔπεσε ἀπὸ τὴν τιμητικὴ θέση ποὺ εἶχε κοντὰ στὸ Θεό. Ἀς τὸν παρακολουθήσουμε στὸ θανατηφόρο κατήφορό του.

Ὁ φόβος. Οἱ Πρωτόπλαστοι ἀπὸ ντροπὴ θέλησαν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὸ Θεό. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία Τὸν ἀγαποῦσαν. Τώρα Τὸν φοβοῦνται. Τὸ μυαλό τους εἶναι σκοτισμένο. Ξεχνοῦν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντογνώστης. Ὁ φόβος τους εἶναι ἓνα δείγμα ἐνοχῆς. Σκέ-

πτονται τις συνέπειες. Γι' αυτό, όπως κάθε αμαρτωλός, προσπαθούν να φύγουν μακριά από το Πρόσωπο του Θεού.

Ἡ δικαιολογία. Ὁ Θεὸς βοηθεῖ καὶ πάλι τοὺς Πρωτοπλάστους. Τοὺς μιλάει γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀμαρτία τους. Ἐκεῖνοι ὅμως κατακυλοῦν στὴν πτώση τους. Οὔτε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θέλουν οὔτε τὴν ἀμαρτία τους ὁμολογοῦν. Προσπαθοῦν νὰ δικαιολογηθοῦν. Ὁ Ἀδὰμ κατηγορεῖ τὴν Εὐὰ ἐμπρὸς στοῦ Θεοῦ, γιατί αὐτὴ τάχα τὸν παρέσυρε στὴν ἀμαρτία. Ρίχνει χωρὶς συστολὴ τὴν ἀμαρτία στὴν Εὐὰ, ποὺ εἶναι σύντροφός του, «ὅστούν ἐκ τῶν ὁστέων καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός» του. Ἀπὸ αὐτὸ βλέπουμε πόσο ἡ ἀμαρτία κλονίζει καὶ καταστρέφει τὶς ἀρμονικὲς σχέσεις τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄλλον. Ὁ Ἀδὰμ μεταθέτει τὴν εὐθύνη στὴν Εὐὰ καὶ τελικὰ τὴ ρίχνει στοῦ Θεοῦ ποὺ δημιούργησε τὴ γυναίκα. Μὲ τὴ σειρά τῆς δικαιολογεῖται καὶ ἡ Εὐὰ. Λέγει πῶς δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ὑπεύθυνη. Ὁ Σατανᾶς τὴν παρέσυρε. Μιμητὲς τῶν Πρωτοπλάστων εἴμαστε κι ἐμεῖς. Πολλὲς φορὲς ἀθωώνουμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ ρίχνουμε τὴν εὐθύνη στοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Κατὰ τὴ γνώμη μας ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεύθυνος γιατί μᾶς ἐπλάσε τόσο ἀδύνατους ἀπέναντι στοῦ κακοῦ καὶ τὴν ἀμαρτία.

Ὁδύνη, λύπη καὶ στεναγμός. Εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ἀμαρτίας. Ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀνησυχίες καὶ βασανιστικὲς φροντίδες ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς διάφορους πολέμους καὶ τὶς ποικίλες καταστροφές κ.ἄ. Ὁ παντογνώστης Θεὸς προεἶδε τὴν ταλαιπωρία τοῦ ἀνθρώπου ὅταν εἶπε στοὺς Πρωτοπλάστους: «Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα... ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου... ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου» (Γεν. γ' 16, 17-19).

Τὸ καμίνι τοῦ πόνου εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπαραίτητο. Μέσα σ' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Βλέπει τὴ δική του ἀδυναμία καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καυχόταν γιὰ τὶς θλίψεις καὶ τὶς ταλαιπωρίες τῆς ζωῆς του. Θεωροῦσε χάρισμα καὶ δῶρο τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνο «τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. α' 29).

‘Ο σωματικός και πνευματικός θάνατος. ‘Ο πνευματικός θάνατος τῶν Πρωτοπλάστων ἦταν τὸ πρῶτο ἐπακόλουθο τῆς ἁμαρτίας τους. Τὸν εἶχε προαναγγεῖλει ὁ Θεός: «ἡ δ’ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ (τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν), θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν. β’ 17). Ἀργότερα ἀκολούθησε καὶ ὁ σωματικός θάνατος, πού εἶναι κλῆρος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. «Ὅπως μ’ ἔναν ἄνθρωπο ἐμπήκε ἡ ἁμαρτία στὸν κόσμον καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτία ὁ θάνατος, ἔτσι διαδόθηκε ὁ θάνατος σ’ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ὅλοι ἀμάρτησαν» (Ρωμ. ε’ 12).

Τὸ προπατορικό ἁμάρτημα. Ἡ ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων μεταδόθηκε σ’ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συμμετέχουν σ’ αὐτή, γιατί ἔχουν τὴν αὐτὴ φύση μετὰ τὸ γενάρχη, τὸν Ἀδὰμ. Φέρουμε ὅλοι τὸ δηλητήριο τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἁμαρτωλὴ αὐτὴ κληρονομικότητα ὀνομάζεται **π ρ ο π α τ ο ρ ι κ ὸ ἁ μ ἄ ρ τ η μ α**.

Μάρτυρας αὐτῆς τῆς ἁμαρτωλῆς καταστάσεως εἶναι ὁ ἑαυτός μας. Ἡ σκέψη καὶ ἡ καρδιά μας κλίνουν εὐκολώτερα στὸ κακὸ παρά στὸ καλόν. Οἱ ψυχρότητες καὶ οἱ ἐχθρες μεταξύ μας εἶναι καθημερινὸ φαινόμενο. Εἴμαστε ταραγμένοι καὶ ἀνήσυχτοι γιατί ὑπάρχει διάσταση μετὰ τὸ Θεόν. Ἡ καρδιά μας δὲν βρίσκει ἀνάπαυση γιατί ἡ συνειδήσή μας δὲν ἔχει εἰρήνη. Ἡ ἁμαρτία λοιπὸν εἶναι μιὰ ἀρρώστια πού μεταδίδεται ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο. Ὁ Ἀδὰμ δὲν ἦταν μόνο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρόγονος ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὁ ἄνθρωπος ὡς πρόσωπο πού εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει ἀπομονωμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ διάπραξη τῆς ἁμαρτίας ἀγάωσε τὴν ἀγάπη πού συνδέει τοὺς ἀνθρώπους. Γι’ αὐτὸ καὶ ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ Ἀδὰμ «ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. γ’ 23).

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ἡ διακοπὴ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τὸ Θεὸ εἶχε γιὰ τοὺς Πρωτοπλάστους τραγικὴ συνέπειες. Προηγήθηκαν ὁ φόβος καὶ ἡ δικαιολογία. Ἀκολούθησαν ὁ πόνος, ἡ θλίψη, ὁ στεναγμός. Θὰ κλείσουν μετὰ τὸ θάνατο. Οἱ συνέπειες αὐτές, τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, ἐγίνε ὁ κλῆρος ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας» (Γεν. στ' 5).
2. «Τίς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ρύπου; ἀλλ' οὐθεὶς, ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ψαλμ. 141, 3).
3. «Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός» (Ψαλμ. 13, 3).
4. «Ἐκάθισεν Ἀδὰμ ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν ἰδίαν γύνυν αὐτοῦ θρηνῶν ὠδύρετο. Οἱμοὶ τὸν ἀπάτη πονηρὰ πεισθέντα καὶ κλαπέντα καὶ δόξης μακρυθέντα! Οἱμοὶ, τὸν ἀπλότητι γυμνόν, νῦν δὲ ἡπορημένον! Ἀλλ' ὦ Παράδεισε, οὐκέτι σου τῆς τρυφῆς ἀπολαύσω. οὐκέτι ὀψομαι τὸν Κύριον καὶ Θεόν μου καὶ Πλάστην· εἰς γῆν γὰρ ἀπελεύσομαι, ἐξ ἧς καὶ προσελήφην. Ἐλεῆμον, Οἰκτίρμον, βοῶ σοι· Ἐλέησόν με τὸν παραπεσόντα» (Ὑμνος τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιά εἶναι ἡ σημασία τοῦ πόνου στὴ ζωὴ μας; 2) Ποιά εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου ἡ βασικότερη συνέπεια τῆς ἁμαρτίας; 3) Γιατί μεταδόθηκε ἡ ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους; 4) Τί σημαίνει πνευματικὸς θάνατος;

6. Ἡ ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως.

Ἡ ἁμαρτία διαπότισε ὁλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ζῇ μέσα στὴν ἀγωνία, τὸ φόβο καὶ τὴν ἀνησυχία. Αὐτὸ ὅμως δίνει στὸν ἄνθρωπο μιὰν ἐλπίδα: τὴ λύτρωσή του ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἡ λύπη αὐτῇ, παρατηρεῖ ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος, εἶναι ἓνα καλὸ σημάδι. Δείχνει ὅτι ἡ ἁμαρτία δὲν κατέστρεψε ὁλοκληρωτικὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἄν γινόταν, αὐτό, ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ λυπόταν γιὰ τὸ χαμένο Παράδεισο.

Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἔγινε πράγματι ἓνα χωράφι γεμάτο τριβόλια καὶ ἀγκάθια. Ὅχι ὅμως καὶ ἀναίσθητη πέτρα ὥστε νὰ μὴν δέχεται τὸ νερὸ τῆς θείας Χάριτος. Ὁ ἄνθρωπος βέβαια θέλει νὰ βρεθῇ ἐκεῖ πού ἦταν πρὶν ἁμαρτήσῃ. Οἱ δυνάμεις του ὅμως δὲν τὸν βοηθοῦν. Χρειάζεται τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ συνεργασία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων μὲ τὸ Θεὸ ἦταν ἔργο τοῦ ἀνθρώπου. Μόνος του τὸ θέλησε.

Ἡ συμφιλίωση ὁμως μὲ τὸ Θεὸ δὲν εἶναι δικό του κατόρθωμα. Εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ δῶρο αὐτὸ δίνεται σ' ὅλους, ἀλλὰ δὲν τὸ δέχονται ὅλοι. Μερικοὶ ἀπωθοῦν τὴ λύτρωση καὶ τὴν ἀρνοῦνται. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ποθῇ τὴ λύτρωσή του, πρέπει νὰ δεχτῇ τὴ θεία Χάρη καὶ νὰ συνεργασθῇ ἔτσι μὲ τὸ Θεό.

Τὸ Πρωτευαγγέλιο. Τῇ στιγμῇ ποὺ ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς Πρωτοπλάστους, δίνει καὶ τὴν ὑπόσχεση γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἔτσι ὁ Θεὸς στὴν κρίσιμη στιγμή τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται καὶ πάλι κοντά του. Ἡ ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως κρύβει μιὰ οὐσιώδη ἀλήθεια : ὁ Θεὸς δὲν ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο γένος παρόλο ποὺ ὁ ἄνθρωπος θέλησε μὲ τὴν ἁμαρτία του νὰ παραμερίσῃ τὸ Θεό. Ἡ συμφιλίωση θὰ γίνῃ μὲ τὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ἡ ὑπόσχεση τῆς σωτηρίας εἶναι μιὰ προφητεία γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. (Πρωτευαγγέλιο).

Ἡ φιλία τοῦ Σατανᾶ καὶ τῆς Εὐας θὰ εἶναι προσωρινή. Ἡ ἔχθρα ποὺ θὰ ἐρχόταν μετὰ, θὰ τοὺς χώριζε. Εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Σατανᾶ : «Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γεν. γ' 15).

Ὁ ἀπόγονος τῆς Εὐας, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ συγκρουσθῇ μὲ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, θὰ συντρίψῃ τὸ Σατανᾶ καὶ θὰ διαλύσῃ τὸ βασίλειό του. Ἡ ἡττα τοῦ Σατανᾶ θὰ εἶναι ὁλοκληρωτική. «Αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλὴν». Καὶ ὁ Σατανᾶς ἀπὸ μέρος του «τηρήσει αὐτοῦ πτέρναν», δηλαδή θὰ προξενήσῃ στὸν Κύριο ἀσήμαντο τραυματισμό. Ἡ πληγὴ τοῦ Κυρίου θὰ εἶναι ὁ σταυρικός Του θάνατος. Θὰ εἶναι ὁμως ἀσήμαντη, ὅπως μιὰ πληγὴ στὴ φτέρνα. Ὁ Κύριος μὲ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του θὰ καταργήσῃ ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὴ δύναμη τοῦ θανάτου, δηλαδή τὸ διάβολο.

Οἱ μεσσιανικὲς προφητεῖες. Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Πρωτοπλάστους γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Λυτρωτοῦ ἀνανεώθηκε ἀργότερα πολλές φορές. Ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακώβ εἶναι οἱ δέκτες αὐτῆς τῆς ὑποσχέσεως. Ὁ Νόμος ποὺ δίνεται ἔπειτα

Ἡ Ἀνάστασις. (Ἡ εἰς Ἰδὸν Κάθοδος). Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα
τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

ἀπὸ τὸ Θεὸ στοὺς Ἰσραηλίτες, γίνεται «παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν», ὁδηγεῖ δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους στὸ Μεσσία, τὸ Λυτρωτή.

Στὸ βασιλιά Δαβὶδ δίνεται ἡ ὑπόσχεση ὅτι ὁ θρόνος του θὰ εἶναι «ἀνωρθωμένος εἰς τὸν αἰῶνα» (Β' Βασ. ζ' 16). Ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ θὰ ἐπαναληφθῇ ἀπὸ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριὴλ στὸ χαιρετισμὸ πρὸς τὴν Παρθένο Μαρία. Ὁ Θεός, ὅπως τῆς εἶπε, θὰ δώσῃ στὸν Ἰησοῦ τὸ θρόνο τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ βασιλεία Του θὰ εἶναι ἀπέραντη στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Οἱ προφῆτες θὰ κρατήσουν ζωντανὴ τὴν προσμονὴ τοῦ Μεσσίας ἀνάμεσα στὸ λαό. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας θὰ μιλήσῃ γιὰ τὴ γέννησὴ Του ἀπὸ τὴν Παρθένο. Ὁ Μεσσίας θὰ φέρῃ στοὺς ὤμους του τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Ὁ Ἱερεμίας θὰ παρηγορήσῃ τοὺς συμπατριῶτες του μὲ τὸ μελλοντικὸ ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία. Γι' αὐτὸν θὰ μιλήσουν οἱ προφῆτες Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιήλ. Πρόκειται γιὰ τὶς λεγόμενες μεσσιανικὲς προφητεῖες ποὺ ἀφθονοῦν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Οἱ προφητεῖες αὐτὲς πραγματοποιήθηκαν στὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς Πρωτοπλάστους καὶ μετὰ τὸ ἁμάρτημά τους. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ Πρωτευαγγέλιο, τὴν ὑπόσχεση δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ Λυτρωτοῦ στὸν κόσμο. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς λύτρωσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς σύνδεσε ξανά μὲ τὸ Θεό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πολλοὶς πρότερον παιδαγωγήσας τὸν κόσμον καὶ πρὸς ἐπιστροφὴν, καλέσας στόνῳ καὶ τρόμῳ, ὕδατος κατακλυσμῷ καὶ παντὸς τοῦ γένους μικροῦ δεῖν πανωλεθρίῃ... τοπικαῖς θεοφανεῖαις... σημείοις καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, νόμῳ, προφήταις, δι' ὧν τὸ σπουδαζόμενον ἦν ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσις» (Ἰω. Δαμασκηνός, *P.G.* 94, 981).
2. «Πρὸ ἡμῶν ἡ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἀνανέωσις θεμελιούται ἐν τῷ Χριστῷ, ἵν' ἐν αὐτῷ καὶ ἀνακτισθῇαι δυνηθῶμεν. Καὶ ἡ μὲν βουλὴ καὶ ἡ πρόθεσις πρὸ τοῦ αἰῶνος ἡτοιμάσθη· τὸ δὲ ἔργον γέγονεν ὅτε ἡ χρεία ἀπήτησε καὶ ἐπεδήμησεν ὁ Σωτὴρ» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 26, 309).
3. Ἐφεσ. α' 5-8, β' 8, Ἀποκ. κβ' 19-20, Ἰω. η' 44-45, Ρωμ. ιστ' 20, Λουκ. α' 68-72, κβ' 20, Ἐβρ. η' 8, 11.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Μὲ ποιὸν τρόπον ὁ Θεὸς ἀνανέωσε τὴν ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενον τοῦ Πρωτευαγγελίου; 3) Ὑπογράμμισε τὸ κεντρικὸ σημεῖον τοῦ κείμενου τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. 4) Ποιὲς λέγονται μεσσιανικὲς προφητεῖες; 5) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς τιμωρίας τῶν Πρωτοπλάστων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

1. Τὸ Πρόσωπον τοῦ Λυτρωτοῦ.

Ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέση ποὺ θὰ πάρουμε ἀπέναντι στοῦ Πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ Λυτρωτὴ μας γιατί δὲν ὑπάρχει σωτηρία μὲ κανέναν ἄλλον. Πῶς ὅμως θὰ γίνη αὐτό; Ποῦ θὰ ἀνατρέξῃ γιὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ;

Ἡ φανέρωσις τῆς Ἀλήθειας. Γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μιλάει ἡ Ἁγία Γραφή. Τὴ διδασκαλίαν Του ἀναπτύσσει ἡ Ἐκκλησία μας. Πολλοὶ γιὰ τὶς μαρτυρίας αὐτὲς ζητοῦν ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις. Μποροῦμε ὅμως λογικὰ νὰ ἐξηγήσουμε τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ;

Ἀσφαλῶς ὄχι γιατί ὁ δρόμος αὐτὸς μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται κάτι αὐτονόητον: τὸ δημιουργήμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ἄπειρον Θεόν, τὸ Δημιουργόν του. Ὅσα ξέρουμε γιὰ τὸ Θεόν, εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς φανέρωσε στοὺς ἀνθρώπους.

Ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη. Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται μόνο σ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του σ' Αὐτόν. Ἡ ἐμπιστοσύνη αὕτη προϋποθέτει ὅμως τὴν ἀγάπην. Πρέπει νὰ ἀγαπῶ τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο ποὺ ἐμπιστεύομαι τὸν ἑαυτό μου. Ἔτσι τὸ μικρὸ παιδί ἐμπιστεύεται τῇ ζωῇ του στοὺς γονεῖς γιατί τοὺς ἀγαπᾷ. Ἡ ἀγάπη αὕτη δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς γνώσεως ποὺ ἔχει τὸ παιδί γιὰ τοὺς γονεῖς του. Ἀντίθετα, ἐπειδὴ τὸ παιδί ἀγαπᾷ τοὺς

γονείς του, γι' αυτό και τούς γνωρίζει για τὰ καλά. Γιατί νὰ τούς ἐξετάση ;

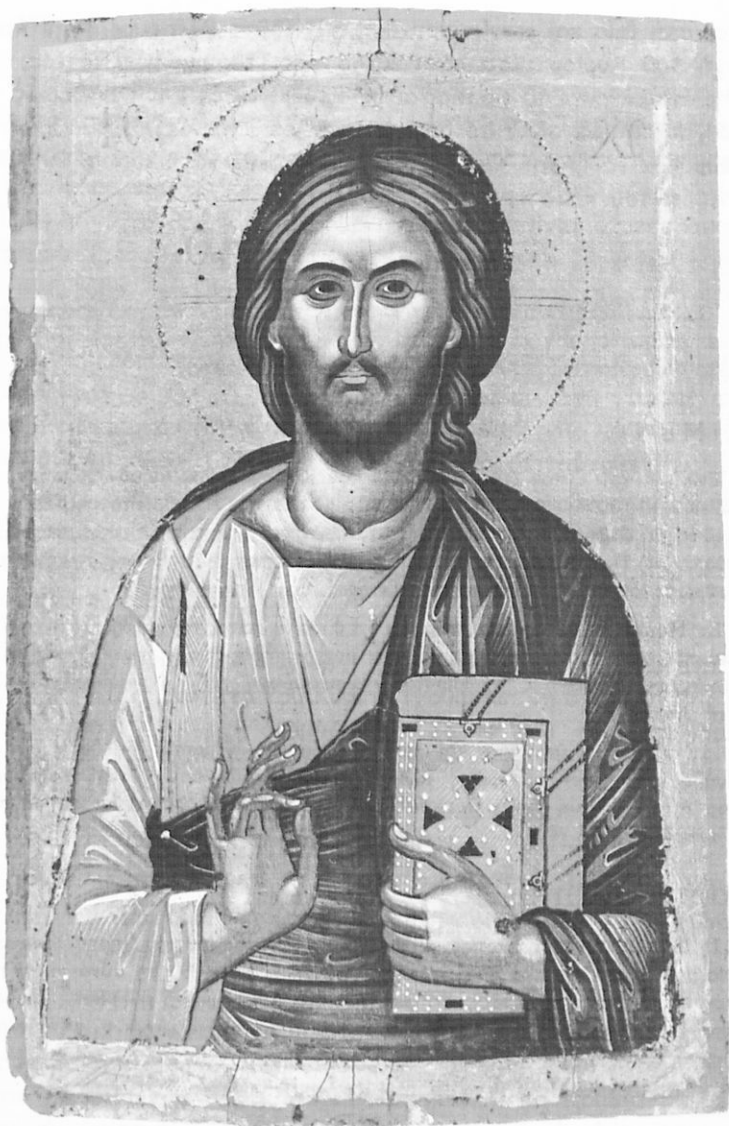
Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὶς σχέσεις πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ Θεό, μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πρέπει νὰ συνδεθῇ μαζί του, νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ.

Γι' ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀγάπη. Χωρὶς ἀγάπη εἶναι ἀδύνατο νὰ γνωρίσουμε τὸ Θεό. Ἄς ἐπαναλάβουμε τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου : «Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». «Ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμὰς τὸν» (Α' Ἰω. 8' 7-8, Ἰω. 18' 21).

Ὅσοι ζητοῦν νὰ θεμελιώσουν ἐπιστημονικὰ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, βασανίζονται ἀπὸ τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας. Αὕτῃ δὲν ἀφήνει νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἡ ἀλήθεια πού ὁ Θεὸς προσφέρει. Ἡ ἀμφιβολία ὑποχωρεῖ μόνο μὲ τὴν ἀγάπη. Τοῦτο βλέπουμε στὴν Ἀγία Γραφή. Ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς ἀμφιβάλλει ἂν πράγματι ἐμφανίστηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του. Ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου νίκησε τὴν ἀμφιβολία αὐτῇ καὶ τὴν παραμέρισε. «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου...» (Ἰω. κ' 27). Ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου βοηθεῖ τὸ Θωμᾶ νὰ πιστεῦσῃ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν χρειάζεται καθόλου νὰ βάλῃ τὸ δάχτυλό του καὶ τὸ χέρι του στὸν «τύπον τῶν ἡλίων καὶ εἰς τὴν πλευράν». Ἡ ἀγάπη ἔφερε τὴν πίστη κι ἐκείνη ξέσπασε στὴν ὁμολογία : «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28).

Ὁ Θεάνθρωπος Κύριος. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τὴ ζωντανὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι ἐνωμένες ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση. Ὁ τρόπος τῆς ἐνώσεως εἶναι μυστήριον. Ξεπερνᾷ τὸ λογικὸ μας. Γι' αὐτὸ τὸ θαυμάζουμε καὶ τὸ προσκυνοῦμε. Ὁ Κύριος εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρτως, ἀχωρίστως» ἐνωμένες στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου.

Ὁ Κύριος ὡς τέλειος ἄνθρωπος καὶ ὡς τέλειος Θεὸς ἔχει καὶ δυὸ θελήσεις : τὴν ἀνθρώπινη καὶ τὴ θεία. Οἱ δυὸ αὐτὲς θελήσεις δὲν ἀντιπαλαίουν ἀναμεταξύ τους, ἀλλὰ ἡ ἀνθρώπινη θέληση ὑποτάσσ-

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου
*Θεοφάνους (16ος αἰ.).

σεται στή θεία καὶ πανίσχυρη θέληση. Τοῦτο βλέπουμε στήν προσευχή τοῦ Κυρίου μέσα στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. «Πατέρα, ἂν θέλῃς ἀπομάκρυνε τὸ ποτήρι αὐτὸ ἀπὸ μένα, ὅς μὴν γίνῃ ὅμως τὸ δικό μου θέλημα ἀλλὰ τὸ δικό σου» (Λουκ. κβ' 42). Ὡς ἄνθρωπος ἐπιθυμοῦσε νὰ ζήσει. Ὡς Θεάνθρωπος ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος εἶναι Θεάνθρωπος. Ἡ ἔνωση τῶν δύο φύσεων στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι μυστήριο καὶ θαῦμα. Εἶναι μυστήριο γιατί ὑπερβαίνει τὸ λογικὸ μας καὶ θαῦμα γιατί δὲν ἐξηγεῖται μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν... τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα» (*Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴ Χαλκηδόνα*).
2. «Ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρετως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον» (*Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴ Χαλκηδόνα*).
3. «... φύσει Θεὸς ὑπάρχων καὶ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς· οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων ἀσυγχύτως γνωριζόμενος. Αὐτὸν ἰκέτευε, σεμνὴ Παμμακάριστε, ἐλεθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (*Ὑμνος Παρακλητικῆς*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;
- 2) Νὰ μελετήσῃς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη (κ' 19 - 29) τὴ συνάντησιν τοῦ Κυρίου μὲ τὸ Θωμᾶ. Τί διδάσκει ἀπὸ αὐτῆς;
- 3) Τί σημαίνει ἡ φράσις: «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα»; (βλ. ὑπ' ἀριθ. 1 κείμενο).
- 4) Νὰ μελετήσῃς τὰ Ἰω. ιδ' 11 καὶ Α' Ἰω. δ' 8. Ἀνάπτυξε σύντομα τίς ἀλήθειες ποὺ φανερῶνουν.

2. Ἡ θεία φύση τοῦ Κυρίου.

Ἡ ὁμολογία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα Του. Τὴν πιστοποιοῦν τὰ θαύματά Του. Ἀδιάφυστος μάρτυρας εἶναι ἡ ἔνδοξη Ἀνάστασή Του. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἀποκαλύπτεται ὁ Θεὸς στὴν πληρότητά Του. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτά, ἔχουμε καὶ ὁμολογίες ἀνθρώπων. Οἱ ὁμολογίες αὐτὲς εἶναι ἀξιοπρόσεκτες, γιατί προέρχονται ἀπὸ πρόσωπα ποὺ ἀνῆκαν σὲ διαφορετικὲς κοινωνικὲς τάξεις. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι : ὁ Νικόδημος, ὁ Ρωμαῖος ἑκατόνταρχος καὶ ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς.

Ὁ Νικόδημος, Φαρισαῖος καὶ μέλος τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, ἔμμεσα ἀναγνωρίζει τὴ θεϊκὴ δύναμη τοῦ Κυρίου. Στὴ γνωστὴ συνομιλία του μὲ τὸν Κύριο παραδέχεται : «Οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἢ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ» (Ἰω. γ' 2).

Κάτω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ ὁ ἑκατόνταρχος ἀναφώνησε : «Ἀληθὺς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς Θεοῦ ἦν» (Μάρκ. ιε' 39). Ὁκτὼ ἡμέρες μετὰ τὴν Ἀνάστασι τὸ Θωμᾶς βροντοφώνησε : «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28).

Ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μαρτυρία γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, ἔχουμε καὶ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Θεανθρώπου. Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸ Του «Υἱὸ τοῦ Θεοῦ» καὶ δέχεται νὰ Τὸν προσκυνοῦν ὡς Μεσσία καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς σημαίνει ὅτι :

α) Ὁ Κύριος εἶναι τῆς αὐτῆς Οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα.

β) Ὁ Κύριος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός του στὸν κόσμο.

γ) Ὁ Υἱὸς ὑπάρχει «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων». Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ὑπογραμμίζει ὅτι αὐτὸς μόνο γνωρίζει τὸν Πατέρα.

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου φαίνεται καὶ στὴ διδασκαλία Του. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ κύριος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Στὶς ἐντολὲς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀντιπαραβάλλει τὸ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν...». Εἶναι ὁ κύριος τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. ἔχει ἐξουσία νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καὶ νὰ συγχωρῇ τὴν ἁμαρτίαν.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερα τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος εἶναι ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα,

ἐκτελεῖ τὸ θέλημά Του καὶ ὁλοκληρώνει τὸ ἔργο Του. Ὁ Πατέρας σῶζει τὸν κόσμον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συναντᾷ τὸν Κύριο στὸ δρόμο τῆς Δαμασκοῦ μὲ μιὰ θαυμαστὴ Θεοφάνεια. Ἐκεῖ τὸν ἐπισκέπτεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος ὅμως γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο δὲν εἶναι μόνο στὴν οὐράνια δόξα Του, ὁ ἔνθρονος Χριστός, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑσταυρωμένος. Γνωρίζει ὁ Παῦλος ὅτι ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος προῆλθε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ γεννήθηκε «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου». Ξέρει ἀκόμη ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξῆσε ἀνάμεσα στοὺς Ἰουδαίους, κάλεσε τοὺς Ἀποστόλους Του καὶ παρέδωσε σ' αὐτοὺς τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Κ Υ Ρ Ι Ο. Ὁ Κύριος εἶναι «ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας». Ἡ φράση αὕτη εἶναι ἡ πιὸ ρητὴ μαρτυρία τῆς θείας Γραφῆς γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀκόμη λατρευτικὴ ἔκφραση ποὺ ἐπισφραγίζεται μὲ τὸ «Ἀμήν» (Ρωμ. θ' 5).

Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων. Οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες εἶναι οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων. Παρέλαβαν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν ὀρθὴ διδασκαλία ποὺ τὴ φύλαξαν ἀκέραιη καὶ ἀνόθευτη. Ὁμολογοῦν κι αὐτοὶ τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ὁ Κλήμης ὁ Ρώμης βεβαιώνει ὅτι τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὴ λύτρωση. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἀφθαρσίας, ὁ Θεὸς Λόγος ποὺ ἐγίνε ἀνθρωπος, ποὺ γεννήθηκε πρὸ αἰώνων ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ Κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ὁ μόνος Θεός.

Ὁ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Θεό, ποὺ φανερώθηκε στοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι ἐνωμένος μὲ τὸν Πατέρα Του.

Ὁ Πολύκαρπος Σμύρνης ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Αἰώνιο Ἀρχιερέα, Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, Κριτὴ ζώντων καὶ νεκρῶν.

Τέλος οἱ Ἀπολογητὲς (Ἀριστείδης, Ἰουστίνος, Ἀθηναγόρας) χαρακτηρίζουν τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος πολεμεῖ τίς διάφορες αἱρέσεις καὶ ἀντιπαραβάλλει στὴν ψεύτικη διδασκαλία τοὺς τὴν ὀρθὴ πίστη στὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ εἶναι ὁ Κύριος καὶ Θεός μας.

Ἀπὸ τὸ 2ο αἰῶνα μ.Χ. ἐπικρατεῖ στὴν Ἐκκλησίᾳ τὸ σύμβολο ΙΧΘΥΣ, ποὺ κρύβει μέσα του τὴ θαυμασία ὁμολογία γιὰ τὶς δυὸ φύσεις τοῦ Κυρίου : τὴ θεία καὶ τὴν ἀνθρώπινη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου μαρτυρεῖται μὲ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τονίζουν τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Θεὸς ἐξουσιαστής ὅλων, ἅγιος κατὰ πάντα τῆς Λατρείας μας.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ματθ. ε' 21 - 48, ιζ' 22, Μάρκ. β' 1 - 2, ιδ' 61 ἐξ. Ἰω. δ' 34, ιδ' 9, 11. Α' Κορ. α' 13, ιε' 45 - 47, Κολ. α' 16, Τίτ. β' 13.
2. «Ὁμολογοῦμεν (Θεὸν) ἐκεῖνόν τε καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα καὶ διδάξαντα ἡμᾶς... τὸν σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου... υἱὸν αὐτοῦ τοῦ ὄντως Θεοῦ...» (*Ἰουστίνος, Α' Ἀπολογία*).
3. «Ἔστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῦ Πατρὸς ἐν ἰδέᾳ καὶ ἐνεργείᾳ· πρὸ αὐτοῦ γὰρ καὶ δι' αὐτοῦ πάντα ἐγένετο, ἐνὸς ὄντος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ» (*Ἀθηναγόρας, ΒΕΠΕΣ 4, 288*).
4. «Ἴνα Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι καὶ βασιλεῖ κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀοράτου πᾶν γόνυ κάμψη...» (*Εἰσηγείας, ΒΕΠΕΣ 5, 115*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Τί θέλει νὰ τονίσῃ ὁ Κύριος, ὅταν ὀνομάζῃ τὸν ἑαυτό Του «Υἱὸ τοῦ Θεοῦ»;
- 2) Γιατί ἔχουν σημασία οἱ ὁμολογίες τοῦ Νικοδήμου καὶ τοῦ ἑκατόνταρχου;
- 3) Ποῦ καὶ πῶς στὴ θεία Λειτουργία ὁμολογοῦμε τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου;
- 4) Γιατί ἡ λέξη ΙΧΘΥΣ δείχνει τὴ θεανθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου;

3. Ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου.

Ἡ Σάρκωση τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος μὲ τὴ Σάρκωσή Του γίνεται ἱστορικὸ Πρόσωπο. Τὴν ἱστορικότητα τοῦ Κυρίου μαρτυροῦν ὄχι μόνο τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, οἱ ἐπιστολές καὶ οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ διάφορες ἐξωβιβλικές πηγές.

Ὁ Τάκιτος (52 - 117) μ.Χ.) περιγράφοντας τὴν πυρκαϊὰ τῆς

Ρώμης καὶ τὸ διωγμὸ πού κίνησε κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁ Νέρων ἀναφέρει: «Δημιουργὸς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (Χριστιανοί) ἦταν ὁ Χριστὸς πού θανατώθηκε ἀπὸ τὸν ἐπαρχο Πόντιο Πιλάτο, ὅταν αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Τιβέριος». Ὁ Σουητώνιος γράφει ὅτι μὲ ἀφορμὴ τὸ Χριστὸ παρουσιάστηκε μεγάλη ἀναταραχὴ ἀνάμεσα στοὺς Ἰουδαίους. Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος πού ὁ αὐτοκράτορας Κλαύδιος τοὺς ἔδιωξε ἀπὸ τὴ Ρώμη. Ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος (σύγχρονος μὲ τὸν Τάκιτο καὶ τὸ Σουητώνιο) ἀναγράφει σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊνὸ (98 - 117) μ.Χ.) ὅτι στὴ Βηθανία οἱ Χριστιανοὶ ἔψαλλαν ὕμνους «πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς πρὸς θεόν τινα». Τέλος ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Φλάβιος Ἰώσηπος (37 - 100 μ.Χ.) στὴν «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία» του χαρακτηρίζει τὸν Ἰάκωβο ὡς «ἀδελφὸν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος.

α) Ὁ Κύριος γεννιέται ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία κάτω ἀπὸ ταπεινὲς καὶ δύσκολες συνθῆκες. Ἀνακλίνεται στὴ φάτνη τῶν ζώων. Ἀφιερώνεται στὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντος καὶ περιτέμνεται. Μεγαλῶνει μαζί μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας Του, ὑπακούει τοὺς γονεῖς Του καὶ μαθαίνει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαραγκοῦ, πού εἶχε σὰν τέχνη ὁ προστάτης του Ἰωσήφ.

β) Ὁ Κύριος συμμερίζεται τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες. Χρειάζεται καὶ αὐτὸς τροφή, νερό, ὕπνο. Κουράζεται κι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση.

γ) Ὁ Κύριος συγκινεῖται ὡς ἄνθρωπος. Χαίρεται, συμπονεῖ, λυπᾶται. Ἀκόμη καὶ δάκρυα ἀνεβαίνουν στὰ μάτια Του.

δ) Πλέκει τὶς παραβολὲς Του μὲ εἰκόνες τῆς καθημερινῆς ζωῆς πού Τοῦ εἶναι γνώριμες. Ἀγαπᾷ τὰ ζῶα, χαίρεται τὰ λουλουῖδα, προσέχει τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, γνωρίζει τὴ θάλασσα, τὴν πόλη, τὴν ὑπαιθρο, τοὺς ἀγρούς.

ε) Ὁ Κύριος συμμετέχει στὶς ἐκδηλώσεις τῶν συμπατριωτῶν Του. Μὲ αὐτοὺς γευματίζει, συζητεῖ, γιορτάζει.

στ) Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάστασή Του ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἀνήκει σὲ μιὰ ὀρισμένη ἐποχὴ, εἶναι ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου. Συνομιλεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιστημονικὲς γνώσεις καὶ ἀντιλήψεις τους.

Ἡ Σαλώμη μετὰ τὸ βρέφος. Λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ παράσταση, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, δείχνει τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου (Μονὴ Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, 16ος αἰ.).

Τέλειος ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτία. Ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἀνήκει στὸ γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Ἀδάμ. Ἔτσι εἶναι σὲ θέση νὰ

σώση κάθε απόγονο του 'Αδάμ και νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἡ ἀνθρώπινη ὁμῶς φύση τοῦ Κυρίου δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴν ἁμαρτία. Εἶναι ἐκείνη ποὺ εἶχε ὁ 'Αδάμ πρὶν ἁμαρτήσῃ. Ὁ Κύριος ὡς Ἀναμάρτητος παίρνει στοὺς ὤμους Του τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ. Ἀφήνει τὸν ἑαυτοῦ νὰ πειρασθῇ ἀπὸ τὸ Σατανᾶ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ πῶς μποροῦμε κι ἐμεῖς νὰ τὸν νικᾶμε καὶ νὰ τὸν κατατροπώνουμε.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιλάει γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Κυρίου στοὺς στίχους: Α' Τιμ. β' 5-6, Ρωμ. α' 3, ε' 15, Α' Κορ. ιε' 21, Ἑβρ. δ' 15. (Μελέτησέ τους).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος ἔζησε πάνω στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος. Βιβλικές καὶ ἐξωβιβλικές μαρτυρίες τὸ πιστοποιοῦν. Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς παρουσιάζει τὶς ἀνθρώπινες ιδιότητες τοῦ Κυρίου. Τονίζει ὁμῶς ταυτόχρονα καὶ τὴν ἀναμαρτησία Του.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη (= ὅσα δὲν ἔχουν τὸ χαρακτήρα τῆς ἁμαρτίας) τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβεν (ὁ Κύριος)· ὅλον γὰρ τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβε, πλὴν ἁμαρτίας... οἷον πείνα, δίψα, κόπος, πόνος, τὸ δάκρυον, ἡ φθορά, ἡ τοῦ θανάτου παραίτησις, ἡ δειλία, ἡ ἀγωνία, ἐξ ἧς οἱ ἰδρῶτες, οἱ θρόμβοι τοῦ αἵματος, ἡ διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ὑπὸ τῶν ἀγγέλων βοήθεια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις φυσικῶς ἐνυπάρχουσι» (*Ἰω. Λαμασκηνός, P.G. 94, 1081*).
2. «Πῶς θεότητα γυμνὴν, οὐσαν ἀπρόσιτον καὶ αὐταῖς ταῖς ἄνω δυνάμεσιν, ἡμεῖς οἱ πῆλινοι καὶ γηγενεῖς ἡδυνήθημεν ἂν ἐνεγκεῖν; Διὰ τοῦτο ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα καὶ προσελθεῖν αὐτῷ καὶ διαλεχθῆναι καὶ συναναστραφῆναι δυνηθῶμεν μετὰ ἀδείας πολλῆς». «Οὐκ ἂν θεασάμενοι εἰ μὴ διὰ τοῦ συντρόφου σώματος ἡμῖν ὥφθη» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 59, 81*).
3. Ματθ. ιστ' 26 - 28, ἡ' 24, ιγ' 37, Μάρκ. ια' 12, Λουκ. β' 1 - 14, 21, δ' 34, Ἰω. γ' 1 ἐξ., δ' 6.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὲς ἀνθρώπινες ιδιότητες τοῦ Κυρίου σοῦ προξενοῦν ἰδιαίτερη ἐντύπωση καὶ γιατί; 2) Νὰ μελετήσῃς τὸ Ἑβρ. δ' 15. Ποιὰ μεγάλη ἀλήθεια μᾶς φανερώνει; 3) Ποιὲς ἀλήθειες παρουσιάζει τὸ κείμενο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου; 4) Ποιὰ ἡ σχέση τοῦ Κυρίου μὲ τὸν Ἀδάμ;

4. Τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Κυρίου.

Εἶδαμε ὅτι ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε στοὺς Πρωτοπλάστους Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματοποίηση τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς δὲν ἔγινε ἀμέσως. Μεσολάβησε ἓνα πολὺ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ὁ Κύριος σαρκώθηκε ὅταν συμπληρώθηκε ὁ χρόνος αὐτός. Λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος : «Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν» (Γαλ. δ' 4-5).

Ἡ Ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἓνα μεγάλο καὶ ἀκατανόητο μυστήριον. Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ χορὸς τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ἱεροὶ ὑμνογράφοι μᾶς παρουσιάζουν τὴ Σάρκωση τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὡς «μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον».

Ἡ Γέννηση τοῦ Σωτῆρος. Ἐγινε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μποροῦσε νὰ πλησιάσῃ τὸ Θεὸ καὶ νὰ σωθῇ. Αὐτὸ ποὺ δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ κάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ κάνει ὁ Θεός. Συγκαταβαίνει, ταπεινώνεται, πλησιάζει τὸν ἄνθρωπο.

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ τ ὥ ρ α νὰ ἀποφύγῃ τὸν πνευματικὸ θάνατο. Ἀκόμη περισσότερο· ἀνοίγεται ὁ δρόμος γιὰ τὴ θέωση τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθεῖ ὁ Θεός, εἶναι ἀντίθετος ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ πῆρε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἁμαρτία του. Ὁ ἄνθρωπος θέλησε νὰ πάρῃ τὴ θέση τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ. Ὁ Θεός ὅμως γίνεται πραγματικὸς ἄνθρωπος γιὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὴν ἀληθινὴ θέωση. «Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, ἵνα τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἀπεργάσῃται».

Ἡ σημασία τῆς Γεννήσεως. Ἡ Σάρκωση τοῦ Κυρίου εἶναι, ὅπως εἶπαμε, μυστήριον. Δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἐρευνήσουμε· μόνο τὸ θαυμάζουμε καὶ τὸ προσκυνοῦμε. Παρόλα αὐτά, φαίνεται καθαρὰ ὅτι :

α) Μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου ὁ Θεός ἐμφανίζεται μετὰ ξὺ τῶν ἀνθρώπων.

β) Μὲ τὴ Γέννηση τοῦ Κυρίου ὁ Θεὸς συναντᾷ μὲ συγκεκριμένο τρόπο τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος νοιώθει ὅτι εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ Αὐτόν.

γ) Στὸ Σπήλαιο τῆς Βηθλεὲμ φανερῶνεται ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν κόσμον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. «Ἄνθρωπος γενόμενος διὰ φιλανθρωπίας... ὥφθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη».

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο γίνεται σὲ μιὰ ἐποχή, ὅπου ἐπικρατοῦν δυὸ ἀντίθετα ρεύματα. Τὸ ἓνα εἶναι ἡ περιφρόνηση πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ στὸ θεσμὸ τῆς δουλείας. Τὸ ἄλλο ρεῦμα εἶναι ἡ ἀποθέωση τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ φαίνεται στὴ θεοποίηση καὶ λατρεία τοῦ αὐτοκράτορα.

Ἡ Σάρκωση τοῦ Θεοῦ ἀπορρίπτεται καὶ τὰ δυό. Δίνει στὸν ἄνθρωπο τὴν πραγματικὴ του θέση. Τὸν κάνει γιὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀκατανόητη γιὰ μᾶς φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων ὁ ἀγγελικὸς κόσμος δοξολόγησε τὸν «ἐν ὑψίστοις Θεόν», ποὺ ἐγίνε ἄνθρωπος. Στὸ πρόσωπο τοῦ θείου βρέφους οἱ ἄγγελοι ἀναγνωρίζουν τὸν ἴδιο τὸ Θεό, τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Κι ἐμεῖς ὅταν δοξολογοῦμε τὸ Θεό, τὸν πλησιάζουμε. Ἀκόμη καταλαβαίνουμε τὸ μέγα μυστήριό τῆς Σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος. Οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ δείχνουν μὲ κάθε εὐκαιρία τὸν ἀπέραντο σεβασμὸ τους στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου ποὺ ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ.

Ἡ Θεοτόκος εἶχε πολλὰς ἀρετές. Τὶς τονίζουν ἡ Ἀγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Ὁ Θεὸς διάλεξε τὴν Ἀγία Κόρη γιὰ νὰ τὴν καταστήσῃ δοχεῖο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ἔτσι ἡ Θεοτόκος ἐπαιξε σημαντικὸ ρόλο στὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἡ Παναγία εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐνώπιό τοῦ Θεοῦ. Ὁ ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας σ' ἓναν ὕμνο παρουσιάζει ὅλη τὴν κτίση νὰ συμμετέχῃ στὸ μυστήριό τῆς Σαρκώσεως. «Οἱ ἄγγελοι (προσφέρουν) τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα, οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα, ἡ γῆ τὸ σπήλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην, ἡμεῖς δὲ μὴ τέρα Παρθένου...».

Τὴ σημαντικὴ προσφορὰ τῆς Θεοτόκου στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας

βλέπουμε στις Χριστολογικές ἔριδες, τις συζητήσεις δηλαδή γύρω ἀπὸ τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Τότε οἱ αἵρετικοὶ μίλησαν κακό-βουλα γιὰ τὴ Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ μας.

Ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τις Οἰκουμενικὲς Συνόδους διατύπωσε ὡς πρὸς τὴ Θεοτόκο τὴν ὀρθόδοξη πίστη. Ἔτσι ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Ἐφεσο ἀνακήρυξε «τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον».

Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴ Χαλκηδόνα διακήρυξε ὅτι «ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν (τὸ Χριστὸ πού γεννήθηκε) ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα...».

Ἡ Ε' καὶ ΣΤ' Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι δογματίζουν ὅτι ὁ Κύριος γεννήθηκε «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, τῆς κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκου».

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ἡ Θεοτόκος εἶναι Ἀειπαρθένος. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ δὲν παραδέχονταν οἱ αἵρετικοί, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναθεματίζει ἐκεῖνον πού «οὐκ ἀληθῶς Θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπαρθένον Μαρίαν».

Ἡ τιμὴ πρὸς τὴ Θεοτόκο φαίνεται ἀπὸ τις ἱερὲς Ἀκολουθίες πού ἔχει ἀφιερώσει ἡ Ἐκκλησία μας σ' αὐτή. Συγκινητικοὶ π.χ. εἶναι οἱ Παρακλητικοὶ Κανόνες καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος πού ψάλλονται πρὸς τὴν Παναγία, τὴν Ἀχραντὴ (= ἀκηλίδωτη), τὴν ὑπερευλογημένη Δέσποινα Θεοτόκο, τὴν Ἀειπαρθένο Μαρία. «Πολλὰ ἰσχύει δέσις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότης» (Ἀπὸ ὕμνο τῆς Ἐκκλησίας μας).

Ὅποιος τιμᾷ τὴ Θεοτόκο, λατρεύει τὸ Σωτήρα μὲ τὸν καλύτερο τρόπο.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διατήρησε τὸν ὀρθὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀληθινὴ διδασκαλία γιὰ τὸ Πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. Ἀντίθετα ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἔπεσαν σὲ ἀκρό-τητες καὶ ὑπερβολές.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ὑπηρετήσε τὸ μυστήριον αὐτὸ ὡς Μητέρα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας τὴν τιμᾷ καὶ τὴν ὑμνεῖ.

Ἡ Παναγία τοῦ πάθους. (Ἡ Ἀμόλυντος). Εἰκόνα στο Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (16ος - 17ος αἰ.).

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Κολ. α' 26 - 27, β' 9, Έφεσ. γ' 9, Φιλιπ. β' 6 - 7.
2. «Τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον καὶ ἀγγέλοις ἄγνωστον μυστήριον, διὰ σοῦ, Θεοτόκε, τοῖς ἐπὶ γῆς πεφανέρωται· Θεὸς ἐν ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σαρκούμενος καὶ Σταυρόν ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος· δι' οὗ ἀναστήσας τὸν πρωτόπλαστον ἔσωσεν ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (*Θεοτοκίο τοῦ Δ' ἤχου ἀπὸ τοῦ βιβλίου τῆς Παρακλητικῆς*).
3. «Μυστήριον ξένον, ὁρῶ καὶ παράδοξον· οὐρανὸν τὸ σπήλαιον· θρόνον χερουβικὸν τὴν παρθένον· τὴν φάτνην χωρίον· ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος, Χριστὸς ὁ Θεός, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν» (*Ἀπὸ τῆς Καταβάσεως τῶν Χριστουγέννων*).
4. «Πάντων προστατεύεις, Ἀγαθὴ, τῶν καταφευγόντων ἐν πίστει τῇ κραταίᾳ σου χειρί· ἄλλην γὰρ οὐκ ἔχομεν ἁμαρτωλοὶ πρὸς Θεόν, ἐν κινδύνοις καὶ θλίψεσιν αἰετ μεσιτεύει, οἱ κατακαμπτόμενοι ὑπὸ πταισμάτων πολλῶν. Μῆτερ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅθεν σοὶ προσπίπτομεν· ρῦσαι πάσης περιστάσεως τοὺς δούλους σου» (*Παρακλητικὸς Κανὼν*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί θεωρεῖς ἀπαραίτητη τὴν Ἑνσάρκωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ σωτηρία σου; 2) Σὲ ποιά σημεῖα τῆς θείας Λειτουργίας τιμᾷμε τὴ Θεοτόκο; 3) Γιατί ὁ ἄνθρωπος θυμᾶται τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας στὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς ζωῆς του; 4) Τί σημαίνει ἡ φράση: «ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν»; (βλέπε ὁλόκληρη τὴν περικοπὴ στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου).

5. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου.

Ἡ διδασχὴ τοῦ Κυρίου. Ὅταν ὁ Κύριος ἐνηλικιώθηκε, ἄρχισε τὸ δημόσιο ἔργο Του. Τὸ ἔργο Του ἦταν: νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ Τὸν δεχτοῦν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι ἦταν «ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ματθ. 1στ' 16).

Ὁ Κύριος βοήθησε τοὺς ἀνθρώπους: α) μὲ τὴ ζωὴ Του, β) μὲ τὴ διδασκαλία Του καὶ γ) μὲ τὰ θαύματά Του.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι θεωρητικὲς καὶ ἀφηρημένες ἀλήθειες. Εἶναι ἓνα ζωντανὸ κήρυγμα ποὺ δίνει στὸν ἄνθρωπο μιὰ θετικὴ βοήθεια, γιατί τοῦ προσφέρει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ.

Ὁ Κύριος ἀρχίζει τὸ κήρυγμά Του μετὰ τὴ σύλληψη τοῦ Προδρόμου. Τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος μᾶς τὸ παρουσιάζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος: «Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰη-

σοὺς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσω· τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ» (Μάρκ. α' 14-15).

Ἔτσι ὁ Κύριος κήρυξε τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ζήτησε τὴ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔδειξε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ κεντρικὸ θέμα στὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἓνα βασιλῆιο μὲ ἑκταση γῆς καὶ κοσμικὸ ἄρχοντα. Εἶναι μιὰ πνευματικὴ κατάσταση ποὺ μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Μὲ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει πλέον παρουσιασθῇ. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ' 21), λέγει ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του. Προσφέρει τὸν ἑαυτό Του γιὰ νὰ συνδεθοῦμε μαζί Του π ρ ο σ - ω π ι κ ά. Ἔτσι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θronιάζεται στὴν καρδιά μας καὶ φαίνεται στὶς κοινωνικὲς μας σχέσεις. Ἔτσι εἶναι ΠΑΡΟΥΣΑ. Γιὰ τὴν παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ μᾶς μιλάει ὁ Κύριος στὴν παραβολὴ τοῦ κόκκου σινάπεως (Ματθ. ιγ' 31 ἐξ.). Ἐκεῖ φαίνεται νὰ αὐξάνη καὶ νὰ μεγαλῶνῃ μέσα σ' αὐτὸ τὸν κόσμον. Τελικὰ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπικρατήσῃ σ' ἐποχὴ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ. Εἶναι ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου στὸν κόσμον.

Τὶς δυὸ σημασίες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ σκέπτεται ὁ Χριστιανός, ὅταν στὴν καθημερινὴ προσευχὴ του παρακαλῇ τὸ Θεὸ : «Ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου».

Ἡ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μετάνοια ἔχει σχέση μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τὴ σχέση αὐτὴ τονίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος διασώζοντας τὰ λόγια τοῦ Κυρίου : «Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. δ' 17).

Ὁ ἄνθρωπος, ἂν θέλῃ νὰ κερδίσῃ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀλλάξῃ τρόπο σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς. Νὰ ἔχῃ κίνητρό του τὴν ἀγάπη. Ἀγάπη ὅμως σημαίνει : Νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ ἐνεργῶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ πλησίον μου καὶ ὄχι μονάχα τοῦ ἑαυτοῦ μου. «Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». «Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος» (Α' Κορ. ιγ' 5, ι' 24).

Ἀντίθετα, ἡ ἁμαρτία σημαίνει : νὰ θυσιάζω τὰ πάντα ἀκόμη

καί αὐτό τὸ Θεὸ πρὸς ὄφελός μου. Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται τὸ Θεὸ καί θεοποιεῖ τὸν ἑαυτό του.

Ἡ ἀλλαγὴ ἐπομένως στὴ σκέψη μας (μετὰ -νοῦς) εἶναι ἀπαραίτητη. Ὑστερα χρειάζεται καὶ ἡ ἀπάντηση ὅλων ἐκείνων ποὺ μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ Θεό. Αὐτὸ εἶναι ἡ μετάνοια, ποὺ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὡραία παρακαλεῖ ἡ Ἐκκλησία μας : «Τῆς μετανοίας ἀνοιξόν μοι πύλας, Ζωοδότα...» (Ὑμνος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς).

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ Κύριος ἀπὸ ἀγάπης ἦρθε στὸν κόσμο. Ἦρθε νὰ συμφιλώσῃ τὸ Θεὸ μὲ τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο.

Ἡ ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δημιουργεῖ μέσα μας τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση τῆς μετανοίας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρῶτος καρπὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ἐκεῖνος ποὺ ἀναγνωρίζει τὴν ἁμαρτία του, μόνον αὐτὸς ξέρεי τί θὰ πῇ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεό.

Οἱ Φαρισαῖοι ἀκολουθοῦσαν ἀντίστροφο δρόμο. Νόμιζαν ὅτι ἦταν κοντὰ στὸ Θεό. Πίστευαν ὅτι ἦταν καθαροί, χωρὶς ἁμαρτίες. Ἔτσι ξεχώριζαν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἡ παραβολὴ ὅμως τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου δείχνει πόσο διαφορετικὰ κρίνει ὁ Θεὸς (καλὸ θὰ εἶναι νὰ μελετήσῃς προσεκτικὰ, Λουκ. ιη' 9-14). Οἱ παραβολὲς ἐπίσης τοῦ χαμένου προβάτου, τῆς χαμένης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ δείχνουν τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος μὲ τὴ θεία διδασκαλία Του ἔφερε στοὺς ἀνθρώπους τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται μέλη τῆς Βασιλείας αὐτῆς μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὴν πίστη.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Καὶ ἐμπολιτευσάμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ, δούς προστάγματα σωτηρίας, ἀποστήσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, προσήγαγε τῇ ἐπιγνώσει σου τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, κτησάμενος ἡμᾶς ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον» (Ἡ Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ τὸν Κύριο).
2. Ματθ. δ' 23 - 25, ιβ' 28, ιγ' 44 - 46, Μάρκ. δ' 3 - 20, 26 - 29, Λουκ. θ' 56, ιζ' 20 - 21, Ἰω. γ' 16 - 17, Ρωμ. ε' 8, Α' Ἰω. δ' 7 - 11, 14 - 21.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί είναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ; 2) Τί σημαίνει μετάνοια καὶ πῶς ὁδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτή; 3) Ποιὰ σημεῖα τῆς παραβολῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἔχουν σχέση μετὰ τῆ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ λάθος τῶν Φαρισαίων;

6. Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου.

Ὁ Κύριος συνόδευε τὴ διδασκαλίαν Του μετὰ θαύματα. Μεταξὺ τῶν δύο ὑπάρχει βαθειὰ σχέση. Καὶ τὰ δύο δείχνουν τὴ Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ὅσα μᾶς παρουσιάζει ὁ Κύριος μετὰ τὴ διδασκαλίαν Του, τὰ στερεώνει μετὰ τὰ θαύματά Του. Ἐκεῖνα ποὺ προσφέρει μετὰ τὰ θαύματα, μᾶς τὰ ἐξηγεῖ μετὰ τὴ διδασκαλίαν Του.

Τὸ σύνδεσμο Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θαυμάτων βλέπουμε στὴ φράση τοῦ Κυρίου: «Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. ιβ' 28). Ἡ θεραπεία τῶν δαιμονιζομένων ἦταν σημεῖο τῆς ἐλεύσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ γιατί κατέλυε τὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ καὶ τὰ ἔργα του.

Ὁ σκοπὸς τῶν θαυμάτων καὶ ἡ πίστη. Ὁ Κύριος μετὰ τὰ θαύματά Του δὲν ἤθελε νὰ ἐντυπωσιάσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ θαύματα εἶχαν θρησκευτικοὺς σκοποὺς. Φανέρωναν πρῶτα στοὺς ἀνθρώπους τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, τὴ δύναμη καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον.

Ἔδειχναν ἀκόμη τὴ θεῖαν ἀγάπην. Τοῦτο βλέπουμε σὲ πολλὰ περιπτώσεις. Ὁ Κύριος θεραπεύει ἀσθενεῖς, δαιμονιζομένους, δίνει φῶς στοὺς τυφλοὺς. Μετὰ τὰ θαύματά Του κουφοὶ ἀκούουν, χωλοὶ περπατοῦν, τρέφονται πεινασμένοι, νεκροὶ ἀνασταίνονται, σταματοῦν τρικυμίες.

Σ' ὅλες αὐτὰς τὶς περιπτώσεις ὁ Κύριος βοηθεῖ τοὺς ἀνθρώπους, γιατί τοὺς ἀγαπᾷ.

Τέλος ὁ Κύριος μετὰ τὰ θαύματά Του φανέρωσε ἀλήθειες γιὰ τὴ βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τρέφει θαυματουργικὰ πέντε χιλιάδες ἄνδρες γιὰ νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ νὰ καταλάβουν ὅσα θὰ τοὺς ἔλεγε μετὰ γιὰ τὴ θεῖαν Κοινωνίαν. Στὴ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναοῦμ

Ἡ ἰαση τοῦ τυφλοῦ. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μοῆς Λιουσιάνου τοῦ Ἀγίου Ὁρους (11ος αἰ.).

συνδυάζει τὴ συγχώρηση - τὴν πνευματικὴ ἀλήθεια - μὲ τὴ σωματικὴ θεραπεία.

Οἱ ἀλήθειες ὅμως αὐτὲς γιὰ νὰ γίνουν ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, χρειάζονται τὴν πίστη του. Μὲ τὰ θαύματα ὁ Κύριος βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ δυναμώσῃ τὴν πίστη του. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ρωτοῦσε καὶ ζητοῦσε πάντοτε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο αὐτὴ τὴν πίστη. Μὲ τὰ μυστικὰ μάτια τῆς ἐγγίζει ὁ ἄνθρωπος τὴ βαθύτερη οὐσία τῶν θαυμάτων.

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ τὰ θαύματα. Εἶπαμε ὅτι τὰ θαύματα φανέρωναν τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Τὰ θαύματα ὁδηγοῦν σ' αὐτή. Οἱ Μαθηταὶ ποὺ ἦταν αὐτόπτες μάρτυρες τῶν θαυμάτων,

ἔλεγαν : « Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ » (Ματθ. ιδ' 33). Ἀντίθετα οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἀρνήθηκαν τὰ θαύματα γιατί δὲν πίστευαν στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μπορούσαν νὰ τὰ ἀποσιωπήσουν, τὰ ἀπέδιδαν στὴ δύναμη τοῦ Σατανᾶ.

Ἡ πίστη μου στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου μὲ βοηθεῖ νὰ καταλάβω ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ ὁ Κυρίαρχος ὅλων τῶν νόμων τῆς Δημιουργίας : τῶν φυσικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν. Μὲ τὴν πίστη ὁμολογῶ τὸ Θεὸ « ποιητὴν ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ».

Θαῦμα καὶ ἁμαρτία. Ὁ Κύριος στὰ θαύματά Του ὑπενθυμίζει στοὺς ἀνθρώπους πρὶν ἢ μετὰ τὴν θεραπεία τὸ γεγονὸς τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι τὸ θαῦμα εἶναι μιὰ πρόσκληση στὴ μετάνοια. Γιὰ τὸν Κύριο ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ ρίζα κάθε πνευματικῆς καὶ σωματικῆς διαταραχῆς. Οἱ ἁρρώστιες, τὰ ἀτυχήματα ἐνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὅπως δὴποτε τιμωρία γιὰ τὶς ἁμαρτίες του. Τοῦτο βλέπουμε στὸ παράδειγμα τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωβ. Κάθε ὅμως ἄνθρωπος ὡς ἁμαρτωλὸς δὲν εἶναι ἀνεύθυνος γιὰ τὰ πνευματικὰ καὶ σωματικὰ δυστυχήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος θεραπεύοντας τὸν παραλυτικὸ τῆς Καπερναοῦμ τοῦ λέγει : « Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου » (Μάρκ. β' 5).

Ὁ Κύριος θεραπεύει τοὺς ἀνθρώπους μὲ ὁρατὰ σημεῖα. Τοὺς βοηθεῖ ὅμως νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ τὴν ἀόρατη θαυματουργικὴ ἐνέργεια : τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ τὶς δυὸ αὐτὲς θεϊκὲς ἐνέργειες δέχεται καὶ ἀξιοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν πίστη καὶ τὰ καλὰ ἔργα.

Ὁ πιστὸς ποὺ δέχεται καθημερινὰ τὶς θαυματουργικὲς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δοξολογήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. « Ὡστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν » (Μάρκ. β' 12). Γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν : « Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος » (Ἰω. ζ' 46).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδιάψευστα τεκμήρια τῆς θεότητός Του καὶ σημεῖα τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Δείχνουν ἀκόμη μὲ ὁρατὸ τρόπο τὴν ἐξουσία τοῦ Κυρίου νὰ συγχωρῇ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. δ' 23 - 25, η' 5 - 13, Μάρκ. α' 35 - 39, γ' 22 - 30, 'Ιω. ε' 14, η' 11, Πράξ. ι' 38.
2. «Καί γάρ πανταχοῦ, εἴ που τι ξένον γίνεται καὶ παράδοξον καὶ πολιτείας τινὸς εἰσαγωγή, σημείον ποιεῖν εἰωθεν ὁ Θεός, ἐνέχυρα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, παρέχων τοῖς τοῦς νόμους δέχεσθαι μέλλουσιν... Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, μέλλων ὑψηλὴν τινα εἰσάγειν πολιτείαν, καὶ ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῇ τῶν θαυμάτων ἐπιδείξει βεβαιοῖ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφαίνετο, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὴν ἄδηλον ποιεῖ φανεράν...» ('Ιω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 220).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Για ποιὸ σκοπὸ ἐγίνοντο τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου μας; 2) Ποιὰ σχέση ὑπάρχει μεταξὺ θαύματος καὶ ἁμαρτίας; 3) Ποιὰ ἦταν ἡ στάση τῶν Φαρισαίων ἀπέναντι στὰ θαύματα τοῦ Κυρίου. Πῶς δικαιολογεῖται; 4) Νὰ μελετήσης τὰ Λουκ. ιζ' 11 - 19 καὶ Μάρκ. θ' 14 - 27. Τί λέγουν γιὰ τὴ σχέση μεταξὺ θαύματος καὶ πίστεως;

7. Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου.

Ἡ θυσία τοῦ Κυρίου σφραγίζει ὁλόκληρη τὴ ζωὴ Του. Σὰν πράξη ὑπακοῆς στὸν οὐράνιο Πατέρα Του ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ καὶ τελειώνει στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ.

Γιὰ νὰ πλησιάσουμε τὸ μυστήριον τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, χρειαζόμαστε ἀκλόνητη πίστη στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Ἡ σταυρικὴ θυσία πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὴ ζωηφόρο Ἀνάστασή Του. Μόνο ἔτσι τὸ ἀνέκφραστο νόημα τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου γίνεται ἀντιληπτό. Ὁ Κύριος διάλεξε τὸ θάνατον γιὰ νὰ ἔρθῃ ὁ νέος κόσμος τῆς ἀναστάσεως.

Πολλοὶ προσπάθησαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ μὲ ἀνθρώπινο τρόπο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρεξήγησαν. Ἐτσι οἱ Ἰουδαῖοι τὸ χαρακτήρισαν ὡς σκάνδαλον, οἱ εἰδωλολάτρεις τὸ θεώρησαν ὡς μωρία. Ἦταν φυσικὸ, ἀφοῦ τὸ εἶδαν ἔτσι, νὰ τὸ ἀπορρίψουν. Οἱ πιστοὶ ὅμως τὸ εἶδαν «Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν».

Ὁ Κύριος θυσιάστηκε ὡς ἀντιπρόσωπός μας. Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Κύριος σταυρώθηκε ὡς πρὸς ἡμᾶς.

Ἡ φράση εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, πού προσθέτει ὅτι «εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τόνισε ὅτι ἡ θυσία Του ἔγινε γιὰ μᾶς, τὰ πρόβατά Του : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς» πού «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν (= θυσιάζει) ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. ι' 11). Τέλος καὶ οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μάλιστα ἐκεῖνες τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, μιλοῦν γιὰ τὴν ἀντιπροσωπευτικὴ θυσία τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος θυσιάστηκε ὡς ἀντιπρόσωπός μας.

Γιατί ἡ θυσία αὐτὴ ἔχει τόση ἀξία ; Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα παραδείγματα ἀνθρώπων, πού θυσιάστηκαν χάριν τῶν ἄλλων ; Ἡ μὴτέρα θυσιάζεται γιὰ τὸ παιδί της, ὁ στρατιώτης γιὰ τὴν πατρίδα κ.ἄ.

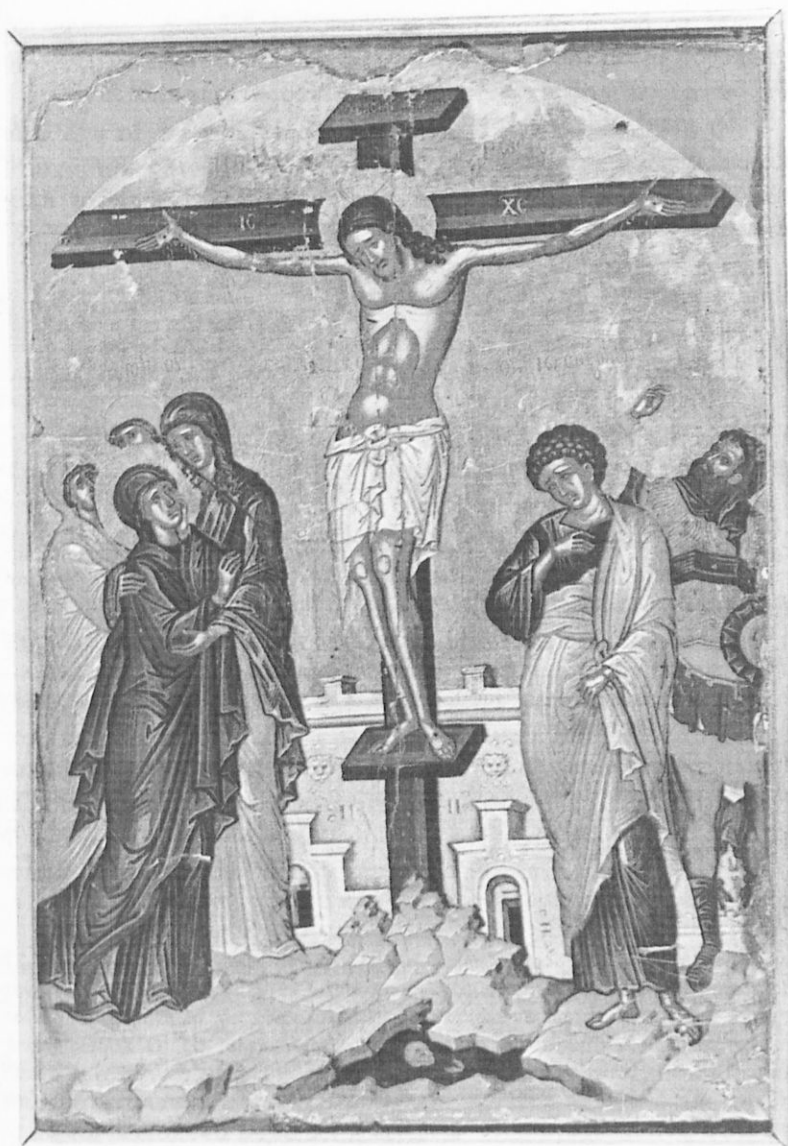
Ἡ θυσία τοῦ Κυρίου δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὰ τὰ παραδείγματα, γιατί συνδέεται μὲ τὴν ἁμαρτία. Ἡ ἁμαρτία ἔφερε τὸ θάνατο. «Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας (= ὁ μισθὸς πού πληρώνει ἡ ἁμαρτία) θάνατος» καὶ «διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν...» (Ρωμ. στ' 23, ε' 12).

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ἦταν ἄξιος τοῦ θανάτου. Ὁ Κύριος ὅμως, καίτοι Ἀναμάρτητος, ὑπέμεινε τὸ θάνατο καὶ δέχτηκε τὸ βάρος του «διὰ τὸ γένος ἡμῶν ὡς φιλόανθρωπος».

Ὁ ἄνθρωπος συμφιλιώνεται μὲ τὸ Θεό. Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου συμφιλίωσε τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, «ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Ἐκεῖνο πού ἡ ἁμαρτία διέσπασε, τὸ ἐνώνει ἡ θυσία τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ τὸ Σταυρὸ πηγάζει ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ συγχώρηση, ἡ συμφιλίωση, ἡ εἰρήνη.

Ἡ ἀποστασία μας εἶχε παροργίσει τὸ Θεό. Ὁ Κύριος παίρνει πάνω Του ὅλη τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τώρα τὴ δυνατότητα νὰ τρέφεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου γεφυρώνει, ἀλλὰ καὶ δείχνει τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Σταυρὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶναι σωτήριος γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Πρέπει ὅμως καὶ ὁ ἄν-

Ἡ Σταύρωση. Εἰκόνα στὴν Ἱ. Μονὴ Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὄρους (16ος αἰ.).

θρωπος νὰ δεχτῇ τὴ σωτηρία ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ Χριστός. Νὰ ὑπακούσῃ μὲ εὐγνωμοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔχει ὡς μοναδικὸ ὑπόδειγμα στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὑπακοή του ἀναθέτει τὰ πάντα στὸ Θεό. Οἱ σκέψεις του καὶ οἱ πράξεις του κατευθύνονται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὴν ξαναπροσφέρει στὸ Θεό, ὅταν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, δηλαδή τὸ συνάνθρωπό του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος παραδόθηκε μὲ τὴ θέλησή Του στὸ σταυρικό θάνατο γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι ἐγίνε ἀντιπρόσωπος ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Α' Κορ. α' 18 - 25, Β' Κορ. ε' 14 - 21, Ρωμ. στ' 23, Α' Ἰω. δ' 10, Ἑβρ. ζ' 27, Ἑφ. β' 14 - 18, Ἦσ. νγ' 1 ἐξ., Α' Πέτρ. γ' 18.
2. «Τὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν· αὐτὸν γὰρ κατείδε Μαρία ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ ἔλεγεν· εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις, σὺ ὑπάρχεις ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς μου» (*Κοντάκιο τῆς Μ. Παρασκευῆς*).
3. «Ὁ μὴ γνοὺς ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτία γίνεται, καὶ τὴν ἐχθραν ἡμῶν τὴν διὰ τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὸν Θεὸν γεγεννημένην ἀναλαβὼν καὶ . . . ἀποκτείνας . . . δι' ἑαυτοῦ πάλιν συνῆψε τῷ Θεῷ τὸ ἀνθρώπινον» (*Γρηγόριος Νύσσης, Ρ.Γ. 45, 889*).
4. «Διὰ τοῦ τιμίου σου, Σταυροῦ Χριστέ, Διάβολον ἥσυχνας καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεώς Σου τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας ἡμβλυνας καὶ ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου. Δοξάζομέν σε Μονογενὲς» (*Τροπάριο τῆς Παρακλητικῆς, ἀπὸ τὸν ἑσπερινὸ τοῦ Δ' ἡχου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου συμφιλίωσε τὸ Θεὸ μὲ τὸν ἄνθρωπο; 2) Ποιὰ σημασία ἔχει ἡ ὑπακοή τοῦ ἀνθρώπου στὸ Θεό; 3) Γιατί ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου; 4) Ἡ Ἀκολουθία τῆς Μ. Παρασκευῆς εἶναι συγκινητικὴ. Ποιὰ σημεῖα τῆς σὲ συγκινοῦν περισσότερο; 5) Ὁ Κύριος πάνω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ φώναξε πρὸς τὸν Πατέρα Του: «Θεέ μου Θεέ μου, ἵνα τι με ἐγκατέλιπες; «Ποιὸ εἶναι τὸ βαθύτερο περιεχόμενο αὐτῆς τῆς φράσεως καὶ πῶς τὸ συνδέεις μὲ τὸ σημερινὸ σου μάθημα;

8. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου κατέχει κεντρικὴ θέση ἰδιαίτερα στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι τὸ κέντρο ὁλόκληρης τῆς κτίσεως, τῆς ὑλικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Δικαιολογημένα λοιπὸν πανηγυρίζεται μὲ λαμπρότητα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

Ἡ σωτηρία τοῦ Χριστιανοῦ στηρίζεται στὸ θεμέλιο τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ καταλλαγή, ἡ συμφιλίωση μὲ τὸ Θεὸ γίνεται παραγματικότητα ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτή. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου εἶναι μιὰ παρηγοριὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι τὸ μεγάλο θαῦμα ποὺ ἔφερε τὴν ἐλευθερίαν μας.

Ἡ πρώτη καὶ εὐγλωττὴ μαρτυρία τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ὁ κενὸς Τάφος τοῦ Κυρίου. Ἔρχονται μετὰ οἱ Μαθηταὶ καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὴν Ἀνάσταση. Τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως δὲν τὸ ἀμφισβητοῦν οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε οἱ φύλακες τοῦ Τάφου. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα δωροδοκήθηκαν γιὰ νὰ διαδώσουν ὅτι τὴ νύχτα ποὺ κοιμόντουσαν, ἤρθαν οἱ Μαθηταὶ κι ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Διδασκάλου τους.

Ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του συχνὰ μιλοῦσε γιὰ τὰ Πάθη Του καὶ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του. «Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται» (Ματθ. ιζ' 23). Ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου ἦταν τὸ τέρμα ἑνὸς δρόμου γεμάτου ἀπὸ πόνους καὶ δοκιμασίες, ποὺ ὅμως εἶχαν κατάληξη τὴν οὐράνια δόξα. Εἶναι ἡ δόξα ποὺ ἀναμένει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ Χριστὸ καὶ θὰ ἀπολαμβάνουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴ Χάρη Του.

Οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του. Τὴν ἀρχαιότερη μαρτυρία γιὰ τὶς ἐμφανίσεις αὐτὲς μᾶς δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. ιε' 4-8). Ὁ Ἀναστημένος Κύριος ἐμφανίζεται :

α) στὸν Πέτρο, β) σὲ ὁμάδες Μαθητῶν, γ) σὲ περισσότερους ἀπὸ πεντακόσιους μαθητές, δ) στὸν Ἀδελφὸθεο Ἰάκωβο, ε) σ' ὅλους τοὺς Ἀποστόλους καὶ στ) στὸν Ἀπόστολο Παῦλο.

Στὸν κατάλογο αὐτὸ δὲν ἀναφέρονται οἱ γυναῖκες ποὺ πρῶτες πῆραν τὸ ἀναστάσιμο μήνυμα ἀπὸ τὸν ἄγγελο. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ξεχωρίζει ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ποὺ ἀξιώθηκε νὰ συναντηθῇ μὲ

Ἡ Ἀνάστασις. (Ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος). Τοιχογραφία τοῦ Πανσέληνου στὸ Πρωτάτο (Καρυές) τοῦ Ἁγίου Ὄρους (14ος αἰ.).

τὸ Νικητὴ τοῦ θανάτου. Ἀργότερα δυὸ μαθηταὶ συναντοῦν τὸ Χριστὸ στὸ δρόμο πρὸς Ἑμμαούς.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς διηγεῖται τὴ συγκινητικὴ αὐτὴ συνάντησι. Ἀπὸ τὴ διήγησή του μαθαίνουμε πὼς ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ καὶ ἀναγνωρίζει τὸν Ἀναστημένο Κύριο.

α) Ὁ Κύριος ἐρμηνεύει σ' αὐτοὺς τὶς Γραφές.

β) Ὁ Κύριος δεῖπνεῖ μαζί τους.

γ) Ὁ Κύριος ἐλευθερώνει τὰ μάτια τῆς διανοίας τους μὲ τὴ Χάρη Του.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι : ἡ καρδιά τους ποὺ ἔκαιγε ἀπὸ ἀγάπη, ἀναγνωρίζει στὸ Πρόσωπο τοῦ Ἀναστημένου Χριστοῦ «τὸν Κύριόν της καὶ Θεόν της».

Στὸ μεταξύ ὁ Κύριος ἐφανίστηκε στὸν Πέτρο καὶ τοὺς ἄλλους Μαθητές. Ἡ ἐμφάνιση ποὺ ἔγινε ὅταν ἦταν παρὼν ὁ Θωμᾶς, εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτική καὶ διδακτική. Δείχνει πὼς ὁ Κύριος στηρίζει τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀμφιβάλλει γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ τελικὰ στὴν ὀρθὴ καὶ ἀληθινὴ πίστη.

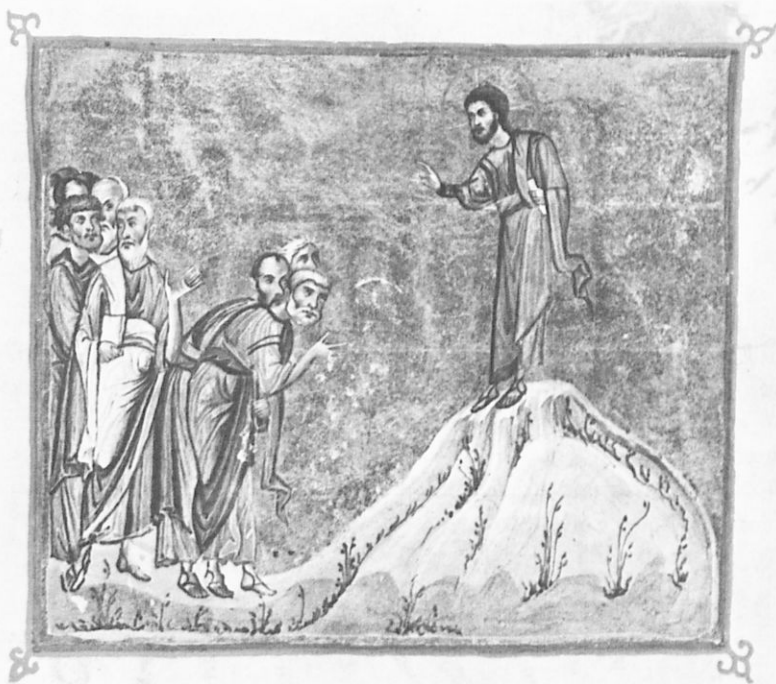
Ἡ Ἀνάσταση καὶ ὁ νέος Αἰώνας. Τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸ σύμπαν. Οὐρανός, γῆ, ἄδης γεμίζουν ἀπὸ αὐτό. Ἡ κτίσις θὰ μεταβληθῇ σὲ καινὴ κτίσις, θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὴ ματαιότητα. Οἱ ἄνθρωποι ξαναγυρίζουν στὴν πατρικὴ ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ - Πατέρα. Ὁ θάνατος θανατώθηκε καὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ τώρα νὰ ζήσει αἰώνια κοντὰ στὸ Θεό. Μὲ τὴν Ἀνάσταση καταλαβαίνουμε τί σημαίνει ἀληθινὴ λύτρωση καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἀνάσταση μᾶς φανερώνει :

- α) Ποιὸς εἶναι ὁ Θεός.
- β) Ποιοὶ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι.
- γ) Ποιὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία μας.
- δ) Ποιὰ εἶναι ἡ νέα ζωὴ τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ.
- ε) Τί εἶναι συγχώρηση ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἄπειρὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ
- στ) Ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη ποὺ μᾶς χαρίζει ὁ Κύριος γιὰ νὰ γίνουμε παιδιά Του.

Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου διαποτίζεται ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας. Οἱ Μαθηταὶ φωτίζονται κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γιατί προηγήθηκε ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Διδακτικὴ εἶναι καὶ ἡ συνάντηση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μὲ τὸν Ἐγερέθοντα Κύριο στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό. Ὁ Παῦλος συχνὰ τὴν ἀναφέρει. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας διαρκῶς μᾶς θυμίζει τὴν

Ἡ Ἑμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ στή Γαλιλαία. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριον τῆς Ἱ. Μονῆς Λιονισίου τοῦ Ἀγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Ἀνάστασις. Μᾶς προσφέρει μάλιστα τῇ θεῖᾳ Κοινωνίᾳ, μὲ τὴν ὁποία δεχόμεστε μέσα μας τὸν Κύριο. Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μιὰ συνεχὴς λατρεῖα στὸν Ἀναστάντα Κύριο. Κάθε Κυριακὴ, στὸν Ὁρθρό, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀναστάσιμα τροπάρια, ἀκούγεται καὶ ὁ ὕμνος: «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τὸν μόνον ἀναμάρτητον...».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος θριάμβευσε ἐπὶ τοῦ θανάτου μὲ τὴν ἑνδοξὴ Ἀνάστασή Του. Μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως ἔγιναν οἱ Μαθηταί, γιατί σ' αὐτοὺς ἐφανίστηκε πολλὰ φορὲς ὁ Κύριος. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι βεβαίωση καὶ γιὰ τὴν ἀνάστασις τῶν πιστῶν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κη' 1 - 15, Μάρκ. ιστ' 1 - 8, Λουκ. κδ' 1 - 12, 'Ιω. κ' 1 - 31, Α' Κορ. ιε' 22, Ρωμ. στ' 3 - 11, Α' 'Ιω. α' 1 - 3, Β' Κορ. ε' 17 - 21, Ρωμ. η' 19 - 23, Πράξ. β' 23 - 28, Α' Πέτρ. α' 3 - 9.
2. «Θανάτου ἑορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου, ἀπαρχήν· καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν Πατέρων Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον».
3. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια· ἑορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἑστερέωται».
4. «Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφρανέσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιάσθω· ἑορταζέτω δὲ κόσμος, ὁρατὸς τε ἅπας καὶ ἀόρατος. Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος».
5. «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σέ ἀνέτειλε. Χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου, Σιών· σὺ δέ, ἄγνή, τέρπου, Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου» (*Ἀπὸ τῆν Ὁρθόδοξη Ὑμνολογία τοῦ Πάσχα*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιὰ θέση κατέχει ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία;
- 2) Σὲ ποιὰ σημεῖα τῆς θείας Λειτουργίας ἀναφέρεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μας;
- 3) «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ» ('Ιω. ια' 25). Τί θέλει νὰ πῇ μὲ τὴ φράση αὕτὴ ὁ Κύριος;
- 4) Νὰ μελετήσης τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 κείμενο. Πῶς συμμετέχει ἡ κτίσις στὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;

9. Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.

Ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου. Ἐπὶ σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν Ἀνάστασις ὁ Κύριος ἐμφανίζεται στοὺς Μαθητὲς. Τοὺς ὑπενθυμίζει ὅλα ὅσα ἄκουσαν καὶ εἶδαν, ὅταν ἦταν μαζί Του. Καὶ τοῦτο γιατί πρόκειται νὰ τοὺς ἀποχωριστῇ. Θὰ ἀναληφθῇ στοὺς οὐρανοὺς. Ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν ἐνδοξη Ἀνάληψή Του, πού εἶναι ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Κυρίου.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς διέσωσε τὶς τελευταῖες ὑποθήκες καὶ ὑποδείξεις τοῦ Κυρίου στοὺς Μαθητὲς Του πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάληψή Του.

- 1) Μιλάει σ' αὐτοὺς γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Θὰ τὴ βροῦν οἱ ἄνθρωποι στὴν Ἐκκλησίᾳ πού θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο Του.

2) Τους συμβουλεύει νὰ μὴ φύγουν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ νὰ περιμένουν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ποὺ τοὺς εἶχε ὑποσχεθῇ.

3) Μὲ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ δύναμη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος θὰ διαλαλήσουν σ' ὅλη τὴν κτίση τὴ διδασκαλίαν καὶ τὰ ἔργα Του.

Ἀφοῦ τέλειωσαν αὐτὲς οἱ σημαντικὲς ὑποθήκες, μιὰ φωτεινὴ νεφέλη ἄρχισε νὰ σκεπάζῃ τὸν Ἰησοῦ. Οἱ Μαθηταὶ ἔχουν καρφώσει τὰ μάτια τους στὸν Κύριο ποὺ πορευόταν στὸν οὐρανό. Τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ γεγονὸς τὸ βεβαιώνουν καὶ μὲ τὰ αὐτιά τους. Ἦχοῦν σ' αὐτὰ τὰ θριαμβευτικὰ λόγια τῶν δυὸ λευκοντυμένων ἀγγέλων : «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν ; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν» (Πράξ. α' 11). Ὁ Κύριος ἐνῶ τοὺς εὐλογεῖ, ὑψώνεται. Καὶ ἐκεῖνοι Τὸν προσκυνοῦν μὲ τὴν καρδιά τους, ποὺ εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ χαρὰ.

Ἡ ὑπόσχεση τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ὁ Κύριος, ὅπως εἶχε προφητεύσει τὴν Ἀνάστασίν Του, ἔτσι προεῖπε καὶ τὴν Ἀνάληψίν Του. Τὴ σύνδεσε μάλιστα μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος : «Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος (= τὸ Ἅγιο Πνεῦμα) οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς» (Ἰω. ιστ' 7).

Ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ τὸ φωτισμὸ τῶν ἀνθρώπων εἶναι σημαντικὴ ὑπόσχεση τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία στὸν κόσμον.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἰδρῦσῃ πάνω στὴ γῆ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀλλάσσει τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς ὑπενθυμίζει ὅλα ὅσα δίδασκε καὶ ἔπραξε ὁ Κύριος.

Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως. Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως εἶναι πολὺ μεγάλη, γιατί ὁ Κύριος μὲ τὴν ἀνοδό Του πρὸς τὸν Πατέρα ἀνυψώνει καὶ τὴ δική μας τὴν ἀνθρώπινη φύση κοντὰ στὸ Θεό. Ἐκεῖ ὅπου πῆγε ὁ Κύριος, θὰ καταλήξουμε κι ἐμεῖς.

1) Ὁ Κύριος κατέβηκε στὴ γῆ ὡς Θεός. Τώρα ἀνέρχεται στὸν οὐρανὸ ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Ἡ Ἀνάληψη. Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυροσκήνitu τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

2) 'Ο 'Ιησοῦς Χριστὸς εἶναι Μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

3) 'Ο Χριστὸς εἶναι ὁ Βασιλιάς καὶ ὁ Κύριος. Εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τῶν ἀνθρώπων ποὺ λυτρώθηκαν ἀπὸ τὴν ἀμαρτία.

4) Θὰ ρθῇ καὶ πάλι «κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς».

Μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ διάβολος κατατροπώθηκε. 'Ο 'Ιησοῦς Χριστὸς «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ» ('Εβρ. ι' 12 - 13).

Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο διατυπώνεται πολὺ ὠραία στὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου : «Οἱ μὲν τῆς κάτῳ ἀρχῆς ὄντες ἄξιοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνέβημεν τὴν ἄνω, ὑπερέβημεν τοὺς οὐρανοὺς, ἐπελαβόμεθα τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ· καὶ ἡ φύσις, δι' ἣν ἐφύλαττε τὸν παράδεισον τὰ Χερουβίμ, αὕτη ἐπάνω τῶν Χερουβίμ κάθηται σήμερον» (P. G. 50, 445).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

'Ο Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του συνομιλεῖ μὲ τοὺς Μαθητὲς Του καὶ τοὺς καθοδηγεῖ στὸ ἔργο ποὺ θὰ ἀναλάβουν. Τοὺς ὑπόσχεται ἀκόμη τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τέλος ἀνυψώνεται στοὺς οὐρανοὺς δίνοντας τὴν ἐλπίδα καὶ τῆς δικῆς μας ἀνυψώσεως.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Πράξ. α' 1 - 11, Λουκ. κδ' 50 - 53, Ρωμ. η' 19 - 23, Ἐφεσ. α' 3 - 14, Φιλιπ. β' 5 - 11, Α' Κορ. η' 4 - 6, ιβ' 3 - 4, Ἰω. ιδ' 15 - 20, ιε' 26 - 26.
2. «Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἐνώσας τοῖς οὐρανίοις ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐδαμόθεν χωριζόμενος, ἀλλὰ μένων ἀδιάστατος καὶ βοῶν τοῖς ἀγαπῶσι σε. Ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν καὶ οὐδεὶς καθ' ὑμῶν» (*Κοντάκιο τῆς Ἀναλήψεως*).
3. «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος, τοῦ ἀνυψῶσαι τὴν πεσοῦσαν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀποστεῖλαι Πνεῦμα παράκλητον, τοῦ ἀγιάσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (*Ὑμνολογία τῆς Ἀναλήψεως*).
4. «Ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, χαροποιήσας τοὺς μαθητὰς τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· βεβαιωθέντων αὐτῶν διὰ τῆς εὐλογίας ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου» (*Ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί οι Μαθηταί χάρηκαν από την 'Ανάληψη του Κυρίου; (βλέπε τὸ 'Απολυτίκιο τῆς ἑορτῆς). 2) Μελέτησε τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενο. Ποιὲς ἀλήθειες τονίζει; 3) Ποιὰ σημασία ἔχει γιὰ μᾶς ἡ 'Ανάληψη τοῦ Κυρίου μας; 4) Τί ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του πρὶν ἀπὸ τὴν 'Ανάληψή Του; Σὲ τί θὰ τοὺς βοηθοῦσε;

10. Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου.

Τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου. Ἡ σωτηρία τοῦ Χριστιανοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Σάρκωση τοῦ Κυρίου, συνεχίζεται μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ διδασκαλία Του καὶ ἀποκορυφώνεται στὰ Πάθη καὶ τὴν ἑνδοξὴ 'Ανάστασή Του. Ἔτσι ὁ Κύριος ἄσκησε τὸ ἔργο Του :

α) Μὲ τὴ διδασκαλία, τὰ θαύματα, τὴ ζωὴ Του (προφητικὸ ἀξίωμα).

β) Μὲ τὴ σταυρικὴ Του θυσία (ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα).

γ) Μὲ τὴν 'Ανάστασι, 'Ανάληψι καὶ τὴν ἰδρυσι τῆς 'Εκκλησίας (βασιλικὸ ἀξίωμα).

Τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου εἶναι ἐνιαῖα. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ χωριστοῦν καὶ νὰ ἀπομονωθοῦν, γιὰτὶ ὁ Κύριος προσφέρει τὸ ἔργο Του καὶ μὲ τὰ τρία ἀξιώματά Του. Ὁ Νομοθέτης καὶ Προφήτης δείχνει τὴ βασιλικὴ Του κυριαρχία μὲ τὰ θαύματά Του. Ὁ Ἀρχιερεὺς πὺ θυσιάζεται πάνω στὸ Σταυρό, διδάσκει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο. Ταυτόχρονα μᾶς λυτρώνει.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου, τυπικὰ θὰ τὰ χωρίσουμε.

Τὸ προφητικὸ ἀξίωμα. Ὅπως βλέπουμε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μεσσία θὰ ἦταν ἡ διδασκαλία. Ὁ Μωυσῆς προεῖπε ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦταν ὁ προφήτης πὺ θὰ δίδασκε στοὺς Ἰουδαίους τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἡσαΐας Τὸν εἶδε μὲ τὸ προφητικὸ βλέμμα του νὰ εὐαγγελίζεται τοὺς πνευματικὰ φτωχοὺς καὶ νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἄρρωστους ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἀνθρώπων. Οἱ προφητεῖες αὐτὲς πραγματοποιήθηκαν στὸν Κύριο, πὺ ἦταν ὁ μέγιστος ἀπὸ τοὺς προφῆτες. Ὁ Κύριος μὲ τὴν παντοδυναμία, τὴν παγγνωσία καὶ τὴν ἀναμαρτησία Του ἔγινε διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας μας.

Τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα. Γιὰ νὰ ἐννοήσουμε τὸ ἀξίωμα αὐτό, πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τοὺς εἰδωλολάτρεις καὶ τοὺς Ἰουδαίους. Αὐτοὶ μὲ θυσίες ζώων προσπαθοῦσαν νὰ ἐξευμενίσουν τὸ Θεό. Οἱ θυσίες αὐτὲς δείχνουν ὅτι α) μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἓνα ἀγεφύρωτο χάσμα καὶ β) ὁ ἄνθρωπος πάντοτε προσπαθοῦσε νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα αὐτό.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος, τὸ προσφέρει ὁ Θεός. Στέλνει τὸ Μονογενῆ Του Υἱὸ στὸν κόσμον ποὺ θυσιάζεται πρὸς χάριν μας. Γίνεται δηλαδὴ ὁ Ἀρχιερεὺς ποὺ προσφέρει στὸ Θεὸ ὄχι αἷμα «τράγων καὶ μύσχων», ἀλλὰ τὸ δικό του τίμιο αἷμα. Στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ (κεφ. θ' καὶ ι') ὑπάρχει ὁ παραλληλισμὸς μεταξὺ Ἀρχιερέως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης (βλέπε καὶ τὸ κεφ. τοῦ βιβλίου σου «Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου»). Ὁ Κύριος εἶναι ὁ μεσίτης ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὸ Θεό. Ἰερουργεῖ ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὸν προσφέρει στὸ Θεό.

Τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα. Ὁ Κύριος ἔχει τὸ ἀξίωμα αὐτὸ γιατί κατέβηκε στὸν ἅδη, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ, κάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα καὶ ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι ὁ Νικητὴς ποὺ μᾶς χάρισε τὴ βεβαιότητα τῆς νίκης.

Ὁ Κύριος ὡς βασιλεὺς προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὸ δῶρον τῆς αἰώνιας ζωῆς. Ὅπως ἔχει τονιστῇ, ἡ βασιλικὴ κυριαρχία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον εἶναι πνευματικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν πιστεύει, δὲν βλέπει τὴ βασιλικὴ κυριαρχία τοῦ Κυρίου. Βλέπει τὴ φαινομενικὴ ἐπικράτηση τοῦ Σατανᾶ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Ἀντίθετα ὁ πιστὸς ποὺ ζῇ τὶς πνευματικὲς κατακτήσεις τῆς Ἐκκλησίας, χαίρεται τὴ νίκη τῆς πίστεως.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου συνυπάρχουν τὰ τρία ἀξιώματα: τὸ προφητικόν, τὸ ἀρχιερατικὸ καὶ τὸ βασιλικόν. Μαρτυροῦν τὴν τριπλὴ ἐξουσία, μὲ τὴν ὁποία ὁ Λυτρωτὴς μας ἔσωσε τὸν κόσμον.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κβ' 37 - 40, Μάρκ. β' 16 - 17, ζ' 20 - 23, Λουκ. ε' 8, Ἰω. στ' 14, ιζ' 1 - 26, Πράξ. γ' 15, β' 36, Ἑβρ. κεφ' θ' καὶ ι', Φιλιπ. β' 9 - 11.

2. «Βεβαίως ἦταν βασιλιάς ὁ Κύριος, ὅχι ὅμως ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ἐκείνους ποὺ ἀνέρχονται στοὺς θρόνους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ βασιλιάς ποὺ ἐμελλε νὰ δώσῃ βασιλεία στοὺς ἀνθρώπους» (*Αὐγουστίνος, P.G. 35, 1596 - 97*).
3. «Εἰ δὲ μέγας Θεὸς καὶ μέγας Κύριος, μέγας καὶ βασιλεὺς. Βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν . . . Μέγας προφήτης, μέγας ἱερεὺς, μέγα φῶς, τὰ πάντα μέγας . . . Μέγας βασιλεὺς, μέγας προφήτης· ὅτε γὰρ ἐποίει τὰ θαύματα ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον οἱ ὄχλοι ὅτι μέγας προφήτης ἐγήγερται ἐμ ἡμῖν . . . οὕτω πάλιν καὶ ἱερεὺς μέγας . . .» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 790*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Κύριος εἶναι Ἀρχιερεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης; 2) Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι προσφωνοῦσαν τὸν Κύριον προφήτη καὶ διδάσκαλο; 3) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ κειμένου τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου; 4) Γιατί ὁ Κύριος δὲν μᾶς σώζει μόνον μὲ τὸ σταυρικό Του θάνατο;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: ΤΟ ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

1. Τò τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας «εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν».

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὁμοούσιο καὶ ὁμόθρονο μὲ τὰ ἄλλα δύο Πρόσωπα.

Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Παράκλητο. Οἱ δύο ὅμως λέξεις Παράκλητος καὶ Ἐκκλησία ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα. Μᾶς φανερώνουν δηλαδὴ τὴν πραγματικὴ κλήση (καλέω-ῶ) ποὺ κάνει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἐνεργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία, καθοδηγεῖ καὶ ἐνισχύει τὸν πιστό. Ἔτσι ὁ πιστὸς ἀπολαμβάνει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ζωοποιεῖ τὸ ἔργο τῆς Δημιουργίας. Ὁ Προφητὰνὰξ Δαβὶδ ὑπογραμμίζει καὶ τονίζει τὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴν ἀνακαίνιση τῆς κτίσεως ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ καὶ οἱ διατάξεις στὸν κόσμον εἶναι ἔργο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, λέγει ὁ Ἐλιὺς στὸν Ἰώβ.

Τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου βλέπουμε στὴν ἱστορία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Οἱ μεγάλες προσωπικότητες τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔχουν «πνεῦμα Κυρίου». Τοῦτο φαίνεται στὴ ζωὴ τοῦ Ἰωσήφ,

τοῦ Μωυσῆ, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ὁ Δαβίδ ἐξάλλου αἰσθάνεται μέσα του τὴν παρουσία τοῦ Πνεύματος καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεό : «Καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου... καὶ τὸ Πνεῦμά Σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ... Πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με» (Ψαλμ. 50, 12-14).

Ἡ ἐνεργὴ παρουσία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος φαίνεται καθαρότερα στὸ ἔργο τῶν προφητῶν. Αὐτὸ τοὺς φωτίζει καὶ τοὺς ἐμπνέει. Τέλος τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἐκχυθῇ ἄφθονο στὸν ἀναμενόμενο Μεσσία. Ἡ ἀλήθεια ὅμως γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γίνεται πιὸ φανερὴ στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν Καινὴ Διαθήκη. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταδίδει ὑπερφυσικὰ δῶρα, χαρίσματα καὶ ἱκανότητες στὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, τὴν Ἐλισάβετ, τὸ Ζαχαρία, τὸ Συμεών. Ἡ Θεοτόκος θὰ γεννήσῃ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸ Σωτῆρα τοῦ κόσμου μὲ τὴν ἐπισκίαση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Κατὰ τὴ Βάπτισις τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε στὸν Κύριο «ὡσεὶ περιστέρα». Τὸ βάπτισμα ποὺ θὰ φέρῃ ὁ Κύριος στοὺς ἀνθρώπους, θὰ εἶναι «ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ». Ὁ Κύριος μίλησε καθαρὰ στοὺς Μαθητὲς Του γιὰ τὸν Παράκλητο ποὺ θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμον μὲ σκοπὸ νὰ δείξῃ τὴν ἀλήθεια καὶ ἰδρύσῃ καὶ κατευθύνῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ὁ Θεός. Γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος μιλήσαμε καὶ στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα. Τὴ θεότητα αὐτὴ μαρτυροῦν πολλοὶ στίχοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει : «Τὸ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. β΄ 10). Τὸ ρῆμα ἐρευνᾷ χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ τὸ Θεὸ στὸ στίχο : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας» (Ἀποκ. β΄ 23).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς ξεχωριστὸ Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος μοιράζει τὰ διάφορα χαρίσματα. Οἱ πιστοὶ ὀνομάζονται «ναὸς τοῦ Θεοῦ», γιατί τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σκηνώνει μέσα τους. Τὸ ψέμα τοῦ Ἀνανία στὸ περιστατικὸ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἀπευθύνεται στὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἔτσι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει στὸν Ἀνανία : «Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώπους, ἀλλὰ τῷ Θεῷ» (Πράξ. ε΄ 4).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει ὡς Θεὸς θεῖες ἐνέργειες καὶ ἐξουσίες. Θέτει

τὰ θεῖα λόγια στὸ στόμα τῶν προφητῶν καὶ ἀναγεννᾷ πνευματικὰ τὸν ἄνθρωπο.

Τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι αἰσθητὴ στὴν Ἐκκλησία. Οἱ Ἀπόστολοι, ὅσα ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Κύριο σχετικὰ μὲ τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα, τὰ παρέδωσαν ἀκέραια στὴν Ἐκκλησίᾳ μὲ τὴ διδασκαλία τους καὶ κυρίως μὲ τὴ ζωὴ τους. Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄρχισε τοὺς ἀγῶνες τῆς ἐναντίον τῶν Πνευματομάχων καὶ τοὺς κέρδισε. Στὴ Β' Οἰκουμενικῇ Σύνοδο τὸ 381 μ.Χ. διακηρύχθηκε ἡ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στὰ θεῖα Μυστήρια οἱ εὐχὲς καὶ οἱ ἐκφωνήσεις τοῦ ἱερέως τονίζουν τὴ ζωοποιὸ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ θεία Χάρις δίνεται στοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ Θεὸ - Πατέρα μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἀλλὰ πάντοτε «ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ». Ἡ Χάρις αὕτη κατακλύζει ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ καθαγιασμός τῶν Τιμίων Δώρων, ποὺ εἶναι τὸ ἱερώτατο σημεῖο τῆς θείας Λειτουργίας, γίνεται μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέγει ὁ ἱερεὺς: «Κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά Σου τὸ Ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα...».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἅγια Γραφή καὶ ἡ Ἐκκλησία μιλοῦν γιὰ τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ θρησκευτικὲς προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης καθοδηγοῦνται ἀπὸ αὐτό. Τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι ἡ ἀσπίδα ποὺ μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὸ πονηρὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ἰωβ λγ' 4, Ἰωήλ γ' 1, Ματθ. α' 18 - 20, Μάρκ. α' 12, Λουκ. α' 15, 41, 67, δ' 1, Ἰω. ιε' 26, ιδ' 26, ιστ' 7, 8, 13 - 14.
2. «Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται». «Οὐ γὰρ τῆς δουλικῆς ἐστὶ, φησί, διακονίας, ἀλλὰ τῆς δεσποτικῆς ἀξίας τὸ Πανάγιον Πνεῦμα· οὐδὲ ὑπουργεῖ, ἀλλὰ συνεργεῖ, καὶ δεσποτικῶς ἐνεργεῖ» (Θεοδώρητος, *P.G.* 83, 456).
3. «Τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ προϊόν ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ δι' Υἱοῦ ἐνδημήσαν τοῖς ἀγραμμάτοις μαθηταῖς, τοὺς σὲ Θεὸν ἐπιγινόντας σῶσον, ἀγίασον πάντας» (*Ἑγμολογία τῆς Πεντηκοστῆς*).

4. «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν μὲν αἰεὶ καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, οὔτε ἀρξάμενον, οὔτε παυσόμενον, ἀλλ' αἰεὶ Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταγμένον καὶ συναριθμούμενον...» (Γρηγόριος Ναζιανζηνός, P.G. 36, 441).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ἀπὸ ποῦ φαίνεται ἡ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; 2) Ποιὲς εἶναι οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν Παλαιὰ Διαθήκη; 3) Γιατὶ στὴν προσευχὴ «Βασιλεῦ Οὐράνιε...» τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χαρακτηρίζεται ὡς «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας...»; 4) Πῶς χαρακτηρίζει ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς στὸ ὑπ' ἀριθ. 4 κείμενον τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; (ἡ περικοπὴ εἶναι καὶ ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας).

2. Τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάσῃ τὸ Χριστό. Χρειάζεται τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ συμπαράσταση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου πολλές φορές δὲν ἐννοοῦσαν ἐκεῖνα ποὺ τοὺς ἔλεγε ὁ Κύριος. Ἡ διάθεσή τους ἦταν ἄριστη. Ἡ προθυμία τους ἐκπληκτικὴ. Θυσίασαν τὰ πάντα καὶ ἀκολούθησαν τὸν Κύριο. Τοὺς ἔλειπε ὅμως τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὴ δύναμή Του ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος, ὅπως εἶδαμε, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάληψή Του.

Τὰ γεγονότα ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μᾶς εἶναι γνωστά. Οἱ Μαθηταὶ εἶδαν τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, ἔλαβαν Πνεῦμα ἐπουράνιο. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ παρρησία, μὲ τὴν ὁποία ὁμολόγησαν τὴν πίστη τους. Ὅλα ὀφείλονται στὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ὡς φωτιὰ φωτίζει καὶ ἀγνίζει (= καίει): «Ἐλθέ καὶ σκηνώσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος...».

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χορηγὸς τῆς πίστεως. Ἡ πίστη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ δῶρο αὐτὸ ποὺ εἶναι στολίδι τοῦ ἀναγεννημένου πνευματικῶν ἀνθρώπου, δίνεται μὲ τὴ συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Κύριος μᾶς λέγει ὅτι μόνο ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀναγεννημένος ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, μπορεῖ νὰ ρθῇ κοντὰ Του. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τροφοδοτεῖ τὸ ἄνθρωπο μὲ πίστη καὶ ἀγάπη. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος παραδίδει ὁλόκληρο τὸν ἑαυτό του στὸ Θεό. Εἶχε δίκιο λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅταν ταρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν στηρίξῃ μὲ τὸ «ἡγεμονικὸ Πνεῦμα».

Ὁ καρπὸς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἶναι φανερά στὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ. Ἡ σκέψη του ρυθμίζεται σύμφωνα μὲ τὸν «νοῦν» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ διάθεσή του σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι ὁ Χριστιανὸς ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αἰσθάνεται μέσα του τὴν παρουσία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὸν βεβαιώνει ὅτι εἶναι παιδί τοῦ Θεοῦ. Ἡ καθημερινὴ ζωὴ του παρουσιάζει τὸν καρπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ποὺ εἶναι :

«ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾶξις, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε' 22-23).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἡ Πεντηκοστή. Προτοῦ ὁ Κύριος ἀναληφθῇ, προετοίμασε τοὺς Μαθητὲς Του γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Παρακλήτου στὸν κόσμο. Τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου ἔπρεπε νὰ συνεχιστῇ γιὰ νὰ ἐγκολπωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴ σωτηρία. Ὑπόσχεται στοὺς Μαθητὲς Του ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ ὀρφανούς, ἀλλὰ θὰ στείλῃ ἄλλο Παράκλητο. Αὐτὸ ἔγινε τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Τότε ἰδρύθηκε στὸν κόσμῳ ἡ Ἐκκλησία ποὺ εἶναι τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ τὴν ἐπισκίαση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου ὁ Κύριος ἔλαβε τὸ φυσικὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Παναγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἐμφανίστηκε ἐπίσημα στὸν κόσμῳ ἡ Ἐκκλησία ποὺ εἶναι τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ὅπως εἶπαμε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀναγεννᾷ πνευματικὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτό, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ δεχτῇ τὴν παρουσία Του. Μερικοὶ ἄνθρωποι, δυστυχῶς, ἀρνοῦνται καὶ συκοφαντοῦν τὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τραγικόν. Ὁ ἄνθρωπος θεληματικὰ μένει μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν πηγὴ τῆς ἀλήθειας. Ἐναντιώνεται ἀπὸ ἐγωισμό στὴν ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἀποκλείει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴν πίστη πρὸς τὸ Χριστό. Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἶναι μὲ μιὰ λέξη ἡ ἀμετανόησις, γιὰ τὴν ὁποία λέγει ὁ Κύριος ρητὰ ὅτι μόνο ἡ ἁμαρτία αὐτὴ παραμένει ἀσυγχώρητη ἀπὸ τὸ Θεό. Κι αὐτὸ ὅχι γιατί δὲν θέλει

ὁ Θεὸς νὰ τὴ συγχωρήσῃ, ἀλλὰ γιατί δὲ θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος συγχέει ἀδιάκοπα Θεὸ καὶ διάβολο.

Νά, γιατί ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν συγχωρεῖται. Ὁ Χριστιανὸς πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ. Νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ προσεύχεται καθημερινὰ στὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἰδιαίτερα μάλιστα στὸ Πνεῦμα τῆς Ἀλήθειας καὶ νὰ τοῦ λέγῃ :

«Ἐλθέ καὶ σκῆνωσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὸ νοῦ καὶ ἀναγεννᾷ τὴν ψυχὴ τῶν πιστῶν. Μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Παναγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἰδρύθηκε στὴ γῇ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀσυγχώρητη.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. ιθ' 27 - 29, Ἰω. ιε' 26 - 27, Πράξ. α' 6 ἐξ. ι' 37 - 38, Α' Κορ. β' 10 - 16 Ρωμ. η' 14, Β' Θεσ. β' 13, Τίτ. γ' 5.
2. «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὕρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες· αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν» (*Ὑμνολογία τῆς Πεντηκοστῆς*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Μὲ ποιοὺς τρόπους τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χορηγεῖ πίστη στὸν ἄνθρωπο; 2) Ποιὰ ἦταν ἡ ψυχικὴ κατάσταση τῶν μαθητῶν πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάστασι καὶ μετὰ τὴν Πεντηκοστή; Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό; 3) «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν» (ἐκφώνηση τῆς θείας Λειτουργίας). Τί εὐχεται μὲ τὴ φράση αὕτη ὁ ἱερεὺς; 4) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 κειμένου; Νὰ βρῇς ἐπίσης σὲ ποιὸ σημεῖο τῆς Κυριακάτικης θείας Λειτουργίας τὸ ψάλλουμε. 5) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ρώτησε μερικοὺς μαθητὲς στὴν Ἔφεσο : «Ἐλάβετε Πνεῦμα Ἅγιο δταν πιστεύσατε; Ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν. Οὔτε κὰν ἔχουμε ἀκούσει ἂν ὑπάρχῃ Πνεῦμα Ἅγιο». Ὑπάρχουν σήμερα ἄνθρωποι ποὺ ἀπαντοῦν ἔτσι καὶ γιατί;

3. Ἡ θεία Χάρις.

Μεταξύ τῶν πολλῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο εἶναι καὶ ἡ θεία Χάρις. Ὁ ὅρος «χάρις» χρησιμοποιεῖται πολλές φορές στὴν Ἀγία Γραφή καὶ ἀκούεται κατὰ τὶς ἐκκλησιαστικὲς τελετές.

Στὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεὺς ζητεῖ μὲ τὴν προσευχή του νὰ ρηθῇ σὲ ὅλους μας ἡ εὐλογία καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου «τῇ αὐτοῦ θείᾳ χάριτι καὶ φιλανθρωπία».

Ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ γνωρίζουμε τί εἶναι ἡ θεία Χάρις, γιὰ τὴν ὁποία τόσος γίνεται λόγος ὅχι μόνο στὴ θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄλλα θεία Μυστήρια.

Τὸ δῶρο τῆς θείας Χάριτος. Ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαθήματα γνωρίζουμε: τὴ ζωὴ τῶν Πρωτοπλάστων στὸν Παράδεισο, τὴν πτώση τους στὴν ἁμαρτία, τὶς συνέπειές της, καθὼς καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου μας.

Εἶδαμε ἀκόμη ὅτι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ Σάρκωσή Του, τὴ ζωὴ, τὴ διδασκαλία καὶ κυρίως μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο καὶ τὴν ἐνδοξὴ Ἀνάστασή Του συμφιλίωσε τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἄνοιξε τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας.

Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου γιὰ νὰ ἀποφέρῃ τοὺς καρπούς του, πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖται σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴ θεία Χάρη, ποὺ προσφέρεται δωρεὰν ἀπὸ τὸ Θεό.

Ἐπομένως ἡ θεία Χάρις εἶναι ἡ δύναμη ποὺ δίνει ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀγάπη Του, γιὰ νὰ ἀποδεχτοῦμε τὸ ἀπαλυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου καὶ ζήσουμε τὴ χριστιανικὴ ζωή.

Ἡ συμμετοχὴ καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος στὴ γνωστὴ συζήτηση μὲ τὸ Νικόδημο ἔκανε λόγο γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ προέρχεται «ἀνωθεν», κατεβαίνει δηλαδὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁ Θεὸς μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἐνισχύει νὰ ἀκούσῃ, νὰ δεχτῇ καὶ νὰ ζήσῃ τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο βλέπουμε π.χ. στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ Λυδία. Ὁ Κύριος ἄνοιξε τὴν καρδιά της γιὰ νὰ προσέχῃ σὲ ὅσα ἔλεγε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Πράξ. ιστ' 14).

Στὸ θέμα τῆς θείας Χάριτος ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ Θεὸς συνεργάζονται. Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς προσφέρει, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ δεχτῇ καὶ νὰ τὸ διατηρήσῃ. Ὁ Θεός, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴ θεία ἀλήθεια (Α' Τιμ. β' 4). Χτυπᾷ τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνοίγει μὲ τὴ βία. Περιμένει νὰ ἀκούσουμε τὴ φωνὴ Του καὶ νὰ ἀνοίξουμε. Ἄν τὸ κάνουμε αὐτό, μᾶς ἐπισκέπτεται καὶ μὲ τὴ Χάρη Του ἀρχίζει τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας.

Δυὸ ἀντίθετες γνῶμες. Ὡς πρὸς τὴ θεία Χάρη διατυπώθηκαν παλαιότερα δυὸ ἀντίθετες γνῶμες: τοῦ Πελαγιανισμοῦ καὶ τοῦ ἀπόλυτου προορισμοῦ.

Ὁ μοναχὸς Πελάγιος κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ θεία Χάρις δὲν εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδὰμ — ἔλεγε ὁ Πελάγιος — ἦταν προσωπική. Ἔτσι τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα δὲν φτάνει μέχρι τοὺς ἀπογόνους του. Αὐτοὶ μποροῦν νὰ ζήσουν τὴ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ νὰ κερδίσουν τὸν οὐρανὸ χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς θείας Χάριτος.

Ἡ γνώμη αὕτη καταδικάστηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἄν ἦταν ὀρθή, ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου θὰ ἦταν περιττή.

Ἡ δευτέρα γνώμη τοῦ ἀπόλυτου προορισμοῦ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Αὐγουστῖνο. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἔσπευσαν νὰ τὴν ἀποδεχτοῦν. Ἡ Χάρις — λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος — ἐπιτελεῖ μόνη τὴν τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας. Ὁ ἄνθρωπος δὲν προσφέρει τίποτε γιατί εἶναι πνευματικὰ νεκρός. Ὁ Θεὸς προορίζει τοὺς ἀνθρώπους προκαταβολικὰ ἄλλους γιὰ τὴν αἰώνια εὐτυχία καὶ ἄλλους γιὰ τὴν αἰώνια καταδίκη (ἀπόλυτος προορισμός).

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀπέρριψε καὶ τὶς δυὸ γνῶμες γιατί ὑποστηρίζουν ἀκράειες θέσεις. Ὡραία παρατηρήθηκε ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ψυχικῶς οὔτε ὑγιὴς εἶναι οὔτε νεκρός. Εἶναι ἄρρωστος. Ἡ δὲ σωτηρία του εἶναι τὸ ἐξαγόμενο κυρίως μὲν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος, δευτερευόντως δὲ καὶ τῆς σχετικῆς θελήσεως καὶ προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου» (Κ. Καλλίνικος).

Ἡ «ἐν Χριστῷ ζωή». Ἔτσι ὀνομάζεται στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀναγεννημένου Χρι-

στιανοῦ πού μέ τή θεία Χάρη ἔγινε παιδί τοῦ Θεοῦ. Λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης : «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν (τὸ Χριστό), ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Ἰω. α' 12).

Ὁ Χριστιανὸς πού δέχεται τή θεία Χάρη :

1) Ἐχει τὸν Θεὸ στὴν καρδιά του, πού γίνεται κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ (Ἰω. ιδ' 23) καὶ 2) ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τὶς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Γαλ. ε' 25). Οἱ σκέψεις του εἶναι καθαρές, ἡ καρδιά του ἄδολη, τὰ λόγια του πάντοτε χαριτωμένα, ἀρτυμένα μέ τὸ ἀλάτι τῆς φρονήσεως. Ἡ ζωὴ του τὸν κάνει ἀδελφὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κληρονόμο τῆς αἰώνιας ζωῆς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ τὴ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τοῦτο προσφέρει σ' αὐτοὺς ὡς δῶρο τὴ θεία Χάρη. Ὁ ἄνθρωπος τὸ δέχεται ἢ τὸ ἀπορρίπτει. Στὴν πρώτη περίπτωση κερδίζει τὴ σωτηρία του. Στὴν ἄλλη τὴ χάνει.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Τὸ μὲν κληθῆναι καὶ καθαρθῆναι χάριτος ἦν, τὸ δὲ κληθέντα καὶ καθαρὰ ἐνδυσάμενον μέναι τοιαῦτα διατηροῦντα, τῆς τῶν κληθέντων σπουδῆς» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 58, 650).
2. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰω. ιε' 5).
3. Α' Κορ. γ' 16, Γαλ. ε' 25.
4. «Τὸ πλέον αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) ἐστι, σχεδὸν δὲ καὶ τὸ πᾶν, ὅμως ἀφῆκε τι καὶ ἡμῖν μικρόν» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 55, 322).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ ὅσους τὸν δέχτηκαν (τὸ Χριστό), ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν παιδιά τοῦ Θεοῦ» (Ἰω. α' 12). Τί ὑποχρεώσεις ἔχουμε ὡς παιδιά τοῦ Θεοῦ; 2) Γιατί ἡ θεία Χάρις εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ; 3) Ἀνάφερε μιὰ περίπτωσι ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο ὅπου ὁ ἄνθρωπος συνεργάζεται μέ τή θεία Χάρη καὶ μιὰν ἄλλη περίπτωσι, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀπωθεῖ τή θεία Χάρη. 4) Πῶς ὁ Θεὸς χτυπᾷ τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

1. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας.

Πολλές φορές ἀναφέραμε στὰ μαθήματά μας τὴ λέξη «Ἐκκλησία». Εἶδαμε ὅτι εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας μας. Αὐτὴ μᾶς ἀπευθύνει τὸ προσκλητήριο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι παρὼν στὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. «Μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε».

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀπαντᾷ στὸ προσκλητήριο αὐτό, γίνεται ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχει μὲ τὴν πίστη του καὶ τὴν ἀγάπη του τὸ Χριστὸ στὴν καρδιά του. Ἄν αὐτὸ τὸ κάνουν καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, σχηματίζεται ἡ οἰκογένεια, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Πρωτότοκος ἀδελφὸς σ' αὐτὴ τὴν οἰκογένεια εἶναι ὁ Κύριος.

Τί εἶναι Ἐκκλησία. Δὲν ὑπάρχει ὁρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας οὔτε στὴν Ἀγία Γραφή οὔτε στοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀντικείμενο γιὰ νὰ τὸ ὀρίση κανεὶς καὶ ἀναλύσῃ. Εἶναι μιὰ κατάσταση, ἓνα γεγονός, μιὰ πραγματικότητα ποὺ τὴ ζοῦμε. Τὴν Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὀρθόδοξα στὸ Χριστὸ ὡς Θεὸ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ εἶναι ἐνωμένοι σ' ἓνα σῶμα μὲ Κεφαλὴ τὸ Χριστό. Διακρίνονται στὸν κλῆρο καὶ τὸ λαὸ καὶ διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους στοὺς Ἀποστόλους. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀνθρωπότητα.

Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ τμήματα. Τὸ ἐπίγειο, ποὺ λέγεται καὶ στρατευομένη Ἐκκλησία καὶ τὸ οὐράνιο ποὺ εἶναι ἡ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία. Στὸ πρῶτο ἀνήκουν οἱ πιστοὶ ποὺ ζοῦν καὶ στὸ δεύτερο οἱ πιστοὶ ποὺ κοιμήθηκαν (= ἀναπαύτηκαν μὲ τὸ θάνατο).

Ἡ πνευματικὴ οἰκοδομή. Τὸ σύνδεσμο Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας δείχνει παραστατικὰ ἡ συμβολικὴ εἰκόνα τῆς οἰκοδομῆς.

Οἱ πέτρες τῆς οἰκοδομῆς συνδέονται ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη ὄχι ἐξωτερικὰ καὶ ἐπιφανειακὰ, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ. Ὅλες συνδέονται μὲ

τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθον ποὺ βαστάζει ὅλες τὶς ἄλλες πέτρες. Τὸ ἀκρογωνιαῖο αὐτὸ λιθάρη εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τὴν εἰκόνα τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου χρησιμοποιεῖ ὁ προφήτης Ἡσαΐας στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ Κύριος μιλάει πολὺ συχνὰ στοὺς Ἰουδαίους μὲ τὴν αὐτὴν εἰκόνα. Τοὺς ὑπενθυμίζει ὅτι ὅποιος πέση πάνω σ' αὐτὸ τὸ λιθάρη, θὰ συντριβῇ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν πετάξει τὸ λίθον αὐτὸ ὡς ἀκατάλληλον γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι χρησιμοποιοῦν στὸ κήρυγμά τους τὴν εἰκόνα τοῦ λίθου ποὺ ἐγινε ἀγκωνάρι καὶ στηρίζει ὅλον τὸ πνευματικὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας.

Τέλος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ ναοῦ. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἔχει θεμέλιο καὶ στήριγμα τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς προφῆτες καὶ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθον, τὸ Χριστό. Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος μὲ τὴν ἔνωση του μὲ τὸ Χριστὸ οἰκοδομεῖται καὶ γίνεται «κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι» (Ἐφεσ. β' 22).

Ἡ Ἐκκλησία, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐνας ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς ποὺ χρησιμοποιεῖ ἡ Ἀγία Γραφή, εἶναι ἡ ὀνομασία τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σῶμα Χριστοῦ». Εἰσηγητὴς αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Κάθε μέλος συνδέεται μὲ τὸ σῶμα καὶ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ. Οὔτε τὸ πόδι οὔτε τὸ χέρι μποροῦν νὰ ζήσουν μόνα τους. Ἐξαρτῶνται ἀπὸ ὅλον τὸ σῶμα κι ἔτσι ὑπηρετοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Ὅταν ἓνα μέλος ὑποφέρῃ, τότε τὰ ἄλλα συμπονοῦν. Αὐτὸ γίνεται γιὰτί ὅλα τὰ μέλη εἶναι ἐνωμένα καὶ μεταξύ τους καὶ μὲ ὁλόκληρον τῷ σῶμα. Ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ γιὰ τὸ σῶμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία θεραπευτικὴ.

Ἡ εἰκόνα τοῦ σώματος εἶναι μιὰ πετυχημένη καὶ ζωντανὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πιστοὶ εἶναι τὰ μέλη τοῦ Σώματος. Μὲ τὸ Βάπτισμα, τὴ θεῖα Εὐχαριστία καὶ τὰ λοιπὰ Μυστήρια ἐνσωματώνονται οἱ ἄνθρωποι στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἓνας θεανθρώπινος ὀργανισμός. Ὅπως στὸν Κύριον εἶναι ἐνωμένες ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἔτσι καὶ στὴν Ἐκκλησίαν ἐνώνονται ἀναπόσπαστα δύο στοιχεῖα: τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον. Ἄς θυμηθοῦμε τὴ συνάντησιν τοῦ Παύλου μὲ τὸ Χριστὸ

στό δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό. Ἡ δίωξη τῶν Χριστιανῶν ἦταν στὴν πραγματικότητα ἡ δίωξη τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁμως ὁ «κόσμος» δὲν παραδέχεται καὶ καταδιώκει τὸ Χριστό, αὐτὸ συνεπάγεται τὴ δίωξη τῶν πιστῶν. Μᾶς τὸ δήλωσε ὁ Κύριος: «Εἰ ἐμεῖ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰω. ιε' 20).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Εἶναι τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος. Οἱ πιστοὶ εἶναι μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κα' 42, Λουκ. κ' 17, Πράξ. β' 37 - 47, Κολ. γ' 3, Ἐφεσ. β' 20 - 22, δ' 25, ε' 2, Α' Κορ. ιβ' 4 - 6, 12 - 27, Ἐβρ. ι' 21, Ρωμ. ιβ' 5, Γαλ. γ' 28.
2. «Εἰ μὴ Πνεῦμα παρῆν, οὐκ ἂν συνέστη ἡ Ἐκκλησία· εἰ δὲ συνίσταται ἡ Ἐκκλησία, εὐδηλον, ὅτι Πνεῦμα πάρεστι» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 61, 650).
3. «Οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὶ καὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι ἐν σῶμά εἰσι καὶ τὸ ἐν τούτῳ διὰ τῶν πολλῶν συνίσταται καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς ἐστιν» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 61, 246).
4. «Μὴ γὰρ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος κενόν; Ἐνθα ἡ κεφαλὴ ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα· εἰ γὰρ διείργετο (= ἀποχωριζόταν), οὐκ ἂν εἴη σῶμα, οὐκ ἂν εἴη κεφαλὴ» (Ἰω. Χρυσόστομος, *P.G.* 62, 26).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ἡ Ἐκκλησία συμβολίζεται μὲ οἰκοδομή; 2) Ποιὰ εἶναι ἡ σχέση τοῦ πιστοῦ μὲ τὸ Χριστό στὴν Ἐκκλησία; 3) Γιατί ἡ εἰκόνα τοῦ σώματος εἶναι μιὰ πετυχημένη συμβολικὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας; 4) Νὰ μελετήσης τὸ Ἰω. ιε' 1 - 8. Συνδέεται μὲ τὸ σημερινό σου μάθημα καὶ γιατί;

2. Οἱ ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι εὖστοχα διατυπωμένες στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁμολογοῦμε πίστη «εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία. Ἡ ἐνότητα τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οὐσιαστικὸ καὶ ἀπαραίτητο στοιχεῖο. Γι' αὐτὴ τὴν

ἐνότητα παρακάλεσε ὁ Κύριος τὸν οὐράνιο Πατέρα Του στὴν ἀρχιερατικὴ Του προσευχή. Ἡ ἐνότητα φαίνεται πολὺ καθαρὰ στὶς εἰκόνες τῆς οἰκοδομῆς, τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου καὶ ἐκείνης τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης (ΐω. ιε' 1-8, Ἐφес. ε' 30-32).

Ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μί α, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ συνενώνει καὶ ζωοποιεῖ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι ἔ ν α. Ἐ ν α εἶναι τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, Ἐ ν α εἶναι ὁ Ἄρτος τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας βλέπουμε : α) στὴν πίστη, β) στὴ Λατρεία καὶ γ) τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία καὶ διοίκηση.

Δυστυχῶς ὁμως ἡ ἐνότητα αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας διασπάστηκε. Τὸ Σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (1054 μ.Χ.) καὶ ἡ θρησκευτικὴ Διαμαρτύρηση (1517 μ.Χ.) χώρισαν τὶς Ἐκκλησίες. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διατήρησε ἀνόθευτὴ τὴ χριστιανικὴ πίστη.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἁγία : Ἡ Ἐκκλησία μας στὴν οὐσία της εἶναι ἁγία, γιατί :

α) Ὁ Ἅγιος Θεὸς κατοικεῖ σ' αὐτὴ καὶ τὴν ἔχει ναό Του.

β) Ὁ Κύριος ποὺ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς της εἶναι Ἅγιος. Αὐτὸς ἔχυσε τὸ Ἄχραντο Αἷμα Του γιὰ νὰ τὴν ἁγιάσῃ καὶ «παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἑνδοξον... μὴ ἔχουσιν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἁγία καὶ ἄμωμος» (Ἐφес. ε' 26-27).

γ) Ἡ δύναμη ποὺ ζωογονεῖ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

δ) Τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι ἅγιο. Δὲν πρέπει νὰ δίνεται σ' ἐκείνους ποὺ τὸ περιφρονοῦν.

ε) Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἅγια. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ Λατρεία ποὺ ἔχει κέντρο της τὴ θεία Εὐχαριστία.

Ἡ ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται καὶ στὴ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μέσα στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μιμήθηκαν τὸ Χριστό. Εἶναι οἱ Ἅγιοι ποὺ εἶναι πρότυπά μας.

Υπάρχουν ὁμως καὶ σαπρὰ (= σάπια) μέλη στὴν Ἐκκλησία. Αὐτὰ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μολύνουν τὴν καθαρότητα καὶ ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀγιότητα πρέπει νὰ εἶναι ἐπιδίωξη ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Καθολική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Καθολική γιὰ δυὸ λόγους: α) Καλεῖ στοὺς κόλπους της ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ θέλει νὰ τοὺς ἐνώσῃ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ β) κατέχει τὴν καθολικὴν ἀλήθεια δηλαδὴ τὴν ὁλόκληρην Ἀλήθειαν, ποὺ ὁμοιόμορφα καὶ ἀδιάκοπα προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ὅρος λοιπὸν «Καθολική» σημαίνει ὀρθόδοξη. Ὡραῖα τονίζει αὐτὰ ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων: «Λέγεται καθολικὴ (ἡ Ἐκκλησία) ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει σ' ὅλη τὴ γῆ ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρην στὴν ἄλλη· ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι διδάσκει καθολικὰ καὶ ἀδιάκοπα ὅλα τὰ δόγματα ποὺ πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι...» (Κατήχησις 18,23).

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἀποστολική. Ἡ Ἐκκλησία λέγεται Ἀποστολική γιὰτὶ ἔμεινε σταθερὰ καὶ ἀκλόνητα πιστὴ στὴ διδασκαλίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἡ ἀποστολικότης φαίνεται: α) Στὴ διδασκαλίαν τῆς πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. β) Στὴν ἀδιάκοπην διαδοχὴν τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ Ἀπόστολοι δηλαδὴ χειροτόνησαν καὶ ἐγκατέστησαν τοὺς πρῶτους Ἐπισκόπους, πρεσβύτερους καὶ διακόνους, ποὺ εἶναι ἀπεσταλμένοι γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου στὸν κόσμον.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική. Τὶς ἰδιότητες αὗτὲς καθορίζουν ἡ προέλευσις καὶ ἡ ἀποστολὴ της στὸν κόσμον.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κδ' 14, Μάρκ. ιστ' 15, Λουκ. κδ' 47, Ἰω. ιδ' 26, Πράξ. α' 8, Α' Κορ. ι' 17, ιβ' 27, Ρωμ. ιβ' 4-5, Ἐφεσ. α' 22-23, δ' 4 ἐξ., Κολ. α' 18, β' 19.
2. «Ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἐκεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ πᾶσα χάρις» (*Εἰρηναῖος, P.G. 7, 96*).
3. «Θρόνον Χριστοῦ ἐννοεῖ τὴν Ἐκκλησίαν· ἐπαναπαύεται γὰρ αὐτῇ. Ἔσται οὖν, φησὶν, ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ καταστράπτουσα καὶ φωτίζουσα τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ μένουσα διηνεκῶς ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη» (*Μ. Ἀθανάσιος, P.G. 27, 392*).
4. «Οὐδὲν Ἐκκλησίας ἰσχυρότερον... τοῦ οὐρανοῦ ὑψηλότερα καὶ τῆς γῆς πλατυτέρα... οὐδέποτε γηρᾶ, ἀλλ' αἰεὶ ἀκμάζει... τὸ στερρὸν καὶ ἀσάλευτον δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ὅρος αὐτὴν καλεῖ» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 397*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί θα άπαντούσες στην κατηγορία ότι και στην Έκκλησία υπάρχουν κακοί άνθρωποι; (Νά βοηθηθής άπό τους στίχους : Ματθ. ιγ' 24 - 30, 36 - 43).
 2) Άπό ποϋ φαίνεται ή καθολικότητα τής Έκκλησίας; 3) «Δέν μπορεί νά έχη τόν Θεό πατέρα του, εκείνος πού δέν έχει την Έκκλησία μητέρα του» (Άγιος Κυπριανός). Τί σημαίνουν τά λόγια αυτά; 4) Γιατί ή Έκκλησία είναι στην ούσία της άγια ;

3. 'Ο σκοπός και τόν έργο τής Έκκλησίας.

‘Ο Ίησους Χριστός βεβαίωσε τους Μαθητές Του : «Έγώ είμι ή όδός και ή αλήθεια και ή ζωή» (Ίω. ιδ' 6). ‘Ο Κύριος είναι ή όδός πρós τόν Θεό - Πατέρα, ή άπόλυτη αλήθεια και ή πραγματική ζωή και σωτηρία. Όλα αυτά τά είδαμε στά προηγούμενα μαθήματα, όταν μιλήσαμε για τόν έργο του Κυρίου.

Αυτό τόν έργο Του ό Κύριος μεταβιβάζει στην Έκκλησία. Παρόλο πού τόν σωτήριο έργο του Κυρίου είναι έναίο και άδιάσπαστο, τόν διακρίνουμε σέ τρεις βασικούς τομείς :

α) ‘Η Έκκλησία διδάσκει την Άποκάλυψη του Θεού, τόν Εύαγγέλιο, την αλήθεια, πού σώζει τόν άνθρωπο. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά έθνη... διδάσκοντες αυτούς...» (Ματθ. κη' 18-20).

β) ‘Η Έκκλησία ποιμαίνει τά λογικά πρόβατα του Χριστού (Ίω. κα' 16-17).

γ) ‘Η Έκκλησία αγιάζει τή ζωή τών πιστών μέ τά διάφορα άγιαστικά μέσα (Μυστήρια).

Τόν διδακτικό έργο τής Έκκλησίας. ‘Ο Κύριος έδωσε έντολή στους Μαθητές Του νά κηρύξουν τόν λόγο του Θεού. Οί Άπόστολοι μετά την Πεντηκοστή έδωσαν μεγάλη προσοχή στό κήρυγμα του Εύαγγελίου. Γιατί πώς θα πιστεύση ένας στό Χριστό, χωρίς νά άκούση γι' Αύτόν ; Και πώς θα άκούση, άν δέν ύπάρχη ό κήρυκας του Εύαγγελίου ;

‘Ο Εύαγγελιστής Λουκάς μάς παρουσιάζει τή θαυμαστή ζωή τών πρώτων Χριστιανών, πού μέσα σέ μιá κοινωνία αγάπης ήταν προσηλωμένοι μέ πιστότητα :

- α) «τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων»,
 β) «τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου» καὶ
 γ) «ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. β' 42).

Οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὸ κήρυγμά τους δὲν δίδασκαν ἀνθρώπινη σοφία καὶ ἐπιστήμη. Κήρυτταν «Χριστὸν ἑσταυρωμένον...Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν» καὶ ἐπιβεβαίωναν τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ χαρίζει καὶ καλλιεργεῖ τὴν πίστη.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φύλαξε τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας ἀνόθευτη καὶ ἀκλόνητη. Οἱ Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ εἶχαν συναίσθηση τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γράφουν στὴν ἀπόφαση τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων : «Ἔδοξε γάρ τῳ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν...» (Πράξ. ιε' 28).

Οἱ Ἀπόστολοι παρέδωσαν τὴν πραγματικότητα αὐτὴ στοὺς διαδόχους των : τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία μας στὶς διάφορες κακοδοξίες τῶν αἵρετικῶν προβάλλει καὶ διατυπώνει τὴν ἀλάνθαστη Ἀποστολικὴ διδασκαλία. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι μὲ τὴν ἐμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διατύπωσαν στὶς ἀποφάσεις τους τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς εἶναι ἀλάνθαστες καὶ ἀμετάβλητες. Εἶχαν τὴν ἔγκριση ὁλόκληρου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν.

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸ Του καλὸ Ποιμένα, ποὺ θυσιάζεται γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατα. Ἡ ἐξουσία τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδιάσπαστα ἐνωμένη μὲ τὴν ὑπηρεσία, τὴ θυσία Του :

Τὴν ποιμαντικὴ ἐξουσία παρέδωσε ὁ Κύριος στοὺς Ἀποστόλους. Αὐτοὶ ποίμαναν τὴν Ἐκκλησία σύμφωνα μὲ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἀπόστολοι μεταβιβάζουν τὴν πνευματικὴ τους ἐξουσία στοὺς Ἐπισκόπους ποὺ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἐνωμένος μὲ τὸ ποίμνιό του. Χωρὶς τὸν Ἐπίσκοπο ποὺ ἐκφράζει τὴν ἀποστολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ Ἐκκλησία. Οἱ Ἐπίσκοποι στὸ ἔργο τους ἔχουν βοηθοὺς τοὺς πρεσβύτερους καὶ τοὺς διακόνους, ποὺ μόνον αὐτοὶ ἔχουν δικαίωμα νὰ χειροτονήσουν.

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῶν κληρικῶν εἶναι δύσκολο. Ἀπαιτεῖ

ὑπεράνθρωπες προσπάθειες. Ἄλλὰ καὶ οἱ λαϊκοὶ ἔχουν μεγάλη εὐθύνη γιατί εἶναι ἀπαραίτητο νὰ βοηθοῦν καὶ νὰ συντρέχουν τοὺς κληρικούς στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τους.

Τὸ ἔργο τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ποὺ εἶναι ἀνήσυχος καὶ ἀνικανοποίητος, θὰ αἰσθανθῇ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἐκκλησία. Οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους νὰ συνδεθοῦν προσωπικὰ μὲ τὴν Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ ἐπομένως μὲ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη της.

Τὸ ἀγιαστικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἀγιασμός τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς γίνεται στὴν Ἐκκλησία.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα μᾶς κάνει παιδιά τῆς οἰκογένειας τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἀγιάζει μὲ τὰ Μυστήρια Της ἰδίως μὲ τὰ Μυστήρια τῆς Μετανοίας καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὰ εἶναι ὁ κεντρικὸς ἄξονας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Λατρείας.

Μέσα στὴ Λατρεία ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννιέται πνευματικά, μεγαλώνει, ἀναπτύσσεται καὶ τελικὰ παραδίδεται στὸ Θεό, ὅταν ἀναχωρῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἐχει παρατηρηθῇ ὅτι δύσκολα ὁ ἄνθρωπος συνδέεται μὲ τοὺς ἄλλους καὶ μὲ τὸ Θεό. Ἡ θεία Λατρεία εἶναι γι' αὐτὸ ἀπαραίτητη. Ἐκεῖνη μᾶς ξεκουράζει, μᾶς ἀνυψώνει στὸ Θεό, μᾶς ὀπλίζει γιὰ τὸν καθημερινὸ ἀγώνα, προσφέρει τὸ ζωοποιὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἀγιασμός λοιπὸν σημαίνει: ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ διαποτίζη ὁλόκληρη τὴν προσωπικὴ καὶ κοινωνικὴ μας ζωή. Ἐτσι ἡ ζωὴ μας θὰ ἔχη τὴ σφραγίδα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀστείρευτη δεξαμενὴ τῆς πραγματικῆς καὶ αἰώνιας ἀγάπης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει, ποιμαίνει καὶ ἀγιάζει τοὺς πιστούς. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ἀποστολικὴ Παράδοση. Οἱ Ἐπίσκοποι μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἱερέων καὶ τῶν διακόνων ποιμαίνουν τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς ἀγιάζουν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Πράξ. στ' 1 - 6, η' 5 - 13, Α' Τιμ. στ' 4, Α' Κορ. β' 4 έως. Έφεσ. β' 19, Κολ. γ' 12, Α' Θεσ. ε' 23, Α' Πέτρ. γ' 15.
2. (Ἡ Ἐκκλησία) οὐκ ἔστιν ἀρχόντων τυφός, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλὰ ἀρχὴ πνευματικὴ, τούτῳ μάλιστα πλεονεκτοῦσα, τῷ τὸ πλεόν τῶν πό-νων... οὐ τὰς τιμὰς πλείους ἐπιζητεῖν» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 527).
3. «Τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν... τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον τῶν Ἀποστόλων... τὸν ἐπίσκοπον, ὄντα τύπον τοῦ πατρὸς... καὶ χωρὶς τούτων... ἐκκλησία οὐ καλεῖται» (Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, ΒΕΠΕΣ 2, 272).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος ποὺ παρέδωσαν οἱ Ἀπόστολοι στὴν Ἐκκλησία; 2) Γιατί ὁ ἄνθρωπος δύσκολα ἀκούει τὸ Εὐαγγέλιο; 3) Πῶς διαφυλάσσεται ἀνόθευτὴ ἡ πίστις τῆς Ἐκκλησίας; 4) Ποιὰ εἶναι ἡ σημασία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΖΩΗ

1. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μερικὴ κρίση του.

Τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ κληρὸς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πῶς ὅμως τὸν ἀντιμετωπίζουν οἱ ἄνθρωποι; Πολλοὶ ἐνῶ γνωρίζουν ὅτι θὰ πεθάνουν, προσπαθοῦν νὰ μεταθέσουν τὸ θάνατο. Ὁ ἄνθρωπος δοκιμάζει μεγάλο φόβο, ἀγωνία καὶ ἀνησυχία, ὅταν σκέφτεται τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ ζῇ πάνω στὴ γῆ ὅσο εἶναι δυνατό περισσότερο. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικό.

Ξέρουμε ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαθήματα ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο τὴ δυνατότητα νὰ μὴν πεθάνῃ. Ὁ θάνατος εἶναι τιμωρία, ὅχι μόνο ἓνα βιολογικὸ γεγονός. Εἶναι συνέπεια τῆς ἁμαρτίας. Αὐτὴ τὴν ἁμαρτία θυμίζουν καὶ οἱ αἰτίες τοῦ θανάτου: οἱ ἀρρώστιες, οἱ θλίψεις, οἱ πόνοι. Ἐξάλλου ἔχουμε μέσα μας ἰσχυρὴ τὴν ἐπιθυμία γιὰ μιὰ ἀτέλειωτη ζωὴ. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;

‘Ο θάνατος και τὸ αἰώνιο μέλλον. Τὸ παρὸν τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀξία μόνο ἂν συνδεθῇ μὲ τὸ μέλλον του. ‘Ο μαθητὴς π.χ. δέχεται τὶς δυσκολίες καὶ τοὺς μόχθους τῆς μορφώσεώς του γιατί θέλει νὰ ἐξασφαλίση μιὰ ἄνετη καὶ χαρούμενη μελλοντικὴ ζωὴ. ‘Η εὐχαρίστηση τοῦ παρόντος προέρχεται ἀπὸ τὴ σκέψη ὅτι θὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ ἄγνωστο μέλλον. ‘Ο πατέρας χαίρεται, ὅταν ἀγωνίζεται νὰ ἐξασφαλίσῃ ἓνα ἄνετο μέλλον στὸ παιδί του. ‘Ο ὑπάλληλος ἀρχίζει τὴ σταδιοδρομία του μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλοντικῆς προαγωγῆς του.

Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ ἀπομονωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ μέλλον του ποὺ συνδέεται μὲ τὴν ἐννοια τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. “Αν συμβῇ κάτι τέτοιο, τότε κάθε ἀνάπτυξη καὶ προαγωγή τοῦ ἀνθρώπου πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ σταματήσῃ.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. ‘Εκεῖνος ποὺ δὲν πιστεύει στὸ Χριστό, αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ διαγράψῃ ἀπὸ μέσα του τὸ αἰώνιο μέλλον του. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διαγωγῆς εἶναι ὁ φόβος τοῦ θανάτου.

‘Ο ἄνθρωπος σκέπτεται συχνὰ τὸ θάνατο γιατί φοβᾶται τὴν ἄγνωστη χώρα τοῦ μέλλοντος. ‘Η ἐπιστροφή ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι ἀδύνατη. Φοβᾶται τὸ θάνατο γιατί δὲν θέλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών του. Τελικὰ τὸ μυστήριό τοῦ θανάτου ρυθμίζει τὴ σκέψη καὶ τὶς ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου. ‘Ο θάνατος κανονίζει τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό.

‘Η γέφυρα τῆς ζωῆς. ‘Ο Χριστιανὸς ξέρει καλὰ τὴ σημασία τοῦ θανάτου, γιατί ἀναγνωρίζει τὴν ἁμαρτία του ἐμπρὸς τὸ Θεό. ‘Ο ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ ζῇ αἰώνια. Αὐτὸ μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ. Αὐτὸς μᾶς χαρίζει καὶ πάλι τὴ ζωὴ μὲ τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου.

‘Ο Κύριος δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸ θάνατο. Καὶ ὅμως ὑποτάσσεται σ’ αὐτὸν γιατί θέλει νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ θανάτου. ‘Η ἐξουσία Του ἀπέναντι στὸ θάνατο φαίνεται ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. ‘Η ἐνδοξη ‘Ανάστασή Του κατάργησε ὁλοκληρωτικὰ τὸ κράτος τοῦ θανάτου.

“Ετσι ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου γίνεται ἡ γέφυρα γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ. Μὲ τὴν ‘Ανάστασή τοῦ Κυρίου ἀνοίγεται ὁ δρόμος πρὸς τὴν αἰωνιότητα. ‘Η κυριαρχία τοῦ Σατανᾶ ἔχει καταργηθῇ. Γιὰ τὸ Χρι-

στιανό ο θάνατος έχει χάσει τή δύναμή του. 'Ο θάνατος γι' αυτόν είναι ή τελική παράδοση του έαυτου του στα χέρια του Θεού. 'Ο Χριστιανός έχει τήν πεποίθηση ότι δημιουργήθηκε για κάτι καλό, άληθινό και όμορφο.

Ή μερική κρίση του ανθρώπου. Με τὸ θάνατο τελειώνει ή επίγεια όδοιπορία του ανθρώπου, δηλαδή ο βίος του πάνω στη γή. Αρχίζει όμως μιὰ νέα, μιὰ έντελώς διαφορετική ζωή. 'Ο θάνατος είναι όρόσημο για τὸν άνθρωπο : ή θα μείνη κοντά στο Θεό ένωμένος μαζί Του ή θα απομακρυνθῇ από τήν πηγή τῆς ζωῆς. Με τήν τελευταία απόφαση χάνεται και ή δυνατότητα τῆς μετανοίας.

'Ο Κύριος μᾶς υπογραμμίζει αυτά με τήν παραβολή τῶν δέκα παρθένων. 'Ο 'Απόστολος Παῦλος συνιστᾷ στους Χριστιανούς νά εργάζωνται τὸ άγαθό, όσο βρίσκονται στην παρούσα ζωή. Με τὸ θάνατο αρχίζει ή μερική κρίση του ανθρώπου. Τήν όνομάζουμε μερική για νά τή διακρίνουμε από τή γενική κρίση, δηλαδή τή δευτέρα παρουσία του Κυρίου. Κατά τὸ χρονικό διάστημα που μεσολαβεῖ, ο «κοιμηθεῖς» άνθρωπος βρίσκεται σέ μιὰ μέση κατάσταση. 'Ανάλογα με τίς πράξεις τῆς ζωῆς του πορεύεται ή τή ζωή τῆς μακαριότητας ή τή ζωή τῆς ατέλειωτης θλίψεως και όδύνης. 'Η πρώτη είναι ή ζωή τῆς γνώσεως και τῆς αγάπης του Θεού και ή δεύτερη ή στέρηση αὐτῆς τῆς εύφροσύνης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

'Ο θάνατος κλείνει τήν προσωρινή ζωή του ανθρώπου επί τῆς γῆς και άνοίγει τήν αιώνια. 'Η μερική κρίση που ακολουθεῖ, είναι πρόξενος τῆς ζωῆς του Παραδείσου ή τῆς κολάσεως.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Γεν. β' 16 έξ. Μάρκ. ε' 22 - 43, Λουκ. ζ' 11 - 17, 'Ιω. ιδ' 2 έξ., Ρωμ. ε' 12 - 21, Α' Κορ. ιε' 15, 54 - 57, Β' Κορ. ε' 1 - 10.
2. «'Οντως φοβερώτατον τὸ του θανάτου μυστήριον, πῶς ψυχή εκ του σώματος βιαίως χωρίζεται εκ τῆς αρμονίας και τῆς συμφυίας ο φυσικώτατος δεσμός, θείω βουλήματι αποτέμνεται . . . » (*"Ύμνος από τῆ Νεκρώσιμῃ Ἀκολουθία*).
3. «Τῆς μετανοίας και τῆς άφέσεως τῶν αμαρτιῶν ο παρὼν έστι καιρός, έν δέ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ή δικαία κρίσις και άναταπόδοσις . . . μετά τήν έντεῦθεν άπαλ-

λαγὴν οὐκ ἔστι καιρὸς κατορθωμάτων, τοῦ Θεοῦ τὸν παρόντα καιρὸν ἐπιμε-
τρήσαντος εἰς ἐργασίαν τῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐαρέστησιν» (*Μ. Βασίλειος, P.G. 31, 700, 701*).

4. «Ὁ παρὼν βίος πολιτείας ἐστὶ καιρὸς, μετὰ δὲ τὴν τελευταίην κρίσιν καὶ κόλασιν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 57, 416*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζῃ ὁ Χριστιανὸς τὸ θάνατο; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ στίχου Ἰω. ια' 25; 3) Τί μᾶς προσφέρει ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου στὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου; 4) Νὰ μελετήσῃς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενο. Τί θέλει μὲ τὸ στοχασμό του νὰ ἐκφράσῃ ὁ ὕμνογράφος Δαμασκηνός;

2. Ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.

«Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω». Ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ὁλόκληρης τῆς δημιουργίας. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπῆρχε πρὶν δημιουργηθῇ ὁ κόσμος. Ἡ ἐπιβλητικὴ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα παρουσιάζει τὸν Κύριο ὡς Δημιουργό, Κυρίαρχο καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Ὁ Κύριος εἶναι «ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ» (Ἀποκ. α' 8).

Ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου στὸν κόσμο ἦτο κρυμμένη στὴν ἀφάνεια καὶ τὴν ταπείνωση. Ἡ δευτέρα παρουσία Του θὰ εἶναι καὶ ἐπιφανὴς καὶ ἑνδοξη.

Ὁ χρόνος τῆς δευτέρας ἐμφανίσεως τοῦ Κυρίου μᾶς εἶναι ἄγνωστος. Ὁ Κύριος ὅταν ρωτήθηκε σχετικῶς, ἀπάντησε ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Θεὸ κανεὶς δὲν γνωρίζει τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα ἐκείνη. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας δὲν ἐνδιαφέρει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Κύριος ὅμως θέλει τοὺς ἀνθρώπους προετοιμασμένους. Γι' αὐτὸ χρησιμοποιοῖ θαυμάσιες εἰκόνες, ὅπως π.χ. τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων, τὴν εἰκόνα τοῦ κλέπτη, κ.ἄ.

Τὰ σημεῖα τῆς δευτέρας παρουσίας.

α) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ ρθῇ ὅταν τὸ Εὐαγγέλιο θὰ κηρυχθῇ σ' ὅλο τὸν κόσμο.

β) Ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἐπιστρέψῃ στὸ Σωτῆρα Χριστὸ πιστεύοντας σ' Αὐτόν.

γ) 'Ο Σατανᾶς θὰ ἐμφανισθῇ ὡς ὁ 'Αντίχριστος. Στὴν πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου ὁ Σατανᾶς προσπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδο τοῦ Κυρίου στὸ δημόσιο ἔργο Του. Πρὶν ἀπὸ τὴ δευτέρα παρουσία, θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

δ) Πόλεμοι, πείνα, ἀσθένειες, φυσικὲς καταστροφές, διώξεις τῶν πιστῶν καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων θὰ προετοιμάσουν τὴ δευτέρα παρουσία.

Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Εἶναι ἡ βάση τῆς πίστεώς μας. 'Ο Κύριος ἀντίθετα πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους ποὺ δὲν πίστευαν στὴν ἀνάστασις, διαβεβαιώνει ὅτι θὰ ρηθῇ ὥρα ποὺ ὅλοι ὅσοι θὰ βρίσκωνται στὰ μνημεῖα, θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἀναστηθοῦν.

Οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν ὡς κεντρικὸ σημεῖο στὸ κήρυγμά τους τὴν Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ἡ ἐγγύηση τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Τὸ σῶμα ποὺ θὰ ἀναστηθῇ, βασικὰ θὰ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο ποὺ φορούσαμε πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό μας. Καὶ ὅμως ! Θὰ ἔχῃ κάτι τὸ νέο, θὰ εἶναι μεταμορφωμένο καὶ πνευματικόν. Θὰ εἶναι ἄφθαρτο καὶ ἀθάνατο. Δὲν θὰ χρειάζεται ὑλικὲς τροφές καὶ θὰ εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὶς γήινες ἀνάγκες. 'Ο Κύριος χαρακτηρίζει τὸ ἀναστημένο σῶμα ἔνδοξο γιατί ἀντικατοπτρίζει τὴ λαμπρότητα τῆς ψυχῆς. Καὶ τὰ σώματα τῶν ἀμαρτωλῶν θὰ εἶναι ἄφθαρτα, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι ἔνδοξα. Θὰ ὑπομένουν αἰῶνια τὶς τιμωρίες τῶν ἀμαρτιῶν.

Ἡ τελικὴ κρίσις. Μετὰ τὴν ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ἀκολουθεῖ ἡ τελικὴ κρίσις. Ἡ κρίσις τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται σὲ τοῦτο : 'Ο Χριστὸς εἶναι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου. Θέλησε νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἀγάπησαν μᾶλλον τὸ σκοτάδι παρὰ τὸ φῶς. 'Ο Κύριος κατὰ τὴν πρώτη παρουσία Του δὲν ἤρθε γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν σώσῃ. Στὴ δευτέρα παρουσία ὁ Θεὸς - Πατέρας θὰ παραδώσῃ τὴν τελικὴ κρίσις στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ ποὺ θὰ ἐκδώσῃ τὴν τελικὴ Του ἀπόφασις.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀπόκτησαν προσωπικὸ σύνδεσμο μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ θὰ ἀπολαύσουν τὴ δόξα καὶ τὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου. Ἀντίθετα, ἐκεῖνοι ποὺ ἐζησαν μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ ἀποχωρι-

στούν ὀριστικά ἀπὸ τὸν Κύριο. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει αἰώνια κόλαση.

Οἱ παραβολὲς τῶν ζιζανίων, τῆς σαγῆνης, τῶν μωρῶν καὶ τῶν φρόνιμων παρθένων, τῶν βασιλικῶν γάμων καὶ τοῦ ἄπιστου οἰκονόμου μιλοῦν γιὰ τὴν τελικὴ κρίση καὶ τὴν ὀριστικὴ ἰσχὺ της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος μὲ τὴν πρώτη παρουσία Του δίδαξε καὶ κάλεσε κοντά Του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴ δευτέρα καὶ ἔνδοξη παρουσία Του θὰ τοὺς κρίνῃ. Πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ κρίση ὀρισμένα σημεῖα θὰ τὴν προαναγγείλουν. Ἡ τελικὴ κρίση εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀμοιβὴ ἢ τιμωρία τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κδ' 3, 24 - 43, κε' 31, Μάρκ. ιγ' 32, Λουκ. ιβ' 35 ἔξ., Α' Θεσ. β' 19, Ἀποκ. θ' 1 - 9, Α' Κορ. ιε' 1 ἔξ., Κολ. γ' 3, Ἰω. ε' 22, Ψαλμ. 104, 7.
2. «Ὡσπερ καὶ ἡ ὕελος ἐξ ἄμμου μὲν ἔστιν, οὐκέτι δὲ ἄμμος, ἀλλ' ἕτερόν τι παρ' ἐκεῖνο ἀφ' οὗ γέγονε· καὶ ὁ στάχυς ὡσαύτως οὐκέτι κόκκος, ἀλλὰ στάχυς ἕτερόν τι παρὰ τὸν κόκκον· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει βέλτιον τὸ σῶμα μετασκευάζεται» (Θεόδωρος Μομφρεστίας).
3. «Τὴν ὥραν τῆς ἐτάσεως (= ἐξετάσεως) καὶ τῆς φρικτῆς ἐλεύσεως τοῦ φιλανθρώπου δεσπότη κατανοῶν, ὅπως τρέμω καὶ σκυθρωπάζω κράζω σοι Κριτά μου δικαιοτάτε καὶ μόνε πολυέλεε, μετανοοῦντά με δέξαι τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις» (Ἑγμολογία Ἀπόκρεω).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ σημεῖα καὶ πῶς μᾶς προετοιμάζουν γιὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου μας; 2) Τί σοῦ ὑπενθυμίζει ἡ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα Χριστοῦ; 3) Γιατί διαβάζεται στὴν ἐκκλησία ἡ περικοπὴ Ματθ. κε' 31 - 46 τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω; Ἔχει ἰδιαίτερη σημασία; 4) «Ἡ ἐπίγεια ζωὴ μας εἶναι ὁ προθάλαμος τῆς αἰωνιότητος». Τί σημαίνει αὕτὴ ἡ φράση;

3. Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ κοινωνία τῶν Ἀγίων. Ἡ ἀγάπη χαρακτηρίζει τὸ γνήσιο μαθητὴ τοῦ Κυρίου. Ἡ ἔνωσή του μὲ τὸ Χριστὸ τρέφει τὴν ἀγάπη αὐτῇ. Ὅταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν συνδέεται μὲ τὸ Χριστό, τότε οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δὲν εἶναι ἁρμονικὲς καὶ εἰρηνικὲς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κύριο, ὑπόδειγμα κοινωνίας ἀγάπης παρουσιάζουν οἱ Ἅγιοι. Ὄταν τιμοῦμε τοὺς Ἁγίους, θυμόμαστε τὴ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Χάρις Του τοὺς δυνάμωσε καὶ μὲ αὐτὴ ἐξησαν μιὰ ζωὴ πίστει καὶ ἀγάπης. Ἡ τιμὴ λοιπὸν τῶν Ἁγίων εἶναι ταυτόχρονα καὶ προσκύνηση τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος εὐκολώτερα ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς Ἁγίους. Τοὺς παρακαλεῖ νὰ μεσιτεύσουν στὸν Κύριο καὶ γιὰ τὴ δική του πνευματικὴ προκοπή.

Ἡ κοινωνία τῶν Ἁγίων μᾶς βοηθεῖ νὰ καταλάβουμε τὸ σύνδεσμο ποὺ ὑπάρχει μεταξύ τῶν Χριστιανῶν ποὺ ζοῦν καὶ ἐκείνων ποὺ κοιμήθηκαν. Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ στρατιῶτες τῆς πίστεως καὶ οἱ δεύτεροι οἱ θριαμβευτές της. Στὴ θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας οἱ εὐχές ζητοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία κι ὁ κόσμος ὅπως θὰ γίνουν μετὰ τὴ δευτέρα παρουσία. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει βέβαια ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ σύγκριση ὅμως τῆς ζωῆς αὐτῆς μὲ τὴν οὐράνια δόξα δὲν εἶναι δυνατὴ.

Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ εἶναι γιὰ μᾶς πραγματικὸ μυστήριο. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συγκρίνει τὸν παρόντα κόσμο μὲ τὸν κόσμο τοῦ οὐρανοῦ. Στὴ ζωὴ αὐτὴ ἡ πνευματικὴ μας γνώση εἶναι περιορισμένη. Οἱ προφῆτες μᾶς ἀποκάλυψαν ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Ὄταν ρθῇ ἡ τέλεια γνώση μὲ τὴ ζωὴ στὸν οὐρανό, τότε τὸ μερικὸ καὶ ἀτελὲς θὰ καταργηθῇ. Τώρα βλέπουμε ἀμυδρὰ μέσα ἀπὸ ἓνα μετἀλλينو καθρέπτη. Πολλὰ αἰνίγματα ποὺ μένουν, δὲν μποροῦμε νὰ ἐξηγήσουμε. Τότε ὅμως θὰ τὰ δοῦμε ὅλα «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

Γιὰ τὴ δόξα τοῦ οὐρανοῦ μόνο μὲ εἰκόνες καὶ παραβολές εἶναι δυνατό νὰ μιᾷ ὁ ἄνθρωπος. Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ μᾶς διηγηθοῦν καὶ παραστήσουν «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» (Α' Κορ. β' 9).

Ἡ κοινωνία μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ πιστὸς σὰν ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τώρα ἀλλὰ καὶ ὅταν πεθάνῃ, προγεύεται

τὴν ὀριστικὴ ἐπικοινωνία του μὲ τὸν Κύριο. Ἡ κοινωνία αὐτὴ μὲ τὸν Κύριο συμβολίζεται στὴν Καινὴ Διαθήκη μ' ἓνα δεῖπνο.

Ἡ συμμετοχὴ μας στὸ δεῖπνο αὐτὸ εἶναι οὐσιαστικὴ καὶ προσωπικὴ. Ὁ πιστὸς ἀξιώνεται μετὰ τὸν θάνατο νὰ βλέπῃ καὶ νὰ προσκυνῇ συνεχῶς τὸ Θεό. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ ἄγγελοι. Δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα τὸν Τριαδικὸ Θεό.

Στὴ θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας οἱ ὕμνοι, ἡ δοξολογία καὶ οἱ εὐχὲς τοῦ ἱερέως μᾶς μεταφέρουν στὸ οὐράνιο θυσιαστήριο. Ἡ δοξολογία μας ἐνώνεται μ' ἐκείνη τῶν Ἀγίων καὶ τῶν ἀγγέλων.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ζητοῦσε ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἀποκτήσουν «νοῦν Χριστοῦ» καὶ νὰ αἰχμαλωτίζουν κάθε σκέψη τους στὴν ὑπακοή τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ σημαίνει κοινωνία μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ ὁλοκληρώνει τὸν ἄνθρωπο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ θάνατος μεταθέτει τὸν πιστὸ Χριστιανὸ ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Ἐκφίνεταί συμπολίτης τῶν Ἀγίων. Ἀξιώνεται ἀκόμη νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐκεῖνα ποὺ εἰτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους ποὺ Τὸν ἀγαποῦν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κβ' 1 - 14, κε' 1 - 12, Λουκ. ιβ' 37, κγ' 43, Ἰω. ιδ' 8, Πράξ. ζ' 59, Ρωμ. η' 30, Α' Κορ. ιβ' 13, Α' Τιμ. α' 17, Ἀποκ. ε' 8.
2. «Ὡσπερ οἱ βλέποντες τὸ φῶς ἐντὸς εἰσι τοῦ φωτός καὶ τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ μετέχουσιν, οὕτως οἱ βλέποντες τὸν Θεὸν ἐντὸς εἰσι τοῦ Θεοῦ μετέχοντες αὐτοῦ τῆς λαμπρότητος . . . μετοχὴ δὲ Θεοῦ εἰσι τὸ γινώσκειν Θεὸν καὶ ἀπολαύειν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ» (*Εἰρηναῖος, P.G. 7, 1035*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιὰ σχέση ὑπάρχει μετὰ τῶν Χριστιανῶν ποὺ εἶναι στρατευμένοι στὴ γῆ καὶ ἐκείνων ποὺ θριαμβεύουν στοὺς οὐρανούς; 2) Ποιὰ ἀλήθεια ἐκφράζει τὸ Λουκ. ιβ' 37; 3) «Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος». Ἀνάπτυξε μὲ λίγα λόγια τὸ 12ο αὐτὸ ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. 4) Τί εἶναι οὐράνια εὐτυχία;

4. Ἡ τελείωση τῆς δημιουργίας.

Ἡ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου. Γιά τὸν ἄνθρωπο ποὺ πιστεύει στὸ Χριστό, δὲν ὑπάρχει τέλος ζωῆς. Ὑπάρχει τελείωση, ποὺ σημαίνει ὁλοκλήρωση. Κι ἐμεῖς γιὰ νὰ δηλώσουμε ὅτι κάτι ὁλοκληρώσαμε χρησιμοποιοῦμε τὸ ρῆμα «τελειώνω». Ἔτσι ἡ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ὁλοκλήρωση τοῦ προορισμοῦ του.

Ἡ Ἐκκλησία μας λέγει γιὰ τὸν Ἅγιο: «Ξίφει τελειοῦται», «ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται». Ὁ Πιστὸς ἄνθρωπος συμμετέχει στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἁγία Τριάδα. Μέσα στὴν ἀγάπη πετυχαίνει ὁ ἄνθρωπος τὴν τελείωσή του, τὴν ὁλοκλήρωσή του.

Ἡ καινὴ κτίση. Τὴν τελείωση τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνακαίνιση καὶ ἀνανέωση τοῦ ὕλικου κόσμου. Ὁ σκοπὸς τῆς ὕλικῆς δημιουργίας εἶναι νὰ διηγεῖται τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ - Δημιουργοῦ. Μετὰ ὅμως τὴν ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου ἡ κτίση «συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν». Στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν ἱερὴ Ὑμνολογία λέγεται ὅτι ὁ Χριστὸς ἦρθε «ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον», δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ὕλική κτίση.

Ἡ δευτέρα παρουσία θὰ σημάνῃ τὴν ὥρα τῆς «καινῆς κτίσεως». Στὴν Ἀποκάλυψη ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρουσιάζει τὴν καινὴ κτίση μὲ τὴν εἰκόνα τῆς οὐράνιας Ἱερουσαλὴμ. Ἡ Βαβυλὼν ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, θὰ ἔχῃ καταστραφῇ. Ὁ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ δὲν θὰ ἔχουν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς τελικῆς κρίσεως τὴ μορφή ποὺ τώρα βλέπουμε. Ἡ ἀνακαίνιση τοῦ κόσμου γίνεται μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μὲ τὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ αἰώνια βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. «Καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος», ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ βεβαιώνει τὴ Θεοτόκο ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι αἰώνια. Ὁ Κύριος βασιλεύει στὸν κόσμον ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας. Ὁ Κύριος ὅμως εἶναι καὶ βασιλιὰς τῶν πιστῶν ποὺ Τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν τελικὴ κρίση θὰ εἶναι μόνο θριαμβεύουσα.

Ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος θὰ ἔχῃ ἐκπληρώσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ ὁδηγήσῃ στὸ Θεὸ τὰ λυτρωμένα παιδιὰ Του. Ὁλόκληρη ἡ

άνθρωπότητα, ἡ πλάση καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ ὑποταχθοῦν στὸ Θεὸ - Πατέρα.

Ἡ ὑποταγὴ τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τοῦ πατρικοῦ θελήματος. Ὁ Κύριος ὑποτάσσεται, γιατί ὡς Θεάνθρωπος συνδέεται ἀδιάσπαστα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος ὁμως ὡς Θεὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἔτσι εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ αἰωνίου Φωτὸς καὶ τῆς Ζωῆς. Ὁ Κύριος ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ μεταδίδῃ στὸ ὑπόλοιπο Σῶμα τὴ μακάρια καὶ ἀτελεύτητη ἀγάπη καὶ ζωὴ τοῦ Θεοῦ.

Αὕτῃ τὴν αἰώνια Βασιλεία φανέρωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη: «Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» (Ἀποκ. ια' 15).

Καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, ποὺ κατέχεται ἀπὸ σφοδρὸ πόθο γιὰ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς «τὰ πάντα ἐν πᾶσι», εἶναι:

«Ναί, ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ» (Ἀποκ. κβ' 20).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ θεῖος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τελειώνεται, δηλαδὴ ὁλοκληρώνεται στὸν οὐρανόν. Κατὰ τὴ δευτέρᾳ παρουσίᾳ θὰ ἀνακαινισθῇ καὶ ἡ κτίσις. Ὁ Κύριος ὡς θριαμβευτὴς βασιλιάς θὰ παραδώσῃ τὴ βασιλεία στὸ Θεὸ - Πατέρα.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Μάρκ. ιβ' 25, Α' Κορ. β' 9, Α' Πέτρ. α' 4, Β' Πέτρ. γ' 10 ἐξ., Ρωμ. η' 18, Ἀποκ. β' 17, γ' 12, κα' 5.
2. «Ἡ τοῦδε τοῦ παντὸς μεταποίησις καὶ μετὰθεσις εἰς τὸ ἀκίνητον καὶ ἀσάλευτον» (*Γρηγόριος Ναζιανζηνός, P.G. 35, 1109*).
3. «Ἐλευθερωθήσεται γὰρ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς καὶ οὐκέτι ἔσται φθαρτὴ, ἀλλ' ἀκολουθήσει τῇ τοῦ σώματος εὐμορφίᾳ τοῦ ἀνθρώπου» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 60, 530*).
4. «Παραδώσει γὰρ οὐχ ὡς αὐτὸς ταύτης ἐκπίπτων. Κοινὴ γὰρ ἡ βασιλεία, ὥσπερ καὶ ἡ θεότης. Ἀλλ' ὡς τὸ ἔργον τελειώσας ὁ Πατὴρ αὐτῷ ἐνεχειρίσατο» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 341*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὑποφέρει ἡ κτίσις ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου; (Μελέτησε Γεν. γ' 14 - 20). 2) Τί θὰ γίνῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου; 3) Τί τονίζει στὸ κείμενό του ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος; 4) Πῶς βασιλεύει αἰώνια ὁ Ἰησοῦς Χριστός;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ :

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Τὰ θεῖα Μυστήρια καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ χριστιανικὲς ἀλήθειες συμβολίζονται μὲ πολλὰ παραστάσεις. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἡ παράσταση τῆς ἀμπέλου. Τὴ βλέπουμε σὲ ὀρισμένα εἰκονοστάσια. Μᾶς θυμίζει τὶς σχετικὲς παραβολὰς τοῦ Κυρίου καὶ τὴ φράση Του : «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰω. ιε' 5).

Τὸ κλῆμα, ὅταν εἶναι ἐνωμένο μὲ τὴν κληματαριά, τρέφεται καὶ καρποφορεῖ. Ἀντίθετα, ὅταν κοπῇ, ξεραίνεται καὶ ἀχρηστεύεται. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς. Ὅταν εἶναι ἐνωμένοι μὲ τὴν πνευματικὴν ἀμπελο, τὸ Χριστό, ἀγιάζονται καὶ αὐξάνουν πνευματικά. Ἡ ἔνωση μὲ τὸ Χριστό γίνεται μὲ τὰ θεῖα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι μονάχα εἶναι δυνατὴ ἡ ἐνότητα μετὰς μὲς καὶ ἡ ἐνσωμάτωσή μὲς στὴν Ἐκκλησία.

Τὰ Μυστήρια ὡς πράξεις τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὰ θεῖα Μυστήρια συνεχίζεται τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Συνεχίζονται τὰ θαύματά Του. Αὐτὰ δὲν περιορίστηκαν μόνο στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς Του. Γίνονται καὶ σήμερα καὶ θὰ γίνωνται σ' ὅλες τὶς ἐποχές. Σχετίζονται μὲ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς μὲς καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐκκλησία μὲς τὸνίζει μὲ πολλοὺς τρόπους τὴ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Κυρίου. Ἔτσι στὶς εὐχὲς τῆς θείας Μεταλήψεως ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριον νὰ θεραπεύσῃ, καθαρίσῃ καὶ ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μὲς.

Μυστήρια εἶναι οἱ ἱερὲς ἐκεῖνες τελεταί, ποὺ σύστησαν ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ὁποῖες μεταδίδουν στοὺς πιστοὺς μὲ μυστικὸν τρόπο τὴν ἀόρατην θεῖαν Χάρην.

Γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν προσφορὰ τῶν θεῶν Μυστηρίων, εἶναι ἀνάγκη νὰ δοῦμε : τὴ θεῖαν σύστασίν τους, τὴ θεῖαν Χάρην καὶ τὰ ὁρατὰ σημεῖα ποὺ τὴ μεταδίδουν.

Ἡ σύσταση τῶν Μυστηρίων. Τὰ Μυστήρια συστήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ξέρουμε ὅτι ὁ Κύριος στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο παρέδωσε τὸ Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας : «Λάβετε φάγετε... Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες... Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἑμὴν ἀνάμνησιν» (Ματθ. κστ' 26-27, Λουκ. κβ' 19). Ἡ σύσταση τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος στηρίζεται στὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους νὰ μαθητεύσουν καὶ νὰ βαπτίσουν ὅλα τὰ ἔθνη. Στὸ μυστήριο τῆς Μετανοίας ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ Χριστό : «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται» (Ἰω. κ' 22-23). Τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο στηρίζεται στὴν περικοπὴ ποὺ μιλάει γιὰ τὴ χρῆση τοῦ ἁρρώστου μὲ λάδι (Ἰακ. ε' 14-15). Τέλος στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων βλέπουμε πῶς γινόταν τὸ Χρίσμα κατὰ τὰ ἀποστολικά χρόνια κ.λ.π.

Τὰ ὁρατὰ σημεῖα. Κάθε Μυστήριο συνοδεύεται ἀπὸ σχετικὴ τελετὴ. Ἡ τελετὴ, δηλαδὴ τὰ λόγια καὶ οἱ πράξεις, εἶναι τὰ ὁρατὰ ἢ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ Μυστηρίου.

Ὅρατὰ σημεῖα χρησιμοποιοῦσε καὶ ὁ Κύριος στὰ θαύματά Του. Στὸ θαῦμα π.χ. τοῦ κωφάλαλου ἔβαλε τὰ δάχτυλά Του στὰ αὐτιά καὶ τὴ γλώσσα τοῦ ἁρρώστου γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσει (Μαρκ. ζ' 31-37). Φυσικὰ οἱ ἐξωτερικὲς αὐτὲς πράξεις δὲν ἔφεραν τὴ θεραπεία τοῦ ἁρρώστου, ἀλλὰ ἡ θαυματουργικὴ δύναμη τοῦ Κυρίου. Οἱ πράξεις αὐτὲς ἦταν τὸ ὄργανο τῆς θείας δυνάμεως. Ἔτσι καὶ ἡ πέννα, ὅταν γράφουμε, γίνεται ὄργανο γιὰ νὰ ἀποτυπώσουμε στὸ χαρτί τὶς ἰδέες μας.

Ἄλλοτε πάλι ὁ Κύριος μὲ μιὰ ἐξωτερικὴ ἐνέργεια διδάσκει κάτι τὸ πνευματικόν. Πλένει π.χ. τὰ πόδια τῶν μαθητῶν Του γιὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο ποὺ πρέπει νὰ προσέξουμε, εἶναι τοῦτο : Τὰ ὁρατὰ σημεῖα τῶν Μυστηρίων διαφέρουν ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ δηλώνουν κάτι σὲ διάφορες περιστάσεις. Ὁ δείκτης ἐνὸς ταχύμετρου αὐτοκινήτου δείχνει, π.χ. ὅτι τὸ αὐτοκίνητο τρέχει μὲ ταχύτητα πενήντα χιλιόμετρων τὴν ὥρα. Ὁ μπλὲ ἢ ὁ κόκκινος σταυρὸς ἔξω ἀπὸ ἕνα οἶκημα δηλώνει ὅτι τὸ οἶκημα αὐτὸ εἶναι νοσοκομεῖο ἢ κλινικὴ. Τὰ σημεῖα ὅμως δὲν ἔχουν μέσα τους δύναμιν, δὲν δημιουργοῦν

ἐκεῖνο πού δείχνουν. Ούτε τὸ ταχύμετρο δημιουργεῖ τὴν ταχύτητα τοῦ αὐτοκινήτου οὔτε ἡ ὑπαρξη τοῦ σταυροῦ δημιουργεῖ τὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα.

Στὰ Μυστήρια τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Τὰ ὁρατὰ σημεῖα τῶν Μυστηρίων δὲν εἶναι ἀπλὰ σύμβολα τῆς θείας Χάριτος ἀλλὰ ὄργανα πού τὴ μεταδίδουν. Ὅταν ὁ ἱερεὺς βυθίζῃ τὸ νήπιο στὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας ἀναφωνώντας «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...», τότε ἡ τριπλὴ κατάδυση στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος χαρίζει στὴν ψυχὴ αὐτὸ ἀκριβῶς πού δείχνει : τὴν ἀναγέννηση τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἐξωτερικὴ καὶ αἰσθητὴ πλευρὰ τῶν Μυστηρίων ἔχει μεγάλη σημασία. Τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος φέρει στὸ νοῦ μας τὸν καθαρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, τὸ μύρο τοῦ χρίσματος τὴν ἐνίσχυση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ ἄρτος τῆς θείας Εὐχαριστίας μᾶς θυμίζει τὴν τροφὴ τῆς ψυχῆς μὲ τὴ θεία Κοινωνία.

Μὲ αὐτὰ ἔρχονται στὴ μνήμη μας βιβλικὰ γεγονότα : ἡ σωτηρία τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, ἡ χρῆση τῶν ἱερέων καὶ τῶν βασιλέων μὲ ἁγιασμένο λάδι καὶ τὸ θεόσταλτο μάννα στὴν ἔρημο τοῦ Σινᾶ.

Ἡ Θεία Χάρις. Εἶναι ἡ ἀόρατη ἐνέργεια τῶν Μυστηρίων. Φέρνει τὸ Χριστὸ στὴν ψυχὴ μας, μᾶς χαρίζει ἓνα νέο ψυχικὸ ἔνδυμα, μᾶς σφραγίζει μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πού εἶναι ἡ κύρια πηγὴ τῆς θείας Χάριτος.

Γιὰ νὰ εἶναι ἔγκυρα τὰ Μυστήρια, πρέπει νὰ τελοῦνται ἀπὸ κα-
νονικοὺς κληρικοὺς σύμφωνα μὲ τὶς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας.
Ἡ πίστη καὶ ἡ προπαρασκευὴ τοῦ Χριστιανοῦ πού μετέχει σ' αὐτὰ,
εἶναι ἀπαραίτητη. Μόνο τότε ἐνεργοῦν στὴν ψυχὴ του καὶ τὴν ὠφε-
λοῦν.

Ἀριθμὸς καὶ διαίρεση τῶν Μυστηρίων. Τὰ Μυστήρια εἶναι ἑπτὰ : τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα, ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις, ἡ Ἱερωσύνη, ὁ Γάμος καὶ τὸ Εὐχέλαιο.

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ τέσσερα πρῶτα εἶναι ὑποχρεωτικά καὶ τὰ ὑπό-
λοιπα τρία προαιρετικά. Τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα καὶ ἡ Ἱερωσύνη
δὲν ἐπαναλαμβάνονται, τὰ ὑπόλοιπα ἐπαναλαμβάνονται.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὰ θεῖα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας συστήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Εἶναι οἱ ἀγωγοὶ τῆς θείας Χάριτος. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο στοιχεῖα: τὸ φυσικὸ (τελετὴ) καὶ τὸ ὑπερφυσικὸ (θεία Χάρις).

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Σύγκειται δὲ τὰ μυστήρια ἔκ τε φυσικοῦ καὶ ὑπερφυοῦς. Οὐκ εἰσὶ δὲ ψιλὰ σημεῖα τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ... Ὁμολογοῦμεν δ' αὐτὰ εἶναι ὄργανα δραστηκὰ τοῖς μινυμένοις χάριτος ἐξ ἀνάγκης» (*Δοσίθεος Ἱεροσολύμων*).
2. «Καὶ δι' ἀναξίῳν εἶωθεν ἐνεργεῖν ὁ Θεός... Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα εἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμειος ἔργον ἐστὶ, κἀκεῖνός ἐστιν ἡμᾶς ὁ μυσταγωγῶν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 69*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς γράφει γιὰ τὸν Κύριο: «Καὶ ὅλο τὸ πλῆθος προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀγγίξῃ γιατί μιὰ δύναμη ἀκτινοβολοῦσε ἀπὸ αὐτὸν καὶ τοὺς γιάτρειε ὅλους» (Λουκ. στ' 19).

α) Πῶς ἐγγίξουν οἱ ἄνθρωποι σήμερα τὸν Ἰησοῦ Χριστό;

β) Σήμερα πῶς βγαίνει ἡ δύναμη ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό;

2) Γιατί μερικοὶ ἄνθρωποι ἀποφεύγουν τὴν προετοιμασία τους ὅταν πρόκειται νὰ κοινωνήσουν;

2. Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα εἶναι τὸ Μυστήριον ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ πιστὸς ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπὸ κάθε ἁμαρτία καὶ ἀναγεννιέται πνευματικὰ μὲ τριπλὴ κατάδυση στὸ νερό, στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ὅπως εἴπαμε, σύστησε ὁ Κύριος.

Τὰ ὁρατὰ ἢ αἰσθητὰ σημεῖα. Αὐτὰ εἶναι ἡ τριπλὴ κατάδυση καὶ ἀνάδυση τοῦ βαπτιζόμενου στὸ ἁγιασμένο νερό καὶ ἡ ἐπὶ κλήση τῆς Ἁγίας Τριάδος.

α) Τὸ νερό. Εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὸ Μυστήριον. Εἶναι τὸ φυσικὸ μέσο καθαρισμοῦ. Ἐπιτυχῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ συμβολίσῃ τὸν πνευματικὸν καθαρισμὸ τοῦ πιστοῦ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Τὸ νερὸ εἶναι δηλωτικὸ καὶ τῆς καταστροφῆς. Πλημύρες καὶ καταιγίδες καταστρέφουν καὶ ἀφανίζουν ἄψυχα καὶ ἔμψυχα. Εἶναι σύμβολο ἀφανισμοῦ καὶ θανάτου. Στὸ νερὸ τοῦ Βαπτίσματος ὁ πιστὸς καθαρίζεται ἀπὸ τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία καὶ τίς προσωπικὰς του ἁμαρτίες (στὴν περίπτωση τοῦ ἐνήλικου).

Τὸ νερὸ τέλος χαρίζει ζωὴ καὶ δύναμη. Μὲ αὐτὸ ποτίζονται ἄγονα ἐδάφη, ἀνανεώνουμε τὸν ὁργανισμό μας καὶ ἀποκτοῦμε δυνάμεις. Εἶναι λοιπὸν κατάλληλο γιὰ νὰ συμβολίσῃ τὴ ζωὴ. Καὶ οἱ τρεῖς συμβολισμοὶ τοῦ νεροῦ ἀντιστοιχοῦν στὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὸ Βάπτισμα καθαρίζει, ἀφανίζει καὶ ἀναγεννᾷ.

β) Ἡ τριπλὴ κατάδυση. Γίνεται στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ συμβολίζει τὴν τριήμερη Ταφὴ καὶ Ἀνάσταση τοῦ Σωτῆρος. Τὸ συμβολισμό αὐτὸ ἀκοῦμε στὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος, ὅταν διαβάζεται τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα (Ρωμ. στ' 3-4).

Συμβολισμοὶ τοῦ Βαπτίσματος στὴν Ἁγία Γραφή. Στὰ διάφορα βιβλικά γεγονότα ἔχουμε συμβολισμοὺς καὶ προεικονίσεις τοῦ Μυστηρίου.

α) Στὴ διήγηση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου διαβάζουμε ὅτι «Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Τὸ νερὸ μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ γέμισε ἀπὸ ἔμβια δημιουργήματα. Τὸ Βάπτισμα δίνει στὸν ἄνθρωπο νέα ζωὴ, πνευματικὴ ἀναγέννηση.

β) Ἡ περιτομὴ εἶναι τύπος τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Μὲ αὐτὴν ὁ Ἰσραηλῆτης γινόταν μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὸ Βάπτισμα ὁ πιστὸς γίνεται μέλος τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας (Κολ. β' 11).

γ) Τὸ νερὸ τοῦ κατακλυσμοῦ συμβολίζει τὸ Ἅγιο Βάπτισμα (Α' Πέτρ. γ' 18-21). Ἐκεῖ, στὸν κατακλυσμὸ, ἀφανίστηκαν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ σώθηκε ἡ οἰκογένεια τοῦ Νῶε. Ἐδῶ, στὸ Βάπτισμα, ἀφανίζεται ἡ ἁμαρτία καὶ σώζεται ἐκεῖνος ποὺ βαπτίζεται.

δ) Ἡ καλύτερη προτύπωση τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἡ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες (Α' Κορ. ι' 2). Στὴν κολυμβήθρα κατεβαίνουμε δοῦλοι τοῦ Σατανᾶ καὶ βγαίνουμε ἐλεύθεροι, ὅπως οἱ Ἑβραῖοι λευτερώθηκαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη τὸ βάπτισμα τοῦ Προδρόμου ἦταν σκιά

καὶ προπαρασκευὴ τοῦ χριστιανικοῦ Βαπτίσματος. Τὴ θύρα τοῦ τελευταίου ἀνοίξε ὁ Κύριος μὲ τὴ Βάπτισή Του.

Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου. Στὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια οἱ ἄνθρωποι βαπτίζονταν μεγάλοι. Πρὶν βαπτισθοῦν ἔπρεπε νὰ κατηχηθοῦν, νὰ διδαχθοῦν δηλαδή τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ νὰ ἀπαρνηθοῦν τὶς εἰδωλολατρικὲς συνήθειες καὶ ἀντιλήψεις.

Σήμερα τὴν ἀπόταξη (ἀπάρνηση τοῦ Σατανᾶ) καὶ τὴ σύνταξη μὲ τὸ Χριστὸ (συμμόρφωση μὲ ὅσα παραγγέλλει) ὁ ἀνάδοχος ποὺ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ νηπίου. Λέγεται ἔτσι γιατί ἀναδέχεται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως τοῦ ἀναδεκτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸ νηπιοβαπτισμό θέλησε νὰ δώσῃ στὸν πιστὸ τὴ θεία Χάρη ἀπὸ τὴ νηπιακὴ του ἡλικία ὡς δύναμη πνευματικὴ γιὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ρηθῇ στὴν ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ.

α) Πρὶν ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα. Τὰ ὅσα γίνονται πρὶν ἀπὸ τὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος, θυμίζουν τὴν κατήχηση ποὺ γινόταν παλαιότερα. Ὁ ἱερεὺς διαβάζει ὁρισμένες εὐχές, ποὺ ὀνομάζονται *ἐξορκισμοὶ ἢ ἀφορκισμοί*. Μὲ αὐτὲς ἐξορκίζεται ὁ διάβολος νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ βαπτιζόμενο. Κατόπιν ὁ ἱερεὺς γυρίζει αὐτὸν ποὺ πρόκειται νὰ βαπτισθῇ, πρὸς δυσμὰς, στὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ. Ἐδῶ γίνεται ἡ ἀπόταξη. Ἐπειτα γίνεται ἡ στροφή πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς τὸν πνευματικὸ ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἐδῶ γίνεται ἡ σύνταξη. Ὁ βαπτιζόμενος ὁμολογεῖ ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Χριστό, θὰ γίνῃ ὁπαδός Του. Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει ἀπαγγέλλοντας τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ ἀξιῶσθαι ἐκεῖνον ποὺ σὲ λίγο θὰ βαπτισθῇ «τῆς μεγάλης Χάριτος τοῦ Βαπτίσματος». Γιὰ πρώτη μάλιστα φορὰ ὀνομάζει τὸ νέο πιστὸ μὲ τὸ χριστιανικὸ του ὄνομα.

β) Ἡ τελετὴ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὸ νερὸ ἀγιάζεται μὲ ὁρισμένες εὐχές καὶ τὸ λάδι ποὺ ἔχει συμβολικὴ σημασία, εὐλογεῖται. Ὁ βαπτιζόμενος ὁμοιάζει μὲ ἀθλητὴ ποὺ θὰ μπῇ στὸ στάδιο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ὅπου θὰ ἀντιμετωπίζῃ ὡς ἐχθρὸ τὴν ἁμαρτία. (Οἱ ἀθλητὲς πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἀλείφονταν μὲ λάδι γιὰ νὰ γλυ-

στροῦν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀντίπαλου). Ἔτσι ὁ βαπτιζόμενος ἀλείφεται μὲ λάδι στὸ στήθος, στὰ αὐτιά στὰ πόδια, στὰ χέρια καὶ γενικά σ' ὅλο τὸ σῶμα του γιὰ νὰ ὑπηρετῇ μὲ ὅλα του τὰ μέλη τὸ Θεό.

Στὸ κύριο μέρος τῆς ἱερῆς Ἀκολουθίας ἔχουμε τὸ τριπλὸ βούτηγμα στὴν κολυμβήθρα στὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὸ Χρίσμα (θὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο), τὴν περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, τὴν ἀπόλουση καὶ τὴν τριχοκουρία.

Ἡ περιφορὰ εἶναι χαρμόσυνη καὶ πανηγυρική. Τὸ λευκὸ χρῶμα ποὺ κυριαρχεῖ (ἔνδυμα, λαμπάδες), συμβολίζει τὴν ψυχικὴ καθάρτητα. Αὐτὸς ποὺ βαπτίστηκε, ἀνήκει πλέον στὸ Χριστὸ καὶ προσφέρει σ' Αὐτὸν ὡς πρώτη θυσία λίγες τρίχες ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ὁ στίχος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. γ' 27) μᾶς θυμίζει τὴ μεγάλη ἀλήθεια: Μὲ τὸ βάπτισμα ντυθήκαμε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ στὴν ὑπαρξή μας.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος. Τὰ βλέπουμε στὰ λόγια ποὺ εἶπε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος στὰ πλήθη κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς: «Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ (πιστεύοντας δηλαδὴ σ' Αὐτὸν) εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος» (Πράξ. β' 38).

Τὸ Βάπτισμα χαρίζει τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Τὸ Βάπτισμα γιὰ νὰ εἶναι ἔγκυρο, πρέπει νὰ τελεστῇ ἀπὸ κανονικὸ Ἐπίσκοπο ἢ πρεσβύτερο. Σὲ περίπτωσι ποὺ κινδυνεύει νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἀβάπτιστος, ἐπιτρέπεται τὸ ἀε ρ ο β ά π τ ι σ μ α ἀπὸ διάκονο ἢ ἀπὸ πιστὸ λαϊκὸ. Δηλαδὴ ἀνυψώνεται τὸ νήπιο στὸν ἀέρα τρεῖς φορές στὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἄν τὸ νήπιο ζήσει, γίνεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Βάπτισμα εἶναι τὸ λουτρὸ τῆς ψυχῆς. Προεικονίζεται στὴν Ἁγία Γραφή μὲ διάφορα γεγονότα καὶ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ σωτηρία μας. Μὲ αὐτὸ ὁ πιστὸς ἀπαρνιέται τὸ Σατανᾶ καὶ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Τὸ φῶτισμα (βάπτισμα) λαμπρότης ἐστὶ ψυχῶν, βίου μετάθεσις, ἐπερώτημα τῆς εἰς Θεὸν συνειδήσεως· τὸ φῶτισμα βοήθημα τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας· τὸ φῶτισμα σαρκὸς ἀπόθεσις, Πνεύματος ἀκολουθήσις, Λόγου κοινωνία, πλάσματος ἐπανόρθωσις, κατακλυσμός ἁμαρτίας, φωτὸς μετουσία, σκότους κατὰλυσις· τὸ φῶτισμα ὄχημα πρὸς Θεόν... τῶν τοῦ Θεοῦ δώρων τὸ κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον» (Γρηγόριος Ναζιανζηνός, *P.G.* 36, 361).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Σ' ἓνα ἀρχαῖο πατερικὸ κείμενο γράφεται γιὰ ἐκείνους ποὺ βαπτίζονται: «Εἰς τὸ ὕδωρ καταβαίνουνσι νεκροὶ καὶ ἀναβαίνουνσι ζῶντες» (Ποιμὴν τοῦ Ἑρμᾶ). Τί θέλει νὰ πῇ ὁ συγγραφεὺς μὲ τίς λέξεις «νεκροὶ» καὶ «ζῶντες»; 2) Ποιοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος; 3) Νὰ μελετήσης τὸ Ματθ. γ' 13 - 17 καὶ νὰ σημειώσης πῶς τὰ Πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος συμμετέχουν στὴ Βάπτισα τοῦ Κυρίου. Ποῦ καὶ πῶς παρουσιάζεται ἡ Ἀγία Τριάς στὸ χριστιανικὸ Βάπτισμα;
- 4) Γιατί τὸ Βάπτισμα εἶναι τὸ ὄχημα ποὺ μᾶς μεταφέρει στὸ Θεό;

3. Τὸ Ἅγιο Χρίσμα.

Στὸν πρῶτο ἐξορκισμό ἢ ἀφορκισμό ποὺ διαβάζεται πρὶν ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, ὁ βαπτιζόμενος χαρακτηρίζεται «νεόλεκτος (= νεοσύλεκτος) στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ». Μὲ τὸ Βάπτισμα ὁ πιστὸς κατατάσσεται στὸ στρατὸ τοῦ Χριστοῦ. Τὸν ὅπλισμό του θὰ τὸν πάρῃ μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ Ἀγίου Χρίσματος. Τὰ δυὸ Μυστήρια συνδέονται στενότατα. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀφιερώσει καὶ στὰ δυὸ μίαν Ἀκολουθία.

Ἡ σημασία τοῦ Χρίσματος. Τὸ Χρίσμα μεταδίδει σ' ὅσους βαπτίσθηκαν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Τοῦτο βλέπουμε στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Οἱ Ἀπόστολοι ἔβαζαν τὰ χεῖρα τους στοὺς βαπτιζόμενους καὶ αὐτοὶ «ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον» (Πράξ. η' 17). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχρισε καὶ μᾶς σφράγισε μὲ τὸ Πνεῦμα Του.

Ὁ νεοφώτιστος χρίεται μὲ τὸ ἅγιο μύρο. Ἡ πράξη τῆς χρίσεως εἶναι γνωστὴ στὴν Ἀγία Γραφή. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη χρίονταν μὲ ἁγιασμένο λάδι οἱ βασιλεῖς, οἱ ἱερεῖς, οἱ προφῆτες. Ἡ χρίση ἦταν

ένδεικτικό σημάδι ότι ο Θεός τούς διάλεγε, τούς δυνάμωνε και τούς αφιέρωνε στο έργο Του.

Ο Κύριος είναι ο Μεσσίας (= χρισμένος), ο Χριστός, γιατί είναι χρισμένος με το "Άγιο Πνεῦμα, πού ἀναπαύεται σ' Αὐτόν σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ προφήτου Ἡσαΐα.

Εἶδαμε σ' ἓνα προηγούμενο μάθημα, ὅτι ὁ Κύριος ἔχει τρία ἀξιώματα: τὸ προφητικό, τὸ ἀρχιερατικό καὶ τὸ βασιλικό. Ὁ Χριστιανὸς χρίεται γιατί παίρνει κι αὐτὸς τὰ τρία αὐτὰ ἀξιώματα.

Ἔτσι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Μεγάλης Πέμπτης πού ὁ Πατριάρχης εὐλογεῖ τὸ ἅγιο μύρο (περιέχει μαζί με τὸ λάδι 57 εὐώδεις οὐσίες), παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ τὸ κάνη «χρίσμα βασιλικόν... ἐν ᾧ ἔχρισαν ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς, προφήτας...». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «τιμῆς ἕνεκεν» παίρνει τὸ ἅγιο μύρο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κάθε λοιπὸν Χριστιανὸς εἶναι ταυτόχρονα βασιλιάς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης. 1) Βασιλιάς, γιατί κυριαρχεῖ στὸν ἑαυτό του, ἐργάζεται γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι κληρονόμος τῆς. 2) Ἱερεὺς γιατί συμμετέχει στὴ λειτουργία τοῦ Ἀρχιερέως Χριστοῦ καὶ καλεῖται νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτό του ζωντανὴ θυσία στὸ Θεό. 3) Προφήτης γιατί διδάσκει καὶ οἰκοδομεῖ τοὺς συνανθρώπους του.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Χρίσματος. Εἶναι ἐνσωματωμένη σ' ἐκείνη τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος. Πρὶν διαβαστοῦν ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ χαρίσῃ στὸ νεοφώτιστο «καὶ τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνάμου καὶ προσκυνητοῦ Του Πνεύματος καὶ τὴν μετάληψιν τοῦ Ἀγίου Σώματος καὶ τοῦ Τιμίου Αἵματος τοῦ Χριστοῦ Του».

Μετὰ τὴν εὐχὴ ὁ ἱερεὺς ἀλείφει τὸ νεοφώτιστο κατὰ τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ διώξῃ τὴ ντροπὴ πού μᾶς κληροδότησε ὁ πρῶτος παραβάτης ἄνθρωπος. Ἐπειτα τὸν ἀλείφει στὰ αὐτιά γιὰ νὰ ἀκούῃ τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως. Κατόπιν στὴν ὁσφρηση (ρώθωνες) γιὰ νὰ εὐωδιάζῃ τὸ Χριστό.

Τέλος τὸν ἀλείφει στὰ στήθη γιὰ νὰ ντυθῇ τὸ θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀντιστέκεται στὶς πανουργίες τοῦ διαβόλου. Μαζί με κάθε χρίση ἐπαναλαμβάνει τίς λέξεις: «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἀγίου. Ἀμήν».

Όταν τελείωναν τὰ δυὸ Μυστήρια, Βάπτισμα καὶ Χρίσμα, ὁ νεοφώτιστος κοινωνοῦσε τὰ Ἄχραντα Μυστήρια κατὰ τὴ θεία Λειτουργίαν ποὺ γινόταν παλαιότερα. Σήμερα γιὰ τεχνικούς λόγους τὸ νεοφώτιστο νήπιο κοινωνεῖ συνήθως τὸ πρῶτο Σάββατο μετὰ τὴ βάπτισή του.

Ὁ ρόλος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει στὸ Χρίσμα σημαντικό ρόλο. Δυὸ παραδείγματα μᾶς τὸ δείχνουν.

Ὁ Κύριος ἐπισκέφθηκε τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως. Μετὰ τὸ χαιρετισμὸ τοὺς εἶπε: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον». Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ γέμισαν ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ οὐράνια ζωὴ ποὺ ἔλαβαν τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀναστάσεως, ὁλοκληρώθηκε τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ νεοφώτιστο. Ἡ ἀναγέννηση ποὺ παίρνει κατὰ τὸ Βάπτισμα, ἐνισχύεται καὶ τελειοποιεῖται μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατὰ τὸ Χρίσμα.

Τὸ δεύτερο παράδειγμα εἶναι τοῦ ναοῦ. Μὲ τὸ Βάπτισμα γινόμεστε ναὸς «τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος». Ὁ ναὸς ὅμως αὐτὸς δὲν ἔχει ἐγκαινιασθῆ. Μὲ τὸ Χρίσμα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐγκαινιάζει τὸ ναὸ τῆς ψυχῆς μας καὶ τὸν παραδίδει στὴ Λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὰ Μυστήρια τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος κατοικεῖ τώρα στὴν ψυχὴ μας. Ἀς θυμώμαστε τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μὴν λυπεῖτε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· σφραγιστήκατε μ' αὐτὸ γιὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολυτρώσεως» (Ἐφεσ. δ' 30).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Μυστήριον τοῦ Ἁγίου Χρίσματος θυμίζει στοὺς πιστοὺς τὴ χρῆσιν τῶν βασιλείων, ἱερέων καὶ προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθὼς καὶ τοῦ Κυρίου. Συμπληρώνει καὶ ὁλοκληρώνει τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Ποῖον γὰρ πλοῖον δύναται εὐχρηστον εἶναι καὶ σώζεσθαι, ἐὰν μὴ πρῶτον χρησθῇ; Ἡ ποῖος πύργος ἢ οἰκία εὐμορφος καὶ εὐχρηστός ἐστιν, ἐπὰν οὐ κέχρισται; Τίς δὲ ἄνθρωπος εἰσελθὼν εἰς τόνδε τὸν βίον ἢ ἀθλῶν οὐ χρίεται ἐλαίῳ; Ποῖον δὲ ἔργον ἢ κόσμιον δύναται εὐμορφίαν ἔχειν, ἐὰν μὴ χρησθῇ καὶ στιλβωθῇ; Εἴτα ἀήρ μὲν καὶ πᾶσα ἡ ὑπ' οὐρανὸν τρόπῳ τινὶ χρίεται φωτὶ

καὶ πνεύματι. Σὺ δὲ οὐ βούλει χρισθῆναι ἔλεον Θεοῦ; Τοιγαροῦν ἡμεῖς τούτου εἶνεκεν καλούμεθα Χριστιανοὶ ὅτι χριόμεθα ἔλαιον Θεοῦ» (Θεόφιλος 'Αντιοχείας, ΒΕΠΕΣ 5, 18 - 19).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) 'Ο 'Απόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὸ Χριστιανὸ «στρατιώτη 'Ιησοῦ Χριστοῦ». Πότε ὁ πιστὸς εἶναι καλὸς στρατιώτης; 2) Γιατί τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρίσμα συνδέονται στενὰ μεταξύ τους; 3) Γιατί ὁ Κύριος χαρακτήρισε τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ 'Αγίου Πνεύματος τὴν Πεντηκοστὴ δύναμη; 4) Ποιὰ μεταβολὴ ἔφερε στὶς ψυχὰς τῶν 'Αποστόλων τὸ 'Αγιο Πνεῦμα; Γιατί ζητοῦμε κι ἡμεῖς τὸ φωτισμὸ Του;

4. 'Η θεία Εὐχαριστία.

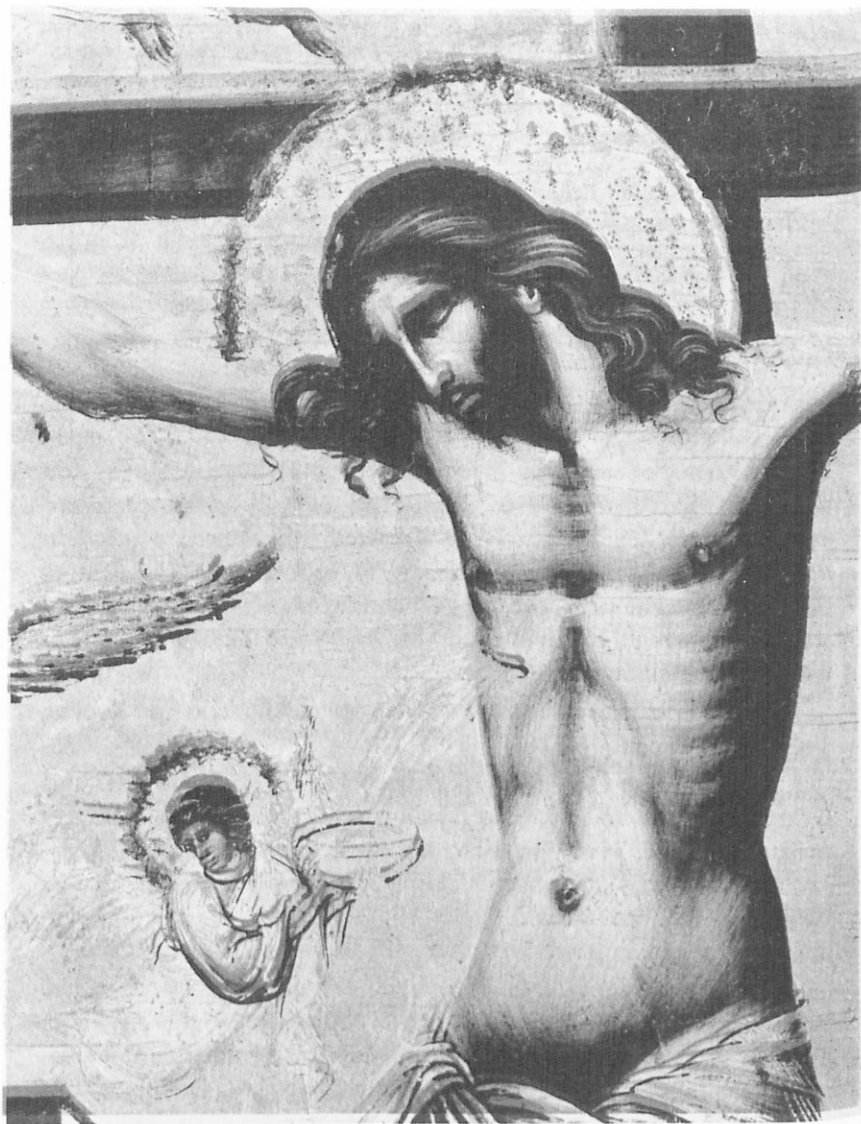
'Ο Κύριος σύστησε τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἢ Κοινωνίας ἢ Μεταλήψεως κατὰ τὸ Μυστικὸ Δείπνο. «Λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά μου... Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ Αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...». 'Ο Κύριος ὡς μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐπικύρωσε μὲ τὸ Τίμιον Αἷμα Του τὴν καινὴ διαθήκη, τὴν αἰώνια καὶ νέα συμφωνία.

Οἱ Μαθηταὶ ἦταν σὲ θέση νὰ καταλάβουν τὴ θυσία τοῦ Κυρίου. Τοὺς ἦταν γνωστὰ τὰ ἑξῆς :

α) Οἱ θυσίες. Αὐτὲς μαρτυροῦσαν τὸ σύνδεσμο πού εἶχε ὁ 'Ισραηλῆτης μὲ τὸ Θεό. Ἦδειχναν ὅτι ἡ ζωὴ του καὶ ὅλα ὅσα εἶχε ἀνῆκαν στὸ Θεό. Ἦταν ἓνα μέσον ἐξαγορᾶς τῆς ποινῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Οἱ αἱματηρὲς θυσίες ἦταν οἱ σπουδαιότερες. Τὸ αἷμα ἀνῆκε στὸ Θεό, πού ἦταν ὁ Κύριος τῆς ζωῆς. Ἀντὶ ὅμως ὁ 'Ισραηλῆτης νὰ προσφέρῃ τὸ δικό του αἷμα, πρόσφερε τὸ αἷμα τοῦ ζώου.

β) Ἡ θυσία τοῦ Πάσχα. 'Ο ἄμνός τοῦ πασχαλίνου δειπνοῦ θύμιζε τὸν ἄμνὸ τῆς Ἐξόδου τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Τὸ αἷμα του εἶχε χαρίσει τὸ Πάσχα, δηλαδὴ τὸ ξεπέραςμα τῶν σπιτιῶν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴ ἄγγελο. 'Ο Κύριος εἶναι «ὁ ἄμνός ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου».

γ) Ἡ διαθήκη στὸ Σινᾶ. Στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους Σινᾶ οἱ Ἑβραῖοι ἔκαναν μιὰ διαθήκη, δηλαδὴ συμφωνία μὲ τὸ Θεό.

Ἡ Σταύρωση. Λεπτομέρεια. Εἰκόνα στο Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (Σχολή Βενετίας, 14ος αἰ.). Ἀπὸ τὴν ἅγια καὶ ἄχραντη πλευρὰ τοῦ Κυρίου ἐπήγασαν τὰ θεῖα Μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὶς ἐντολές Του κι ἐκεῖνοι ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωση νὰ τὶς τηρήσουν. Ἔτσι θὰ γίνονταν περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ. Μεσίτης τῆς συμφωνίας ἐκείνης ἦταν ὁ Μωυσῆς. Τὴν ἐπικύρωσε θυσιάζοντας ζῶα καὶ ραντίζοντας μὲ τὸ αἷμα τὸ θυσιαστήριο καὶ τὸ λαό. Τὰ λόγια του τὴν ἐπισφράγισαν: «Ἴδου τὸ αἷμα τῆς διαθήκης» (Ἐξ. κδ' 8).

δ) Τὸ μάννα. Οἱ Ἰσραηλίτες τράφηκαν μὲ αὐτὸ στὴν ἔρημο. Ὁ Κύριος σύνδεσε τὸ χορτασμό τῶν πεντακισχιλίων στὸ σχετικὸ θαῦμα μὲ τὸ μάννα. Εἶπε στοὺς Ἰουδαίους ὅτι Αὐτὸς εἶναι «ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς», «ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς» (Ἰω. στ' 31 ἔξ.).

Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα προεικόνιζαν τὴ θεία Εὐχαριστία, τὴν ἀναίμακτη θυσία τοῦ Κυρίου. Αὐτὴ μᾶς σώζει καὶ μᾶς τρέφει.

Ἡ ζωντανὴ ἀνάμνηση τοῦ μυστηρίου. Ὁ Κύριος παρήγγειλε στοὺς Ἀποστόλους νὰ τελοῦν τὸ Μυστήριον ποὺ τοὺς παρέδωσε στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, γιὰ νὰ θυμοῦνται τὰ λόγια καὶ τὰ παθήματά Του.

Ἔτσι ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴ θεία Λειτουργία πρὶν ἀπὸ τὸν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων διαβεβαιώνει τὸν Κύριο ὅτι ἐκτελοῦμε τὴν ἐντολή Του: «Μεμνημένοι τοῖνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένων, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς τριημέρου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας...».

Τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι:

α) ἀνάμνηση τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου ποὺ ἀνοίξε τὸν Παράδεισο στοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀνάμνηση αὕτη δὲν εἶναι ἀπλή θύμηση τοῦ νοῦ μας, ἀλλὰ ζωντανή, πραγματική. Κάνει πραγματικότητα αὐτὸ ποὺ θυμίζει: τὴ θυσία. Μᾶς ξαναγυρίζει στὸ ὑπερῶο ὅπου ἔγινε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος.

β) Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι συνεπῶς καὶ πραγματικὴ θυσία. Ἐπαναλαμβάνεται ἀναίμακτα ἡ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ. Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου.

γ) Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι καὶ θεία Κοινωνία. Στὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεὺς μᾶς προσκαλεῖ νὰ κοινωνήσουμε, νὰ παρα-

‘Η θεία Μετάληψη. Τοιχογραφία στην ‘Ι. Μονή Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων (16ος αἰ.).

καθήσουμε στο δείπνο πού προσφέρεται, Τὸ δείπνο αὐτὸ εἶναι μιὰ πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. «Μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε». «Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) τὸ τίμιον καὶ πανάγιον Σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον». ‘Η θεία Κοινωνία εἶναι «φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν» (Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος).

‘Η ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ἔνωσή μας μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ἡ αἰώνια ζωὴ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς θείας Κοινωνίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας προεικονίζεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Μὲ αὐτὸ φέρνουμε στὴ μνήμη μας τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου πού ἐπαναλαμβάνεται μὲ ἀνάιμακτο τρόπο. ‘Η θεία Μετάληψη γίνεται «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον».

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Λέγεται δὲ μετάληψις μὲν ὅτι μεταλαμβάνομεν τῆς Ἰησοῦ θεότητος· κοινωνία δὲ διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκὸς τε καὶ τῆς θεότητος. Κοινωνεῖν δὲ καὶ ἐνώσθαι καὶ ἀλλήλοις δι' αὐτῆς· ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἐνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν οἱ πάντες, ἐν σῶμα Χριστοῦ, καὶ ἐν αἵμα, καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα, σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 96, 1409*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ διαβάσῃς τὸ Α' Κορ. ια' 23 - 30. Ποιὰ στοιχεῖα μᾶς προσφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γιὰ τὴ θεία Εὐχαριστία; 2) Γιατί οἱ ἄτελεῖς θυσίαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συμβολίζουν τὴν τέλεια θυσία τοῦ Κυρίου; (βλέπε Ἑβρ. θ' 11, 12, 24, ι' 4). 3) Γιατί τὸ ἰουδαϊκὸ Πάσχα συμβολίζει τὸ Χριστιανικὸ; 4) Γιατί ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι «φάρμακον ἀθανασίας»;

5. Ἡ Ἱερωσύνη.

Ὁ ἱερεὺς μᾶς βαπτίζει, μᾶς κοινωνεῖ, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ δέχεται τὴ μετάνοιά μας στὴν Ἐξομολόγηση, μᾶς εὐλογεῖ μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου. Δικαιολογημένα λοιπὸν τὸν σέβονται μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Ἡ Ἱερωσύνη στὴν Ἀγία Γραφή. Οἱ Πατριάρχες εἶναι οἱ πρῶτοι ἱερεῖς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Προσφέρουν θυσίαι στὸ Θεὸ ὡς ἄρχηγοὶ τῆς πατριᾶς, δηλαδὴ τῆς φυλῆς. Ὁ Μωυσῆς ἀργότερα προσφέρει ὁ ἴδιος τὶς θυσίαι. Ὅταν ὅμως κατασκευάστηκε ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, ὀρίστηκε ἰδιαίτερη ἱερατικὴ οἰκογένεια: ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀαρών. Ὁ ἀρχιερεὺς, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖτες ἦταν τὰ μέλη της.

Ὁ Κύριος ἀντικατέστησε τὴν ἱερωσύνη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Πρόσφερε, ὅπως εἶδαμε, τὸν ἑαυτό Του θυσία καὶ ἐγινε ὁ μεσίτης, ἡ γέφυρα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Οἱ Ἀπόστολοι πῆραν ἀπὸ τὸν Κύριο τὴν ἐξουσία νὰ τελοῦν τὴ θεία Εὐχαριστία, νὰ συγχωροῦν ἁμαρτίαι, νὰ βαπτίζουν. Ἔτσι ἐγιναν οἱ κληρικοὶ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ἀργότερα παρουσιάστηκε ἡ ἀνάγκη νὰ χειροτονηθοῦν κληρικοί. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γνωρίζουμε δύο

Ἐπισκόπους μὲ τὰ ὀνόματά ᾗτους. Εἶναι ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Τίτος. Οἱ Ἐπίσκοποι χειροτόνησαν ἱερεῖς καὶ διακόνους ποὺ εἶναι βοηθοὶ καὶ συνεργάτες τῶν Ἐπισκόπων.

Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως. Εἶναι τόσο τιμητικὸ ὅσο καὶ τὸ ἔργο του. Ὁ ἱερεὺς :

1) Τελεῖ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

2) Εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος εἶπε στοὺς Ἀποστόλους : «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει» (Λουκ. ι' 16). Στὴ θεία Λειτουργία τὰ λόγια τοῦ Κυρίου «Λάβετε φάγετε...» ἀκούγονται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἱερέως. Τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου δὲν ὑπάρχει διάκονος, διαβάζεται ἀπὸ τὸν ἱερέα.

3) Εἶναι ὁ στοργικὸς πατέρας τῆς ἐνορίας του. Οἱ ἀρρώστιες τῶν ἐνοριτῶν, ἡ φτώχεια, οἱ δυσκολίες τους, τὰ προβλήματα τῶν νέων καὶ ἡλικιωμένων εἶναι μέσα στὶς φροντίδες του. Πολλοὶ κληρικοὶ παραμένουν ἄγαμοι γιὰ νὰ ἀφοσιωθοῦν στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

4) Εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐργάζεται γιὰ νὰ φέρῃ τὸ Χριστὸ στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ γίνεται, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἰς «πάντας τὰ πάντα».

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἔχει γράψῃ ἕξι περίφημους λόγους γιὰ τὴν Ἱερωσύνη. Σ' αὐτοὺς τονίζει τὸ ὑποῦργημα τοῦ ἱερέως : «Οὐκ οἶδας τί ἐστὶ ἱερεὺς ; Ἄγγελος Κυρίου ἐστὶ. Μὴ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ λέγει ; Εἰ καταφρονεῖς αὐτοῦ, οὐκ αὐτοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν Θεοῦ». «Διὰ τούτων (τῶν ἱερέων) ἐνδυνάμεθα τὸν Χριστόν...».

Οἱ βαθμοὶ τῆς Ἱερωσύνης. Εἶναι τρεῖς : τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου.

Ὁ διάκονος βοηθεῖ τὸν πρεσβύτερο καὶ τὸν Ἐπίσκοπο στὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων. Ἀκόμη κηρύσσει τὸ θεῖο λόγο καὶ ἐργάζεται στὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς της. Χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο ποὺ κατὰ τὴ θεία Λειτουργία (μετὰ τὸν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων) θέτει τὰ χέρια του στὸ κεφάλι του. Ἡ εὐχή ποὺ διαβάζεται, εἶναι κοινὴ καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς

βαθμούς: «Ἡ θεία Χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν (δεῖνα) τὸν εὐλαβέστατον... εἰς διάκονον (πρεσβύτερον ἢ Ἐπίσκοπον). Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος».

Ἡ χειροτονία τοῦ πρεσβυτέρου γίνεται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο μετὰ τὸ Χερουβικὸ Ὕμνο.

Ὁ βαθμὸς τοῦ Ἐπισκόπου περιέχει καὶ συγχωνεύει ὅλους τοὺς ἱερατικοὺς βαθμούς. Ὁ Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς Ἐπισκόπους μετὰ τὸν Τρισάγιο ὕμνο. Στὸν ἐπισκοπικὸ βαθμὸ προάγονται μόνον οἱ ἄγαμοι κληρικοί. Τὸν παλαιότερο καιρὸ προαγόntonσαν καὶ ἔγγαμοι. Μετὰ τὴν ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο προάγονται μόνον ἄγαμοι ἢ λόγιοι κληρικοί ποὺ πέθανε ἡ γυναῖκα τους.

Κατὰ τὴ χειροτονία τῶν κληρικῶν γίνεται καὶ ὁ πνευματικὸς χορὸς τρεῖς φορὲς γύρω ἀπὸ τὴν ἀγία Τράπεζα. Δείχνει τὴ χαρὰ γιὰ τὸ γεγονός. Ψάλλονται τὰ τροπάρια. «Ἡσαΐα χόρευε...», «Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες...» καὶ «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, μαρτύρων ἀγαλλίαμα...». Μὲ αὐτὰ δοξολογεῖται ἡ Ἁγία Τριάδα καὶ ζητεῖται ἡ μεσιτεία τῶν Ἀγίων Μαρτύρων. Αὐτοὺς θὰ μιμηθῇ ὁ χειροτονούμενος στὴν πίστη καὶ τὴν ἀγιότητα.

Τὸ «ἄξιος» ποὺ ἀναφωνεῖ ὁ λειτουργὸς τοῦ Μυστηρίου Ἐπίσκοπος καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ ἐκκλησίασμα, βεβαιώνει τοῦτο: ὁ χειροτονούμενος εἶναι ἄξιος νὰ καταλάβῃ αὐτὸ τὸ ἄξιωμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ Ἀπόστολοι ὡς διάδοχοι τοῦ Κυρίου χειροτόνησαν κληρικούς. Διακρίνονται σὲ Ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, διακόνους. Ἡ Ἱερωσύνη ἔχει τὶς ρίζες της στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ Ἱερεὺς εἶναι τελετουργὸς τῶν Μυστηρίων, πατέρας καὶ διδάσκαλος τῶν πιστῶν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἱερωσύνη βασιλείας ἀμείνων».
2. «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ... τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Α' Πέτρ. ε' 2 - 3).
3. «Εἰ γὰρ οὐ δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐὰν μὴ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννηθῇ, καὶ ὁ μὴ τρώγων τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου

καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνων ἐκβέβληται τῆς οὐρανίου ζωῆς, πάντα δὲ ταῦτα δι' ἐτέρου μὲν οὐδενός, μόνον δὲ διὰ τῶν ἀγίων ἐκείνων ἐπιτελεῖται χειρῶν, τῶν τοῦ ἱερέως λέγω . . .» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 48, 648*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς «ντυνόμεστε τὸ Χριστὸ» με τοὺς ἱερεῖς; 2) Τί σημαίνουν οἱ λέξεις 'Επίσκοπος καὶ διάκονος; 3) Ἐνας ἱερεὺς σὲ τί μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ; 4) Γιατί ὁ ἱερεὺς εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ;

6. Ἡ Μετάνοια.

Ὁ ἄνθρωπος μακρὰ ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ ἁμαρτία, ὅπως εἶδαμε σὲ προηγούμενα μαθήματα, εἶναι ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντησις ποὺ δίνει ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι πολλοὶ ἄνθρωποι βρῖσκονται μακρὰ ἀπὸ τὸ Θεό.

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν ἀρνεῖται τὴν εὐεργετικὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Δέχεται ἄλλωστε κι αὐτὸς τὶς δωρεές της. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἁμαρτία διαστρέφει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τὴ θέλει γιὰ τὸν ἑαυτό του, δὲν τὴν προσφέρει καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἔτσι ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος χωρίζεται ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του. Οἱ σχέσεις του μὲ τὸ Θεό, τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν εἶναι ἁρμονικές. Ἡ ἁμαρτία εἶναι μιὰ ἀποτυχία τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἄνθρωπος.

Ἡ οὐσία τῆς μετανοίας. Ἡ ἁμαρτία εἶναι μιὰ ἄθλια ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτήν. Ἀντίθετα ἡ μετάνοια εἶναι ἀπελευθέρωση. Ὄταν μετανοοῦμε, εἴμαστε ἐλεύθεροι στὸ μυαλό, στὸ συναίσθημα, στὴ θέληση.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι μόνο κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος τὸν βοηθεῖ νὰ ἀλλάξῃ πορεία καὶ τρόπο συμπεριφορᾶς. «Μετανοεῖτε» ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ μετανοήσῃ. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος αἰσθανθῇ μέσα του αὐτὴ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τότε σὰν τὸν ἄσωτο παίρνει τὴν ἀπόφασις: «Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα...» (Λουκ. ιε' 18). Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκδηλώνεται μέσα

στην Ἐκκλησία. Ἐκεῖ θά τῇ βροῦμε. Γι' αὐτό ἡ μετάνοια πραγματοποιεῖται μέ ἓνα Μυστήριον πού ὁ Κύριος παρέδωσε στήν Ἐκκλησία.

Ἡ σύσταση τοῦ Μυστηρίου. Ὁ Κύριος μέ τήν ἐξουσία πού ἔχει νά συγχωρῇ τήν ἁμαρτία, καλεῖ κοντά Του ὅλους τοὺς «κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους» γιά νά τοὺς ἀναπαύσῃ. Τήν ἐξουσία αὐτὴ μεταβίβασε στοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους. «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη' 18). «Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται» (Ἰω. κ' 22-23). Τὰ τελευταῖα λόγια εἰπώθηκαν τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Ἔτσι ἡ πασχαλινὴ χαρὰ συνδέεται μέ τὸ Μυστήριον τῆς μετανοίας.

Τὸ θεοσύστατο θεσμὸ τοῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας ἐπιβεβαιώνεται ὁλόκληρη ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.

Στὸν ἄνθρωπο πού μετανοεῖ καὶ ἐξομολογεῖται, συγχωρεῖται κάθε ἁμαρτία. Γι' αὐτό ὁ πιστὸς συχνὰ καταφεύγει στὸ Μυστήριον αὐτό. Μιὰ μόνο ἐξαίρεση ὑπάρχει· ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μετανόησε εἰλικρινά.

Δείγματα τῆς μετανοίας. Αὐτὰ εἶναι:

1) **Ἡ συντριβὴ τοῦ ἀνθρώπου.** Αὐτὴ δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίζει τὴν ἐνοχὴ του. Τὴ συντριβὴ προκαλεῖ ἡ σκέψη τοῦ Θεοῦ, ἡ συναίσθηση ὅτι στερήθηκε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναντιώθηκε στὸ θέλημά Του. Μὲ τὴ μετάνοια παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νά τὸν δεχτῇ στήν πατρικὴ Του ἀγκαλιά.

Σὲ ἄλλη περίπτωση ὁ ἄνθρωπος λυπᾶται πού ἁμάρτησε ὄχι γιὰτὶ πρόσβαλε τὸ Θεό, ἀλλὰ γιὰτὶ θίχτηκε ὁ ἐγωισμὸς του. Αὐτὸς δὲν τὸν ἀφήνει νά σκύψῃ τὸ κεφάλι του μπροστὰ στὸ Θεό. Ἔτσι δὲν πηγαίνει νά ἐξομολογηθῇ. Τέτοια ἦταν καὶ ἡ περίπτωση τοῦ Ἰούδα.

2) **Τὴ συντριβὴ συνοδεύει ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν.** Ἡ ὁμολογία αὐτὴ (ἐξαγόρευσις) εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο τοῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας. Μὲ αὐτὴ παραδέχεται μπροστὰ στὸ Θεὸ

ὅτι συναισθάνεται τὴν ἁμαρτωλή του κατάσταση. Ὁ Θεὸς μιὰ τέτοια ὁμολογία ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ ποὺ ἁμάρτησε.

Ὁ ἄνθρωπος ὡς ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἁμαρτίαν του ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκόπου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἐπίσκοποι ὁμῶς μὲ τὴ χειροτονία καὶ ἰδιαίτερη εὐχὴ μεταδίδουν τὴν ἐξουσία τῆς ἀφέσεως στοὺς ἱερεῖς. Αὐτοὶ κάνουν τὸ δύσκολο ἔργο τοῦ πνευματικοῦ πατέρα (ἐξομολόγου).

Πολλοὶ δυσκολεύονται νὰ ἐξομολογηθοῦν στὸν ἱερέα. Δὲν τὸ θεωροῦν ἀπαραίτητο ἢ καὶ ντρέπονται. Ὁ ἱερεὺς ὁμῶς εἶναι ἀπαραίτητος. Εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας· σ' αὐτὴν ἀνήκει ὁ ἐξομολογούμενος. Ἡ ντροπὴ εἶναι φυσικὴ. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀπόσταση ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν Πανάγιο Θεό. Τὸ ἐμπόδιο αὐτὸ φεύγει ὅταν σκεφτοῦμε πόσο ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ.

3) **Ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν** ἔρχεται ὡς συνέπεια τῶν παραπάνω. Ὁ πνευματικὸς συμπαραστέκεται σ' αὐτό. Προσεύχεται μαζὶ μὲ τὸ πνευματικὸ του παιδί καὶ χαίρεται γιὰ τὴ μετάνοιά του. Μὲ πατρικὴ ἀγάπη ἐνισχύει τὸν ἐξομολογούμενο καὶ τὸν παιδαγωγεῖ.

Τελικὰ τοῦ δίνει ἄφεση στὶς ἁμαρτίες ποὺ ἐξομολογήθηκε. Ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, ποὺ ἡ ἄφεση ἀναβάλλεται γιὰ παιδαγωγικούς λόγους. Οὐσιαστικὰ τὴ συγχώρηση δίνει ὁ Θεός, ὅπως βλέπουμε στὴν εὐχὴ ποὺ τοῦ διαβάζει :

«Αὐτὸς ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ πάντα, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι».

Πολλὲς φορές ὁ ἐξομολόγος ἐπιβάλλει ὀρισμένα ἐπιτίμια. Εἶναι πνευματικὲς ἀσκήσεις ποὺ βοηθοῦν τὸ Χριστιανὸ στὴν πλήρη ψυχικὴ του θεραπεία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ μετάνοια εἶναι ἀλλαγὴ σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς. Ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ ὁ πιστὸς ὁμολογεῖ τὴν ἐνοχίαν του καὶ ἐξομολογεῖται τὶς ἁμαρτίες του. Ἡ συγχώρηση εἶναι τὸ δῶρο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ψαλμ. 50, 1 ἐξ, Β' Κορ. ε' 17, 20, 'Ιω. γ' 5, Ρωμ. η' 10 - 17, Κολ. α' 9 - 12.
2. «Ὡςπερ ἄνθρωπος ὑπὸ ἀνθρώπου ἱερέως βαπτιζόμενος φωτίζεται τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριτι, οὕτω καὶ ὁ ἐξομολογούμενος ἐν μετανοίᾳ διὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνει τὴν ἄφεσιν χάριτι Χριστοῦ» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 26, 1316).
3. «Ἐναναγκαῖον τοῖς πεπιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα» (Μ. Βασίλειος, *P.G.* 31, 1284).
4. «Στέναζον, ὅταν ἁμάρτης... (ὄχι γιατί) κολάζεσθαι μέλλεις· τοῦτο γὰρ οὐδέν· ἀλλ' ὅτι προσέκρουσάς σου τῷ δεσπότῃ τῷ οὕτως ἡμέρῳ, τῷ οὕτω σε φιλοῦντι καὶ ἐπικρεμαμένῳ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς ὡς καὶ τὸν Υἱὸν ἐπιδοῦναι ὑπὲρ σοῦ» ('Ιω. Χρυσόστομος, *P.G.* 57, 68 - 69).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ ἐμπόδια συναντᾷς ὡς ἔφηβος στὸ πρόβλημα τῆς ἐξομολογήσεως; 2) Σὲ τί βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο ἡ ἀναγνώριση τῆς ἁμαρτίας του; 3) Γιατί εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐξομολόγηση ἐνώπιον πνευματικοῦ ἱερέως; 4) Τί θὰ ζητοῦσες ἀπὸ ἕναν πνευματικό, ὅταν ἀποφάσιζες νὰ ἐξομολογηθῇς;

7. Τὸ Εὐχέλαιο.

Ἐκεῖνος ποὺ ἔνοιωσε τὸν ψυχικὸ καὶ σωματικὸ πόνο τοῦ ἀνθρώπου ὅσο κανεῖς ἄλλος, ἦταν ὁ Κύριος. Γι' αὐτὸ ἦταν φίλος τῶν πονεμένων καὶ ἁμαρτωλῶν. Τούς εὐεργετοῦσε μὲ τὰ θαύματά Του καὶ τοὺς ξεκούραζε μὲ τὴ διδασκαλία Του.

Ἡ Ἐκκλησία συνέχισε καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Τοῦτο βλέπουμε στὸ Μυστήριο τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου.

Ἡ θεία σύσταση τοῦ Μυστηρίου. Τὸ Μυστήριο αὐτὸ στηρίζεται στὰ λόγια τοῦ Ἀδελφόθεου Ἰακώβου: «Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχή τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾗ πεπονηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ» ('Ιακ. ε' 14-15).

Κάποιος ὑπαινιγμὸς γιὰ τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο ὑπάρχει στὸν Εὐαγγελιστὴ Μάρκο ποὺ λέγει ὅτι οἱ Ἀπόστολοι:

- α) ἔβγαζαν πολλὰ δαιμόνια,
- β) ἄλειφαν πολλοὺς ἄρρώστους με λάδι καὶ
- γ) τοὺς θεράπευαν (Μάρκ. στ' 13).

Ἔτσι τὸ Μυστήριον τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς :

1) Σὲ περίπτωσιν ἄρρώστιας καλοῦνται οἱ πρεσβύτεροι (ἱερεῖς).
 2) Οἱ ἱερεῖς προσεύχονται γιὰ τὸν ἄρρωστο. Μαζί τους προσεύχεται ὁλόκληρο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι ὁ ἄρρωστος παίρνει μεγάλη πνευματικὴ ἐνίσχυση.

3) Ἡ ἐπάλειψις τοῦ λαδιοῦ ποὺ γίνεται στὸν ἄρρωστο, δὲν εἶναι ἓνα φυσικὸ φάρμακο. Εἶναι τὸ σημεῖο μετὰ τὸ ὁποῖο μεταδίδεται ἡ θεία Χάρις, ποὺ «τὰ ἀσθενεῖ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώνει».

4) Ἡ εὐχή τῆς πίστεως ποὺ διαβάζεται, θὰ χάριση στὸν ἄρρωστο τὴ σωματικὴ του ὑγεία, ἂν ὁ Θεὸς κρίνῃ ὅτι αὐτὸ τὸν ὠφελεῖ πνευματικά.

5) Ἡ ὑπόσχεσις τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ποὺ τυχὸν διέπραξε ὁ ἄρρωστος.

Ἔτσι τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο ἔχει ἓνα μυστηριακὸ χαρακτήρα, ποὺ μαρτυροῦν ἡ λειτουργικὴ πράξις τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Λειτουργοὶ καὶ ἀποδέκτες τοῦ Εὐχελαίου. Λειτουργοὶ τοῦ Εὐχελαίου εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὁ πρεσβύτερος. Τὸ Μυστήριον εἶναι δυνατό νὰ τελέσουν μαζί περισσότεροι ἀπὸ ἓνας ἱερεῖς. Στὴν Ἐκκλησίᾳ μας τὸ Εὐχέλαιο γίνεται ἀπὸ ἑπτὰ ἱερεῖς ἢ ἀπὸ τρεῖς ἢ σὲ ἀνάγκη καὶ μόνο ἀπὸ ἓναν.

Ἀποδέκτες τοῦ Μυστηρίου εἶναι οἱ βαριά καὶ ἐλαφρὰ ἄρρωστοι, καθὼς καὶ οἱ ὑγιεῖς (Εὐχέλαιο Μεγάλῃς Τετάρτης). Ὅλοι αὐτοὶ δέχονται τὴ Χάρη τοῦ Μυστηρίου. Σ' αὐτὸ συμμετέχει προσωπικὰ ὁ ἄρρωστος. Συμπροσεύχεται καὶ ἐμπιστεύεται τὰ πάντα στὸν Κύριο. Πολλοὶ ἄρρωστοι «ἐγείρονται», δηλαδὴ γεύονται τοὺς καρποὺς τοῦ Μυστηρίου.

Ἐξωτερικὰ σημεῖα. Αὐτὰ εἶναι τὸ λάδι καὶ οἱ δυὸ εὐχῆς ποὺ διαβάζονται στὸ Μυστήριον. Μετὰ τὴν πρώτη καθαγιαζεται τὸ λάδι.

Ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ στείλῃ «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀγίασῃ τὸ ἔλαιον καὶ ποιήσῃ αὐτὸ εἰς τελείαν ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν». Ἡ δευτέρα εὐχὴ λέγει: «Πάτερ, Ἅγιε ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ὁ πέμψας τὸν μονογενῆ σου Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, πᾶσαν νόσον ἰώμενον καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου (δεῖνα) ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας καὶ ζωοποιήσον αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου».

Ἡ ἀόρατη θεία Χάρις. Ἡ ἀόρατη θεία Χάρις γίνεται αἰσθητὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστο. Ἐνισχύεται, παρηγορεῖται, προσεύχεται θερμότερα. Βλέπει τὴν Ἐκκλησίαν κοντά του. Ἐχει διώξῃ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του.

Τὸ Εὐχέλαιο δὲν ἀντικαθιστᾷ τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας. Ὁ ἄρρωστος ὅμως διώχνει τὴν ἀνυπομονησίαν, τὴν ἀπελπισίαν. Γι' αὐτὸ ὁ ἄρρωστος ποὺ εἶναι καὶ πιστός, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ σωματικὴ θεραπεία γίνεται μέ σκοπὸ νὰ θεραπευθῇ καὶ ἡ ψυχὴ του.

Ἄν ὁ Θεὸς βλέπῃ ὅτι ὁ θάνατος θὰ χάριση στὸν ἄνθρωπον τὴν αἰώνια σωτηρίαν του, τότε ἐπιτρέπει τὸν ἐρχομὸ του. Ἄν ὅμως ὁ ἄρρωστος πρέπει νὰ ζήσῃ γιὰ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ σωτηρίαν του, τότε ὁ Θεὸς θὰ τοῦ χάριση τὴν υἰεῖαν. Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ὁ πιστὸς ἄνθρωπος ἐνισχύεται καὶ δυναμώνεται ἀπὸ τὴν τέλεση τοῦ Εὐχελαίου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ θεραπείες τῶν ἀρρώστων ποὺ ἔγιναν μέ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου συνεχίζονται μέ τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο. Οἱ προσευχὲς καὶ τὸ ἁγιασμένον λάδι ἐνισχύουν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ τὸν ἄρρωστο. Οἱ ἁμαρτίες τοῦ πιστοῦ συγχωροῦνται.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Οὐ γὰρ ἡμᾶς ἀναγεννώσι (μέ τὸ βάπτισμα) μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα συγχωρεῖν ἔχουσιν ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. Ἀσθενεῖ τις, φησὶν, ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας...» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 48, 644).
2. «Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλαιον τοῦτο, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, ἔλαιον ἁγιασμοῦ, ἔνδυμα βασιλικόν, θώραξ δυνάμεως, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, σφραγὶς ἀνεπιβούλευτος, ἀγαλλίαμα καρδίας, εὐφροσύνη αἰώνιος» (Εὐχὴ ἀπὸ τὴν ἱερωγίαν τοῦ Μυστηρίου).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε και πώς αισθάνεται ο άνθρωπος ότι το Εύχέλαιον του είναι απαραίτητο; 2) Πώς ή 'Εκκλησία και ο άρρωστος συμμετέχουν στο Εύχέλαιο; 3) 'Από ποῦ φαίνονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς θείας Χάριτος στο Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου; 4) Νὰ μελετήσης τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενο. Πῶς χαρακτηρίζεται τὸ λάδι τοῦ Εὐχελαίου;

8. Ὁ Γάμος.

Ὁ Θεὸς μετὰ τὴν πλάση τοῦ Ἀδάμ ἐπλάσε τὴ γυναῖκα, ποὺ ἦταν «βοηθὸς ὅμοιος μὲ αὐτόν». Ὁ σύνδεσμος τῆς ἀγάπης ποὺ καλλιεργήθηκε μεταξύ τους, τοὺς ἔνωσε σὲ μιὰ κοινὴ ζωὴ. Σ' αὐτὴν ὁ ἕνας πρόσφερε συνεχῶς στὸν ἄλλο. Αὐτὴ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης εὐλογεῖ ὁ Θεὸς μὲ τὸ Μυστήριο τοῦ γάμου γιὰ τὴ δημιουργία τῆς οἰκογένειας. Μὲ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος γίνεται συνεργάτης τοῦ Θεοῦ.

Τὸ μέγα Μυστήριο. Ὁ γάμος εἶναι Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μάλιστα μέγα. Μέσα στὸ γάμο ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσεται ὄχι μόνο βιολογικά, ἀλλὰ κυρίως πνευματικά. Ἔτσι ὁ γάμος ὡς Μυστήριο παύει νὰ εἶναι ἓνα κοινωνικὸ γεγονός. Εἶναι μιὰ κοινωνία ὑπερφυσικῆς ἀγάπης ποὺ δίνει ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἱεροτελεστία τοῦ Μυστηρίου εἶναι συγκλονιστικὴ καὶ συγκινητικὴ. Δυὸ ἄνθρωποι, ἕνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναῖκα, ἀποφασίζουν νὰ ἐνώσουν τὴ ζωὴ τους κάτω ἀπὸ τὶς εὐλογίες τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ γάμου. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ γάμου ἦταν ἀρχικὰ ἐνσωματωμένη στὴ θεία Λειτουργία. Ὁ λειτουργικὸς χώρος εἶναι ὁ πιὸ κατάλληλος γιὰ τὴν εὐλογία τοῦ γάμου. Ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ εἶναι πραγματικά στὸν ὅρο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Προϋπόθεση γιὰ τὴν τέλεση τοῦ Μυστηρίου εἶναι ἡ εἰλικρινὴς συγκατάθεση τῶν δυὸ ὑποψηφίων. Χρειάζεται καὶ μιὰ προετοιμασία γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν οἱ νεόνυμφοι ἀπὸ τὰ λόγια τῆς ἱερῆς Ἀκολουθίας. Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι βαθυστόχαστα καὶ συμβολικά. Δείχνουν τί ἔκανε ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία μας, πῶς ὁ Χριστὸς ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πῶς παρέδωσε τὸν ἑαυτό Του γιὰ τὸν ἁγιασμό της.

Ἡ ἀγάπη ποὺ συνδέει τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, πρέπει νὰ συνδέῃ καὶ τοὺς δυὸ συζύγους. Τὸ λίγο κρασί ποὺ θὰ πιοῦν κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν καὶ μάλιστα ἀπὸ κοινὸ ποτήρι, ἐκφράζει τὴν κοινὴ ζωὴ ποὺ θὰ κάνουν.

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ γάμο. Ὁ νέος ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴ νέα ζωὴ του. Σήμερα ἐπικρατεῖ προχειρότητα καὶ ἐπιπολαιότητα πάνω στὸ σημαντικὸ αὐτὸ θέμα. Ἡ προετοιμασία δὲν εἶναι σοβαρὴ, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ ἱερὸς θεσμὸς τοῦ γάμου. Τί ρόλο παίξει ἡ προσεκτικὴ προετοιμασία ;

1) Τὰ μεγάλα ἔργα δὲν θέλουν βιασύνη. Ἔτσι καὶ ὁ γάμος. Οἱ συναισθηματικὲς ἐναλλαγές τῆς ἐφηβείας δὲν εἶναι σταθερὸ θεμέλιο τοῦ γάμου. Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ ἔφηβος δὲν ἔχουν τὴν πνευματικὴ ὀριμότητα ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναλάβουν τὶς εὐθύνες μιᾶς οἰκογένειας.

2) Ἡ πνευματικὴ ὀριμότητα βοηθεῖ πρῶτα στὴ σωστὴ ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου. Ἡ ἐκλογὴ - πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε μὲ εἰλικρίνεια - εἶναι τὸ δυσκολώτερο θέμα. Ὁ νέος ἄνθρωπος χρειάζεται ὀρθὰ κριτήρια. Σ' αὐτὸ θὰ τὸν βοηθήσῃ ὁ Θεός. Ὁ νέος καὶ ἡ νέα ποὺ πιστεύουν σ' Αὐτόν, προσεύχονται νὰ παρουσιάσῃ ὁ Θεὸς τὸν κατάλληλο ἄνθρωπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ συνδέσουν τὴ ζωὴ τους. «Παρὰ Κυρίου ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή», λέγει ἡ Ἀγία Γραφή» (Παροιμ. ιθ' 14). Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκτιμηθοῦν στὰ πρόσωπα ποὺ θὰ παντρευθοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἡ πίστις καὶ ἡ εὐσέβεια ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴν αἰωνιότητα.

3) Ὁ ἄνθρωπος ποὺ θὰ φτιάξῃ οἰκογένεια, χρειάζεται σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία. Ἡ ἔλλειψή της θὰ δημιουργήσῃ ἀργότερα προβλήματα.

4) Μιὰ νέα οἰκογένεια χρειάζεται κάποιο οἰκονομικὸ θεμέλιο. Αὐτὸ δὲν πρέπει οὔτε νὰ τὸ ὑποτιμᾷμε οὔτε καὶ νὰ τὸ ὑπερτιμᾷμε. Πολλοὶ δηλαδὴ νομίζουν ὅτι τὰ πολλὰ χρήματα σημαίνουν εὐδοκίμηση στὸ γάμο. Αὐτὸ εἶναι βασικὸ λάθος. Ἀντὶ τῆς ἀγάπης μας νὰ στρέφεται στὸ πρόσωπο τῆς μελλοντικῆς ἢ μελλοντικοῦ συντρόφου, στρέφεται πρὸς τὰ χρήματα. Δίνουμε προτεραιότητα σ' αὐτά, ἐνῶ ξέρουμε ὅτι πολλοὶ πλούσιοι γάμοι ναυάγησαν.

Τέλος πρέπει νὰ προσέξῃ ὁ νέος τὴν ἐπαγγελματικὴ του μόρ-

φωση. Δέν πρέπει νά προχωρήση στο γάμο ἂν δέν ἔχη τήν ἀπαραίτητη οἰκονομική ἐνίσχυση. Πρέπει νά γνωρίζη ὁ νέος ὅτι ἡ γυναίκα αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά ἔχη μιὰ μικρή ἔστω οἰκονομική σιγουριά. Ἄν ὁ νέος δέν φροντίσῃ νά ὑπάρχῃ ἡ ἀσφάλεια αὐτή, τότε θά εἶναι ὑπεύθυνος γιά τίς συνέπειες.

Ἡ ἐργαζόμενη σύζυγος. Ἡ νέα πρέπει νά προετοιμάζεται γιά τὸ ἔργο τῆς νοικοκυρᾶς. Ὑπάρχει ὁμως καὶ τὸ ἐνδεχόμενο νά ἐργαστῇ ἡ γυναίκα, γιατί τὰ οἰκονομικά τοῦ συζύγου συνήθως δέν ἐπαρκοῦν.

Ἡ γυναίκα πολλές φορές χαίρεται περισσότερο τήν ἐργασία ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι παρὰ μέσα σ' αὐτό. Τοὺς τέσσερις τοίχους του οἱ νέες τοὺς βλέπουν σὰν φυλακή. Ἡ νοοτροπία αὐτὴ ἔχει καὶ τὰ προβλήματά της. Αὐτὰ ἀπὸ κοινου πρέπει νά ἀντιμετωπίζουν οἱ νεόνυμφοι.

Τὸ σπίτι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ ζωντανὴ παρουσία τῆς γυναίκας. Ἡ παραμέληση τοῦ νοικοκυριοῦ ἔχει ὕλικές καὶ πνευματικές συνέπειες. Ἡ ἀπουσία τῆς συζύγου ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι αὐξάνει τὰ ἐξοδά του. Ἡ προσπάθεια τῆς συζύγου νά προλάβῃ τήν ἐξωτερικὴ ἐργασία καὶ ἐκείνη τοῦ σπιτιοῦ, δημιουργεῖ νευρικότητες, ἀνησυχίες, διαπληκτισμούς, κ.ἄ. Τὰ παιδιὰ θέλουν τὴ μητέρα κοντά τους. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργὴ της δημιουργοῦν θαλπωρὴ, μέσα στὴν ὁποία ἓνα παιδί ἀναπτύσσεται σωματικά καὶ πνευματικά.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ θίγονται ἐδῶ γιά νά τὰ σκέπτονται οἱ νέοι. Μόνο τότε ἀντιμετωπίζουν μὲ εὐθύνη καὶ σοβαρότητα τὰ θέματα πού ἔχουν σχέση μὲ τὴ ζωὴ τους, ὅπως ἐδῶ ὁ γάμος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ γάμο ἀμέσως μετὰ τὴ δημιουργία τῶν Πρωτοπλάστων. Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ ἡ δημιουργία χριστιανικῆς οἰκογένειας ἀπαιτεῖ ἀνάλογη προετοιμασία.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Γεν. α' 28, β' 18 - 24, Μάρκ. ι' 12, Ματθ. ε' 27 - 30, κβ' 1, Ἐφεσ. ε' 22 - 23 Ἰω. β' 1 - 11.
2. Ὁ Θεός, «ὁ διὰ τὴν ἄφραστον σου δωρεὰν καὶ πολλὴν ἀγαθότητα παραγενομενος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τὸν ἐκεῖσε γάμον εὐλογῆσας... καὶ ἐνταῦθα

παραγενόμενος τῇ ὁράτῳ σου ἐπιστασίᾳ εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον, καὶ παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις ζωὴν εἰρηνικὴν, μακροήμερυσιν, σωφροσύνην, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν τῷ συνδέσῳ τῆς εἰρήνης, τὴν ἐπὶ τέκνοις χάριν, τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (*Εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Γάμου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ διαβάσης τὴν εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Γάμου. Τί παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ Θεὸ νὰ χαρίσῃ στοὺς νεόνυμφους; 2) Ὑπογράμμισε τὰ κατὰ καὶ τὰ ὑπὲρ ποὺ παρουσιάζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐργαζόμενης συζύγου. 3) Ποιὰ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου ἡ σπουδαιότερη προετοιμασία γιὰ τὸ γάμο; 4) «Ὁ Θεὸς τοὺς ταίριασε». Τί σημαίνει ἡ φράση αὕτὴ ποὺ λέγει ὁ λαὸς γιὰ τὸ ταιριασμένο ἀνδρόγυνον;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Είσαγωγή	7

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ : 'Η χριστιανική πίστη και οι πηγές της	
1. Το ουσιαστικό περιεχόμενο της ὀρθόδοξης πίστεως	11
2. Οι δύο πηγές τῆς θείας 'Αποκαλύψεως.....	15
3. 'Η 'Αποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν 'Αγία Γραφή.....	19
4. Τὰ βιβλία τῆς 'Αγίας Γραφῆς.....	21
5. Οι ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ	25

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ : 'Ο Θεὸς - Δημιουργὸς τῆς ὁρατῆς καὶ ἀόρατης Δημιουργίας	
1. 'Ο 'Ενας καὶ 'Αληθινὸς Θεός.....	33
2. Τὸ μυστήριον τῆς 'Αγίας Τριάδος	38
3. 'Ο Θεὸς καὶ ὁ κόσμος τῶν ἀγγέλων	42
4. 'Η δημιουργία τοῦ κόσμου.....	47
5. 'Η πρόνοια τοῦ Θεοῦ	51

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ : 'Ο ἄνθρωπος, ἡ κορωνίδα τῆς δημιουργίας	
1. 'Η πλάση τοῦ ἀνθρώπου	54
2. 'Η ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν Παράδεισο	59
3. 'Ο ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ	62
4. 'Η πτώση τῶν Πρωτοπλάστων	67
5. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως.	70
6. 'Η ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως.....	73

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ : 'Ο Θεάνθρωπος Λυτρωτῆς	
1. Τὸ Πρόσωπο τοῦ Λυτρωτοῦ	77
2. 'Η θεία φύση τοῦ Κυρίου	81
3. 'Η ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου	83
4. Τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Κυρίου.....	87
5. 'Η διδασκαλία τοῦ Κυρίου	91
6. Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου.....	94

7. Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου	97
8. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.....	101
9. Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου	105
10. Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου	109

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα

1. Τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος	112
2. Τὸ ἔργο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.....	115
3. Ἡ θεία Χάρις.	118

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς

1. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας.....	121
2. Οἱ ἰδιότητες τῆς Ἐκκλησίας.	123
3. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας	126

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: Ἡ μέλλουσα ζωὴ

1. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μερική κρίση του.....	129
2. Ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.	132
3. Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ	134
4. Ἡ τελείωση τῆς δημιουργίας.....	137

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας

1. Τὰ θεία Μυστήρια καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς.....	139
2. Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα.....	142
3. Τὸ Ἅγιο Χρίσμα	146
4. Ἡ θεία Εὐχαριστία.	149
5. Ἡ Ἱερωσύνη	153
6. Ἡ Μετάνοια	156
7. Τὸ Εὐχέλαιο	159
8. Ὁ Γάμος.....	162

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1975 (VI) — ΑΝΤΙΤ. 128.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ: 2610/5-6-75
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.

